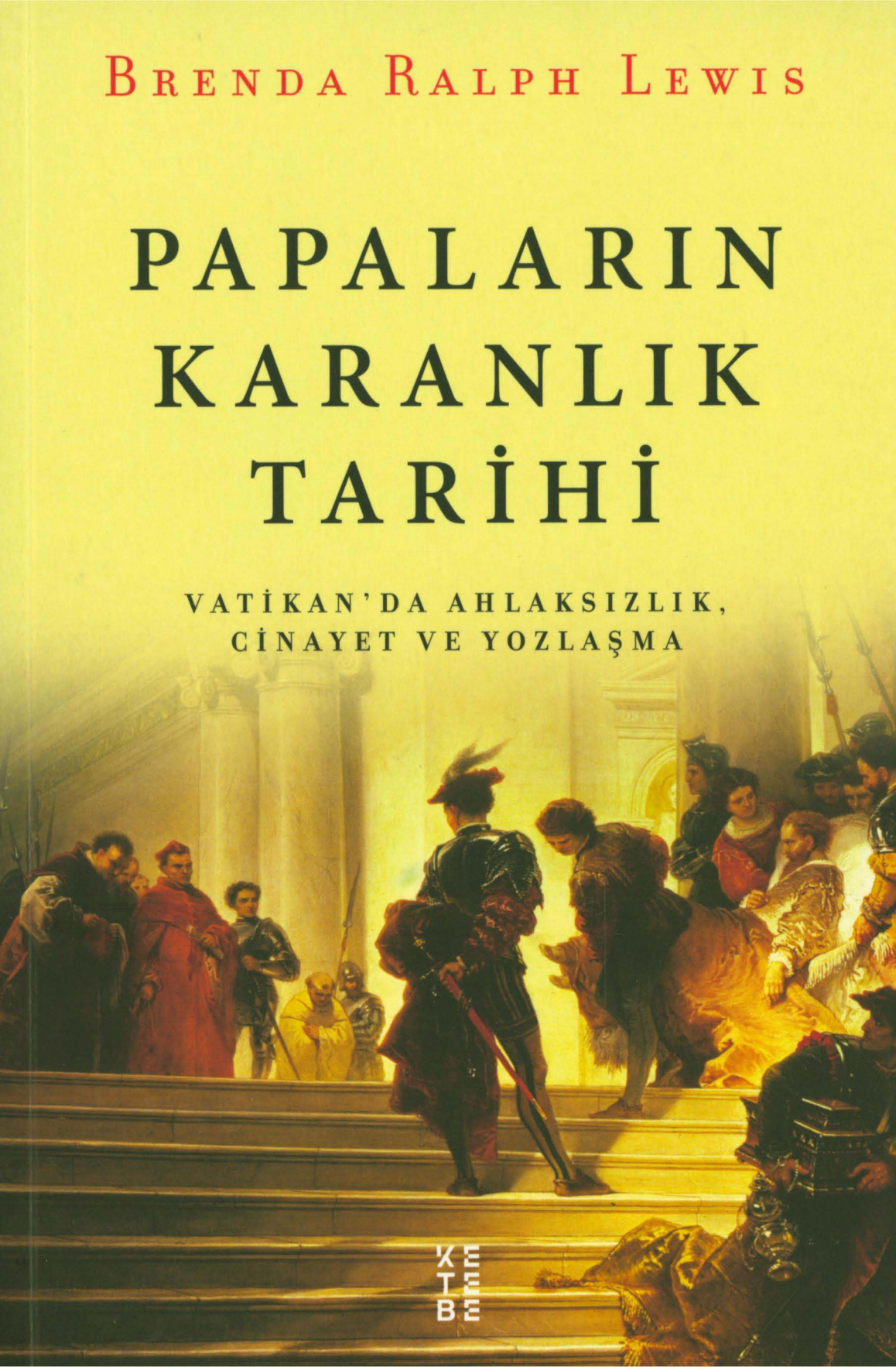
BRENDA RALPH LEWIS

PAPALARIN KARANLIK TARİHİ

VATİKAN'DA AHLAKSIZLIK, CİNAYET VE YOZLAŞMA

KETEBE

PAPALARIN KARANLIK TARİHİ

KETEBE

ISBN: 978-975-2482-26-5
© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 176 **Karanlık Tarih Serisi - 3**

Editör
Sezai Saraç

Kapak
Harun Tan

Düzelti
Cihan Aldık

Mizanpaj
Nilgün Sönmez

1. BASKI

Eylül 2019
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları
Sertifika No. 34989
Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212.612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt
Matsis Matbaa Hizmetleri
San. ve Tic. Ltd. Şti
Sertifika No: 40421
Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.
No: 51 Sefaköy Küçükçekmece / İstanbul
Tel: 212 624 21 11

© Orijinal adı *Dark History of the Popes* olan bu kitabın Türkiye'de tüm yayın hakları Telif Sözleşmesi gereği Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.

PAPALARIN KARANLIK TARİHİ

VATİKAN'DA AHLAKSIZLIK, CİNAYET VE YOZLAŞMA

BRENDA RALPH LEWIS

TÜRKÇESİ
SENA NUR YAVUZ

KETEBE

Brenda Ralph Lewis

Editör ve yazar. 200'ün üzerinde tarih kitabında yazarlık yapmış ve birçok dergi makalesi ve televizyon belgeseli metni yazmıştır. Kariyerinin erken döneminde İskoç tarihi ve kültürü üzerinde çalışmalar yaptı.

İÇİNDEKİLER

PAPALAR: GİRİŞ / 6

KADAVRA SİNODU, FAHİŞELERİN İKTİDARI VE DİĞER VATİKAN SKANDALLARI / 9

SOYKIRIM: KATHARLAR / 37

SOYKIRIM: KATHARLAR (DEVAM) / 65

PAPALAR VE CADILAR / 95

BORGIA AİLESİ / 125

GALILEO VAKASI / 157

VATİKAN TUTSAĞI / 181

VATİKAN TUTSAĞI (DEVAM) / 207

PAPA VE NAZİLER / 225

PAPALAR: GİRİŞ

Roma'daki Papa, dünyanın en eski seçilmiş makamını elinde bulunduruyor. Yaklaşık 2000 yıldır var olan papalık, Avrupa'nın tarihini oluşturmaya yardımcı olurken aynı zamanda kıta tarihinin hem en iyi hem de en kötü yanlarını yansıttı. Pek çok papa entrika düzenledi, cinayet işledi, rüşvet verdi, hırsızlık ve zina yaptı, diğerleri ise kendi çağdaşlarını dahi dehşete düşürecek zulümler uyguladı.

Bu, özellikle papalığın karanlık tarihinin en karanlık günleri olan, Hıristiyan âleminin histerik bir cadılık korkusuyla kasıp kavrulduğu veya papalar ve Katolik kilisesi tarafından emredilen 'gerçek' dine muhalif seslerin ortaya çıktığı zamanlar için geçerliydi. Herhangi bir 'günahı' (başka bir deyişle resmî papalık yolundan ayrılan her bir inanç, pratik ya da görüşü) ortadan kaldırmak adına bu suçların tümü papalık onayıyla din adına işlenndi ve Avrupa'da yaklaşık beş yüzyıl boyunca şiddetli bir mücadele yaşandı.

Örneğin fiili soykırım Tanrı'nın ve Şeytan'ın dünyayı paylaştığına inanan Fransa'nın güneybatısındaki merkeziyetçi bir tarikat olan Katharları ortadan kaldırmıştır. 1231'de ilk Engizisyon, onlarla başa çıkmak için kuruldu. Engizisyon mahkemesi üyeleri, sorgulama için gergi gibi korkunç işkence yöntemleri kullandılar. Kazıkların herşeyi küle döndüren alevleriyle yapılan işkencelerin sonu genellikle ölümle biterdi. Heretiklerin yanısıra binlerce sözde cadı, büyücü, sihirbaz ve diğer Şeytan'ın 'aracıları' da aynı korkunç şekillerde öldü.

Daha az vahşice de olsa Engizisyon, Kilise öğretilerine aykırı olan evrenin yapısı hakkında desteklediği görüşleri sansürlenen 17. yüzyıl astronomu Galileo Galilei'ye de uzandı. Galileo, Dünya'nın Güneş'in yörüngesine döndüğüne inanırken, Kilise, Dünya'nın evrenin merkezinde olduğunu öğretiyordu. Galileo, kendi evinde bir mahkûm olarak hayatını sonlandırdı. Vatikan'ın onu haklı bulması için yaklaşık 350 yıl geçmesi gerekecekti.

Vatikan'ın gönüllü mahkumları da vardı: İtalya Krallığı'nı tanımayı reddeden beş papa yaklaşık altmış yıl Vatikan çevresini terk etmeyi reddetti. Sonunda 1929'da XI. Pius, izolasyonun papalığı çağdışı bıraktığını kabul ederek modern dünyaya yeniden katılmasını sağlayan Laterano Antlaşması'nı imzaladı.

On yıl sonra, 1939'da bu modern dünyanın aşırı tehlikeleri başka bir Pius tarafından görünür hale gelecekti. Diğer bir Pius, Papa XII. Pius II. Dünya Savaşı'nda savaşan ve çabalarından dolayı papalık makamından onay bekleyen taraflarla karşı karşıya kaldı. XII. Pius iki tarafa da desteğini vermeyip kendi yolunu takip ederek bazıları için bir kahraman ve kurtarıcı, diğerleri için ise bir hain, hatta bir suçlu olarak görüldü.

Vatikan'daki Aziz Petrus Bazilikası (solda) 1506 ile 1626 yılları arasında inşa edilmiş olup, Hıristiyanlık alemi için en kutsal yerlerden biridir. Bazilikanın doğusundaki Piazza di San Pietro ya da Aziz Petrus Meydanı, 140 adet aziz heykeli (sağda) ile 284 Dor sütunuyla çevrelenmiştir.

I

KADAVRA SİNODU, FAHİŞELERİN İKTİDARI VE DİĞER VATİKAN SKANDALLARI

Bin yılı aşkın bir süre boyunca, Roma pek çok siyasi istikrarsızlığa sahne oldu. Bu dönemde papalık imajı, saçma, tuhaf ve düpedüz korkunç gibi pek çok sıfatla beraber anılıyordu. Her türden karanlık işler papalıkla ilişkilendiriliyordu. Yolsuzluk, dini görevleri satın alma, adam kayırma ve cömert hayat tarzları bunun sadece bir parçasıydı ve bu en kötüsü değildi.

Onuncu yüzyılın başlarında, 'Papalık Pornokrasisi' olarak anılan dönemde, papazlar, kendi güç oyunlarında onları piyon olarak kullanan metresler tarafından kötü amaçları uğruna manipüle ediliyor, sömürülüyor ve hilebazlıklarına alet ediliyordu. Haklı sebeplerle bu çağ aynı zamanda 'Fahişeler İktidarı' olarak adlandırıldı.

11. yüzyılın en fazla skandalla anılan papalarından IX. Benedict (yukarıda) alçak, hilebaz, nefret uyandıran, 'rahip kılığına girmiş Cehennem'den gelen bir iblis' olarak tanımlanıyordu. Vatikan'daki Aziz Petrus Bazilikası (solda) gelenek gereğince, Roma'nın ilk Piskoposu olan Aziz Petrus'un mezar alanıydı. Burada görünen kubbe, 1605 yılında mimar Carlo Maderna tarafından başlanan cephenin üstünde yükseliyor.

Kayıp Bir Papa'nın Peşinde

Pek çok papa suikast sonucu öldürülmüş, cesedi parçalanmış veya zehirlenmişti. Papalardan bir tanesi bir daha görülmemek üzere ortadan kaybolduğunda akıbeti araştırılırken bunlara benzer bir dizi vahşetin akla gelmesi gayet doğaldı. Hapishanede boğularak öldürülme sık görülen bir nedendi. Kaybolan papanın cesedi vahşi bir şekilde zarar görmüş, halkın arasında görünemeyecek kadar uygunsuz hale mi getirilmişti? Kilisenin kasasıyla beraber kayıplara mı karışmıştı? Yoksa yerini tespit etmek için genelev ve diğer kötü itibarlı evler mi araştırılmalı mıydı? Çoğu zaman, net bir cevap verilemiyor, açıklamalar yerini dedikodu ve söylentilere bırakıyordu.

BİRBİRİNDEN VAHŞİ SONLAR

Papalık Pornokrasisi sırasında görülen vahşet dolu sonların çeşitliliği hayret vericiydi. Örneğin, 882 yılında papa olan VIII John, kendisine verilen zehirden yeterince hızlı bir şekilde ölmeyi başaramadı. Sabrını yitiren suikastçılar, cinayeti hızlandırmak adına kafatasını çekiçle parçaladı. Gözleri, dudakları, dili ve elleri vücudundan ayrılan onuncu yüzyıl papası IX. Stephen, korkunç işkencelere maruz kaldı. Şaşırtıcı bir şekilde, hayatta kalan Papa, korkunç hale gelen yüzünü bir daha asla halk içinde gösteremedi. Papa V. Benedict, 964'te genç bir kızı baştan çıkardıktan sonra papalık hazinesini de beraberinde alarak Konstantinopolis'e kaçtı. Oldukça cömert harcamalar yapan Benedict, bir yıl dolmadan parasız kalarak Roma'ya geri döndü. Çok geçmeden eski kötü alışkanlıklarını sürdürmeye devam etti ve sonunda onu bir lağım çukuruna atmadan önce vücudunda yüz bıçaktan fazla yara bırakan kıskanç bir koca tarafından öldürüldü.

Diğer bir papa olan VI. Boniface, iki kez ahlaksızlık suçlamasıyla indirilmiş olsa da, Aziz Petrus Tahtı'na oturdu. Boniface, efsaneleri toplamak için yeterince uzun zaman önce gerçekleşmiş olan olaylarda olduğu gibi, ya gut hastalığından öldü, ya zehirlendi ve yahut bir başka papa olan VII. Stefan'ın yerini alması için tahttan indirildi. Her şekilde, Boniface tarihten kayboldu fakat bunu şüpheli bir hızla gerçekleştirdi; saltanatı yalnızca 15 gün sürdü. Daha sonra, Stefan, sponsorlarının yararına, papalığın ayrıcalıkları ve güçlerini serbestçe kullandı. Söz konusu sponsor, 897'de vuku bulan Kadavra Sinodu skandalının azmettiricisi olarak anılan, Orta İtalya'da hüküm süren nüfuzlu Spoleto Hanedanı'nın ve otoriter şato sahibesi Düşes Agiltrude'dan başkası değildi.

Papa VIII. John 882'de zehirlendiğinde ölmeyince katilleri tarafından cesedi parçalanmıştı.

Yine de bir şey kesindi; dokuzuncu yüzyıl itibariyle papalık ve papalar, diğerlerinin yanı sıra, Venedik, Milano, Cenova, Pisa, Floransa ve Siena gibi şehirleri kontrol eden Spoletanlar gibi soylu ailelerin oyuncağıydı. Zenginlikleri ve nüfuzları ve silahlı milislerle bağlantıları sayesinde bu aileler, feodal bir aristokrasi oluşturuyordu. Genelde kaba kuvvet kullanmaktan çekinmeyen bu aileler, Hıristiyan dünyasının en prestijli kurumunu son derece vahşi zulüm yöntemleriyle ele geçirerek kontrol etmekten çekinmiyorlardı. Ancak, bir kez elde edildikten sonra, bu güçler geçici olabilirdi, bu ailelerin himayeleri altındaki papalardan bazılarının saltanatları çok kısa sürmüştü. Örneğin, 872 ve 904 yılları arasında 24 papa görevdeydi. En uzun saltanat on yıl sürdü ve bunlardan dördü bir yılın sonunda tahttan indirildi. 896 ve 904 yılları arasında dokuz papa görev yaptı ve yirminci yüzyıl boyunca da pek çok baş rahip seçildi. Bu da *Santa Sede*'nin (Kutsal Papalık Makamı'nın) onu elde etmek için ardı arkası dinmeyen müca-

deleler içinde olması ve sürekli bir çalkantı halinde olması anlamına geliyordu.

Ölümcül Düşes

VII. Stefan kısa ömürlü papalardan bir tanesiydi. Orta İtalya'da bulunan Spoleto Hanedanlığı'nın vaadiyle 896'dan 897'ye kadar süren papalık deneyimi 15 ay gibi kısa bir sürede son buldu. Stefan'ın akli dengesinin bozuk olduğu neredeyse kesindi ve Roma'da yaygın olarak biliniyordu. Ne var ki bu durum, Düşes Agiltrude'un 896 Temmuz'unda Stefan'ı Aziz Petrus Makamı'na zorlamasına engel değildi. Görünüşe göre Agiltrude'un Papa Stefan için önemli bir görevi vardı: bir zamanlar düşmanı olan müteveffa Papa Formosus'tan intikam almak.

Efsaneleşmiş pek çok kadın kahramanda olduğu gibi, Agiltrude'un uzun sarı saçlara sahip, çok güzel ve çekici bir kadın olduğu rivayet edilirdi. Diğer yandan korku verici bir intikam duygusuyla dolu bir kadındı. 894 yılında Agiltrude, küçük oğlu Lambert'i Roma'ya götürerek Papa Formosus tarafından Kutsal Roma İmparatoru olarak kutsanmasını istedi. Ne var ki saygıdeğer Formosus'un başka planları vardı. Bu görev için başka bir talip olan ilk Roma imparatorlarından Şarlman'ın soyundan gelen Karintiyalı Arnulf'u yeğliyordu. Oğlunun bu göreve getirilmemesini sessizce kabullenmeyeceğini anlayan ve Spoletanlar'ın şerrinden haberdar olan papa, başına açılacak belayı öngörerek Arnulf'dan yardım talep etti.

Arnulf, yeniyetme Lambert ve amansız annesine geçit vermek niyetinde değildi. Çok geçmeden beraberinde ordusuyla Roma'ya gelerek Agiltrude'u Spoleto'ya geri göndertti ve 22 Şubat 896'da Formosus tarafından Kutsal Roma İmparatorluğu Tahtı'na çıkarıldı.

Yeni imparator Agiltrude'un peşine düşmek üzere Spoleto'ya yola çıktı fakat daha varamadan bir hastalık -muhtemelen felç- geçirdi. Altı hafta sonra, Agiltrude tarafından zehirlendiğine inanılan Papa Formosus 4 Nisan 896'da öldü. Mevcut belgelerdeki bilgilere göre, bilhassa bütün bu çürümüşlük, çıkarcılık ve barbarlık çağında Formosus'un Hıristiyan değerleriyle bağdaştırılan erdemlere sahip, fakirlerle ilgilenen, konforsuz bir hayat süren, iffet sahibi ve ibadetine düşkün bir papa olarak biliniyordu.

Bütün bu erdemlerine rağmen Formosus, onun zamanında Kilise'ye nüfuz etmiş olan şiddet ve entrika atmosferinden kaçamadı. Düşman edinmek ve dolayısıyla da bunların intikam ve kin duygularına maruz kalmak çok kolaydı. Aynı zamanda Formosus muhtemelen kendi iyiliği için fazla dürüst ve açıksözlüydü. Örneğin, Formosus'un kendisi de adaylar arasındayken 872'de Papa VIII. John'un seçilmesine muhalefet etmesi akıllıca bir hareket değildi. Yine mütemadiyen

Papa Formosus 896 yılında ölmeden önce zehirlendiği dedikoduları dolaştı. Korkunç yaraları nedeniyle acı çekti. Tiber nehrine atılmadan önce birkaç parmağı da kesildi.

ÜÇ DEFA PAPA: IX. BENEDICT

IX. Benedict, 1012 yılında pek çok politik, askeri ve papalık nüfuzuna sahip bir ailede doğdu. Amcalarından ikisi, VIII. Papa Benedict ve Papa XIX. John ve babası Tusculum Kontu III. Alberic yaklaşık 20 yaşında iken Benedict için Aziz Petrus saltanatını garantilemek için yeterince etkili olmuştur. Benedict gelmiş geçmiş en genç papalardan biriydi ve ahlaki yönü zayıf olarak biliniyordu. Benedict, "ahlaksızlık abidesi" ve "rahibin kılığına girmiş cehennemden gelen bir iblis" olarak tanımlanıyordu. Aynı zamanda çok sayıda zina ve cinayetle suçlandı. Daha sonra gelen Papa III. Victor, onu "tecavüz, cinayet ve diğer açıklanamayacak kadar kötü eylemler" ile suçladı. Papa Victor onu "Benedict'in hayatı, o kadar iğrenç, o kadar günahkar, o kadar tiksindirici ki bunları düşünürken bile titriyorum" sözleriyle niteliyordu. Tüm bunlara ek olarak, Benedict aynı zamanda eşcinsellik ve hayvanlarla ilişkiye girmekle suçlandı.

Benedict'in tahttaki hakimiyeti pamuk ipliğine bağlıydı. Düşmanları onu 1036 yılında Roma'dan sürdü ve yine 1045 yılında 680 kilo altın karşılığında makamını daha sonra Papa IV. Gregory olan vaftiz babası, Aziz John Lateran Başpiskoposu olan John Gratian'a devretti. Bu bedel, Vatikan hazinesini o denli büyük ölçüde zarara uğrattı ki, bir dönem papalık faturalarını ödemek için yeterli para bulunamadı.

Ganimetini güvence altına alan Benedict, ülkedeki şatolarından birinde eğlence ve keyif dolu bir yaşam için yola çıktı. Evlenmeyi planlıyordu, ama, ikinci dereceden bir kuzen olan söz konusu kadın onu reddetti.

Benedict Roma'ya geri döndü ve tahtını geri almaya çalıştı. Başarısız olarak ve 1046 yılında öfkeli soylular tarafından sürüldü. Başka bir girişim aynı direnişle karşılaştı ve Benedict sonunda 1048'de şehirden kovuldu.

1049'da Benedict, dini görevleri satın almakla suçlandı, ancak suçlamaları yanıtlamak için mahkemeye gelmedi. Ceza olarak aforoz edildi. Bundan sonra, Benedict aşağı yukarı kayıtlardan kayboldu. Ölümünün kesin tarihi bilinmemektedir. Papalık tahtını geri almak için yeni bir girişimde bulunmaya hazırlanırken 1056'da gerçekleşmiş olabilir. Benedict'in ölümü için bir başka tarih, 1065 yılıydı. Sayısız günahlarından tövbe ederek Roma'nın 20 kilometre (12 mil) güneydoğusundaki Alban Tepelerindeki Grottaferrata Manastırı'nda bir olarak öldüğü söyleniyordu.

IX. Benedict'in acımasızlıkla dolu hayatını Roma'nın güneydoğusundaki Alban tepelerinde bulunan küçük bir kasaba olan Santa Maria di Grottaferrata kilisesinde mütevazi bir tövbekâr olarak sona erdirdiği söylenir.

Papa John'a karşı kumpas düzenleyen hısımları arasından dostlar edinmek de kötü bir politikaydı. Onu alt etme planlarında o kadar kararlıydılar ki, hain planları için Hıristiyanlar'ın ezeli düşmanları olan Müslüman Serazenlerden yardım talep ettiler.

Papaların düşmanlarının ortadan kaybolmasına veya ölü bulunmalarına sık rastlanılan bir dönemdi. Emareler gayet açıktı ve entrikacı yoldaşları papalık mahkemesinden kaçtığında, Formosus da onlarla birlikte kaçtı. Bu elbette, onun komploculardan biri olduğuna dair ipucu veriyordu. Sonuç olarak, Roma'daki manastırları soymak ve papayı yok etmek için komplo kurmak gibi bazı korkunç teşebbüslerle suçlandı. Formosus buna göre cezalandırıldı. 878'de aforoz edildi. Buna rağmen Formosus, Roma'ya asla geri dönmeyeceğini veya rahiplik görevlerini yerine getirmeyeceğini belirten bir bildirge imzalamayı kabul etmesiyle cezası düştü. Buna ek olarak Formosus, 864 yılında Portekiz Bölge Piskoposluğu tarafından verilen Kardinal Piskoposluk unvanından men edildi.

Her Şey (Bir Süre İçin) Bağışlandı

Dürüstlük ve ahlaki değerleri herkesçe bilinen ihtiyar bir adama yöneltilen böylesi suçlamalar ve cezalar açıkça gülünçtü ve bir danışıklı dövüş ürünü gibi görünüyordu. Neyse ki, hepsi daha sonra affedildi. 882 yılında VIII. John'un ölümünden sonra Papa'nın halefi olan I. Marinus, Formosus'u sığındığı batı Fransa'dan Roma'ya çağırarak ona Porto Piskoposluğu unvanını iade etti.

Dokuz yıl sonra, Formosus'un kendisi papa seçilmişti ve beş yıllık görev süresinde çok ciddi bir hata yaptı: Düşes Agiltrude ve Spoleto Hanedanı'nı hiçe saymak. Ayrıca papa olarak izlediği politikalar sebebiyle de başka düşmanlar edinmişti; bunlar arasında Kilise meselelerinde ruhani sınıftan olmayan (ferman çıkarılmamış) kişilerin etkisini yok etmeye çalışmak vardı.

Muhtemelen, bu yüzden düşmanlarından birinin ölümü ve ötekinin iş göremezliği Agiltrude için yeterli değildi. Aklında çok daha dramatik ve korkunç bir şey vardı. Formosus'un halefi olan Papa VI. Boniface gittikten sonra, Agiltrude ve onun aynı derecede kötü niyetli oğlu Lambert'in tercih ettiği aday olan VII. Stefan'ın yolu açıktı; tahta çıkarak ondan istenilenleri yerine getirecekti.

Kinin Karanlık Mekanizmaları

Ocak 897'de Stefan, Papa'nın resmi kilisesi olan ve Roma Piskoposu olarak görev yaptığı Aziz John Lateran kilisesinde bir duruşmanın gerçekleştirileceğini duyurdu. Davalı, Stefan'ın fanatik bir nefret geliştirdiği ve ölümünün üzerinden dokuz ay geçmiş olan Papa Formosus idi. Stephen olabildiğince kötücül bir karakterdi fakat Formosus'a karşı duyduğu nefretinin kaynağı tam olarak bilinmemektedir: Korkunç Agiltrude tarafından desteklenen Spoleto Hanedanı üyesi olmak yeterliydi. Öyle olsa bile, her ne kadar ortada saplantılı bir nefret olsa da, 897 Ocak'ta Papa Formosus'un ölümünden dokuz ay sonra gerçekleşen duruşmasında gözler önüne serilen dehşeti kolayca açıklayamazdı.

Merhum papa yokluğunda yargılanmamıştı. Agiltrude'un kışkırtmasıyla, Formosus, daha doğrusu çile gömleği tarafından zar zor bir arada tutulan çürümüş cesedi, gömüldüğü yerden çıkarılarak papalık kıyafetleri giydirildi. Daha sonra mahkemeye taşınarak bir tahta yerleştirildi. Stefan, din adamlarından seçilen eş hakimlerle birlikte "davaya" başkanlık etti. Görev için uygun olmadıkları ve sadece kendilerine söylenenleri yaptıklarından emin olmak için, pek çok yargıç zorbalıkla korkutularak yargılamalara katılmaları sağlandı. Duruşmada, Papa VIII. John tarafından Formosus'a yöneltilen suçlamalar yeniden ortaya kondu. Stefan, Formosus'un papalık görevi için uygun olmadığını kanıtlamak için tasarladığı yeni suçlamalara yer

verdi: Stefan, Formosus'un yalancı şahitlik yaptığını, Aziz Petrus'un tahtına göz diktiğini ve Kilise yasasını ihlal ettiğini iddia etti.

Kadavra Sinodu'nda Drama

Stefan'ın mahkemedeki davranışı sıradışıydı. Stefan'ın ölü papa ile alay ederek ona karşı mide bulandırıcı hakaretler ederken mahkemedeki din adamları ve diğer seyirciler çıldırmış tiratlara maruz kaldılar. 18 yaşındaki bir yardımcı papaza Formosus'u savunma görevi verilmişti. Talihsiz genç adamın Formosus adına cevap vermesi bekleniyordu fakat kendini paralayan ve bağıran Stefan'dan çok korkmuştu. Cılız ve iki dudağının arasından zar zor çıkan cevaplar veriyordu.

Kaçınılmaz olarak, Kadavra Sinodu olarak adlandırılan duruşmaların sonunda, Formosus kendisine yöneltilen bütün suçlamalara karşı suçlu bulundu.

Cezası çok gecikmedi. Stefan, ölü Papa'nın bütün eylem ve kararlarının geçersiz ve hükümsüz olduğunu açıkladı. Stefan'ın emriyle, cesedi kıyafetlerinden sıyrılmış ve yerine sıradan bir adam giysisi giydirilmişti. Formosus'un, papalık kutsamalarını yapmak için kullandığı sağ elinin üç parmağı kesilmişti. Kesik parmaklar -ya da daha doğrusu dokuz ay çürümeden sonra onlardan geriye kalanlar- yargılamaları saklamadığı bir memnuniyetle izleyen Agiltrude'a teslim edildi. Son olarak, Papa Stefan, Formosus'un sıradan bir mezara yeniden gömülmesini emretti. Bu da gerçekleşti fakat tüyler ürpertici bir de devamı vardı. Formosus'un cesedi çok geçmeden çıkarılarak, Roma sokaklarında sürüklenmiş, ağırlıklar ile bağlanmış ve Tiber Nehri'ne atılmıştı.

Formosus, din adamlarının birçoğu tarafından saygı gördü ve Romalılar arasında popülerdi. 891'de gerçekleşen seçiminden

Ölü Papa Formosus'un çürüyen cesedinin mezarından çıkarılarak yerini aldığı 897 yılında gerçekleşen Kadavra Sinodu "davasında" Papa VII. Stefan harikulade dramatik bir gösteri sergiledi.

önce, birçoğu yerine başka bir papanın seçilmesi ihtimaline karşı ayaklandı. Bu nedenlerden dolayı merhum Papa'nın anısına sadık bir keşiş, Papa'dan pek de fazla olmayan kalıntılarını geri almak için, bir grup balıkçıdan yardım etmelerini istediğinde pek çoğu gönüllü oldu. Formosus, tekrardan, bu kez sıradan bir mezarlıkta gömüldü. Toprağın altından çıkarılması gibi gömülmesinin de gizli tutulması gerekiyordu. Eğer Formosus'un düşmanları (özellikle de Papa Stefan ve Agiltrude) bunu öğrenmiş olsalardı, papanın cesedini bir kez daha aşağılarlardı.

Kadavra Sinodu (Latince adı olan *Synodus Horrenda*'da eylemin niteliği daha net anlaşılır) bütün Roma'da kargaşa ve kızgınlığa neden oldu.

"Yargılama"nın bitiminde tam da Papa Stefan ve Agiltrude'un Aziz John Lateran kilisesini terk ederken aniden Aziz John Bazilikası'nın büyük bir gürültüyle yıkılması yaygın olan batıl zihinlerde iki olayların birbiriyle bağlantılı olduğu fikrini uyandırmıştı. Bazilika'nın uzun zamandır güvensiz olduğunun söylenmesine rağmen bu, çöküşün Tanrı'nın hoşnutsuzluğunun bir işareti olduğu fikrinden daha az inandırıcıydı. Çok geçmeden, benzer biçimde, Papa Formosus'un cesedinin

Papa VII. Stefan'nın ölü Papa Formosus'u yargılarken göründüğü bu illüstrasyonda, Papa Formosus'un cesedi gerçekte olması gerekenden çok daha iyi durumda görünür, ancak Formosus öleli aylar olmuştur.

Kilise görev veya mevkilerini satma veya bunlar için para ödeme ya da bir görevlendirmeyi etkilemek için rüşvet teklifi suçu anlamına gelen Simonya, Kilise içinde ciddi bir suçtu. Adını, Petrus ve Yuhanna havarilerine rüşvet vermeye çalışan Büyücü Simon olarak da bilinen Simon Magus'tan almıştır. Yeni Ahit'de şöyle anlatılır:

Habercilerin ellerini birinin üzerine koyduklarında Kutsal Ruh'un verildiğini gören Simon onlara para uzattı. "Bu gücü bana da verin" dedi. "Öyle ki, her kimin üzerine ellerimi koyarsam o kişi Kutsal Ruh'u alsın." Ama Petros onu şu sözlerle payladı: "Senin paran, seninle beraber yok olsun çünkü Tanrı'nın armağanının parayla satın alınabileceğini sandın."

normalde sadece azizlere atfedilen mucizeleri gerçekleştirdiği söylentileri ortaya çıktı.

Yargılamaların vahşetine olan yaygın tiksinti ve bunları ardından gelen hararetli olaylar, pek çok papazı, eğer papalığa uygun olmayan biri varsa onun VII. Stefan olduğuna ikna etmişti. Bir diğer unsur olan kendi çıkarlarını gözetme de Sinod tarafından uyandırılan düşmanlık atmosferinde yerini aldı. Stefan merhum Papa'nın atama ve kutsamalarını iptal ettiğinde Formosus tarafından atanan birçok din adamı görevlerinden mahrum bırakıldı.

Papa Stefan'ın Yaradanıyla Buluşması

Düşmanlık çabucak eyleme dönüştürüldü. Ağustos 897'de, Kadavra Sinodu'ndan sekiz ay sonra bir "saray devrimi" gerçekleşti ve VII. Stefan görevden alındı. Görkemli papalık kıyafetlerinden ve nişanlarından sıyrılıp hapse atılarak boğuldu. Ancak bu, papaların ve papalığın utanç dolu günlerinin sonu değildi. Evvela, Agiltrude hala aktifti ve onun bulunduğu yerde bela eksik olmuyordu.

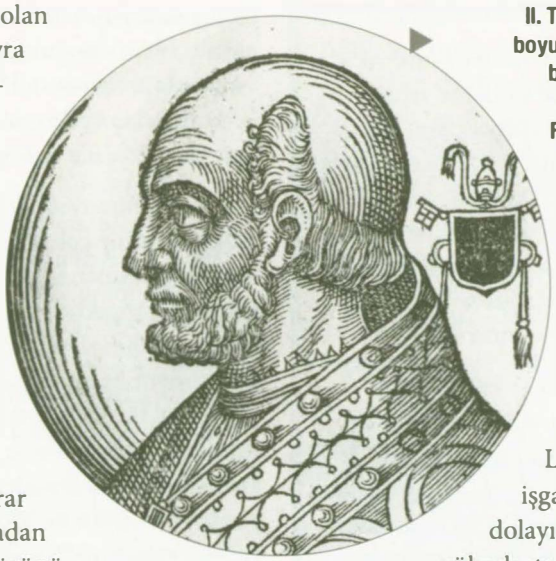
Agiltrude, himayesi altındaki Papa Stefan'ın öldürülmesine çok öfkelendi ve Papa'yla beraber gömülen etkisini yeniden sağlamak için hızlı bir şekilde harekete geçti. Ancak, 897'de papalık tahtına getirilen fakat sadece üç ay boyunca orada kalan yeni papa Romanus ile hiç şansı yoktu. Görünüşe göre, Romanus, Agiltrude ve Spoleto Hanedanı'na karşı olan papalık mahkemesindeki fraksiyonlardan biriyle zıtlaştı. Daha sonra, talihsiz eski papanın, "hayatını bir keşiş olarak sürdürmesine" karar verildi. Bu, erken ortaçağ Avrupasında örtülü bir biçimde o kişinin görevden alındığı anlamına gelmekteydi.

Formosus'a İade-i İtibar

Romanus'un halefi, Papa II. Theodore, daha da az şanslıydı, ama en azından türlü zulme uğrayan Formosus'a iade-i itibar sağlayacak kadar yeterince uzun süre görevde kaldı. Theodor, merhum Papa'nın papalık kıyafetleri ve en yüksek tazimle Roma'daki Aziz Petrus'ta tekrar defnedilmesini emretti. Ayrıca Kadavra Sinodu'nun yer aldığı mahkemeyi hükümsüz ilan ederek şahitlikleri ve kararlarını geçersiz kıldı. Theodore, VII. Stefan tarafından yerinden edilen din adamlarına Formosus'tan aldıkları görevleri iade etti. Sanki Kadavra Sinodu ve meczup Papa Stefan hiç var olmamış gibiydi.

Saltanatı, 897 Kasım'a kadar sadece 20 gün sürdü ve sonra gizemli bir şekilde öldü. Ertesi yıl, ölülerin ardından görülen davalar Theodore'un halefi IX. Papa John tarafından yasaklandı.

On yıl sonra, 904 yılında Papa olarak seçilen III. Sergius, Papa Formosus'u mezarından çıkararak bir kez daha yargıladı.

II. Theodore yalnızca 20 gün boyunca hüküm sürdü ancak bu çok kötü muamelelere maruz kalmış olan selefi Formosus'un iyi şöhretini geri kazandırmak için yeterli olmuştu.

O dönemde kardinal olan Sergius, 897'de Kadavra Sinod'unda eş-yargıçlık yapmış ve suçlu kararının bozulması üzerine çileden çıkmıştı. Bu kez, Sergius suçlu hükmünü tekrar verdirirken kendi şeytani planlarını da uygulatmaktan geri durmadı. Formosus'un cesedinin başını kestirdi ve tekrar Tiber Nehri'ne atılmadan önce parmaklarının üçünü daha kestirdi. Mesajını vurgulamak için Sergius, VII. Stefan'nın mezarı üzerine onurlandırıcı bir yazıt yazılması emrini verdi.

Kısa bir süre sonra, Formosus'un başsız cesedi bir balıkçı ağına takılarak tekrar ortaya çıktı. Tiber'den ikinci kez çıkarılan Formosus, bir kez daha Aziz Petrus Kilisesi'ne geri götürüldü. Sergius, elbette, IX. John tarafından bildirilen ölümü takiben gerçekleşen duruşmalara karşı koyduğu yasağı ihlal etmişti; bu yüzden eylemleri esasen geçersizdi. Yine de Formosus'un masumiyetiyle ilgili bir kamu bildirisi yapılmalıydı ve hem kendisi hem de eylemleri yeniden geçerli kılınmalıydı.

İlk Kadavra Sinodu'nun bir numaralı azmettiricisi Agiltrude, Formosus'un ikinci kez aklandığında hâlâ hayattaydı, ancak mevkii ve gücü büyük ölçüde değişmişti; çünkü VII. Stefan'ın sıradışı soytarılıkları sayesinde 896 yılında merhum papa karşısında zafer kazanmıştı; ancak Agiltrude'un zayıf bir tarafı vardı. Agiltrude'un gücü, önemli ölçüde dolaylıydı. Hükmetmek istediği mevkilere işaret ederek oradan da politikalarını uygulamak için Papa Stefan gibi kuklalara güveniyordu. Agiltrude'un hanedanında belli aile ilişkileri önemli rol oynuyordu. Kocası Guy Spoleto'nun ve sonrasında oğulları Lambert tarafından işgal edilen mevkiler dolayısıyla elde ettiği yüksek statünün keyfini sürüyordu. Guy 12 Aralık 894'de ölünce, Agiltrude da aynı anda olarak Spoleto ve Camerino Düşesi, İtalya Kraliçesi ve Kutsal Roma İmparatoriçesi unvanlarını kaybetti. Lambert'in bütün bu unvanlara sahip olması ihtimali düşünüldüğünde hala saygıdeğerlik kazanma şansı vardı, ancak annesinden önce 898'de öldü ve Agiltrude'un güç sahibi son aile bağı da ortadan kalktı.

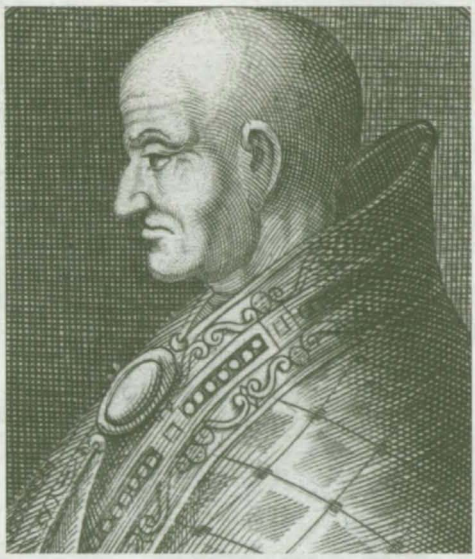
Agiltrude, 923'te öldü, fakat o zamana değin diğer iki kadın, Roma'daki papalık güçlerinin koridorlarına uzanan başka bir yol keşfetmişlerdi. Bunlar, her ikisi de papaların metresi olan Theodora ve kızı Marozia'ydı. Theodora 'utanmaz bir fahişe' olarak nitelendiriliyordu ve kızları, Marozia ve genç Theodora da annelerinden daha iyi şöhretlere sahip değildi.

Ne anneleri Theodora ne de Marozia, papalığın artık alışageldik bir özelliği haline gelen hızlı biçimde devredilişini durdurabildi. Aksine durumu daha da kötüleştirdiler. Onuncu yüzyılın ilk yıllarında, bir yıl ya da daha kısa süreli görevler devam ediyor, papaların vahşi biçimde ölümleri devam eden güç mücadelesini yansıtıyordu.

Bazıları bir ya da iki yıl boyunca hayatta

PAPA III. SERGIUS: GÜNAHKÂR BİR ADAM

III. Sergius, bir zamanlar, "hafif kadınlar içinde son derece iğrenç" ve "her türlü kötülüğün kölesi ve günahkâr bir adam" olarak tanımlandı. Kişiselin yanı sıra papa olarak kamusal yaşamı, uzun süre ardı ardına gelen skandal ve çürümüşlükler dizisi olduğu söyleniyordu; buna bir ve belki iki papaz cinayeti de dahildi. Görünüşe göre, Sergius, 904 yılında hem Papa V. Leo hem de hapishanede boğulan Antipapa Christopher'ın öldürülmesini emretmişti. Bu sayede, Sergius'a Papa'nın kendisi olmasının yolu açılacaktı. Üç yıl sonra, Papa Sergius, annesi Theodora'nın sadece 15 yaşındayken kendisine "verdiği" "Marozia"yı metresi yapacaktı. Sergius Marozia'dan, 30 yaş büyüktü; fakat görünüşe göre, dokuz yıl boyunca, 897'deki meşhur Kadavra Sinodu'nda tanıştıklarından beri Marozia'yı arzulamıştı. Erken yaşlarından itibaren, Marozia güçlü bir cinsel çekime sahipti ve hiçbir şekilde Sergius'un tek sevgilisi olmasa da onu asla unutmadı. Sergius ve Marozia'nın daha sonra XI. John olacak olan bir oğulları oldu, böylelikle Sergius başka bir papanın babası olarak kaydedilen tek papa olacaktı. Marozia'ya gelince, 911'de ölen Papa Sergius'la olan dört yıllık ilişkisi, ona papalık gücü ve papa yetiştirmeye dair bir tecrübe edindirmiş gibi görünüyor.

Adları skandallarla anılan papaları eleştirenler, III. Sergius ve çürümüş hayat tarzına karşı akla gelebilecek her türlü aşağılayıcı sözü sıralıyorlardı.

kalmayı başardı ama nadiren bundan fazlaydı. Papalar, bu kadar hızlı bir şekilde ardı ardına gelirken papa hizmetlileri de kişisel eşya ve mobilyalarını satarak epey yüklü kazançlar elde ediyordu.

Fahişelerin İktidarı

Açıkça görüldüğü üzere, artık fahişelerin elinde olduğu düşünüldüğü için "papalık pornokrasisi" ya da "Fahişelerin İktidarı" olarak bilinen bu dönemde görülen yolsuzluk, şehvet düşkünlüğü ve çürümüşlük kıyaslanmaya kalkışıldığında pek çok suçu masum gösterebilirdi. İpleri Agiltrude tarafından titizlikle çekilen kuklalar gibi, pornokrasi papaları da bu utanmaz -ve utanç verici- dönemi karakterize eden çöküş ve ahlaksızlıkta suç ortaklarıydı.

Onuncu yüzyılın Lombard tarihçisi Cremonalı Piskopos Liutprand, şiddetli bir biçimde anti-Roma ve anti-papaydı. Bununla birlikte, 886-950 arası papalık tarihini anlatan *Antapodosis*'te yazdıkları azımsanmayacak derecede hakikat içeriyordu:

"Koşu takımları altın atlara biner, av bitince zengin masalarda dansçı kızlarla kutlar, sonra fahişeleriyle altın işlemeli ipek çarşaflı yataklarına giderlerdi. Bütün Romalı piskoposlar evliydi ve karıları kendilerine kutsal dini elbiseler diktirirlerdi."

Piskopos Liutprand, Theodora ve Marozia'yı "onuncu yüzyıl papalığını yöneten iki şehvetli emperyal kadın" olarak nitelendirdi. Theodora, "ar damarı çatlamış bir kahpeydi ... bir ara... Roma'nın tek hükümdarıydı ve -yazmak utanç verse de- gücünü bir erkek gibi kullandı. Theodora'nın ikinci kızı, başka bir Theodora, onun ve onun kız kardeşi de Liutprand'dan nasibini aldı; "Venüs'ün sevdiği işlerde (annelerini) aşabilirlerdi". Bu, genç Theodora için fazla bir ithamdı, zira o, hayatını hayırlı uğraşlara adadığı bir hayat sürmüştü, ancak Liutprand'ın Marozia hakkındaki değerlendirmesi daha yerindeydi. Öncelikle, Marozia, Tiber Nehri'nin ortasında, alçakgönüllülük ve ahlak gibi kavramların bilinmediği bir ada olan Isola Tiberina'ya yerleşmişti.

Theodora'ya dönersek, Liutprand, onun yakışıklı bir genç rahibi nasıl baştan çıkardığını ve onun için Bolonya'nın piskoposluğunu ve Ravenna'nın başpiskoposluğunu nasıl elde ettiğini ayrıntılı olarak anlatıyordu. Öyle görünüyor ki, Theodora daha sonra cömertliğine pişman oldu. Kısa süre sonra genç sevgilisini özlemiş ve ona yakın olmak için ve onunla "gecelik arkadaş" olabileceği Roma'ya çağırmıştır. 914 yılında, onu X. John olarak papa yaptı. Muhtemelen Theodora'nın küçük kızının babasıydı.

Papalığın Adını Lekelemek

Görünüşe göre Papa John, Roma'da bulduğu pornokrasi dünya görüşüne uyum sağlamıştı. Müslüman Sarazenler'e karşı savaşan ve zafer kazanan yetenekli bir ordu komutanıydı. Ancak papalığı izi geçmeyecek şekilde lekelemişti. Adam kayırma, akrabalarının zenginleşmesi ve neredeyse hiç ilke sahibi olmaması buna neden oldu. Theodora'ya, kilise mevkilerinin en yücesine olan yükseldiği için, minnettar olmak bir kenarda dursun John, onu terk eder etmez İtalya'nın gelecekteki kralı olan Provence'lı Hugh'un sevimli genç kızına gözlerini dikmişti.

Fakat Theodora'nın kızı Marozia, X. John'un Aziz Petrus tahtına seçilmesinden veya daha ziyade getirilmesinden pek memnun değildi ve hem kendisi hem de annesine karşı çıkarak kendi adayını belirlemeye karar verdi: Bu, 910 civarında doğmuş diğer bir John olan Papa III. Sergius'dan olan gayri meşru oğluydu. X. John papa olduğunda, Marozia'nın oğlu sadece dört yaşındaydı ve genç papalara rastlanabilen erken orta çağ dönemleri için bile fazla toydu.

Ancak, Marozia, bekleyişi sürerken bir yandan planlarını hayata geçirmek için hazırlanıyordu. Düşes Agiltrude'u Kadavra Sinodunda gözlemlemiş ve daha sonra onu rol modeli olarak almıştı. Agiltrude gibi, Marozia da aynı kör nefretle, acımasız intikam duygusuyla ve tıpkı onun gibi güç sahibi olmakla motive oluyordu. İntikam peşinde koşan pek çok insan gibi, Marozia da geçmişte yapılan yanlışları canlı tutan kuvvetli bir hafızaya sahipti.

Marozia'nın gözünde intikam, 909 yılında evlendiği ilk kocası Lombardiya'lı Kont Alberic'in ölümüne dayanıyordu. Alberic, entrika, cinayet, zina, dini görevleri satın alma ve çöküşe dair hemen hemen her alçaklığın karanlık sanatlarında yetenekli bir ailede yetiştirilen, doğuştan bir baş belasıydı. Ayrıca Lombardiya Kontları, papalık seçimlerinin kontrolünü ele geçirdikten sonra ailesinin yedi üyesini Aziz Petrus tahtına yerleştirdiği

10. yüzyılda Roma'da iktidara gelmek için planlarını ortaya koyan ve arsızlık ve kötülük yönleriyle sevgilisi Papa III. Sergius ile hayli benzer "utanmaz fahişe" Marozia'nın portresi.

YOZLUK ADASI

Marozya'nın Roma'daki Isola Tiberina'ya gelmesiyle ilgili ziyaretçilerin çoğu, genç aristokratlar ve yaşam tarzları münzevi Hıristiyan idealinden olabildiğince uzak olan piskoposlar da dahil olmak üzere çeşitli kilise adamlarıydı. Cinsellikten ve da birçok şeyin yanı sıra, bu adamlar, ortaçağda üst sınıfların standart eğlenceleri haline gelmiş yaban domuzu kovalama ya da doğancılıkla ilgileniyorlardı ve Seremoni ve diğer kilise hizmetlerine genellikle mahmuzları ve kemerlerinde kamalarıyla katılırlardı. Atları dışarıda hazır beklerdi; Seremoni'nin bitmesinden hemen sonra biniciler eyerlerine atlar, öğleden sonra avı için yola çıkarlardı.

Bu adamlar, şatafatlı yaşam tarzlarının keyfini sürüyordu. En ince detayları düşünülmüş dekorlara, şık kadifeler ve en pahalı parçalara sahip evleri, lüksün varabileceği son noktaydı. Bu, yoz bir yaşam tarzıydı ve aynı zamanda Marozia'nın en çok keyif aldığı arkadaşlık biçimiydi.

Annesi Marozia ile birlikte Isola Tiberina'da görülen XI. John'un, 931'de Papa olarak seçilmesini annesi o sadece 21 yaşındayken planlamıştı.

için, papalığa getirme konusunda ustalık sahibiydi.

Bu istismarların her birinin bizzat temsilcisi olan Marozia, kocasının potansiyelini ve yetişme şeklinden kaynaklı hırsını çabucak kavramıştı. Papa X. John'a meydan okuması ve Roma'ya doğru yola çıkarak papalığı ele geçirmesi için ona cesaret verdi. Yine de, bu kez Marozia ciddi bir hataya düşmüştü: "Fahişelerin İktidarı"ndaki çok sayıda kukla papadan farklı olarak X. John, bazı sınavlardan geçmiş ve önemli zaferler kazanmış askeri bir liderdi.

915 yılında, John, Hıristiyan Birliği ordusunun başında bizzat savaşmış ve Roma'nın 200 kilometre kuzeyindeki Garigliano Nehri'ne yakınlarında gerçekleşen bir savaşta Müslüman Sarazen güçlerini alt etmişti. Dokuz yıl sonra, Marozia, Alberic'i Roma'yı ele geçirme ve muhtemelen Papa X. John'u

etkisiz hale getirmeye ikna etme konusunda başarılı oldu. Fakat Alberic'in Kutsal Şehir'e doğru yola çıkmasıyla beraber Orta İtalya'nın Lazio kentindeki savaştaki yenilgisi aynı anda ses getirdi. Alberic öldürüldü ve bedeni parçalandı. İğrenç bir hesapla muzaffer papa Marozia'yı kocasından geri kalanları görmesi için zorladı, bu Marozia'nın sonsuza kadar ne unutacağı ne de affedeceği korkunç tecrübe olmuştu.

Öte yandan, annesi Theodora hala hayatta olduğu için intikamını bekletmek zorunda olduğunu hissetti. Belki de Theodora için gizli bir saygıdan ya da belki de destekçilerinden gelecek bir tepkiden korkarak, Marozia en azından şimdilik John'a karşı hiçbir hamle yapmamıştı. Bu arada, 924 yılında, Papa John, Marozia'nın intikam arzusunu daha da artırdı. İtalya'nın yeni kralı olan eski Provence'lı Hugh ile ittifak kurdu ve böylece Marozia'nın Roma'daki gücünü tehlikeye attı.

İki yıl sonra, 926 yılında, Marozia ikinci ve son derece etkili olan kocasıyla, yani Lucca ve Margrave Kont ve Dükü veya Toskana'nın askeri valisi Guido ile evlendi.

Bu evlilik, tıpkı Theodora'nın 928'deki ölümü gibi, Marozia'nın konumunu güçlendirdi. Tabii ki, Marozia'nın onu zehirlediğine dair söylentiler vardı ve kesinlikle kendi annesini ortadan kaldıracak kadar acımasızdı. Her halükârda, Theodora'nın ölümü, Marozia'nın intikamını kolaylaştırdı; destekçisi Theodora'nın yokluğunda, Papa X. John daha savunmasız hale gelmişti. Marozia ve kocası Guido, pek yakında papanın daha da savunmasız olacağını görebiliyordu.

Papalık Sarayı'nda Cinayet

Çift, Roma Valisi ve Papa John'un kardeşi olan John Petrus'un, cinayet planını devreye koydu. Petrus, John'dan kaydadeğer iyiliklerle beraber kazançlı mevkiler devralmıştı.

THEODORA'NIN PAPALARI

Theodora, X. John'u 914 yılında Aziz Petrus tahtına çıkardığı zamandan beri tecrübeli bir papaz yetiştiriciydi. İstediği gibi itip kakabileceği yumuşak huylu papalar tercih sebebiydi. 900'den 903'e kadar şikâyet etmeden görev yapan, IV. Benedict bunlardan bir tanesiydi. Öte yandan, Theodora'nın ayrıca ahlakın yanından bile geçmeyen zamparalara karşı özel bir ilgisi vardı. Bunlardan biri, 913-914 arasında sadece yedi ay papa olan I. Lando idi. Lando hakkında çok az şey biliniyordu ama bilinenler oldukça korkunçtu. Lando, 'iffetsiz kadınlar'la çokça vakit geçiriyordu ve bir ortaçağ tarihçisine göre bu yüzden nihayetinde tükenmişti'. Bu, elbette, tarihçinin ilahi bir cezayı hak eden bir günahkarın kaderinin tasvir etme biçimiydi.

Papa X. John, Marozia'nın annesi Theodora'nın sevgilisiydi. Theodora onu 914'te papa yaptı, fakat John minnettar olmaktan uzaktı: onu terk ederek daha genç bir kadınla birlikte kaçtı.

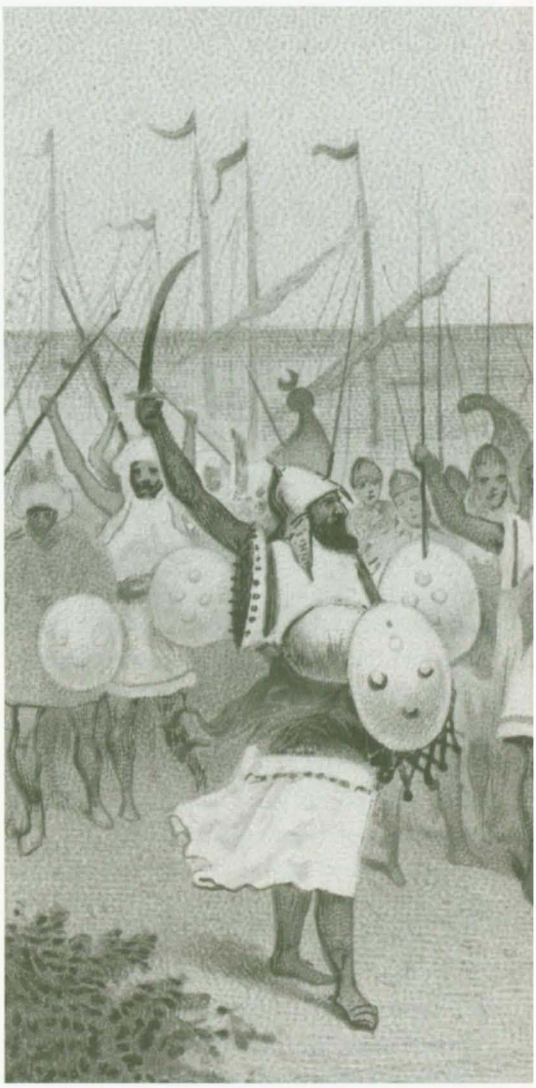
Öfkeli Roma soyluları ise bütün bunları kendilerine verilmesi gereken haklar olarak görüyordu. Ancak, Petrus'un öldürülmesinin ardında saf intikamdan daha fazlası vardı. Marozia'nın planlarına, kardeşine sağlam bir destek sağladı ve ona onuncu yüzyıl papalığının entrika, şiddet ve ihanetle sürüklenen sularında güvenli bir şekilde seyretmesi için değerli yardımlarda bulundu. Ancak, John Petrus'un ortadan kalkmasıyla, verdiği güvenceler de onunla birlikte ortadan kayboldu ve John'u tutuklayarak Castel Sant'Angelo'da hapse atmak artık an meseleydi. Kısa bir süre sonra Liutprand'a göre ya yatağında boğularak ya da Fransız vakanüvis Flodoard'a göre kaygı sebepli stresten öldü.

Görünüşe göre, Marozia artık Roma'nın kudret simsarları ve papalık karar mercileri arasında en yüksek mercide hüküm sürüyordu, fakat bu izlenim aldatıcıydı çünkü Marozia'nın üzerinde çabaladığı ve planladığı her şey parçalanmak üzereydi. İki kukla papa daha öne sürdü. Bunlardan birincisi, 928 yılında tek bir yıl içinde tahta çıkan ve inen VI. Leo idi ve söylentilere göre sadece yedi aylık bir görevden sonra Marozia tarafından zehirlendi. Onun halefi, biraz daha fazla dayanıklı olan, 928'den 931'in ilk aylarına kadar hüküm süren VIII. Stephen idi. Bu tipik bir olaylar dizisine göre, kısa ömürlü papalar birbirinin peşi sıra ölüyor ya da ortadan kayboluyordu. Ancak, bu alışılmış rutinin arka planında Marozia, gayrimeşru oğlu John'a sıranın gelmesini sağlayabileceği bir zamana kadar doğru zamanı kolluyordu. John, 931'de 21 yaşında papalık tacını üstlenecek yaşa erişmişti ve en sonunda annesi ihtirasını hayata geçirerek onu 931'de oğlunun Papa XI. John olmasını sağladı.

Marozia'nın ikinci kocası 929'da öldü. Üç yıl sonra, XI. John, Marozia'nın eski düşmanı olan, merhum Guido'nun üvey kardeşi ve Marozia'nın da kayın biraderi İtalya Kralı Hugh ile evliliğine ön ayak oldu.

Bu ilişki, evlenmeye ilişkin iki engel içeriyordu; Kilise yasası uyarınca, kayınlar arasındaki evlilik yasadışıydı ve ensestten farksızdı. Bir başka engel de Hugh'un zaten bir karısı olduğu gerçeğiydi, ama bu, Papa John'un bir boşanma düzenlemesiyle kolaylıkla halledildi. Papa aynı zamanda düğüne de başkanlık etti ve bu da kesinlikle bu evliliğe sahip olmadığı bir meşruiyet havası verme amacı güdüyordu.

John, annesine zorlukların üstesinden gelmesinde yardımcı oldu, ancak bütün bun-

ların Marozia'ya sağladığı memnuniyet kısa sürdü. Merhum X. John'a karşı kazandığı zaferden beri, Marozia'nın ilk kocası Toskana Kontu Alberic'den olan ikinci, yani meşru oğlunu hesaba katmamıştı.

Yaşça büyük olan üvey erkek kardeşi ve annesinin ona sağladığı iltimaslar karşısında kıskançlık duyan genç II. Alberic, kısa süre sonra, atalarından ona geçen kötülük mirasının hakkını verecekti. Alberic, annesinin üçüncü kocasıyla da barışık değildi ve ona karşı hoşnutsuzluğunu göstermede zaman kaybetmedi. Evlilik töreni neredeyse sonlanmak üzereyken ve misafirler düğün kahvaltısı için yerlerini almışken, Alberic, Kral Hugh'u son derece aşağılayıcı hakaretlerde bulundu. Hugh, aynı şekilde cevap verdi, karşılıklı atışmalar Kral'ın şiddete başvura-

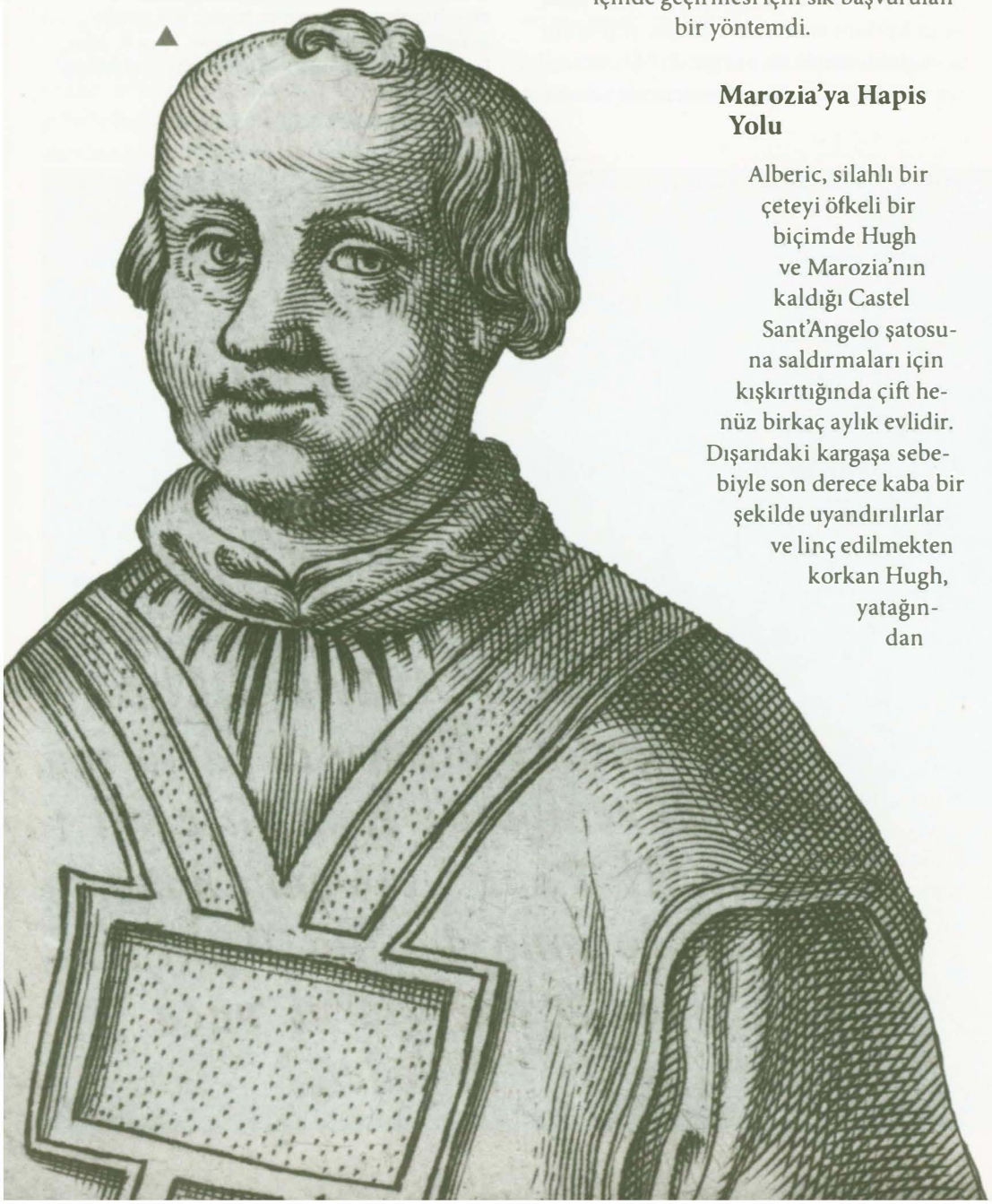
Hıristiyan Avrupa'nın ölümcül düşmanları olan Müslüman Serazenler, burada 827 yılında fethettikleri Sicilya'ya ayak basıyor. Papa X. John, işgalcileri püskürtmek için bir Hıristiyan ordusuna liderlik yaptı.

Papa VI. Leo, pornokrasi çağındaki kısa ömürlü papalardan biriydi. 928 Haziran civarında seçildi ve sadece yedi ay boyunca hüküm sürdü. Aziz Petrus Bazilikası'na gömülen pek çok papadan biri olması dışında, hakkında iyi ya da kötü çok az şey bilinmektedir.

rak Alberic'i beceriksizlikle itham ederek tokatlamasına kadar uzandı.

Alberic bu aşağılama karşısında Kral'a karşı bilenerek intikam için yemin etti. Alberic'in daha sonra yapacakları, Kral Hugh'un onu kör etmeyi tasarladığı söylentilerinden de kaynaklanmış olabilir. Bu durum, erken orta çağda rakiplerin hayatının geri kalanını acı içinde geçirmesi için sık başvurulan bir yöntemdi.

Marozia'ya Hapis Yolu

Alberic, silahlı bir çeteyi öfkeli bir biçimde Hugh ve Marozia'nın kaldığı Castel Sant'Angelo şatosuna saldırmaları için kışkırttığında çift henüz birkaç aylık evlidir. Dışarıdaki kargaşa sebebiyle son derece kaba bir şekilde uyandırılırlar ve linç edilmekten korkan Hugh, yatağından

sıçrayarak kaçmayı başarır. Üzerinde sadece gece kıyafetleriyle, kendini bir sepet içinde saklar ve hizmetçiler tarafından güvenli bir yere taşınır. Şehrin surlarını bir halat yardımıyla kayarak ve Marozia'yı tek başına intikamcı oğluyla yüzleşmesi için geride bırakarak kaçar. Alberic'in intikamı gerçekten korkunç olur. Annesini Castel Sant'Angelo'nun en derin yeraltı seviyesine hapseder ve burada gün ışığını tekrar görüp görmediği bilinmez. O zamanlarda 42 yaşında olan Marozia, hala güzel ve büyüleyicidi, fakat hayatının geri kalan 54 yılı boyunca çürümeye terk edilecekti.

Bu esnada, Alberic üvey kardeşi Papa XI. John'u hapse attırarak gücünü pekiştirdi. Roma'nın hükümdarı olarak yerini sağlamlaştırdıktan sonra, Alberic John'u serbest bıraktı, fakat onu özgür bırakmaya niyeti yoktu. Bunun yerine, üvey kardeşi Aziz John Lateran Kilisesi'nde ev hapsine mahkum etti. John'dan papalık yetkilerinin neredeyse tamamını alarak ona yalnızca kutsal ayinlerde temsil hakkı verdi. Ancak bu, Papa John için yeni bir deneyim değildi. Yalnızca Marozia'nın kontrolünden, Roma'da hem laik hem de dini iktidarı elinde bulunduran Alberic'in kontrolüne geçmişti.

John, 935'teki ölümüne dek küçük kardeşinin vesayeti altında dört yıl geçirdi. Anne ve büyükannelerine ait olan papaları yönetme görevi Alberic'e kalmıştı. Sonraki 22 yıl boyunca, 43 yaşında 954'deki ölümüne dek, Alberic dört papa atadı ve ölüm döşeğinde kendi gayri meşru oğlu olan 16 yaşındaki Octavian'ı varisi olarak aday gösterdi. Octavian, usulüne uygun olarak, 955 yılında XII. John adını alarak papa oldu ve bu da tam bir felaketti.

Papa XII. John öylesine sefahat düşkünüydü ki, Tanrı'nın bir an önce onun canını alması için manastırlarda dualaların edildiği rivayet edilir. XII. John'un işlemediği ya da işlemeyeceği hiçbir günah yoktu. Aziz John Lateran Kilisesi'nde bir genelev işletiyordu ve burada kendi sevgililerinden biri olan Marcia'yı görevlendirmişti. Babasının metresi ve kendi annesiyle ilişkiye girmişti. Tutku dolu gecelerin sonunda sevgililerini ödüllendirmek için Aziz Petrus Kilisesi'nde kutsal ayinlerde kullanılan altın kadehleri getirtirdi. Bir kardinali kör ettirdi ve bir başkasını hadım ettirerek ölümüne neden oldu. Roma'ya gelen hacılar, Papa'nın kumar masasında harcamasından korkarak yapacakları bağışları kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalırdı. Bu oyunlarda XII. John, zar atarken pagan tanrıları ve tanrıçalarından ona şansı vermelerini dilerdi. Kadınlar, Aziz John Lateran'dan veya Papa'nın bulunabileceği herhangi bir yerden uzakta durmaları için uyarılırdı; zira Papa her zaman ağına düşürebileceği yeni avların peşindeydi.

Çok geçmeden, Roma halkı Papa'nın davranışlarından ötürü o denli öfkeyle dolmuştu ki, John hayatından endişe etmeye başladı. Çareyi Aziz Petrus Kilisesi'ni değerli eşyaları korumak üzere silahlarla korumaya alarak Roma'nın yaklaşık 27 kilometre (16 mil) uzağında bulunana Tivoli'ye kaçmakta buldu.

XII. John, papalığa feci zarar veriyor; seleflerinin halihazırdaki suç ve günahlarının giderek üzerine ekliyordu ki, Papa'yla başa çıkmak için özel bir meclis toplandı. Bütün İtalyan piskoposlar, 16 kardinal ve diğer din adamları (bazıları Almanya'dan gelenler), Papa'ları olan bu korkunç genç adamla ne yapmaları gerektiğine dair karar vermek üzere bir araya geldi. Tanıklar çağırıldı ve yemin altında kanıtları dinlendi ve nihayet John'un sicilinde halihazırda bulunan korkunç eylemlerinden daha fazlasına dair karar verildi. Bunlardan bazıları, Kutsal Roma İmparatoru Saksonyalı I. Otto tarafından John'a yazılan bir mektupta özetlenmiştir.

Herkes, din adamlarının yanı sıra halktan kimseler, siz Hazretlerinizi, cinayet, yalancı şahitlik, kutsal değerlere saygısızlık, kızkar-

Tiber Nehri'nin sağ kıyısında bulunan Castel Sant'Angelo, papalık rezidanslarından biriydi. Üstteki bir melek heykeli, kaleye adını verdi. Aslen 135 ile 139 yılları arasında Roma İmparatoru Hadrian tarafından bir anıt mezar olarak inşa edilmiştir.

deşlerinden ikisi de dahil olmak üzere akrabalarınızla birlikte olmak ve bir putperest gibi, Jüpiter, Venüs ve diğer şeytanları çağırmakla suçluyorlar.

Hâlâ Tivoli'de sürgünde olan Papa John, Otto'ya öylesine kötücül bir cevapla karşılık verir ki korku Roma'yı kasıp kavurur. Meclis kendisini azlederse, John meclise katılan herkesi aforoz edecek, kilise ayinlerini yönetmelerini ve atamalarını imkânsız hale getirecektir. Aforoz, Kilise'den men edilerek onun himâyesinden mahrum kalmak ve hatta ölümsüz ruhu tehlikeye atmak anlamına geliyordu ki, bu, Hıristiyanlıkta bir papanın verebileceği en kötü cezaydı.

XII. John'un İntikamı

Aforoz tehditlerine rağmen, İmparator Otto, John'u tahttan indirdi ve onun yerine yeni papa VIII. Leo getirildi. Elbette John, bunların hiçbirine boyun eğmeyecekti. Sonunda 963'te Roma'ya döndüğünde, intikamı, tehdit ettiğinden çok daha kötü olacaktı. Papa Leo'yu kiliseden attı, ancak aforoz etmek yerine, kendisini yargılamada bulunan herkesi infaz etti veya sakat bıraktı. John, bir piskoposun derisini yüzdürdü; biri kardinalin burnunu, iki parmağını

LEO·XIII·CELLAM·MAXIMAM·VETVSTATE·FATISCENTEM·INGENTI·MOLITION
VETVS·MVSIVVM·MVLTIS·IAM·ANTEA·PARTIBVS·INSTAVRATVM·
ET·IN·NOVAM·ABSIDEM·OPERE·CVLTVQVE·MAGNIFICO·EXORNATA
LAQVEARI·ET·CONTIGNATIONE·REFECTIS·EXPOLIRI·IVSSIT·ANNO

ve dilini kestirdi ve Roma'daki din adamları ve soyluların 63 üyesinin boynunu vurdurdu.

14 Mayıs 964 gecesinde, Roma'yı bu kötü ruhlu Papa'dan kurtarması için Tanrı'ya yakaran bütün dualar en sonunda kutsal mercilere ulaşmış gibi görünüyordu. Proteuslu John Crescentius adlı bir piskoposunun daha sonra tarif ettiği gibi, "Romalı evli bir kadınla yasadışı ve kirli ilişkiler kuran Papa John, bir günah eylemi sırasında gafil avlandı; kadının haklı ve öfkeli kocası onun başını çekiçle ezdi ve böylelikle ruhunu Şeytan'ın pençesinden azat etti."

Marozia Ölüme Gidiyor

Fakat Kilise'nin, papalığın adını o güne dek kirleten en günahkâr dokuz papayı ortaya çıkaran 'fahişeler' hanedanıyla ile henüz işi bitmemişti. XII. John'un dramatik ölümünden 22 yıl sonra, 986 yılında, Piskopos Crescentius, o zaman 96 yaşında olan John'un annesi Marozia'yı görmek için Castel Sant'Angelo'ya geldi. Marozia'nın bir zamanlar sahip olduğu büyüleyici güzellikten eser yoktu; bunun yerine artık bir deri bir kemik kalmış, üzeri paçavralarla örtülü bir kadın vardı. Yakın zamanda seçilen Papa XV. John, ona merhamet edecekti fakat bu, ancak ortaçağ zihniyetinde merhamet olarak addedilebilirdi.

Aziz John Lateran Kilisesi, Roma Piskoposluk Katedrali ve Vatikan'ın başlıca bazilikası. Ayrıntılı bir işçiliğe sahip yapının ortasında papaların tören koltuğu görülebilir.

Crescentius, Marozia'ya karşı pek çok suçlamada bulundu. Bunlar arasında Papalık'a karşı komplo düzenlemek, Papa III. Sergius ile olan yasadışı ilişkisi, ahlaksız hayatı ve 'dünyayı ele geçirme planı' da dahildi.

Marozia, ayrıca, 'üçüncü bir kocayla evlenmeye cesaret eden' ve İncil'de adı geçen zalim Jezebel ile karşılaştırıldı. İnsanların kötülüklerinin ruhlarının kötü ruhlar tarafından ele geçirmesinden kaynaklanabileceğine olan inanç, orta çağın başlarında yaygındı, bu yüzden Marozia'nın hala bu ruhların etkisi altında olması ihtimaline karşı şeytan çıkarmayla ruhu arındırıldı. Artık günahlarından arınmış ve Yaradan'la yüzleşmeye uygun hale gelmişti; bundan sonra çok geçmeden öldü. Bir cellatın hücresine girerek onu 'Kutsal Ana Kilisesi ve Roma'daki insanların huzuru için' yastıkla boğdu.

Bununla birlikte, pornokrasi ve 'Fahişelerin İktidarı'nın sonu papalık sefahatinin ya da ona adeta bir sülük gibi sömüren etkili ailelerin sonu değildi. Papalığın, kudret simsarlarının veya, politik veya ticari nedenlerle menfaat peşindeki sonradan görme kraliyet mensubu veya soyluların bir aracı olarak edindiği kötü şöhretli imajını kurtarmak için gideceği epey uzun bir yol vardı. Aslında, papalığın her zaman olması gereken manevi liderlik vasfını tekrar elde etmesi ve Mesih'in Papaları'nın tarihin gördüğü en zalim adamlarının listesinde üst sıralarda yer almayacağı günler için bin yıl daha geçmesi ve ondokuzuncu yüzyıla gelinmesi gerekiyordu.

Aziz Lateran Kilisesi'nde genelev işleten, tam anlamıyla ahlak yoksunu bir papaz Papa XII. John, 962 yılında Kutsal Roma İmparatoru I. Otto'yu taçlandırıyor.

Kutsal Roma İmparatoru I. Otto tarafından desteklenmiş olan VIII. Leo'nun portresi. Gerçek bir papa olarak kabul edilmeden önce zorlu bir rakip XII. John ile savaşmak zorunda kaldı. Leo'nun saltanatı 964 ve 965' yılları arasında sadece sekiz ay sürmüştür.

▲ **14. yüzyıl Avrupa'sının bağımsız fikirli kralları üzerinde kendi otokratik iradesini dayatmaya çalışarak korkunç bir belaya giren Papa VIII. Boniface...**

VIII. BONIFACE: TUTSAK BİR PAPA

Öncesinde Benedetto Caetani olarak bilinen Papa VIII. Boniface'nin ilk eylemlerinden biri, selefi olan hoşgörülü ve ruhani V. Celestine'yi İtalya'nın Ferentino kentindeki Fumone Kalesi'nde (1296'da 81 yaşında burada vefat etti) mahkum etmek oldu. Boniface kısa süre sonra 1302'de "kurtuluş için her bir kul Roma'daki Papa'ya tabi olmalıdır' fermanıyla bir otokrat olduğunu kanıtladı.

Bu yaklaşımla beraber, Papa'nın 1302'de tüm hükümdarların Katolik Kilisesi'ne bağlı olduğunu iddia etmesi üzerine Fransa kralı IV. Philip dahil olmak üzere Avrupa'nın güçlü ve iddialı kralları arasında çok sayıda düşman edindi. Philip tepkisini, papayı sapkınlıkla suçlamak ve istifasını talep ederek gösterdi. Bunu takiben Fransız kralı, Papa'nın Agnani'deki doğum yerinde bulunan sarayını istila ederek onu hapse attırdı.

Boniface üç gününü hapiste geçirirken, onu esir alanlar yargılanması için Lyons'a zincirlerle sürükleyerek götürüp götürmeyeceklerini tartışıyorlardı. Boniface'e karşı yöneltilen suçlamalar, derin bir batıl inanca dayalı bir çağda akıl edilebilecek en kötü şekilde olmalıydı. Ona büyücülük, şeytanla ilişkiler, konuştuğu ve şeytani bir ruh barındıran bir puta sahip olması, -dolayısıyla İsa Mesih'e olan inancının hükümsüz olduğu-, bedenin işlediği günahların günahtan sayılmadığını beyan etmesi ve onu kazıkta yakılmaya kadar götürecek 'diğer suçlar' yönelttiler.

14. yüzyıl Avrupa'sının bağımsız fikirli kralları üzerinde kendi otokratik iradesini dayatmaya çalışarak korkunç bir belaya giren Papa VIII. Boniface...

II

SOYKIRIM: KATHARLAR

Günümüzde erdemli bir özellik olan hoşgörü orta çağ Avrupası'nda kirli bir kelimeydi. Bu bilhassa Hıristiyanlık inancı için geçerliydi ki ondan sapmanın tehlikeli ve hatta ölümcül olduğu dar bir yol biçiminde şekillenmişti.

Bir on üçüncü yüzyıl papası olan III. Innocent, bir toplulukta heretiklerin varlığını tolere etmeyi suç haline getirmişti. Bu bükülemez zihniyet, sadece Ortaçağ Kilisesi'nin sert dogmatizminden kaynaklanmıyordu. Aynı zamanda Hıristiyanlığın karşılaştığı güçlüklere karşı bir savunma aracıydı. Kilise'nin düşmanları güçlü, kararlı ve tehlikeliydi. Örneğin Müslümanlar İslam'ın dünya çapında yayılmasına adanmışlardı. Paganizm, çok yönlü biçimlerde, eski zamanlardan beri Avrupa ve başka yerlerde inancını tekelleştirmişti ve üstünlüğünden kolayca vazgeçmeyecekti.

Kilise içinde, bu rakiplerin üstesinden gelmenin tek yolu, onların inançlarına ve ibadetlerine ya da, Hıristiyanlık bilgeliğine en küçük şüphe düşürecek muhalefete, sapkınlık ya da Şeytan'ın eseri olarak muamele etmekten geçiyordu. Uygulanan cezalar korkutucuydu. Muhalifleri kazıklarda yakmak dünyayı onların varlığından arındırmak içindi. İşkence, bir kişiye sahip olan şeytanı uzaklaştırmak ve böylece kurbanın ölümsüz ruhunu kurtarmak için yapılırdı.

Yine de, bu aşırı vahametlere rağmen, Hıristiyanlık zaman zaman yalnızca diğer dinler

Heretik Katharlar papanın gönderdiği Katolik kuvvetleri tarafından surlarla çevrili bir şehir olan Carcassonne, Fransa'da (solda) kuşatıldı. Hem Kathar hem de Katolik olan Carcassonne savunucuları, haçlı seferine Papa III. Innocent (yukarıda) tarafından teşvik edilen saldırganlara karşı kahramanca karşı koydu. Silah yönünden eksik ve sayıca zayıf olmaları sebebiyle direnişleri yetersiz kaldı.

tarafından değil, belki de daha sinsice, kendi temel ilkelerine alternatif görüşler ile karşı karşıya geliyordu. Bu zorlukların en yaygın olanlarından biri, modern güneybatı Fransa'nın Languedoc bölgesinde ilk kez 1143'te ortaya çıkan dini bir mezhep olan Katharlar'dan geldi. Oradan Katharizm, İspanya, Belçika, İtalya ve Batı Almanya'ya yayıldı ve onüçüncü yüzyıla gelindiğinde bütün bu yerlerde kök salmıştı.

Daha sonra, Toulouse Kontu V. Raymond, Kathar'larla başa çıkmak için daha az sabırlı, daha sert bir yol izledi. Kont, 1177'de, Sistersiyen Tarikatı rahipler meclisinden, Languedoc'taki bölgesini istila etmeye çok yakın olduğunu söyleyerek Katharlar'la ilgili yardım talebinde bulundu. Sistersiyenler, bu iş için biçilmiş kaftan olduğunu düşündükleri Henri de Marcy'i öne sürdüler. Aslen bir manastır başrahibi olan Henri, aykırı düşünceleri ve sapkınları ezmek için nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine dair kendi sert görüşlerine sahipti: silahlı kuvvetlerle acımasızca saldırmak ve bunu sürebildiği yere kadar devam ettirmek. 1178'de, Sistersiyenler, bir kardinal, bir piskopos ve iki başpiskoposun da dahil olduğu yüksek rütbeli papalık elçilerini, başlarında Henri ile beraber Languedoc'a yolladılar.

Yerel Zorluklar

Henri basit ve doğrudan bir çözümü olduğunu düşünmüş olabilir ancak görevinin hayal ettiğinden çok daha karmaşık olduğunu keşfetti. Katharlar Languedoc'ta hayli itibar sahibiydi ve halkın, onları yöneten soyluların ve yerleşik piskoposların dışarıdan birilerinin müdahale etme amacından pek memnun olmadıkları aşikardı. Bu yüzden Henri'nin ilk görevi Kathar'ların korunmasını sağlayan destek çemberini hedef almak oldu. Listesinin en başında, Carcassonne Vikont'u muhalif II. Roger de Trencavel vardı.1175'de Albi'de kimin üstün gelip Albi Lordluğu'nu elde ederek bölgede hüküm süreceğine dair çıkan bir anlaşmazlık üzerine Albi Piskoposu William'ı hapse attırmıştı.

Henri, Roger'ı heretik ilan edip aforoz ederek onunla bağlarını derhal kesti. Bu, Roger'ı Albi Piskoposu'nu serbest bırakmaya ikna etmek için yeterliydi, fakat mesele son bulmuyordu. 1179'da Roger, Henri de Marcy'nin önceki yıl elçisi olan Narbonne Başpiskoposu Pons d'Arsac'ın gazabını üzerine çekti. Başpiskopos, Roger'ı aykırılıkla mücadeleye karşı yeterli olmamakla suçlayarak onu tekrar aforoz etti.

İki yıl sonra, 1181'de Henri de Marcy Languedoc'a döndü. Bu sefer Lavaur kalesine saldırmaya hazırlanıyordu ama bunun için

1209'da Papa III. Innocent, Fransisken Keşişler Tarikatı'nın Temel Kuralları'nı onayladı. Kural itaat, iffet ve yoksulluk yeminleri gibi manastırın temel disiplinlerini oluşturdu.

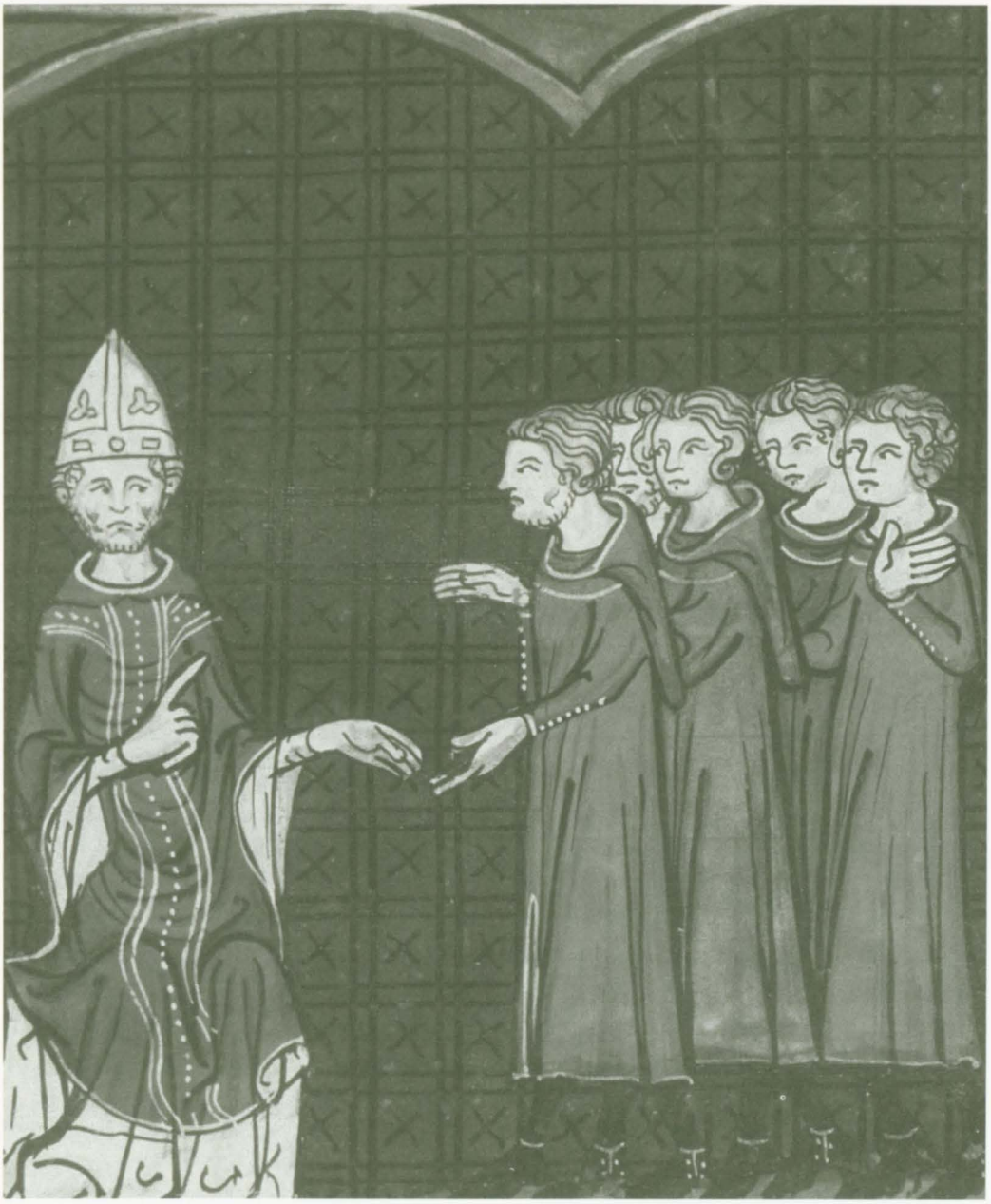
KATHARLAR KATOLİKLERE KARŞI

Kitabın Mucizesi'ni tasvir eden Fra Angelico'nun (1395-1485) bir resmi. Dominik ve Kathar kitapları ateşe atılıyor. Katharların heretik kitapları kül olurken Dominik kitapları mucizevi bir şekilde yanmaktan kurtulur. Aziz Dominik (haresi ile görülen), soldaki resimde hasarsız kitabı iade edilirken resmediliyor.

Başından beri, Roma'daki papalar, Katharları tehlikeli biçimde yıkıcı inançlara sahip heretikler olarak gördüler. Papaların bu denli telaşa kapılmaları şaşılacak bir şey değildi. Öncelikle Katharizm, bir zamanlar Pers Hükümdarlığı'nda (bugünkü İran) bulunan Zerdüştlük gibi doğu inançlarına benzeyen 'dualistik' bir dindi. Katharlar dünyanın şeytani olduğuna ve şeytan tarafından yaratıldığına inanıyorlardı. Şeytanı Eski Ahit Tanrısı ile özdeşleştiriyorlardı ki bu "gerçek" Hıristiyanların gözünde nihai küfür sayılırdı. Katharlar'a göre, O'nun mesihi olan İsa tarafından Yeni Ahit'te anlatıldığı gibi, insanoğlu, Sevginin Tanrısı'nın varlığını temsil eden saf ruha dönüşmeden önce bir dizi reenkarnasyondan geçiyordu. Katharlar, Katolik doktrinine tamamen karşıydılar ve Roma'daki kiliseyi ahlaksız, hem politik hem de ruhani olarak yozlaşmış kabul ediyorlardı.

Doğal olarak, Kilise içinde, Tanrı'yı Şeytan'ın yerine koyan ve İsa'yı yüce konumdan eden bu tür fikirler kutsal değerlere saygısızlık olarak kabul ediliyordu. Bunların bertaraf edilmesi gerekiyordu. 1147'de, eski bir Sistersiyen keşiş olan ve dostu Clairvaux'lu Aziz Bernard'ın kendisini tarif ettiği üzere "masum ve sıradan" olan Papa III. Eugene, iki yıl önceki seçilmesinin ardından Katharları temizlemek için acil bir öncelik belirlemişti. Ancak görev için çok yumuşak başlıydı. Katolikliğe dönmeleri için Katharlara nazikçe ikna yöntemini denese de, kısa bir süre sonra bunun düşüncesini bile reddettiklerini ve son derece inatçı olduklarını keşfetti. Papa Eugene'nin adına hareket eden Clairvaux'lu Bernard, az sayıda kişiyi döndürmeyi başardı, ancak bu Kathar tarikatını ortadan kaldırmak için asla yeterli değildi.

Papa III. Innocent burada görülen ortaçağ el yazmasında Albigenler'i (genel olarak heretiklere verilen isim) aforoz ederken resmediliyor.

savaşmaya gerek yoktu. II. Roger'ın karısı Adelaide karşı koymaksızın ona teslim oldu. Buna ek olarak Henri, Kathar inancına göre yoksulluğu, iffeti ve bekareti benimsemiş 'Parfaits' veya 'Kusursuzlar' olarak bilinen iki münzevi Kathar rahibini esir aldı.

Ancak bütün çabalarına rağmen, Henri'nin başarısı sınırlı kaldı. Katharlar çetin ceviz olduklarını gösterdiler ve Kilise'nin herhangi bir müdahalesine geçit vermeyecek gibi

VATİKAN SÖZLÜĞÜ

AFOROZ

Aforoz, erkek veya kadın bir kimseyi Hıristiyan cemaatinin dışına çıkarma anlamına gelmektedir. Bu, bir bireyin alabileceği en kötü cezaydı, çünkü bu onları Kilise'nin korumasından ve Kilise yaşamı ile ilişkilerinden koparmak anlamına geliyordu. Diğer suçların yanı sıra, din değiştirme (Hıristiyan inançlarını terk etme), sapkınlık, hizipleşme (Kilise içinde bölünme), papaya şahsen saldırmak, kürtaj yaptırmak durumunda bu ceza uygulanabilirdi. Bir kadın rahibi görevlendiren kişi de aforoz edilebilirdi.

Ortaçağda, Katolik Kilisesi aforozları ya vitandus (kaçınılması ya da reddedilmesi gereken) ya da tolerat (diğer Katoliklerle sosyal ya da ticari ilişkileri olabileceği anlamına gelir) olarak ayırmıştı. Ayin'e katılmalarına izin verildi, ancak Son Akşam Yemeği'ni kutlayan Komünyon'a katılamazlardı. Aforoz töreni hem dramatik hem de korkutucuydu. Aforoz edilen kişi ölmüş gibi bir zil çalınırdı, İnciller kapatılırdı ve mumlar söndürülürdü. Ancak aforoz illa ki kalıcı bir durum değildi. Suçlu taraflar bir tövbe beyanı verirse, Kilise'nin tam üyeliğine geri dönebilirlerdi.

görünüyorlardı. 1204 yılında, 1198'de papa seçilmiş olan III. Innocent, Katharlar'a karşı o kadar ihtiyatlıydı ki, Fransa'nın güneyinde makamları bulunan birkaç piskoposun, esasen Kathar işbirlikçileri olduğundan şüphe ediyordu. İspanyol papaz Dominic de Guzman (gelecekteki ismiyle Aziz Dominik) de dahil olmak üzere yerleşik Kilise'nin daha sadık, güvenilir savunucuları, başıboş piskoposların yerlerini aldılar. Dominic, Languedoc'ta sıkı bir mezhep değişimi kampanyası başlattı, ancak bu gayretli çabaya rağmen fazla başarı gösteremedi. Başardığı az sayıdaki değişim, -pek çok kasaba ve şehirlerde ateşli Kathar-Katolik tartışmalarının da dahil olduğu- çabalarına kıyasla oldukça yetersizdi. Sonuçta Katharizm'in temel değerlerine dokunulamamıştı. Nihayetinde Dominik bunun nedenini anladı: Sadece gerçek kutsallık, alçakgönüllülük ve çilecilik anlamında Katharlarla eşdeğer olan Katolikler, onların inançlarına ilişkin fikirleri değiştirmeyi ümit edebilirlerdi.

Vaizci Keşişler Tarikatı

Bu zorlu girişim için, 1216'da Dominik, daha yaygın olarak Dominiken Tarikatı olarak bilinen Vaizci Keşişler Tarikatı'nı kurdu. Bu Keşişler, İncil'i yayarak Kathar'ların ve diğer heretiklerin ruhlarını kurtarmaya adanmışlardı. Dominic, Tarikat'a katılan keşişlere şunları söyledi:

> Gayret gayret ile, alçak gönüllülük alçakgönüllülük ile, sahte kutsallık hakiki kutsallık ile, sahtelik gerçekliği vaaz etmekle karşılık bulmalıdır.

Dominic, tıpkı Katharlar'ın inandıkları gibi, keşişlerinin bütün maddi çıkarlardan kaçınarak yoksulluk içinde, sadece asgari varlıklarla yaşaması, yolları çıplak ayakla aşması ve yiyecek için dilenmesi gerektiğine inanıyordu. Buna ek olarak, kesinlikle bakir kalarak iffet sahibi olmalıydılar. Dominic, alçakgönüllülük ve fedakârlık konusunda güçlü olan bu hayat tarzının, Katharları Roma Kilisesi'ne çekmenin yolu olduğundan emindi.

Ne var ki Dominik engellendi. Kendisinden çok daha agresif ve kana susamış bir kişi, zaten barışçı Dominik'in düşünemeyeceği bir çözüm yoluna gitmişti. Çoğu Kathar'ın Katolik Kilisesi'ne karşı olan itaatsizlikleri ve onun kötücül bir doğaya sahip olduğuna dair inançları on yıl süren kararlı bir direniş gösterdiğinde, Papa III. Innocent nihayetinde sabrını yitirdi ve tansiyonu yükseltti. 1207 ilkbaharında, bir papalık elçisi olan Magalonne Başdiyakozu Pierre de Castelnau'yu Provance'a göndererek, soyluların Katharlar'a, Yahudiler'e ve bulabilecekleri

diğer heretiklere fiilen acımasızca zulmetmesi emrini verdi.

De Castelnau en başından itibaren sert bir muhalefetle karşılaştı. V. Raymond 'un oğlu olan Toulouse Kontu VI. Raymond ve Languedoc'un en güçlü lordu, Kathar'larla sıkı sıkıya bağlıydı ve iş birliği yapmayı reddetti. Raymond'ın, kendilerini inançlarına adamış Kathar dostları, akrabaları, soylular ve müttefikleri vardı ve onlarla olan gönül bağını saklamıyordu. Hatta, bir heyet ile birlikte bir Kathar rahibi eşliğinde seyahat bile etmişti.

Castelnau, Raymond'un bizzat Papa III. Innocent'ten gelen bir emre itaat etmediğini öğrendiğinde, Kont'u derhal aforoz etti; onu gelenek gereğince lanetledi ve kükreyerek: "Seni yoksun bırakan kişi, erdemli kabul edilir! Seni öldüren kişi, kutsanacaktır." sözlerini sarf etti.

Raymond sert bir mizaca sahip değildi, meydan okumaktan ziyade görmemezlikten gelme konusunda daha iyiydi ve görünüşe göre, korkup geri adım atarak gerekli zulümleri yerine getirmeye söz verdi. Görünen o ki, De Castelnau, ona inandı. Birkaç hafta sonra, Raymond'u affetti ve tekrar bir Hıristiyan olarak haklarını geri verdi. De Castelnau'nun bilmediği bir şey vardı: VI. Raymond, ilk fırsatta sözünden dönebilecek doğuştan bir yalancıydı. Ancak bu sefer yeni bir taktik seçti: Hiçbir şey yapmadı.

Bu eylemsizlik halinin anlaşılması bir kaç haftayı buldu, ancak anlaşıldığında Pierre de Castelnau, Raymond'un hıyanetine sert tepki gösterdi. Raymond, Languedoc'taki sapkınlığı sürdürmek, kilise mülkünü çalmak, piskoposlara ve keşişlere saldırmak ve Katharları desteklemekle suçlandı. Sert bir konuşmanın sonunda, de Castelnau bir kez daha Raymond'i aforoz etti. Raymond, bu çıkmazı kırmak için görüşmeyi teklif etti, ancak hiçbir yere ulaşamadılar ve Kont, daha sonra olan biteni Roma'daki Papa Innocent'e bildiren birkaç tanığın önünde Raymond'a tehdit ve hakaretler savurdu.

Pierre De Castelnau'nun Katledilişi

13 Ocak 1208'de diyalog koptu ve Pierre de Castelnau ona eşlik eden bir heyetle Roma'ya doğru yola koyuldu. Ertesi sabah Arles'e ulaştılar. Onları Rhône Nehri'nin karşısına götürecek gemiye binmek üzere atlarıyla iskeleye varacaklardı, ancak De Castelnau bunu başaramadı. Yanında bulunanlar ne olup bittiğini anlayamadan, yabancı bir süvari onlara doğru hızla ilerledi ve sırtına indirdiği tek bir kılıç darbesi ile Castelnau'yu öldürdü.

Aziz Dominik'in Katolik kitapları hasar görmeden kalırken, Kathar kitaplarının yandığı Kitapların Mucizesi, olayın geçtiği yer olan Languedoc kasabasından ötürü Fanjeaux Mucizesi olarak da bilinir. Burada İspanyol sanatçı Pedro Berruguete (1450-1504) tarafından resmedilmiştir.

VI. Raymond, Toulouse Kontu Pierre de Castelnau'nun suikastı sebebiyle halka kefaret ödemek zorunda bırakıldı.

Daha sonra katilin, Toulouse Kontu'nun görevlendirdiği bir şövalye olduğu söylentileri dolaştı. Raymond olayla ilgisini şiddetle yalanladı ve hatta 1209 Haziranında Kont, bu karanlık eylemin kefareti olarak halkın önünde cezalandırılmak için gönüllü oldu. Cezalandırma sona erdiğinde dayak yemiş ve kanlar içindeki Kont, de Castelnau'nun mezarı başında saygısını sunmaya zorlandı. Castelnau şimdiden kutsanmış bir şehit olarak anılmaya başlanmıştı. Yine de, Raymond hâlâ baş şüpheliydi ve utanç içindeydi. De Castelnau'nun suikastı asla aydınlanmadı. Ne var ki, masum ya da suçlu olsun, Kont Raymond itirazında çok geç kalmıştı.

Cinayetten birkaç hafta sonra, Papa III. Innocent durumun diplomatik ele alınış biçiminden dolayı sabrını yitirdi ve bir Haçlı Seferi çağrısında bulundu. Bu, Languedoc'taki Katharların bir kalesi olan Albi kasabasından adını alan Albigen Haçlı Seferi idi.

Bu çağrı esnasında Raymond, Papa'yı Katolik kimliğine ikna etme şansı olduğunu düşündü. Bu amaçla Raymond, açık bir şekilde heretiklerin peşinde olduğunu, Katharlar ve rahiplerine yardım eden ve onları kışkırtan herkesi cezalandırma niyetini ilan etti. Bunların hepsi göstermelikti. Raymond hiçbir şekilde pişmanlık duymuyordu, fakat tabii ki, Doğu Fransa'da Lyons'da toplanan her biri kendi askerleri, okçuları, seyisleriyle övünen on binlerce şövalyeyle işbirliği içinde gibi görünmesi tamamen politikti.

Papa'nın bizzat kendisi tarafından seçilen komutanları, katledilen de Castelnau'nun üstü olan Cîteaux Sistersiyen Başrahibi, Piskopos Arnaud Amaury idi. Doğası gereği acımasız ve intikamcı olan Amaury, Innocent'in emrettiği Katharların kökünü tek bir defada kazıma görevi için ideal bir seçimdi. Merhametsiz ve kindar Amaury, Kathar'ları en acımasız yöntemlerle yok etmek için bu emre hazırdı.

Feodal orduların büyük bir bölümünü oluşturan paralı askerler ile beraber, Albigen Haçlılar, o kadar fazla sayıdaydılar ki; alayı güneybatıdan Languedoc'a ilerledikçe, yol boyunca altı kilometreye kadar uzandı. Her bir savaşçıya günahlarından tamamıyla arınma, borçlarının askıya alınması ve ceplerini doldurmak için yüklü Kilise yardımları gibi cezbedici ödüller vaat edilmişti.

"BOĞULMAYI YEĞLERİZ"

Haçlı ordusu, 1209 Temmuz'unun sonunda ilk varış noktası olan, güneybatı Fransa'daki Orb Nehri'ndeki güçlü bir kasaba olan Béziers'e ulaştı. Sakinlerine muhalif bir ruh hali hakimdi. Ne Katharlar ne de Katolikler, haçlıların taleplerini yerine getirme niyetinde değillerdi. Béziers Piskoposu kasaba sakinlerine derhal teslim edilmesi istenen 222 Kathar Keşişi'nin bir listesini sunduktan sonra, kabul etmedikleri takdirde kasabanın ertesi gün kuşatılacağı tehdidinde bulundu. Kasabalılar bundan etkilenmemiş görünüyordu. Herhangi bir Kathar'ı, keşişi veya başka bir şeyi teslim etmeyi reddettiler ve vakanüvislere göre, Piskopos'a şunu söylediler: "Lut Gölü'nde boğulmayı yeğleriz".

III. Innocent'in Papa Delegesi Pierre de Castelnau, 1208 yılında vahşice öldürüldü. Buradaki resimde görülenin aksine arkasından bir kılıç saplanmıştı.

YA ZENGİNLİĞİNİZDEN YA DA VAAZLARINIZDEN VAZGEÇİN

Cîteaux Piskoposu ve Albigen Haçlı Seferi Komutanı Arnaud Amaury tarafından Katharlara karşı alınan aşırı tedbirler, büyük olasılıkla Languedoc'a gittiğinde karşılaştığı aşağılayıcı muamelenin intikamını almak istemesinden kaynaklanıyordu ve Aziz Dominic gibi Clairvaux'lu Aziz Bernard da, Katharları inançlarından vazgeçmeleri için ikna etmeye çalıştı. Kathar Savaşları Şarkısı'nda geçen ve şu anki güney Fransa'nın 1204-18 yıllarını kapsayan bir tarihte Katharlar, Amaury ile dalga geçerek onu bir ahmak gibi gösterdiler. Amaury vaaz vermeye başladığında 'işte o arı gene vızıldıyor' derlerdi. Katharlar ve rahipleri, elbette, tutumlu, çileci bir yaşam tarzını benimsemiş, lüks ve rahatına düşkünlüğü hor görmüşlerdi. Fakat on üçüncü yüzyılın başlarındaki pek çok din adamı gibi, Arnaud Amaury'nin yaşam tarzı da hem gösterişli hem de hedonistti ve Piskopos, tüm ihtişamıyla Katharların karşısına çıkma hatasına düştü. On sekizinci yüzyılın Fransız yazarı Voltaire, 1756'da kaleme aldığı 'Languedoc Halkına Karşı Haçlı Muharebesi'nde şöyle demiştir:

'Cîteaux başrahibi bir prensin maiyeti ile karşılarına çıktı. Bir elçi olarak konuşması boşunaydı. Halk ona "ya lüksünden ya da vaazlarından vazgeç!'" diye bağırdı.

Bir Sistersiyen keşişi olan Arnaud Amaury, güney Fransa'daki heretikleri ezip geçen haçlı seferine öncülük etti.

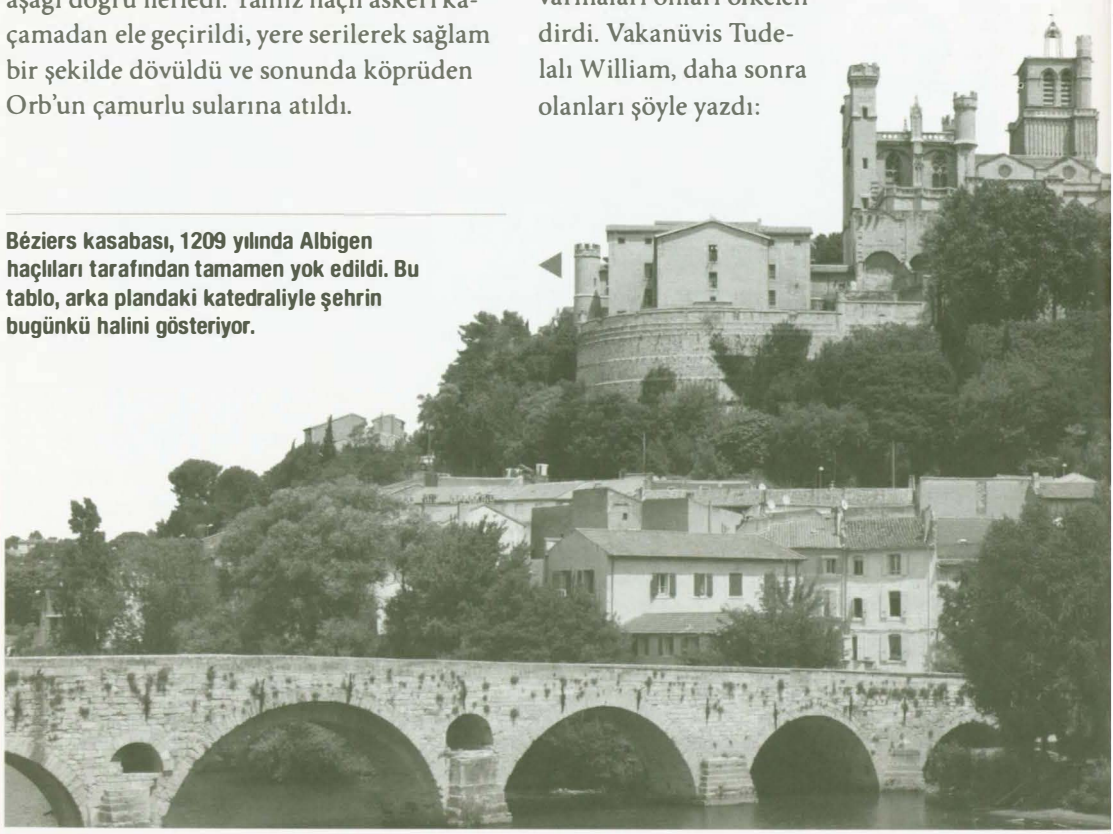
Bunun üzerine Piskopos, katırına tekrar binerek haçlıların bir günlük yürüyüş mesafesinde bulunan kampına geri döndü. Ertesi gün, 22 Temmuz'da, Béziers sakinleri göz korkutucu bir manzarayla karşılandılar. Haçlı ordusu kentin surlarını çevreleyecek şekilde kamplarını yukarı doğru taşımıştı. Çadırları, atları, kamp ateşleri, bayrakları, pankartları, haçlı liderlerinin gösterişli çadırları ve kuşatma makineleriyle çevreyi göz alabildiğince kaplamışlardı.

Aniden, Béziers'in güney tahkimatının yakınındaki Orb Nehri üzerinde uzanan köprüde tek başına bir haçlı askeri belirerek yukarıdaki duvarlarda sıralanan insanlara hakaret ve tehditler yağdırmaya başladı. Genç adamlardan oluşan kavgaya hevesli bir kalabalık, mızrakları, sopaları ve diğer derme çatma silahları ellerine alarak şehir kapısını açarak nehrin kıyısındaki yamaçtan aşağı doğru ilerledi. Yalnız haçlı askeri kaçamadan ele geçirildi, yere serilerek sağlam bir şekilde dövüldü ve sonunda köprüden Orb'un çamurlu sularına atıldı.

Ancak, Béziers'in coşkuya kapılan gençleri, kasabanın kapısını açık bırakarak en kötü hatayı yaptılar. Bu, köprünün üzerinden gelen ve dar sokaklarda ilerleyen savaşçılar için karşı konulmaz bir davet oldu.

Gafil avlanan savunucular, kendilerini geri çekerek, belki de saldırganlarla aralarına yeterli mesafe koyarak yeniden gruplaşmalarının önüne geçmeyi ve bir saldırı başlatmayı amaçlıyordu fakat hiç şansları yoktu.

Sonunda hayatta kalan olmadı ve bütün nüfusu yok eden Amaury'nin haçlıları, boş evleri yağmalamaya hazırlandı. Béziers, her türden değerli eşyanın bulunabileceği zengin bir şehirdi. Amaury'nin adamları arasındaki Fransız şövalyeleri, ganimetleri ele geçirme konusunda önceliğe sahip olduklarına inanıyorlardı, ancak hizmetkâr çocukların ve paralı askerlerin onlardan önce oraya varmaları onları öfkelendirdi. Vakanüvis Tudelalı William, daha sonra olanları şöyle yazdı:

Béziers kasabası, 1209 yılında Albigen haçlıları tarafından tamamen yok edildi. Bu tablo, arka plandaki katedraliyle şehrin bugünkü halini gösteriyor.

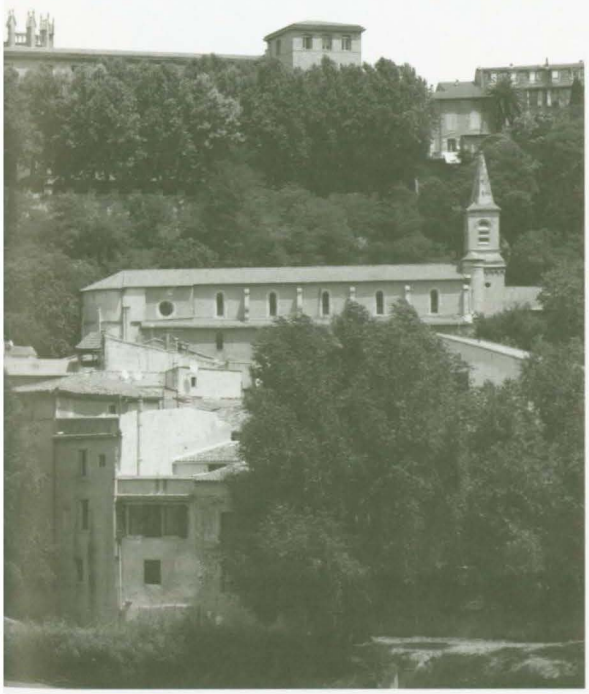
Hizmetkârlar sahip oldukları (ele geçirdikleri) zenginliklerle dolu evlere yerleşmişlerdi, fakat Fransızlar (lordlar) bunu keşfettiklerinde öfkeden neredeyse çıldırdılar ve çocukları sopalarla köpekler gibi dışarı kovaladılar.

Ancak şövalyeler ellerinden değerli eşyalarını almadan önce, Tudelalı William şöyle devam etti:

Bu pis, kokuşmuş serserilerin hepsi 'Yakın! Yakın!' diye bağırdılar. (Ve) ellerine dev meşaleler alarak tıpkı büyük bir cenaze ateşi gibi şehri ateşe verdiler.

Bézier'in Yağmalanması

Béziers'deki binalar ağırlıklı olarak ahşaptan yapılmıştı. Alevler bir semtten diğerine ilerlerken bu yapılar kolayca ve çabucak yandı. Çok geçmeden geriye kontrol edilemeyen ve önüne çıkan her şeyi yok eden dev bir yangın kalmıştı. Fransız şövalyelerinin ele geçirmeyi ümit ettikleri hazineler gözlerinin önünde eriyerek küle döndü.

80 yıl öncesinde inşa edilen Aziz Nazaire Katedrali'nin, yükselen alevlerin arasında '*bir nar gibi ikiye bölünmüş*' olduğu söyleniyordu. İçerisine sığınan cemaatten de sağ kalan olmadı. Béziers daha sonra yeniden inşa edildi, ancak hasar o kadar büyüktü ki, tamamlanması yaklaşık 200 yıl sürdü.

Saldırıdan önce Katolik'lere, Kathar'ları yok edecek olan cezadan kaçmak için kasabayı terk etme seçeneği verildi. Çoğu bunu reddetti, kasaba halkıyla birlikte kalmayı ve kaderlerini paylaşmayı seçtiler. Bu, haçlıları

VATİKAN SÖZLÜĞÜ

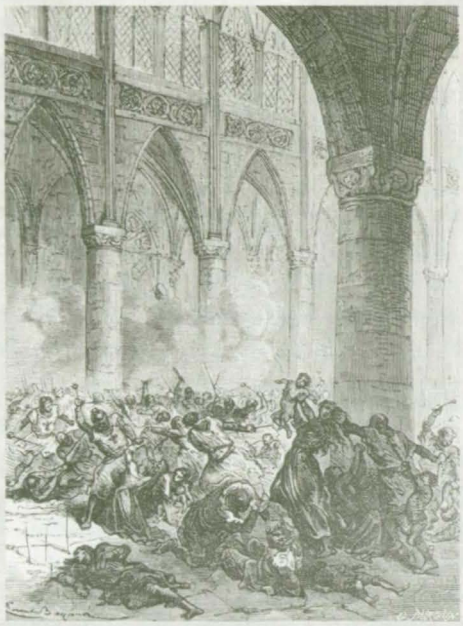
YASAKLAMA KARARI
Bir şehir, kasaba ya da bölgenin hatta bir ülkenin aforoz edilmesi. Yasaklama altında tutulmak olarak kullanılır. Pratikte bu, hiç bir Hıristiyan evliliği, cenazesi ya da kilise hizmetlerinin yasaklama emri geçerli olduğu sürece gerçekleştirilemeyeceği anlamına gelir. Yine de topluluk üyelerinin vaftiz olmaya ve günahlarını itiraf etmeye izni bulunur.

Eğer bir ülke hakkında yasaklama kararı çıktıysa ve o ülke saldırı altındaysa Papanın yardım elini uzatmak için hiç bir zorunluluğu bulunmaz.. İlave olarak, bir yasaklama emri, tebayı hükümdarına sadakat görevinden de azleder. Böylece eğer dilerlerse hükümdara isyan edebililer ve bu cezasız kalır.

İngiltere'de krallar, imparatorlar 1212 yılına kadar yasaklama kararı altında tutulmuştu. Sonunda kral pes etmiş ve Langton'un atanmasını kabul etmişti. Sonrasında yasaklama kararı geri alındı.

BATTLE MADNESS AND SLAUGHTER

Amaury'nin ordusu, İskandinavya Vikingleri'nin berserker (savaş çılgınlığı) olarak adlandırdığı şekilde, önlerine gelen her şeyi yakıp yıkarak acımasız bir biçimde ilerliyordu. Gece ibadeti yapılan bir kiliseye saldırarak korku dolu acı çığlıklar ve faydasız kaçma çabalarının ortasında cemaat mensuplarını kılıçtan geçirip katlederek ilerlediklerinde onlardan geriye kalan tek şey koridorlardaki kanlı ceset yığınlarıydı. Daha sonra, haçlılar Mary Magdalene kilisesine ilerleyerek içeride bulunan her bir erkek, kadın ve çocuk Katolik veya Kathar'ı öldürdüler. Kilisenin içinde birkaç dakika içinde yaklaşık 1000 kişi öldü ve katliam mahalini ölümcül bir sessizlik bıraktı. Yaklaşık 700 yıl sonra, 1840 yılında, kilisenin yenilenmesi sırasında, kemikleri kilisenin zemini altında keşfedildi. Yüzlercesi, büyük bir yığın içinde bir arada duruyordu.

Haçlılar içeri dalarak silahlarıyla saldırıya geçtiklerinde Béziers'deki kilisenin içinde barınan cemaat için kaçış yoktu.

bir zorlukla karşı karşıya getirdi. Katharları Katoliklerden nasıl ayıracaklardı? Piskopos Amaury şöyle emretti: 'Hepsini öldürün! Tanrı, kendinden olanları ayırır.' Emrine sonuna kadar uyuldu. Amaury, ortaya çıkarılan işten öylesine memnundu ki, Papa Innocent'e şunları yazdı.

> *Güçlerimiz ne rütbe ne yaş ne de cinsiyet gözetti. 20,000 kişi kılıçtan geçirilerek hayatı sonlandırıldı. Düşmanın başı ezildi. Şehrin tamamı yağmalandı ve meşalelerle ateşe verildi. Böylelikle kutsal intikam gazabını gösterdi.*

Béziers'de işlenen vahşetin haberleri yakında Languedoc ve güney Fransa'nın geri kalanına yayıldı. Sahip oldukları arazileri, Amaury'nin ve amansız ordunun bir sonraki hedefi olabilecek Lordlar ve toprak sahipleri sadakatlerini yeniden gözden geçirmeye başladı. Haçlıların, Béziers saldırısından üç gün sonra, Amaury'ye saygı göstermek ve onun desteğini sağlamak için birbiri ardına kamp alanına geldiler.

Fakat yerel lordlar arasında en güçlüsü olan Carcassonne, Béziers, Razès ve Albi Vikontu III. Raymond Roger de Trencavel, farklı bir yaklaşım benimsedi. Raymond Roger, bir muhalif olan Carcassonnelu II. Roger'in oğlu ve kurnaz Toulouse Kontu VI. Raymond'un yeğeniydi, fakat her ikisinden de daha zekiydi. VI. Raymond, Amaury ve Haçlılarına karşı cephe alarak mücadele etmeyi önerdiğinde, Raymond Roger amcasının ne kadar hain olabileceğini tahmin

BÉZIERS KATLİAMI

Béziers sakinlerinin, şehre ölümcül tatar yayı da dahil olmak üzere çeşitli silahlarla saldırıya geçen güçlü, iyi silahlanmış haçlılara karşı hiçbir şansı yoktu.

Béziers'de meydana gelen katliam, kendiliğinden gelişmedi. 1208 yılında, Albigen Haçlı Seferleri'nin başlamasından önce bile, titizlikle planlanmıştı. Bu dönemde, Arnaud Amaury, Milo adlı bir avukat (daha sonra Lateran Kilise Noteri) ve 12 kardinal, haçlı seferinin nasıl yürütülmesi gerektiği konusunda Papa III. Innocent ile görüşmek üzere Roma'ya gitti. Ortaya koydukları plan, Kutsal Topraklar'daki Haçlı Kuvvetleri'nin 1060 yılında bir asırdan önce başlayan Birinci Haçlı Seferi'ndeki strateji ile uyumluydu. Béziers'deki katliamın planı, bir haçlı şövalyesi olan Gregory Bechada'nın 1106 ve 1118 yılları arasında bir zamanda yazdığına inanılan Canso d'Antioca adlı bir yazıda ortaya çıktı. Albigen Haçlıları'nın öykündüğü onbirinci yüzyıl Haçlı ordusunu tasvir ederek Bechada şöyle yazdı:

Fransa ve Paris'teki lordlar, din adamları ve papazlar, prensler ve markizler, hepsi haçlı ordusunun saldırdığı her kalede, teslim alınmayı reddeden herhangi bir garnizonun, kuvvetin eline geçtikten sonra toptan katledilmesi gerektiğini kabul etti. Böylelikle o kadar korkmuş olacaklardı ki hiçbir yerde direnişle karşılaşılmayacaktı.

VATİKAN SÖZLÜĞÜ

ANATHEMA

Anathema, bireyi aforoz eden ya da kabul edilemez bir öğretiyi kınayan bir kilise kararnamesine verilen isimdi. Ancak, bir ceza olarak, anathema aforozdan da fazlasıydı. Yeni Ahit'te, Korintliler'e atıfta bulunarak şöyle denmektedir: "Her kim Rab İsa'yı sevmiyorsa, anathema onun üzerinde olsun." Galatyalılarda, anathema, rakip bir incili vaaz etme için verilen bir cezaydı:

Ancak biz, ya da Cennetten gelen bir melek, size vaaz ettiğimizin aksine bir incili vaaz etse bile, o anathema onun üzerinde olacaktır.

Yuhanna'nın kitabı daha da ileri gitti.

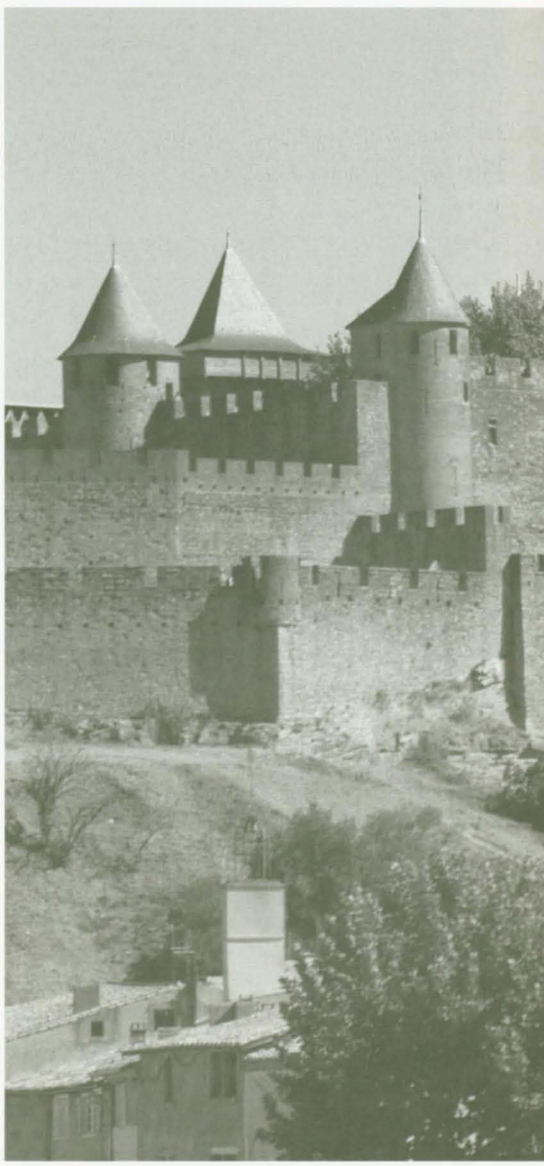
Haddini aşıp Mesih'in öğretisine bağlı kalmayan hiç kimsede Tanrı yoktur. Bu öğretiye bağlı kalanda ise hem Baba, hem de Oğul vardır. Size gelip de bu öğretiyi getirmeyeni evinize almayın, ona selam bile vermeyin. Çünkü böyle birine selam veren, kötü işlerine ortak olur.

ederek onu reddetti. Eğer işler sert bir hal alırsa, VI. Raymond 'nın her zaman yaptığı gibi, bütün anlaşmaları hiçe sayıp düşmana teslim olması riskini göze alamadı.

Bunun gerçekleşmesi halinde, III. Raymond Roger'ın kaybedecek çok şeyi vardı. Öncelikle, kendisini kişisel tehlikede bulabilir ve hatta yönetmiş olduğu çokkültürlü topluma karşı rahat ve hoşgörülü tutumundan dolayı topraklarını terk etmeye zorlanabilirdi. Dönemin öfkeli bağnazlığı bu serbest piyasa yaklaşımına hoşgörü göstermeyecekti ve heretiklerle yakınlık kurmak, en az heretik olmak kadar sakıncalıydı.

Diplomasi Hataları

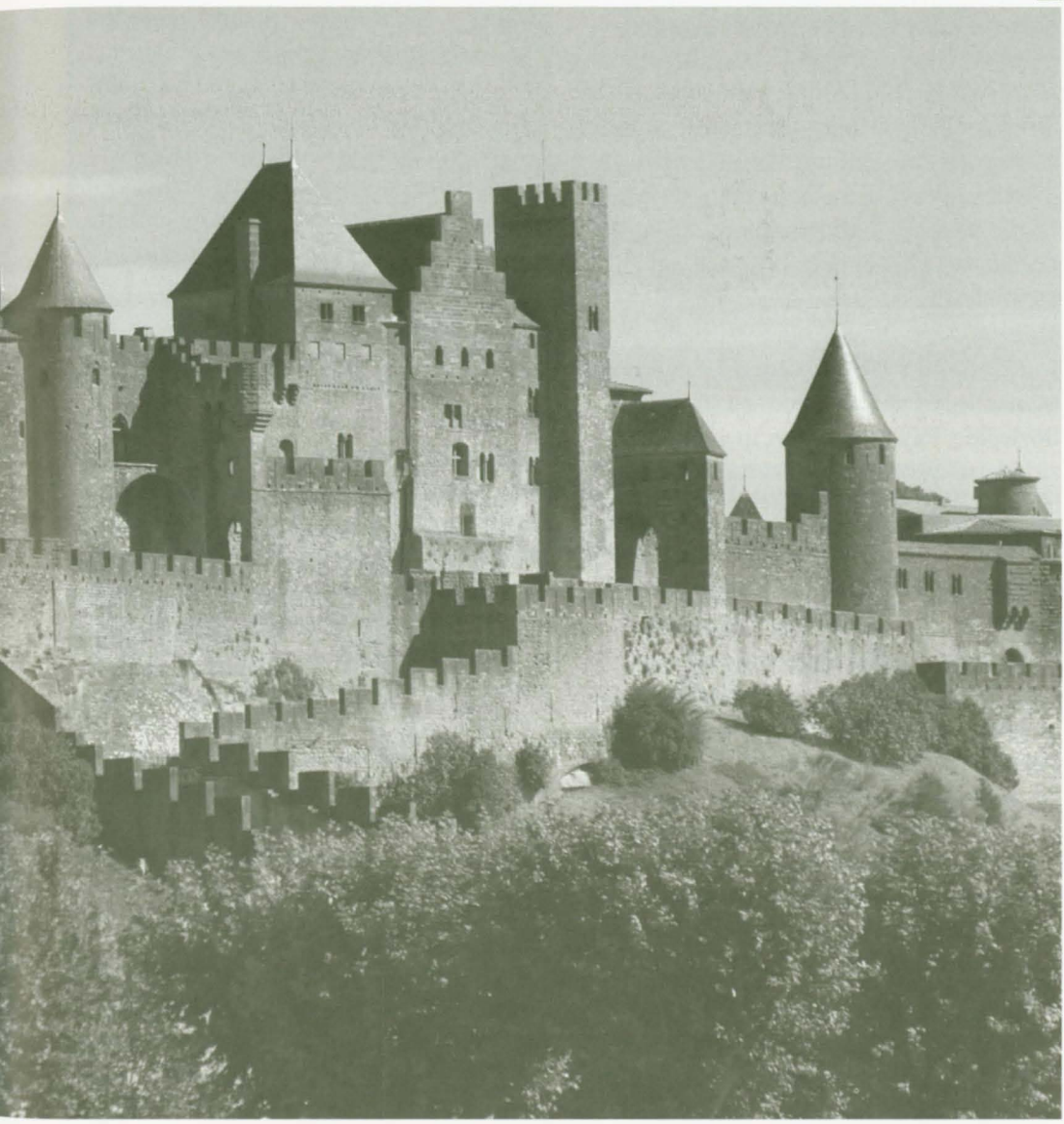
Raymond Roger'in kendisi bir Kathar olmasa da, halkından çok sayıda kişi bu mezhebin mensubuydu. Toprakları da yıllardır Carcassonne'den sonra ikincil iktidar koltuğu olan Béziers'i yönetmekle sorumlu bir Yahudi topluluğunu barındırıyordu. Aynı zamanda Carcassonne da bir Yahudi topluluğuna sahipti ve onlar da büyük bir tehlike altında olabilirlerdi. Amaury'nin ordusu

şüphesiz onları katlederdi çünkü Béziers'deki katliam, haçlıların 'dini' coşkularını göstermek için ileri gitmeye ne kadar istekli olduklarına dair son derece sert bir kanıttı. Bu nedenle Raymond Roger, Haçlılar oraya varmadan önce, Yahudileri Carcassonne dışına göndererek tedbir aldı.

Ancak, daha büyük bir Kathar nüfusunun yerini değiştirmek kolay değildi. Onlar için olduğu kadar kendi iyiliği için, Raymond Roger ilk önce diplomasiye başvurdu ve Katharlara ve topraklarındaki diğer heretiklere zulmetme sözü vererek bir anlaşma yapmaya çalıştı. Ancak sahiden bunu mu amaçlamıştı? Muhtemelen hayır, ama babasından kötü bir zamanı ertelemenin yararlı olacağını öğrenmiş olabilirdi. Verdiği söz

Sekizyüz yıl önce Carcassone'un ortaçağ surları vahşi bir savaşa tanıklık etti.

asla sınanamadı. Amaury, Raymond Roger'a konuyu görüşmek üzere bir görüşme bile yapmadı. Muhtemelen Haçlı lideri, Carcassonne ve Raymond Roger'ın diğer şehirlerinin güvenliğini garanti altına alacak olsaydı, yağmalamak için sabırsızlanan takipçilerinin saldıracak başka yerleri olmadığını fark etmiş olabilirdi.

Savaş İçin Hazırlık

Bu kuşkucu tepki, tehlike çanlarını susturdu. Raymond Roger, Carcassonne'a geri döndü ve savaş için hazırlandı. Öncelikle, bir 'arazi yakma' politikası uyguladı, böylece ortaçağda savaş halinde bir gelenek olduğu üzere haçlı ordusunun bu topraklardan geçinme şansının önüne geçilecekti. Raymond Roger, çevrenin dümdüz edilmesini emretti: mahsuller ve üzüm bağları yakıldı, yel değirmenleri ve çiftlik araçları yok edildi, sığırlar ve diğer sürüler ya kesildi ya da şehrin muazzam savunma duvarlarının arkasına sığınabilecekleri Carcassonne'a sürüldüler. Böylelikle, Raymond Roger'in askerleri hazırlıklarını yaptı. Silahları hazırlanmış bir biçimde haçlıların yaklaşmasını izlemeye koyuldular.

Amaury'nin ordusu, Béziers'deki katliamdan on gün sonra, 1 Ağustos'ta, Carcassonne'un görüş alanına girdi. Bir an önce şehri ele geçirilmeyi planlamaya başladılar, kuvvetli tahkimatları ve yiğit savunucuları ile bunun basit bir görev olmayacağı açıktı. Açık kapılar, zayıf savunmalar yoktu. Aslında, Amaury, güçlerinin Carcassonne'daki okçuların menziline girebilecekleri şehir surlarına çok yakın bir yerde konuşlanmasına cesaret edemedi, Haçlı şövalyeleri, çadırlarını bir miktar uzağa konuşlandırdı. Silahlarını hazır bekleten Amaury'in askerleri, uyku alanlarını Carcassonne'da ölümcül tatar yayları ve diğer uzun menzilli silahların kendilerine erişemeyeceği yerleri seçtiler.

Carcassonne'nin savunucuları, cesur bir biçimde kendilerini ortaya koydu, fakat gerçek şu ki, sayıca kesinlikle azlardı. Aynı zamanda silah bakımından da yetersizlerdi. Amaury'nin emrinde güçlü kuşatma makineleri ve orta çağ savaşlarının savaş makineleri olan birçok okçu bulunuyordu ve Raymond Roger'in karşısında kullanabileceklerinden çok daha fazlaydı. Haçlıların Carcassonne yakınlarına gelmesinin ertesi günü, 2 Ağustos, bir Pazar gününe denk geliyordu ki papalık kararı ile bu günde savaşmak yasaklanmıştı. Amaury'nin güçleri Pazartesi gününe kadar beklemek zorunda kaldı, ancak şafak söktükten hemen sonra, koçbaşlarını çabucak dağıttılar. Ağır silahlı askerlerin tırmanması için duvarlara karşı merdivenler dayayarak savunucular ve vatandaşların ayrım gözetmeksizin öldürmek üzere Carcassonne'u ok yağmuruna tuttular.

Carcassonne'a Saldırı

Haçlılar'ın ilk saldırı için seçtikleri alan, şehrin hemen dışında bulunan iki Carcassonne banliyösünden biri olan Bourg oldu. Bourg, daha az güçlendirilmişti ve daha zayıf bir savunmaya sahipti. İki zorlu saatin sonunda, haçlılar hem dağınık askerlerin hem de vatandaşların arasında ilerleyebildi. Carcassonne'a doğru kaçtıklarında, duvarlarının arkasında güvenliğe ulaşmayı umuyorlardı. Mazgallı siperler üzerinde duran okçular, saldırganların üzerine birbiri ardına ateş fırlatmasına rağmen çabaları boşunaydı. Bir grup haçlı, Bourg'un içine doğru ilerledi, ama bu sefer katliam amaçlı değildi. Hedefleri Aude Nehri'nin su kuyularıydı. Çok geçmeden bunlar Carcassonne'un kuzeyine ilerlenmesiyle birlikte kontrol altına alındı.

Kuyuların kaybedilmesi şehrin savunmasına ciddi bir darbe oldu, ancak Carcassonne halkı savaşmaya devam etti. 7 Ağustos günü, haçlıların kentin diğer, güneyindeki banliyösü Castellar'a girmeye çalıştıklarında, üzer-

1209 yılında Carcassonne'da göğüs göğüse gerçekleşen kanlı savaş, Béziers'deki Aziz Nazaire Katedrali'nde bulunan bu duvar süslemesi üzerinde canlı bir şekilde tasvir edilmiştir.

leri taşlar, oklar ve diğer misillerle kaplandı; sığınmak için civardaki ağaçların altlarına doğru koştular. Haçlı şövalyeleri için artık mancınık ve türevi zorlu kuşatma makinelerini konuşlandırmanın gereği aşikardı. Bu ölümcül ekipmanlar sayesinde, Castellar'ın duvarları üzerinden taşlar, çakıllar, alev alev yanan meşaleler bir bulut kümesi halinde yağdı. Açıkta yakalanan herkesin yaralanması, sakat kalması veya ölmesi olasıydı.

Béziers'in İntikamı

Artık duvarlar aşılmıştı, Haçlılar Castellar'a doğru akın etti ve ardından gelen vahşi savaşta, savunmacıların çoğu öldürüldü. Haçlı lordlar Castellar'da küçük bir garnizon bırakarak kamplarına geri çekildi. Fakat çok geçmeden intikam geldi. Toprakları Pirene Dağları'nın yakınında, Aude Nehri vadisinin çevresindeki yaylalarda bulunan ve Raymond Roger tarafından desteklenen lordlar geldi. Bu adamlar, daha ihtiyatlı düzlük arazilerdeki mevkidaşlarının aksine, ölümü teslim olmaya yeğlerdi ve başlarında Raymond Roger ile, Carcassonne'dan ayrıldılar ve garnizona hücum ettiler ve son kişi kalana kadar katledildiler. Béziers'in intikamını almışlardı.

Ancak, bu keskin ve kısa süren hareket haçlı kampından gözlendi ve aniden, Raymond Roger'ın adamlarından çok daha fazla sayıda silahlı şövalyeler birliği onlara doğru ilerledi. Roger'ın adamları aceleyle Carcassonne'a

ORTAÇAĞ SAVAŞ CANAVARLARI

Devasa kuşatma makineleri, Eski Ahitte geçtiği üzere Yehuda Kralı Uzziya döneminde, MÖ sekizinci yüzyıl boyunca savaşın bir parçası olmuştu; 'kurnaz kişiler tarafından icat edilen, askerlerin kuleler ve surlar üzerine kurdukları makineler ok ve büyük taşlar atmaya yarıyordu'. Çok sonraları, Yunanlılar ve Romalılar da kuşatma savaşını benimsedi. Şehir nüfusu günler ve geceler boyu devam eden şimşeklere, sarsılmalara ve gökten inen düzinelerce okun vızıltılarına maruz kaldı. Sokaklar, meydanlar, evler, kiliseler, hemen her yerde kasaba halkı kuşatma makineleri tarafından verilen hasara ve ölümlere maruz kalabilirdi.

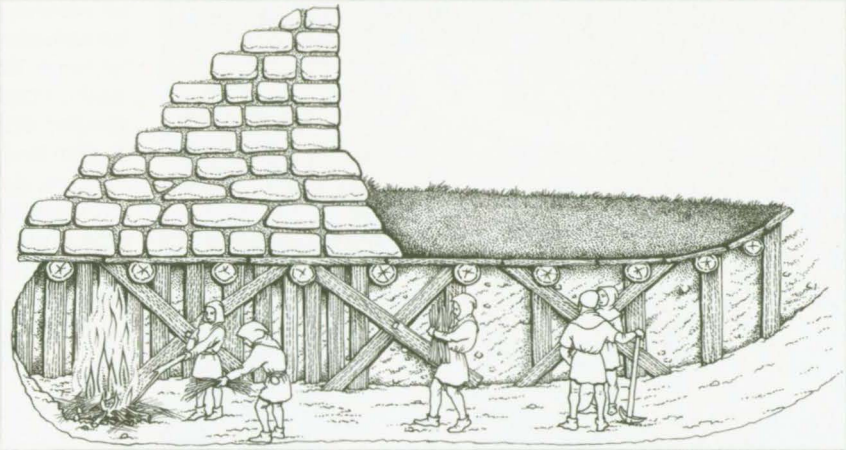

Bir kuşatma kulesi (üstte) saldıran bir ordunun, kuşatılmış bir kasabanın savunucuları ile aynı seviyelere yükselerek oklarını doğrudan onlara atmalarını sağladı. Koçbaşı (altta), duvarları yıkmak için kaba fakat etkili bir silahken, keskin kazık (arka planda) taşları birbirinden ayırarak bir duvarı tahrip edebilirdi.

Albigen Haçlı Seferi sırasında kuşatma altına alınan Languedoc kasabaları onüçüncü yüzyılda, makineler ve sebep oldukları korku veren yıkımlar, eski Roma döneminden beri pek değişmemişti. Bir kale veya kasabayı kuşatan bir orta çağ ordusu, tıpkı eski Yunanlılar ve Romalılar'ın yaptığı gibi, hala mancınık, sahra topu ve koçbaşları kullanıyordu. Ayrıca, duvarları idare eden savunmacılar fırlatılan oklardan kendilerini korumak için merdiven ve kuşatma kulelerinin yanısıra "kedi" veya "sundurma" olarak anılan savunma sistemleri kullandılar.

KATIR GİBİ TEPMEK

Languedoc'daki Albigen Haçlıları tarafından kullanılan diğer bir savaş mekanizması, Romalıların kulllandığu onager'den (vahşi eşek) ilham alınarak geliştirildi. Onager, adını bu oldukça öfkeli hayvandan almıştı çünkü tıpkı onun gibi tepiyordu. Trebüşe, bir bocurgat yardımıyla halat veya yayları dolayarak çalışan benzer saldırganlıkta bir mekanizmaya sahipti. Halatlar veya yaylar aniden serbest bırakıldığında, trebüşenin ahşap gövdesindeki orta çapraz parçada bulunan fren düzeni 'teperek' genişçe bir çanak içinde bulunan mermiyi belli bir hızla ileri atıyordu. Bu saldırı yöntemi 'karşı ağırlık' sistemi olarak bilinirdi. Trebüşeler normalde büyük taşlar atmak için kullanıldı, ancak meşale ya da alevlenen yağ gibi yangın çıkarıcı malzemeleri de fırlatabilirlerdi. Bu şekilde kullanıldıklarında, gerçekten de korku verici

Ortaçağ savaşlarında bir kaleyi yıkmak için duvarlarının temeline mayın döşenirdi. Tüneli ayakta tutan ahşap direkleri yok etmek için ateş yakılırdı.

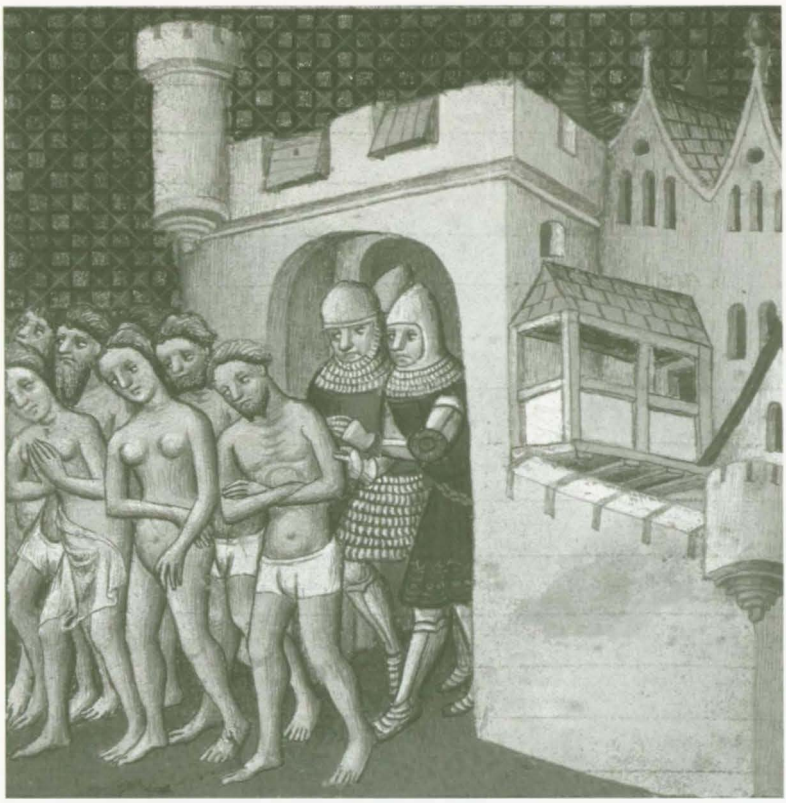
silahlardı ve yollarında duran herkesi paramparça edebileceği biliniyordu.

Romalılar tarafından icat edilen ballista, el tipi arbaletle çok benzerdi fakat çok daha büyük ölçekliydi. Tamamıyla ahşaptan yapılan alet, yaklaşık 366 metrelik bir mesafeden 22 kilogramdan fazla bir taş veya başka bir nesne atmasını sağlayan çok güçlü bir yaylı gövdeye sahipti. Aynı zamanda ballista, çok miktarda okla yüklenebiliyordu. Bir kalenin ya da şehrin içini ok yağmurlarına tutuğunda büyük ölçüde yıkıcı ve çoğu zaman kaçınılmaz bir saldırı gerçekleşiyordu.

YANGIN VE KORKU

İncil zamanlarından beri süregelen geleneksel kuşatma savaşının sona ermesi, on dördüncü yüzyılın başlarına denk geldi. Bunu belirleyen ise barutun icadı ve beraberinde ateşli silahlar ile toplar, ilkel ama etkili vasi gibi diğer tür özgün silahların ortaya çıkışı oldu. Pots de fer (demir vazo) olarak da bilinen vasi, ilk olarak 1327 yılında yazılmış bir İngiliz el yazmasında, namlusundan çıkan bir ok ile yan yana duran vazo benzeri bir silah olarak resmedilmiştir; arka ucunda bir nişancı, ateşleme deliğinin yanında kızgın bir çubuk ile durur. Vasi ve ardılları, ahşap savunma mekanizmalarını gürültülü patlamalarla ateşe veriyor, duvarları, kasaba kapıları ve kulelerini un ufak ediyordu. Ortaçağ savaşının en güçlü canavarları bile bu zamana kadar bu denli bir yıkımı gerçekleştirememişti.

Fakat sessiz ve sinsi bir savaş yöntemi olan "mayınlama", kuşatma silahlarından daha da korkunçtu. Bu, bir kalenin ya da şehrin duvarlarının temelinin altından kazılarak duvarların alttan geçici olarak küçük ahşap takviyelerle desteklenmesiyle gerçekleşiyordu. Ortaya çıkan tünel, yağa batırılmış saman veya alev alabilen diğer malzemeler ile doldurularak ateşe veriliyordu. Ahşap destekler yanarken, duvarlar çöküyordu. Bu taktik, Carcassonne'da yıkıcı bir etkiye neden oldu. Tepede konuşlanmış Castellar savunucuları, ayaklarının altında bir taş yığınına dönüşen duvarlardan aşağı yuvarlandılar. Çoğu canlı kurtulamadı.

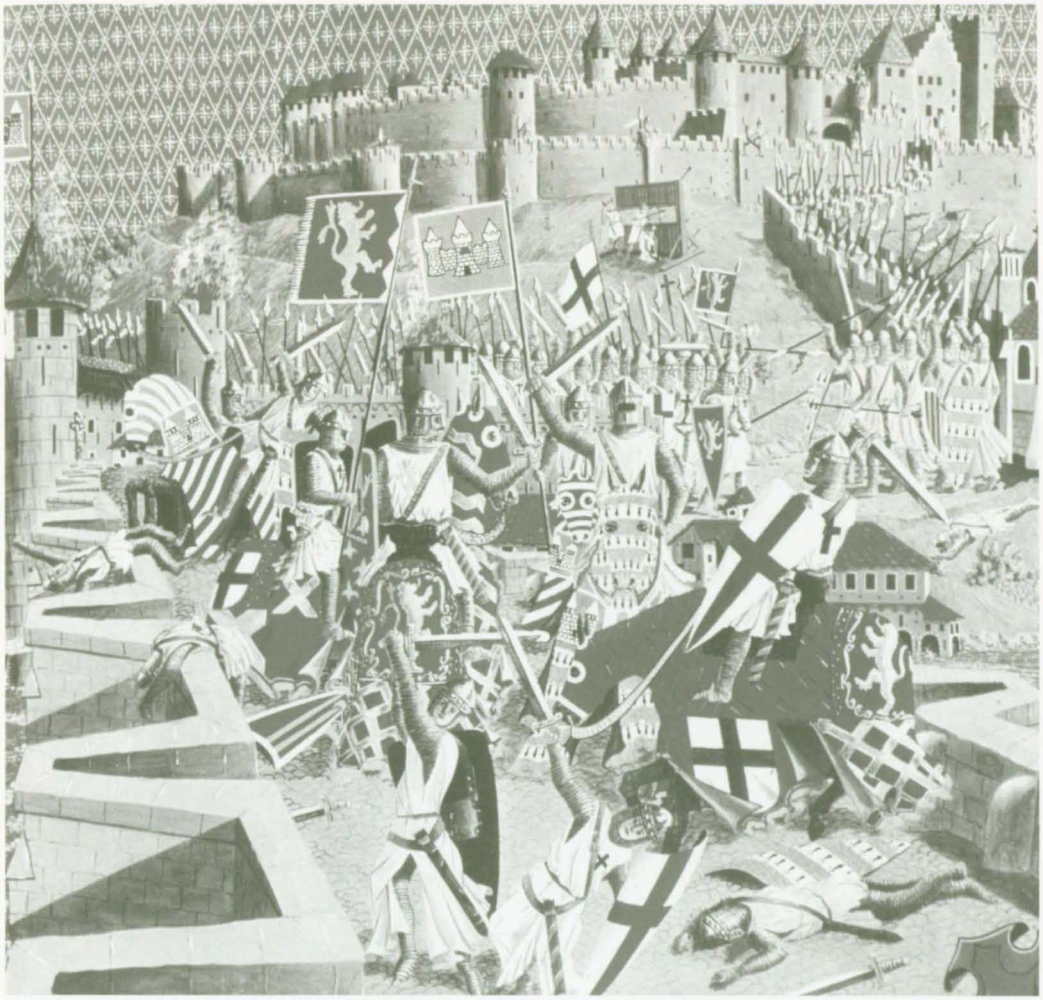
Carcassonne sakinlerinin, şehrin kuşatılmasını takiben IV. Simon de Montfort tarafından yönetilen Albigen haçlıları tarafından şehri terk etmelerine izin verildi. Ancak, sadece üzerlerindeki kıyafetleri almalarına izin verildi.

geri çekilerek kapıyı kapattı. Şehrin kendisi bir kez daha güvendeydi ama duvarlarının içinde korku dolu olaylar meydana geliyordu. Kuyuların kaybından kaynaklanan su sıkıntısı, şehrin sarnıçlarını kirletiyordu ve hala kalan az miktardaki suları zehirliyordu. Kavurucu Ağustos ayı koşullarında, gencinden yaşlısına insanlar ölmeye başladı. Hastalık ve humma yayılmaya başladı ve sokaklarda çürüyen ölülerin bedenlerinde sinek bulutları geziyordu.

Carcassonne'da Son

Durum bu şekilde devam edemezdi. Ağustos ortası civarında, Amaury'nin ordusunun Carcassonne yakınlarına varmasından iki hafta sonra, haçlılardan bir elçi geldi. Basit ama ürpertici bir mesajı vardı: ya şimdi teslim olun ya da Béziers'in kaderini paylaşın. Raymond Roger, sonun başlangıcını görebiliyordu. Güvenli bir şekilde geçiş izni alarak barış müzakeresi yapmayı kabul etti ve Nevrus Kontu, Hervé de Donzy ile görüşmek üzere haçlı kampına gitti. Ne ailesi ne de takipçileri, Trencavel Viskontu Raymond Roger'i bir daha canlı gördü.

Hervé de Donzy'nin çadırının mahremiyetinde yaşananlar, hiçbir zaman bilinemedi ve hatta en önemsiz söylentinin peşine düşen çağdaş tarihçiler dahi herhangi bir ipucu ortaya çıkarmayı başaramamışlardır. Bu zamana dair bilinen tek gerçek, Carcassonlular'a (Kathar, Katolik ve Yahudiler dahil) gidebileceklerinin söylendiği, fakat üzerlerindeki kıyafetler dışında her şeyi geride bırakmak zorunda kalacakları ve bunun hem bir rahatlama hem de kafa karışıklığı ile karşılandığıydı. Dar bir geçitten birer

Buradaki Languedoc el yazmasında, Carcassonne kuşatması sırasında atlı şövalyeler yakın mesafe çatışmasında görülüyor.

birer geçerek ayrıldılar. Haçlı muhafızları, eşyalarını kaçırmalarını engellemek için bakışlarını üzerlerinden ayırmadı.

Bir vakanüvis, 'tek bir iğne bile almalarına izin verilmedi' diye kaydetmişti. Ya da, bir başka vakanüvis tarafından ifade edildiği gibi, Carcassonelular yanlarında 'günahlarından başka bir şey' götüremedi. Tam olarak Raymond Roger'ın Carcassonne halkı için nasıl özgürlük elde etmeyi başardığı bir sırdı ve öyle kaldı; ne var ki haçlı saldırısının gerçek amacının Katharların yok edilmesi değil, tehlikeli bir toleransa sahip olan, Mesih'in 'gerçek' inancını takip etmekten ziyade, heretiklerle birleşmeyi tercih eden viskontun ortadan kaldırılması olduğu ileri sürüldü. Ancak, şehir boşaldıktan ve sefil Carcassonnelular gittikten sonra, Raymond Roger zincire vurularak geri getirildi, şatosu Chateau Comtal'ın derinliklerine doğru zorlanarak zindanının duvarına kelepçelendi. 10 Kasım 1209'da, 13 hafta sonra, ölü bulundu. 24 yaşındaydı.

12. yüzyılın sonlarında inşa edilen Chateau Comtal, Carcassonne'un iç kalesiydi ve 1997 yılında UNESCO Dünya Mirası olarak seçildi.

Raymond Roger, geride beş yaşındaki oğlu IV. Raymond Roger'i bıraktı ve oğlu yıllar süren çabalara rağmen, Trencavel'in varisi olarak miras alamadı. Bunun yerine Tren-

cavel toprakları, Leicester'in Altıncı Kontu olan ve İngiltere'de onüçüncü yüzyıl sonunda parlamenter iktidara öncülük eden, aynı isimli daha ünlü baronunun babası IV. Simon de Montfort'a verildi.

15 Ağustos 1209'da, yaşlı Montfort, Béziers, Carcasonne viskontu oldu ve bir zamanlar Trencavel ailesine ait olan diğer bütün mülklerin sahibi oldu.

IV. Simon De Montfort

Ardından, haçlı seferinde askeri lider olarak Arnaud Amaury'nin ardından gelen de Montfort, Raymond Roger'ın dizanteri yüzünden öldüğünü iddia ederek heretik Katharları barındırması ve desteklemesinden ötürü belirsiz bir 'ilahi adalet' ifadesinde bulundu. Tanrı tarafından doğrudan cezalandırılma fikri ortaçağ zihniyeti için çok cazipti, zira bu Tanrı'nın insan ilişkilerinde doğrudan etkisini destekliyordu. Yine de, pek çok Languedoclu ikna olamadı ve güçlü bir şekilde suikasttan şüphelendi. Bu düşüncelerinde yalnız değillerdi; aradan altı yıl geçmesine rağmen, bu şüpheler halkın önünde, 1215 tarihli Dördüncü Lateran Konseyi'nde dile getirildi. Bu olay önem teşkil ediyordu, zira Papa III. Innocent Konseyi bizzat toplamıştı. Lordlardan biri olan Raymond de RoquefeuiI, Simon de Montfort'u cinayetten doğrudan suçladığında Innocent de orada bulunuyordu. De Roquefeuil daha da ileri gitti ve Papa'yı da töhmet altında bıraktı. II. Innocent'e şöyle seslendi:

> (Haçlılar) babasını öldürerek oğlunu mirastan mahrum bıraktığına göre, siz Efendimiz, hakkını geri ödeyerek onurunuza sahip çıkacak mısınız? Eğer bunu reddedecek olursanız günahları sizin boynunuza!

Bunlar pek çoğunun papaya yöneltmeye cesaret edemeyeceği türden saldırı içeren sözlerdi. Ancak öyle görünüyor ki, Innocent sadece cevapladı:

'Bunun icabına bakılacaktır." Cinayet suçlaması, Papa Innocent'in yeni duyduğu bir şey değildi, zira 1213'te çoktan Arnold Amaury'e Raymond Roger 'sersefil biçimde öldürüldü' demişti. Buna karşın IV. Raymond Roger ve Trencavel ailesinin haklarının geri verilmesi için hiçbir şey yapılmadı.

15 Ağustos 1209'da

Yukarıda: IV. Simon de Montfort'un mühründe ava katılan bir atlı, av borusunu havaya kaldırırken ve av köpekleri ile birlikte görülüyor.

Carcassonne'nın düşmesinin ardından sessiz ve terkedilmiş şehir tamamen yağmalanmıştı. Bu alçak görev tamamlandıktan sonra Amaury ve Haçlılar evlerine döndüler; altın, gümüş, mücevher ve diğer ganimetleri beraberlerinde taşıdılar, bu orada bulunan en fakirleri bile ihya etmek için yeterliydi. Languedoc'ta geçirdikleri birkaç hafta, acımasızlık, yağmalama ve masum kanla lekelenmişti ve bu Hıristiyanlık ve papalık tarihinin en acımasız olaylarından biriydi. Ancak, Katharları ciddi şekilde bozguna uğratmalarına, binlerce insanı öldürmelerine ve Languedoc'taki diğer şehirlerin nüfusunu arttıran bir mülteci dalgası yaratmış olmalarına rağmen, Haçlılar onları yok etmekte ya da inançlarını ortadan kaldırmakta başarılı olamadı. Bekledikleri kadar Katharı Katolik inancına döndüremediler; bu da kesin bir zafer kazandıklarını iddia etmek için yeterli sayılmazdı.

Yağma, Toprak ve İktidar

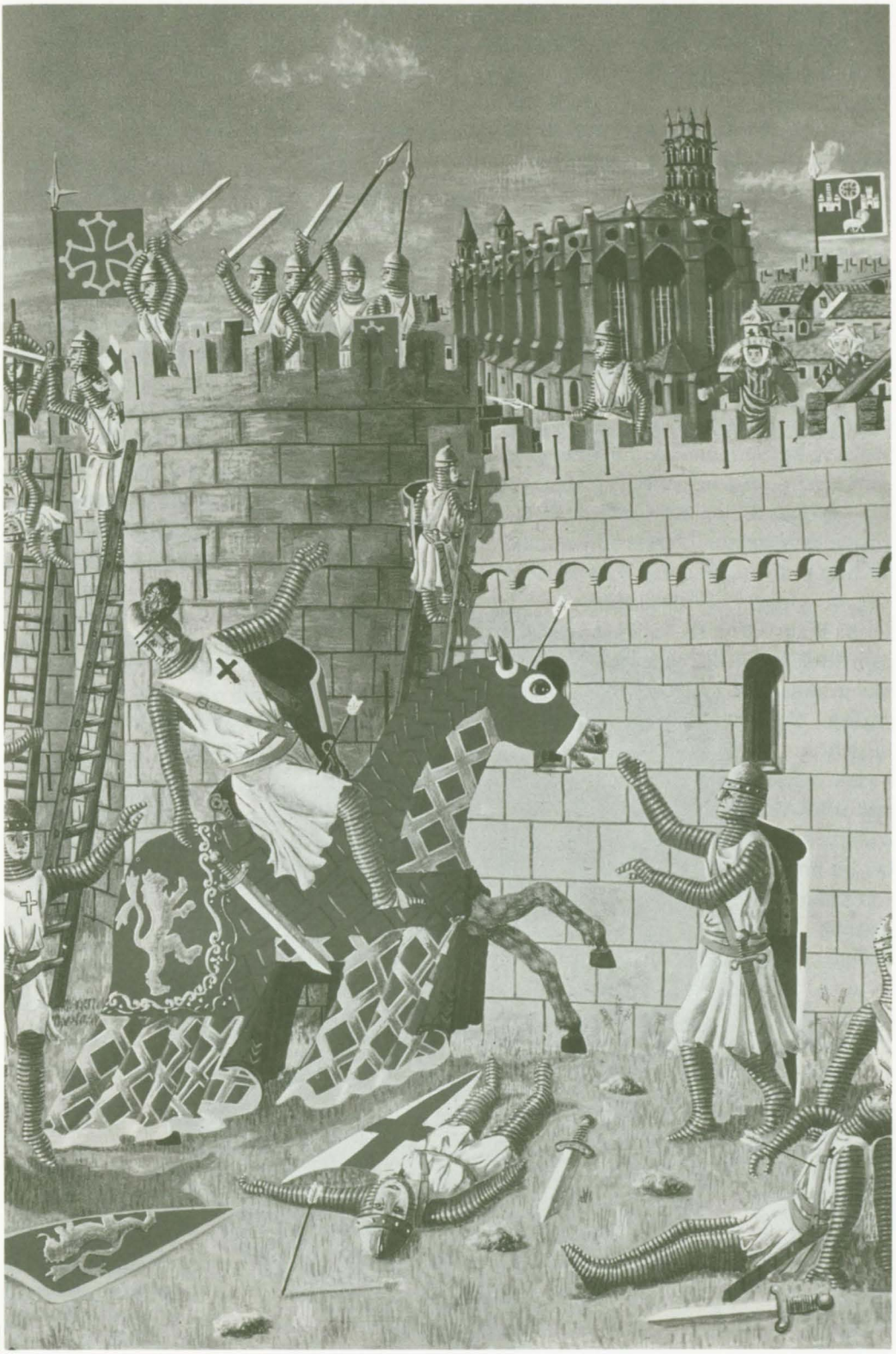
Açıkça görülüyor ki, Kilisesi'nin sapkınlıktan "arındırılma" çalışması henüz bitmemişti, bu sebepten ötürü Papa her yıl haçlı seferi ilan etti. Ancak, Béziers ve Carcassonne'deki Albigen "başarısı" ile ilgili haberlerin, Avrupa'nın her yerinden yeni katılımcıları teşvik etmesiyle beraber ardındaki amaç değişmeye başladı. Çok geçmeden binlerce kişi katılmaya başladı. Bunların büyük bir kısmı için, ilk düşünceleri Tanrı'nın ve Kilise'nin görevlerini yerine getirmek değil, feodal savaşın temel gerekçelerini karşılamaktı: yağma, toprak ve iktidar.

Bu yeni, materyalist dünya görüşünün ana faydalanıcısı, büyük feodal beyler ve toprak sahipleri arasında, Languedoc'taki Trencavel varlıkları kendisine verilene kadar oldukça alçakgönüllü sayılan IV. Simon de Montfort idi. Öncesinde, de Montfort'un Fransa'da mülkleri az sayıdaydı. Daha önemli bir miras olarak, annesiyle birlikte, İngiltere'deki Leicester Kontluğu'nu yarı yarıya paylaşıyordu. Ancak bu, 1207'de İngiltere Kralı John'un kontluğa el koyması ve gelirlerini tahsis etmesiyle tamamen teorik hale geldi. Bu bağlamda, "hainliği, sertliği ve kötü inancı" ile tanınan cesur, ama acımasız bir kumandan olan de Montfort, bunu başka yollarla tazmin etmeye mecburdu. Languedoc ona bu şansı verdi ve haçlı ordusunun emrine verilmesiyle bundan en iyi şekilde faydalandı.

Papa'nın III. Innocent'in, Montfort'un ve yeni 'haçlılarının' Tanrı'dan ziyade kendilerine hizmet ettiğini keşfetmesi biraz zaman aldı ve buna dek, çok sayıda şehir saldırıya uğradı ve yağmalandı, daha fazla halk terörize edildi, pek çok zulüm yapıldı, ki bu Haçlı Seferi yüzlerce Kathar'ın öldürülmesiyle sağlandı. Sonunda, 1213'te, Innocent, Languedoc'un sapkınlığına karşı haçlı seferine son verilmesini emretti. İsa'nın askerlerinin, Müslüman Mağribilerin İspanya'daki gücünün sona ermesi ya da Sarazenler'e kaybedilen Kudüs'ü yeniden fethetmesi gibi, daha iyi şeyler yapmaları gerektiğine inanıyordu.

Papa'nın kararı çok geç geldi. 1213'de dört yıl süren savaş ve zulmün ardından Albigen Haçlıları kendi yollarını çizerek Katharları ortadan kaldırmak, feodal derebeyleri ve krallarının bölgeye yönelik açgözlülükleri birbiriyle örtüşüyordu ve bu hayati önem taşıyordu. Haçlıların o zamana dek verdiği bütün zarara, kalelerin harap edilmesine, binlerce insanın katledilmesine karşın Katharlar, zayıflatılmaların rağmen heretik inançlarına zarar gelmeden ayakta kaldılar. Azimli Arnaud Amaury, Papa Innocent'e bunun sahadan ayrılmak için doğru zaman

IV. Simon de Montfort'un hayatı tuhaf bir ölümle son buldu. 1218'deki Toulouse kuşatması sırasında yakındaki bir mancınıktan çıkan başıboş bir taşla vuruldu.

olmadığını söyledi. Amaury'nin çok fazla zaman ve çaba harcadığı savaş, devam etmek zorundaydı. Innocent'in duruma ayak uydurmaktan başka bir seçeneği yoktu ve Albigen Haçlı Seferi'nin sona erdirilmesi çağrısını ancak beş ay sonra iptal etti.

Haçlı Seferleri'nin Sonu

Ancak Katharların nihai çöküşü sadece Arnaud Amaury'in öngördüğü gibi yalnızca askeri eylemden, ya da Papa Innocent'in umduğu gibi toplu inanç değişiminden kaynaklanmadı. Albigen Haçlı Seferi olarak da adlandırılan Kathar Savaşı 16 yıl daha sürdü ve başkahramanlarının bir kısmından daha uzun süre devam etti. Papa Innocent 1216'da öldü. Simon de Montfort, Toulouse kuşatması sırasında 1218'de bir mancınıktan fırlayan taşın başına isabet etmesiyle öldü. Arnaud Amaury ise 1225'te öldü. Dört yıl sonra, Fransızların IV. Raymond'un oğlu olan Toulouse'lu VII. Raymond'u yenmesinin ardından Albigen Haçlı Seferi sona yaklaştı. 20 yıl süren savaşta Béziers ve Carcassonne'daki dehşetin ardı ardına tekrarlanmasıyla beraber bir milyon kadar insanın öldüğü düşünülüyordu. 12 Nisan 1229'da imzalanan Paris Antlaşması'nda, VII. Raymond, o zamana dek Languedoc'u da kapsayan topraklar ve kaleleri Fransız Kralı IX. Louis'ye bıraktı. Bu, Louis'in seferlere geç (1215 yılında) katılan büyükbabası düzenbaz ve hain Philip II. Augustus için geç kalmış bir zaferdi, ölümünden 14 yıl sonra başarıya ulaşmıştı. Bununla birlikte, Raymond'un arazileri sınırlı bir alana indi ve Toulouse tek önemli mülkü haline geldi.

Ne var ki hepsi bundan ibaret değildi. Antlaşmanın imzalandığı gün, Raymond olası en aşağılayıcı durumla karşı karşıya getirildi. 20 yıl öncesinde Haçlı Seferi, Raymond'un babası VI. Raymond'un kamuoyu önünde kefaretini ödemesiyle başlama işaretlerini vermişti. Bu kez ise oğlu, Haçlı Seferi'nin bitimini aynı ceza ile belirledi. Kamuoyu önünde kefaretine katlanmak zorunda kalan VII. Raymond, Paris'teki Notre Dame Katedrali'nin dışındaki meydanda kamçılandı. Daha sonra hapishaneye atıldı. En önemlisi, ordusunu Katharların zulmüne yardım etmek için kullanma sözü verdirildi.

Engizisyonun Geri Dönüşü

Bu esnada, Katharlar ve diğer heretikler için avlanma yeni ve daha ölümcül bir aşamaya giriyor-

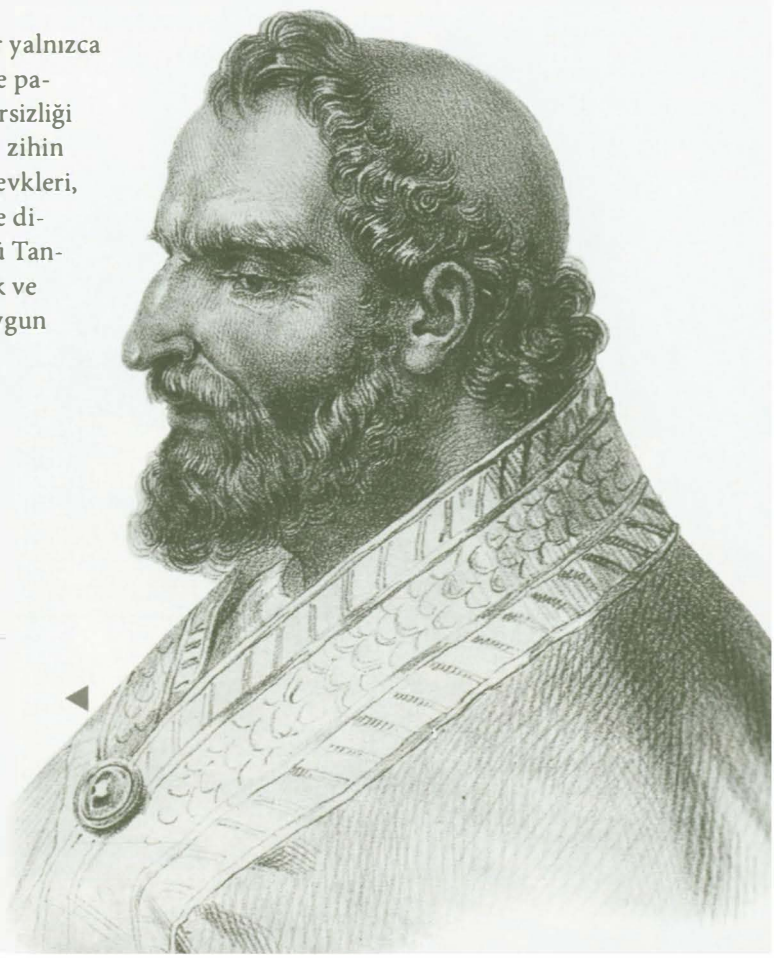
VII. Toulouse Kontu Raymond'un mühründe Kont, kalkanının üzerinde Toulouse haçı ve haşasıyla at sırtında görülüyor.

du. 1227'de papa seçilen IX. Gregory, Haçlı seferi ilan edip daha sonra kirli işleri orduya bırakma konusunda -daha önceki papalar gibi- memnun değildi. Daha kan dondurucu bir fikri vardı. Episkopal (piskopos) Engizisyonu'nu yeniden ortaya çıkardı. Bu 1184'te ilk kez öne sürülen fakat amacını hiçbir zaman yerine getirmemiş olan bir heretiklerle başa çıkma yöntemiydi.

Engizisyonu yürütmesi gereken piskoposların, heretik avcılığı konusunda çok hevesli olmadıkları görülüyordu; aynı şey uygulamaları gereken cezalar için de geçerliydi. Bazı piskoposlar sapkınlığı tanımlamaktan bile acizdi. Diğerleri, kendi akrabalarına zulmetme ihtimaline karşı kendi piskopos ailelerine çok yakın duruyordu. Bu sorunları, Papa III. Innocent 1215'teki piskoposların Engizisyonu'nda etkili bir şekilde dile getirmişti:

> Genellikle, piskoposlar yalnızca ruhani eğitimlerinin ve papazlık arzularının yetersizliği nedeniyle değil, yoğun zihin meşgaleleri, dünyevi zevkleri, münakaşa eğilimleri ve diğer meselelerden ötürü Tanrı'nın kelamını yaymak ve halkı yönetmek için uygun değildirler.

Bazı yerlerde, halk, her ne sebeple olursa olsun neredeyse hiç yönetilemez durumdaydı; zira sözde bir sapkının teşhir edilmesi halinde, belli bir güruh, cezasını hemen oracıkta uyguluyordu. Papa Gregory tarafından getirilen yeni papalık veya Roma Engizisyonu sadece bu tür ihlalleri engellemek değil, aynı zamanda daha iyi bir organizasyon, daha fazla verimlilik, ruhları sapkınlıktan kurtarma işine daha fazla adanmışlık ve karşı çıkan herkesi şiddetli bir biçimde cezalandırma anlamına geliyordu. Daha fazla cezalandırmayla şekillenen bu Engizisyon, işkence, korku ve hayal edilemez acılar için eşanlamlı hale geldi ve yüzyıllar boyunca öyle kaldı.

1227'de, Albigen Haçlı Seferi'nin sonlarına doğru seçilen IX. Papa Gregory, bugün bile korku ve ıstırabın bir simgesi olarak kalmaya devam eden Engizisyonu 1231 yılında kurdu.

III

SOYKIRIM: KATHARLAR (DEVAM)

1231 yılında Papa IX. Gregory tarafından takdim edilen Engizisyon, Katolik Avrupa'sında her nerede olursa olsun sapkınlıkla mücadele etmek için tasarlanmıştı, ancak Katharlar tarafından vaaz edilen ve teamül haline gelen alışılmışın dışındaki inanç ilk hedefti.

Katharların yerleşik Kilise için arz ettiği tehlikeler şöyle sıralanabilirdi: sayıca fazla olmaları, Toulouselu VI. Raymond ve oğlu VII. Raymond gibi üst düzey soyluların desteği, Fransa'nın güneydoğusundaki ve İspanya'nın kuzeydoğusundaki Kathar topraklarının yayılması ve inatla sarsılmayarak ayakta kalmalarını sağlayan direnç, 20 zorlu yıl süren Albigen Haçlı Seferi. Ancak Haçlı Seferi'ni 1229'da resmî bir sona getiren Paris Antlaşması'nın devamı, daha fazla cezalandırıcı olmanın yanı sıra daha da uzun süreliydi. Nihayetinde, sapkınlığa karşı mücadele, amaca ulaşmak için başvurulan zulüm ve dehşet diğer Orta çağ zamanlarındaki çatışmaların çoğunu geride bırakacaktı.

1244'te Montségu kalesinde Katharların toplu halde yakılması (solda), sonunda Kathar inancını kökünü kazıdı. Papa IX. Gregor (üstte), Dominiken keşişlerini sapkınlığın baş sorgulayıcıları olarak görevlendirmişti.

Geniş Önlemler

Orta çağ Kilise'sine göre, sapkınlığın Hıristiyanlık'ı ölümcül bir tehlikeye sürüklemesi göz önüne alındığında alınan aşırı tedbirler meşruydu. Toplumun temelleri tehlike altındaydı; Gerçek bir Kilise'yi reddeden, kendi inanç ve pratiklerini seçen, özgür düşünen heretikler, dindarlar için gerçek bir tehditti. Ne de olsa Kilise, iç huzurun dayandığı temel prensipti ve öğretileri kesinliklerinin merkezinde bulunuyordu. Bunların elden gitmesi kargaşa anlamına geliyordu.

Yüzyılın sonraki çeyreğinde, kasaba ve kalelerin kuşatılmaları ve sakinlerinin katliamları devam etti, fakat daha öncekine benzer bir karışıklık yoktu, çok daha kötüsü söz konusuydu. Papa Gregory'nin Engizisyonu, engizitörlerin Papa tarafından kendilerine verilen geniş kapsamlı güçleri kötüye kullanmaları, zulmü daha da ağır hale getirdi. İş tanımları bile, *inquisitor hereticae pravitatis* (sapkın günahkârlığı sorgulayan) korkunç bir terimdi; delilik ve batıllığın iblisler, şeytanlar ve onların kötülükleri ile ilişkisini ima ediyordu.

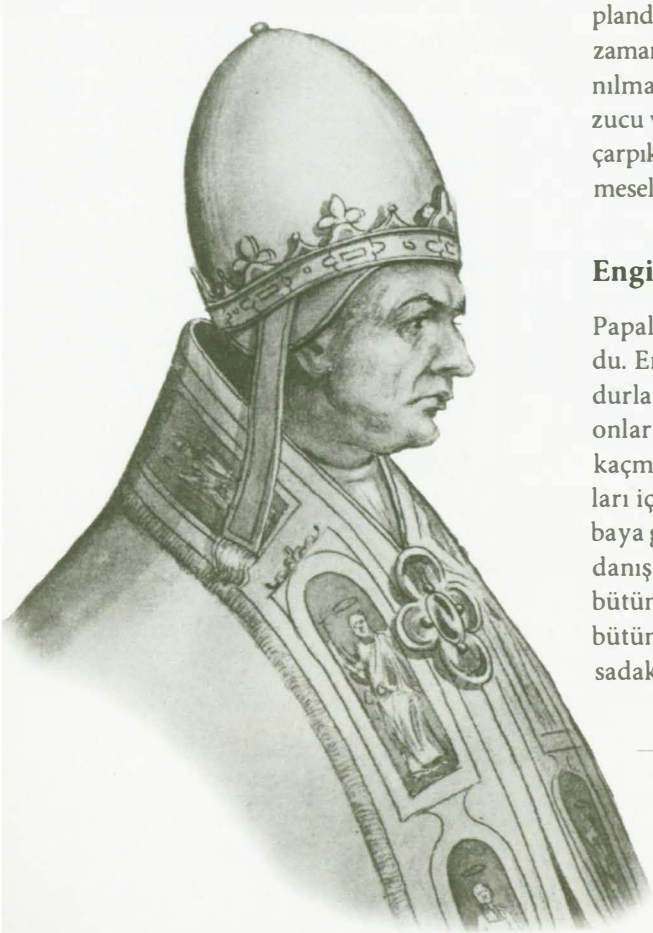
Mesken Verilmemesi

Katharlar, Dominikanların işe koyulmasından sonra kendilerine hiçbir mesken verilmeyeceğinin farkındaydı ve 1233 ilkbaharında Languedoc'da Engizisyon'un kurulduğu sırada binlercesi her ikisi Pirene'nin Fransız tarafında kalan Caudiès de Fenouillèdes veya Montségur gibi daha güvenli yerlere doğru kaçtı. Montségur, karla kaplı dağ zirveleri arasında yüksek bir yerleşime sahip kalesi ile biliniyordu. Bu türden uzak sığınaklarda güvende hissetmek kolaydı, fakat herkesin Engizisyon'dan kaçması ya da başka yerde güvenliğini sağlaması mümkün değildi.

Kaçınılmaz olarak, bir korku ve şüphe atmosferi Toulouse ve diğer Languedoc şehirlerini ele geçirmeye başladı. Kathar olsun veya olmasın, herhangi biri Engizisyon'a teslim edilerek ağır cezalara çarptırılabilirdi. Önde gelen engizitörleri heretiklere yöneltmenin ardındaki temel güdü Kilise ve onun öğretilerine olan sadakat olmalıydı. Ancak arka planda işleyen gizli gündemler vardı. Çoğu zaman, eski hesapların öcünü alma, hoşlanılmayan bir rakipten kurtulma ya da arabozucu ve insan sevgisinden uzak kimselerin çarpık hayal güçlerini tatmin etme gibi kişisel meseleler dindarlığın önüne geçiyordu.

Engizitör Şehre Geliyor

Papalık engizisyonu saikleri umursamıyordu. Engizitörler, ihanet edilen bütün mağdurları ağlarına düşürmek ve aynı zamanda onların dağıtmaları gereken "adalet"ten kaçmalarını sağlayacak boşlukları kapatmaları için eğitildi. Başlangıç olarak bir kasabaya gelen engizitör, yerel din adamlarına danışarak daha sonra 14 yaşın üzerindeki bütün erkeklerin ve 12 yaşın üzerindeki bütün kızların, Ortodoks Katolik inancına sadakatlerini bildirmesi için çağrıda bu-

IX. Gregory, 1231 yılında Papalık Engizisyonunu kurdu, ancak tayin ettiği Dominikenlerden farklı olarak, işkence kullanımını bir soruşturma aracı olarak onaylamadı.

DOMİNİKEN ENGİZİTÖRLER

Dominiken Tarikatı'nın kurucusu Aziz Dominik, burada kendini cezalandırırken gösteriliyor. Aynı zamanda, "bedenin öldürülmesi" olarak da adlandırılan uygulama, nihayetinde 14. yüzyılda Katolik Kilisesi tarafından yasaklanmıştı.

Papanın baş engizitörleri olan Vaizci Keşişler Tarikatı üyeleri olan Dominikenler özel bir keşiş grubuydu. İspanyol kurucuları Dominic de Guzman tarafından yetiştirilen, (Parfaits) Kathar Rahipleri'nin çileciliğine, yoksulluğuna ve dindarlığını yansıtmaları için özel olarak eğitilmişlerdi. 1221'de ölümünden sadece 13 yıl sonra Aziz Dominik olarak kabul edilen De Guzman, Parfaits'lerin alçakgönüllü, özverili yaşam biçimlerinin Katharlar arasında kazandıkları adanmışlığın anahtarı olduğunu düşünüyordu. Dominikenler, Kathar ruhlarını Roma'ya kazandırarak kurtarmayı başaracaklarsa, dindarlık ve fedakârlık Parfaits'lerle eşit olmaları gerektiğine inanmıştı. Manastırın sınırları içinde değil, hayatın içinde yaşamak zorundaydılar ve Kathar Rahipleri gibi, insanlarla doğrudan iletişim kurmak ve pek çok din adam tarafından benimsenen tüm lükslerden kaçınmaları gerekirdi.

Ne yazık ki, Dominik, tam olarak püriten yaşam tarzının doğasında bulunan yargılayıcı, ya da takipçilerine aşılamaya çalıştığı geri planda durmayla çelişen bir ahlaki üstünlük duygusu üretme biçimini yeterince dikkate almamıştır. Ayrıca, aşırı uçlar her zaman aşırılıkları doğurmuştur ve bugün psikopatlar olarak sınıflandırılacak fanatiklerin Vaiz Keşişleri Kilisesi'ne çekilme nedeni, Engizisyon'un, haklı olarak öne sürdüğü üstü örtülü bir zulüm uygulatma ihtimaliydi. Papa, bu niyetlerinin farkında olabilir veya olmayabilirdi. Fakat diğer taraftan, onları engizitörlerinin arasına kabul ederek Fransa'ya ve Avrupa'nın birçok yerinde zamanın acımasız standartlarıyla bile korkunç olan davranışlarda bulunmaları için görevlendirdi. Nihayetinde Dominikenler'in "Kara Keşişler" olarak anılması hiç de şaşırtıcı değildi.

MADAM BOURSIER'İN KORKUNÇ KADERİ

Yaşlı bir Kathar ve Toulouselu olan Madam Boursier, ölüm döşeğinde yattığı sırada, Dominiken engizitörler 5 Ağustos 1234'te şehrin katedralinden birkaç ev uzaktaki evine geldiklerinde onu korkunç bir kader bekliyordu.

Toulouselu Katharlar inançları hakkında sessizliğini koruyarak, zulümden kaçınmayı ümit ediyordu ve ölmekte olan bu hezeyanlı yaşlı kadın da bu gizli credentes'lerden (inananlar) bir tanesiydi. Ta ki kendi hizmetçilerinden biri tarafından ihanete uğrayarak ele verilene kadar. Dominiken rahiplerinden biri olan Guillaume Pelhisson, resmi bir soruşturma görevlisiydi, bir diğeri Toulouse Piskoposu olan Raymond du Fauga, zalimliği ve kurnazlığıyla ün salmış bir adamdı. İki Dominiken, Madame Boursier'in evine girerek ve odasına çıkan merdivenleri tırmandığında, ailesi dehşete kapıldı; uzun zamandır sapkınlık şüphesi altındaydılar ve artık yolun sonuna gelindiğini düşündüler. Bu, Madam Boursier için de kesinlikle geçerliydi.

Ailenin bir üyesi, tehlikeli ziyaretçilerin gelişiyle yaşlı kadınını uyarmayı ümit ederek, ona "Tanrı'nın Piskoposu"nun geldiğini fısıldadı. Ancak Madam Boursier'in rahatsızlığı çok fazla ilerlemişti. Kathar Rahibi Guilhabert de Castres'nin onun başucunda olduğunu hayal etti. Raymond du Fauga, onun buna inanmaya devam etmesini sağladı ve Kathar inançlarına sadık olduğunu söylemesi için Kathar Keşişi gibi davranarak ona şöyle dedi: 'Ölüm korkusu, tüm kalbinizde gizlediğiniz şeyi itiraf etmekten sizi alıkoymasın.' Akrabalarının dehşeti üzerine, zavallı yaşlı kadının kendi ağzıyla itirafta bulunmasıyla artık kurbanından istediğini alan Piskopos, kadının gerçek kimliğini ilan ederek derhal ölüm cezasına çarptırdı.

Dominiken keşişinin önünde yerde bulunan aletler, heretiklerin kökünü kazımak için tarikat mensuplarının kullandıkları işkence araçlarından bazılarıdır.

Engizisyon kayıtlarında bile nadiren değinilen dehşet verici bir sahnede, çaresiz yaşlı kadın yatağına bağlanarak aşağıya indirilip sokak boyunca taşınarak şehir sınırlarının ötesine uzanan bir alana götürüldü. Halihazırda büyük bir ateş yakılmıştı. Büyük ve meraklı bir kalabalığın önünde, Madam Boursier yatağında alevlere gömüldü. Bilincini yitirmiş olan yaşlı kadın, ona ne olup bittiğinin farkında bile olmayabilirdi. Aynı şekilde kendi hizmetkârının heretiklerin peşine düşen Engizisyon'un teklif ettiği paraya tamah edeceğini tahmin edememiş olabilirdi.

Papa IX. Gregory, 14. yüzyılın başlarına ait bu elyazmasında, onun önünde diz çökmüş olan engizitörden suçlanan heretiklerin listelerini kabul ediyor.

lunuyordu. Tabii ki, reddedenler ise derhal günahkâr veya büyük olasılıkla kafir olarak sınıflandırılıyordu. Engizitör, bu kişilere kendi konumlarını gözden geçirmeleri, günah çıkarmaları ve kendilerini kınamaları için bir hafta süre tanıyordu.

Bunu takiben, hala işbirliği yapmayı reddedenler Engizisyon ve onun korkutucu, ısrarcı sorgulayıcılarının önüne çıkmaları için çağrılıyordu. Hiç kimsenin güvende olmadığını açıkça belirtilmişti; ne ölmek üzere olan Madam Boursier, ne hastalar, ne de sahip akli melekeleri yerinde olmayanların ortaya koyduğu somut deliller bahane gösterilemezdi.

Merhum Papa III. Innocent nazik, diplomatik yaklaşım benimseyerek inançları tartışmak üzere Sisteryan rahiplerini Katharlar arasına göndererek onları inançlarından döndürmeyi umarken, IX. Gregory çok daha aktifti. Durumu manipüle etmeyi ve istediği sonuçları elde etmek için daha temel insan içgüdülerinden yararlanmayı tercih etti. Kaçınılmaz olarak, Innocent'in başarısız olduğu yerde, Gregory başarılı oldu. Amacına ulaşmak için, tanıkları korkutma konusunda ustalaşmış olan Dominikanları öne sürmeyi tercih ederek sağlıklı düşünmelerini engellemelerini sağladı.

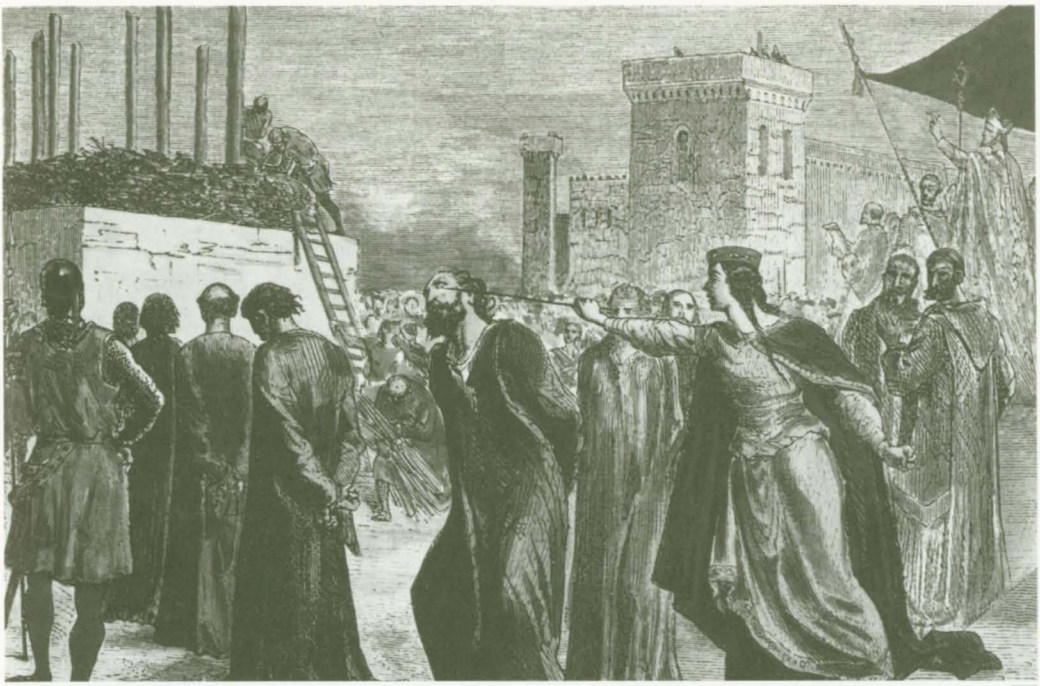
Israrlı Sorgulama

Herhangi bir heretik tanıyorlar mıydı? Onları görmüşler miydi; ne sıklıkta, nerede ve ne zaman? Beraberlerinde kim vardı? Onları kim ziyaret etti? Bir Kathar'a saygıyla davranmış ya da bir Kathar'ın kendisine saygı duyduğu birini görmüşler miydi? Heretiklere yapılan herhangi bir bağış duymuşlar mıydı; ve eğer öyleyse, ne kadar ederindeydi ve tapuyu kim hazırladı? Bu ısrarcı baskı ile karşı karşıya bırakılanlar kendileriyle çelişecek duruma getiriliyor ve yalnızca bu seri biçimdeki sorgulamadan sıyrılmak adına herhangi bir şey söyleyerek kurtulmayı umuyorlardı. Sadakat, sevgi, dostluk, ahlak ve dürüstlük terk edilmişti; zira kurbanlar tehlikeyi algılayarak kendilerini savunmak için çaresiz söylemlerde

ÖLÜLERDEN KALANLARI YAKMAK

Ölüler bile, bu masal anlatma çılgınlığından muaf değildi. 'Suçlananlar' kısa bir süre sonra engizitörlerin sonsuz bilgi alma ihtiyacını beslemekten nasıl kurtulacaklarını öğrendiler ya da öğrenmiş olduklarını düşündüler. Kendilerinden bir isim listesi (ne kadar uzun, o kadar iyi) talep edildiğinde engizitörlerin uygulayabileceği herhangi bir cezadan kaçabilecekleri tahmin edilen ölü erkek ve kadınların isimlerini verdiler. Ne var ki yanılmışlardı. Sonrasında ilk iş olarak, engizitörler, cesetleri kazmak için yerel mezarlıkta belirdi. Durumları ne olursa olsun, cesetler bir arabaya yığıldı ve özel olarak ayrılmış "infaz" mahalline götürüldü. Arabalar sokaklarda ilerlerken, onlara eşlik eden rahipler şöyle mırıldandı: "Kim böyle davranırsa, benzer bir kadere maruz kalır!"

Hedeflerine vardıklarında, çürüyen kadavralar kazıklara bağlandı. Ateşler yakıldı ve törenle yakıldılar. Bu karanlık ve son derece grotesk bir manzaraydı, ancak ölü 'heretik'lerden geri kalanlar, hâlâ hayattaymışçasına bir muameleye maruz bırakıldı. Evleri yerle bir edildi. Aileleri sahip oldukları her şeyi kaybetti. Bazıları hapsedildi, ya da 'heretik' bağlantıları sonucu olarak silinmez biçimde lekelendiklerini göstermek için sarı bir haç takmak zorunda kaldılar.

19. yüzyıla ait renkli litografide Kathar heretikleri sonunda alevlerin karşıladığı ölüm yoluna doğru yürürken işkence ve dayağa maruz kalırken görülüyor.

bulunuyordu. Engizisyon kayıtlarında 'suçlular' olarak geçen kişiler heretik suçlamasıyla karşı karşıya olup olmadıklarını bilmiyorlardı. Korkuyla dolu hayal güçleri onları daha pek çok isimi ifşa etmeye iterek böylece Engizisyon'a daha fazla şüpheli sağlıyordu.

Engizitörler Saldırı Altında

Heretiklerin ölülerinin yakılması ve engizitörlerin yaptığı diğer aşırılıklar yaygın bir tiksintiye sebep oldu ve bu kısa zamanda ciddi isyanlara ve hatta cinayetlere yol açtı. 1235 yılında, Engizisyonun ilk olarak Languedoc'a varmasından iki yıl sonra, üç soruşturmacı 30 metre derinliğinde bir kuyudan aşağı atıldıktan sonra öldü. Operasyonları Albi civarlarında olan bir diğer engizitör Arnold Catalan, iki heretiği mahkum ederek yaktıktan ve diğer pek çok cesede aynı şeyi yaptıktan sonra çileden çıkmış bir çete tarafından saldırıya uğradı.

> 1230-1238 yılları arasında yazdığı Toulouse'daki Engizisyon tarihinde, kendisi de bir engizitör olan Dominiken Graham Pelhisson, daha sonra neler olduğunu şöyle anlattı: Albi halkı onu Tarn Nehri'ne atmaya çalıştı fakat aralarında ısrarcı olanlar dövülüp kıyafetleri parçalandıktan sonra yüzü kanlar içinde onu serbest bıraktırdı...

Ancak bu, Pelhisson'a göre münferit bir olay değildi:

> Bölgenin ileri gelenleri, ileri gelen soyluları, kasaba sakinleri ve diğerleri ile birlikte, heretikleri koruyarak sakladılar. Onları takip edenleri yakalayıp darp ederek öldürdüler ... Kilise'nin topraklarında inançlı kişilere çok fazla zulüm yapıldı.

Bu şiddetli tepkinin bir başka kurbanı da Konrad von Marburg'dı. 1227 yılında papa seçildiği yıl, IX. Gregory, kendi memleketi

Papa'nın Almanya'daki engizitörü olan sadist Konrad von Marburg'un kurbanları, ondan merhamet istemek için son nefeslerini boşa harcadıklarını fark ediyor.

Almanya'daki sapkınlığı yok etmek için von Marburg'u devreye soktu. O zamanlar Konrad zaten meşhur bir sadistti fakat bir korku saltanatı anlamında Almanya'daki çalışmaları daha önce 'başardığı' her şeyi gölgede bıraktı ve sonrasında 1233'te katledilmesine neden oldu.

Papa Gregory'nin İkiyüzlülüğü

Şartlar ne olursa olsun, papanın adamlarının öldürülmesi genellikle büyük bir skandal ve papanın kendisine fiilen bir hakaret olarak görülüyordu. Papa IX. Gregory, Marburglu Konrad'ın ölümüne sert bir biçimde tepki gösterdi. Konrad'ın barbarca eylemlerinden habersiz olması mümkün değildi fakat yine de, Köln ve Trier başpiskoposlarına yazarak satır aralarında bu ölümden sorumlu olduklarını belirtti.

Papa iki başpiskoposuna şöyle seslendi: 'Eşi benzeri görülmemiş bu yasal muamelelerin, bizlere ne olduğunu bildirmeden aranızda uzun süre devam etmesine izin vermenizden ötürü şaşkınlık içerisindeyiz...' diyor ve ikiyüzlü bir biçimde devam ediyordu 'dileğimiz bu tür şeylere artık müsamaha gösterilmemesi gerektiğidir ve bu muamelelerin geçersiz olduğunu beyan ederiz. Tasvir ettiğiniz türden ızdıraba izin veremeyiz.'

Marburglu Konrad ya da Robert le Bougre gibilerinin yarattığı korku hükümdarlığı, papanın engizitörlere sağladığı ve ortaçağ zihniyetinin bile dehşete düşüren silahlarla kaçınılmazdı. Örneğin, aforoz, Kilise ve onun kutsal alanlarından dışlanmak anlamına geliyordu. Hapis, mülksüzleştirme, sürgün ve hatta işkence gibi daha dünyevi

KORKUNÇ KONRAD VON MARBURG

Bir papa engizitörü olarak atanmadan önce, Konrad von Marburg 1227'de vebadan vefat eden Türingiyalı Prens IV. Ludwig'in dul eşi Elisabeth'e danışmanlık ediyor ve günah çıkarmasını üstleniyordu. Çok geçmeden Konrad talihsiz Elisabeth'i esir aldı. En gözde yardımcı kadınları göndererek yerlerine iki şirret kadın getirdi. Hataları sebebiyle yüzüne tokat atmak ya da bir çubukla vurmak suretiyle onu cezalandırdı. Bu son derece sert baskı ortamı, kocasının ölümünden sonra benimsediği çileci yaşam tarzıyla bir araya gelerek onu 24 yaşındayken ölüme götürecek kadar zarar verdi. Daha sonra Aziz Elisabeth olarak kabul gördü ve kötü muamele gören birçok kadın için bir simge haline geldi.

Konrad'ın daha sonra Alman Hessen ve Türingiya'nın bölgelerindeki papa engizitörü olarak yürüttüğü göreve bakılacak olursa Elisabeth'in acımasız Konrad'ın elinde yaşadıklarına dair ipuçlarından fazlası bulunabilirdi. Konrad'ın bölgede bulunduğu söylentisi bile panik yaratmak için yeterliydi. Bazı kayıtlara göre, eğer bizzat ortaya çıkmışsa paniğin histeriye dönüştüğü yönündeydi; at üzerinde bir kasaba veya köyde ilerlerken yanında asistanı Dorso adında asık suratlı bir adam ile tek gözü ve tek eli olan John adında başka bir adam bulunurdu.

Bu korkunun haklı bir sebebi vardı. Konrad, baktığı her yerde heretikleri görüyordu; görmedikleri ise ona göre şatolarda, kiliselerde, hatta manastırlarda saklanıyordu. Gerçek suç ya da suçluluk kanıtı gereksiz hale geldi çünkü Konrad hemen hemen tüm suçlamaları gerçek olarak kabul etti ve şüphelileri suçsuz olduklarını kanıtlamadıkça sapkınlıkla suçlu olarak yargıladı. Tüm bunlar Konrad için kolaydı. Çeteler oluşturarak onlara görevler verdi; heretikleri bulup onları korkutma yoluyla itirafa zorlayacak, eğer inançlarından dönmeyi reddederler ise kazığa bağlayarak yakacaklardı. Mağdurların bu kaderden kurtulmak için tek bir şansları vardı: herhangi gerçek bir bilgiye dayanmaksızın, delilleri kasten tahrif ederek daha fazla "heretik"i ihbar edebilirlerdi. Yüzlerce, belki de binlerce Kathar ve Katolik, sapkınlıkla suçlandı ve karşılığında, başkalarını suçlamayı kabul ettikleri takdirde yaşama şansı verildi. Eğer reddederlerse, Konrad fikirlerini değiştirmeleri için bekleyebilecek birisi değildi. Suçlanan 'heretiklerin' birçoğu, aynı gün içinde kazıklara bağlanıp yakıldı.

1235 yılında Aziz Elisabeth olarak kabul edilen Türingiyalı dul Kraliçe Elisabeth, yoksullar için kurduğu bir evi ziyaret ediyor.

Konrad, Engizisyon uğruna kendini küçük hedeflerle sınırlandırmadı. En tepedekileri hedefine aldı: rahiplerin, aristokratların ve diğer yüksek rütbeli liderlerin onları töhmet altında bırakmaya yetecek kusurlarını ortaya çıkardı. Kurbanlarından bir tanesi Goslar Provostu, Heinrich Minnike, diğeri de şeytani seks partileri düzenlemekle suçlanan Sayn Kontu II. Heinrich idi. Minnike kazığa bağlanarak yakıldı, fakat Kont savaşarak direndi ve Mainz piskoposları tarafından beraat ettirildi. Konrad'ın istediği gibi kararlarından dönmeyi reddettiler.

Şüphesiz, Konrad nereye giderse gitsin düşmanlar edindi ve Marburg'a geri dönmek üzere Mainz'dan ayrıldıktan sonra, kaçınılmaz olan gerçekleşti. 30 Temmuz 1233 günü yolda ilerlerken, Konrad ve asistanı Dorso pusu kurmuş şövalyeler tarafından darp edilerek öldürüldü. Suikastçıların II. Heinrich 'in emrinde olduğundan şüphelenildi, ama asla kanıtlanmadı.

1230'da IX. Papa Gregory, papaz ve günah çıkarıcısı Peñaforteli Aziz Raymond'a bir dini yasa ve kararları derlemesini emretti. Burada Papa IX. Gregory'e, Decretals olarak da bilinen Emirnâmelerin teslim edildiği görülmektedir.

cezalar da insanları dize getirmek ve Engizisyonla işbirliği yaptırmak için kullanıldı. Reddetme, elbette, sapkınlıkla eşdeğerdi ve aynı cezalara çarptırılma sebebiydi.

1233'te papanın engizitörü olarak görevlendirilen iki Dominiken kardeş Peter Seila ve William Arnald, Engizisyonun ana hedefi olan Languedoc'ta neredeyse bütün papalık cezalarını dağıttılar. Yöntemlerinden bir tanesi hızlı bir şekilde birbirini takip eden tutuklama, yargılama, mahkumiyet ve cezalandırmaydı. Toulouse'daki en seçkin Kathar Rahibi olan Vigoros de Bacone'un arkadaşları ve taraftarlarının onun adına bir savunma yapabilmesine izin vermeden kazıkta yakılması buna bir örnekti. Seila ve Arnald, bunu sözde Katharların cesetlerini mezardan çıkarmaya ve onları yakmaya kadar ilerletti. Kathar ya da Katolik onlarca insanı, hapsettiler; Toulouse'daki makamları umursamıyor ve onlara zorbalık ederek, 'heretikleri' tutuklamak, gözaltına almak ve cezaya çarptırmak için silahlı askerler sağlamaları ve kendilerine yardım etmeleri için onları zorluyorlardı.

Nihayetinde, iki yıldan fazla bir sürenin sonunda, Toulouse Kontu VII. Raymond'un canına tak etti. Raymond Engizisyonu kabul etmeye zorlanmıştı ve şu ana kadar istek-

ÖLÜMCÜL ROBERT LE BOUGRE

Gregory, aşırılık yanlısı engizitörlerinden Robert le Bougre'i idare etme konusunda çok daha direkt olmak zorundaydı. Robert, önceden Kathar olan bir Dominiken keşişiydi. Bir kimsenin inancını değiştirmek çok zorlu olabilir ve Robert, kendine ayrılan bölgede, Doğu Fransa'nın merkezindeki Burgonya'da sapkınlıkla mücadeleyi ele alma şekliyle kesinlikle bunu kanıtlar nitelikteydi. Burada Robert, 50 heretiğin yakılma emrinin verildiği Charité-sur-Loire'daki infaz dalgasından sorumluydu. Bu onu, infazları hak ihlali olarak gören Reims ve Sens'in Başpiskoposları ile karşı karşıya getirdi. Heretikler mahkum edilmeden önce rızalarının alınması gerekirdi. Bazı piskoposlar, suçlulara verilen hapis cezalarını değiştirme hakkını, diğerleri ise kendi soruşturma mahkemelerini talep etti.

Bir rol yapma ustası olan Papa Gregory, bu tepkiyi şaşkınlıkla karşıladı. Robert le Bougre ve diğer engizitörleri atayarak, piskoposların iş yükünü hafifletmeye çalıştığını iddia etti. Gerçekte yapmaya çalıştığı şey, elbette, piskoposların meşru güçlerini sarsmaktı. Yine de Gregory, rahatsız piskoposlar ile orta yolu buldu. 1234'te, Robert le Bougre'u, atamasından bir yıl sonra askıya aldı. Ancak Robert görevden alınmadı. Ortamın yatışmasını sağlayan bir aradan sonra, yeni unvanıyla, Fransa Krallığı Baş Engizitörü olarak tekrar ortaya çıktı. Önceki icraatları bundan sonrakilerin yanında önemsiz kalacaktı.

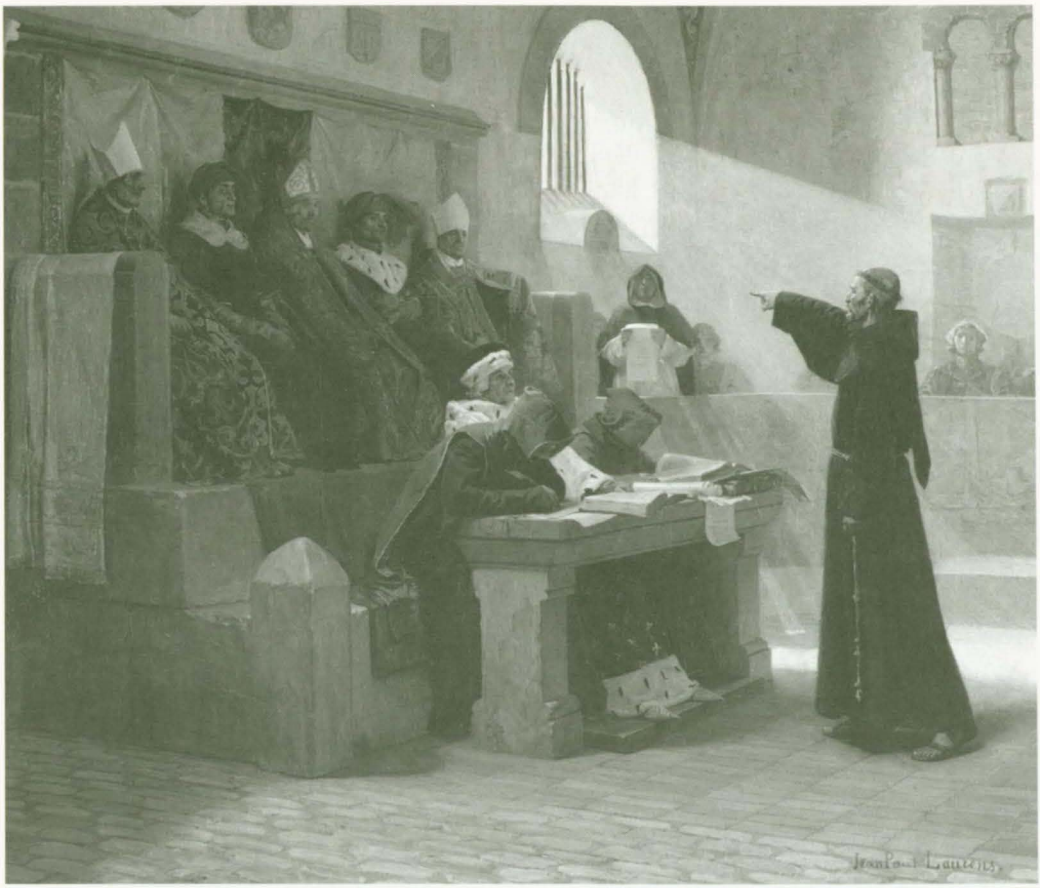
1236 ile 1239 arasında, üç yıl boyunca, Robert, Châlons-en-Champagne, Cambrai, Péronne, Douai ve Lille'deki Engizisyon'a liderlik etti ve 50 kurban daha yaktı. 1239'da Champagne eyaletine geri döndü, burada Cistercian tarihçisi Alberic de Trois-Fontaines, Mont-Aimé'de gerçekleşen 183 civarı heretiğin kitlesel bir idama görgü tanıklığı yaptı. Daha sonra, uzun yıllarca mahkum olduğu hapishanede öldüğü söylentisi dışında, Robert le Bougre hakkında başka bir şey duyulmadı.

sizce Seila ve Arnald ile işbirliği yapmıştı. Gerekçeleri basitti: 1229'da onu harap edene benzer başka bir savaşa tahammülü yoktu. Fakat Seila ve Arnald çok ileri gittiğinde, Raymond onları papaya bildirmeye mecbur kaldı.

İki engizitörün "zararlı" olduklarından şikâyet etti ve "insanları doğrulara değil, yanlışlara yönlendirmek için çabalıyor' gibi göründüklerinden bahsetti. Raymond, Fransız kralı IX. Louis'nin annesi Kraliçe Blanche'nin desteğini aldı. Kraliçe, Papa Gregory'e, engizitörlerinin caydırıcılık sınırlarını ihlal ettiğini söyledi.

Zorlu Bir Düşman

Kont ve Kraliçe, papayı zor bir anında yakalama fırsatını buldu. Gregory ile, ve Kutsal Roma İmparatoru, Almanya ve Sicilya Kralı II. Freidrich ile arası açıktı. Seküler bir zihniyete sahip kralın hayattaki amacı, papalık nüfuzu pahasına kendi gücünü İtalya'da yaymaktı. Papa Freidrich'i şöyle tanımlıyordu: 'Ağzını açtığında hakaretler saçan denizden yükselen bir canavar... Kutsal Ad'ı rencide ederek... mızrağını Tanrı'nın evine ve cennetteki Azizleri'ne fırlatıyor'. Karşısında böylesine amansız bir düşmana sahip olan Gregory, mümkün olan her yerde mütte-

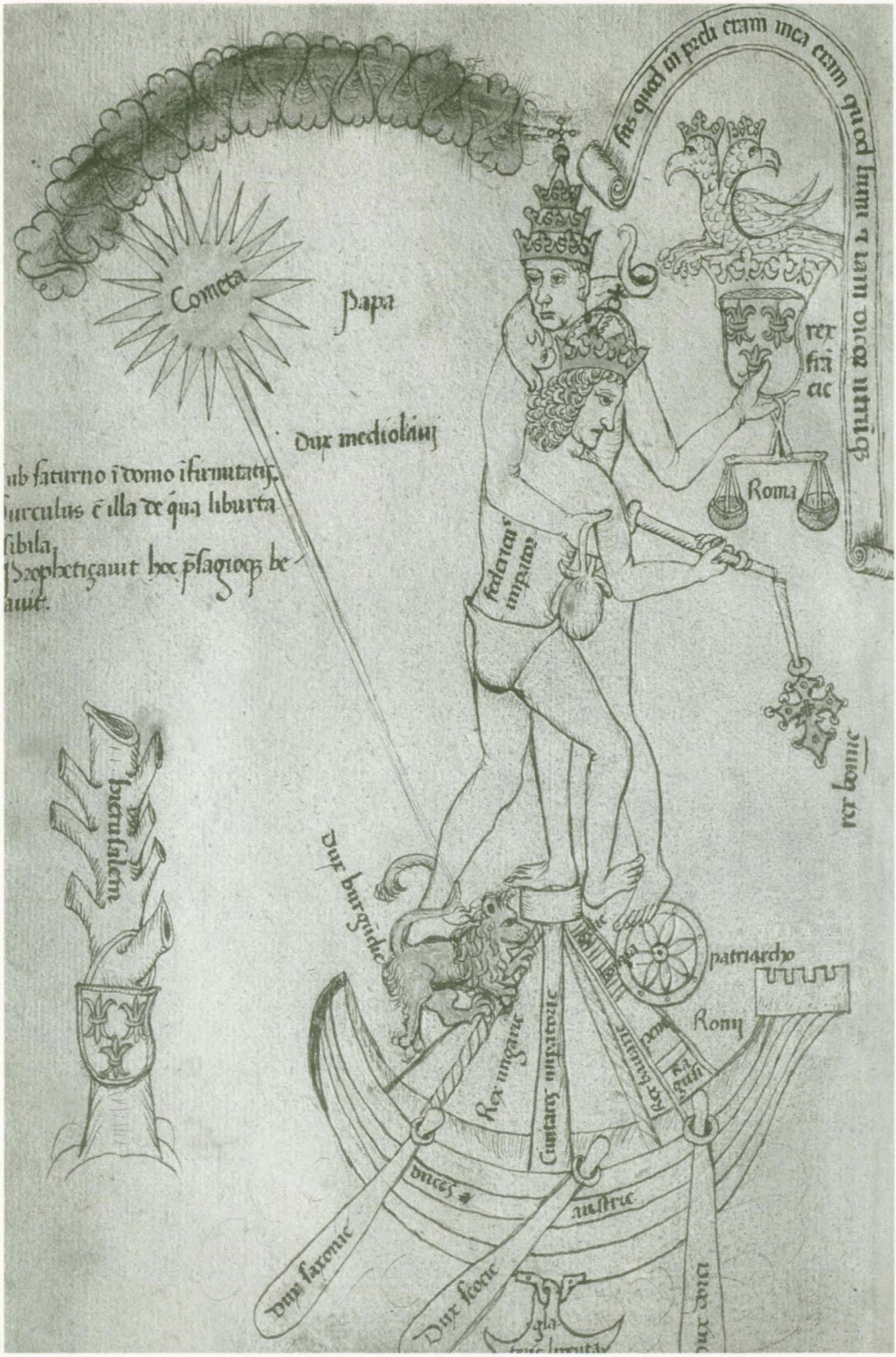
Fransız sanatçı Jean Paul Laurens (1838–1921) tarafından yapılan bu tabloda, bir engizitör suçlamada bulunurken tasvir edilmiştir.

fikler kazanmak zorundaydı. Hatta heretik Languedoc'a destek vermeye bile razıydı. Freidrich'in Provence, güneydoğu Fransa'yı bile ele geçirme planları vardı. Raymond da şansını yakalamışken buna karşı koymak için papaya yardım teklif etti. Ancak bunun karşılığında Raymond, Seila, Arnald ve Engizisyon takımının Toulouse ve Languedoc'dan çekilmesini isteyecekti.

Karşı Koyma

Papa Gregory, o kadar ileri gitmeyi reddetti, ancak engizitörlerini dizginleyerek onları daha yumuşak olmaya zorlamaya çalıştı. Gregory, aşırı engizitörlerin sebep olduğu öfkeyi yatıştırmak için Languedoc'a bile gitti. Bu imtiyazlar ile cesaretlenen Raymond, Seila ve Arnald ile arasında daha sert bir sınır çekmeye hazırlandı. Engizitörler, Raymod'un kişisel çevresinden Kathar sempatileri olan pek çok saray mensubunun tutuklanmasını emrettiğinde, Raymond neredeyse etkisiz hale gelmişti. Ancak Ray-

15. yüzyıldan kalma bu el yazmasında, IX. Gregory'nin ölümünü takiben, Roma'da ve Avignon'da bulunan rakip papaların bulunduğu 1378'den 1415'e kadar yaşanan Schisma (Büyük Ayrılma) tasvir ediyor.

Cometa
Papa
Dux mediolanj
ub saturno i domo iurmutanj
urculus e illa de qua liburta
ibila
Sophetigauit hoc pfagiog be
auit.
rex
fra
ac
Roma
federatj
impiatj
Dux burgudie
patriarcho
Rex ungarie
Cuntatus imperatrie
Dux saxonie
Dux scocie
Rex

LA SAINTE CHAPELLE
DELIVRANCE DES SERFS DE CHATENAY

mond, onları Engizisyon'dan uzaklaştırmayı başardı; emiri üzerine saray mensuplarını tutuklamak için emir alan askerler, onları Toulouse'un dışına çıkararak civardaki kırsal bir bölgede güvenli bir yere erişene kadar eşlik ettiler. Seila ve Arnald çileden çıkmıştı ve intikam almak için, Toulouse hükümetinde görev yapan çeşitli konsüllere ani saldırılar düzenlediler. Yine de, bir süre sonra daha ileri gidemediler, çünkü kısa bir süre sonra gayriresmî bir biçimde kendilerini şehir dışına atılmış buldular. Diğer Dominikenler, Toulouse Başpiskoposu ile birlikte Carcassonne'a geri dönerlerken onlara taş atan öfkeli bir kalabalık tarafından saldırıya uğradı. Varır varmaz Dominikenler, saldırganları aforoz ederek Toulouse'u tecrit ettiler.

Çok geçmeden Gregory'nin emrine geri döndüler. Ancak Papa, Raymond'ı sert bir şekilde cezalandırmamak için dikkatli olmalıydı çünkü İmparator Freidrich'le olan mücadelesinde bir müttefik olarak Kont'a ihtiyacı vardı. Bu sebeple papa, Toulouse'daki tecriti kaldırarak Dominikenler'in zorbalıklarını dizginlemeleri içi bir gözlemci tayin etti.

Dominikenler'den Beter

Aziz Thibéry Stephen, nezaket ve diplomasi ile tanınan bir tarikata mensup Fransisken rahibi idi, ama bu felaket bir seçim oldu. Papalar Gregory'nin beklediği gibi, Dominikenleri dizginlemekten çok uzak olan Stephen, Katharları ve onların sapkınlıklarını ortadan kaldırmak için Dominikenlerin de ilerisine gitti. Acımasız sorgulama tekrar başladı, ölüler bir kez mezarlarından çıkarıldı ve dirilerle birlikte yakıldı. Şüpheli "heretikler" itiraflara ve kendilerini kurtarmak için başkalarına ihanet etmeye zorlandılar.

Uyguladıkları baskı o kadar büyüktü ki, Toulouse, Raymond Gros ve Guillaume de Soler'deki en önemli Kathar Rahiplerinden ikisinin çözülmesini sağlayarak birçok diğer Kathara ihanet ettirerek aileleri, arkadaşları ve faaliyetleri ile ilgili ayrıntılara sahip oldular. Neticede Gros ve de Soler mimlenmiş kişiler haline geldi ve Engizisyon, onları bir zamanlar kendilerine koşulsuz güvenen Katharların ve diğerlerinin öfkesinden kurtarmak için koruma örgütlemek zorunda kaldı.

Castile Kraliçesi Blanche engizisyonun aşırılıklarını protesto etmişti. Kral VIII. Louis'nin karısıydı ve Kral IX. Louis'nin annesiydi. Merhametiyle ünlüydü.

Engizitörleri Yanıltmak

İki hain yeterince güvendeydi, zira onlara karşı yapılacak herhangi bir hareket, saldırganların Kathar ve heretik olarak kimliklerini ortaya çıkaracaktı. Bunun yerine, Katharlar kurnazca davranarak bir aldatmacanın arkasına saklandı. Kimi Kathar Rahipleri, kendi basit kıyafetlerinden kurtularak sıradan insanlar tarafından giyilen daha az fark edilebilen kıyafetler giydi. Bu rahipler aslen vejetaryendi, fakat artık özellikle halka açık yerlerde insanların gözleri önünde et yemeye başladılar.

Muhtemelen alışkanlıklarındaki en büyük değişiklik, geleneksel olarak, katı bir biçimde ayrı tutulması gereken erkek ve kadın Rahipler arasındaki ayrımla ilgiliydi. Artık çiftler halinde görünüyorlardı ki, Dominikenler de dahil olmak üzere onları görenler evli çiftler olduklarını varsayıyorlardı. En iyi savunma yolu elbette kasabaları tamamen terk etmekti ve Montségur'ün güvenliğine sığınan çok sayıda Kathar Rahibi vardı. Bunlara rağmen takipçilerini de ihmal etmediler. Rahipler kılık değiştirerek kasabaya geri döneceklerdi, bu ziyaretlerden yalnızca az sayıda yerel Kathar'ın haberi olacaktı. İşleri bittiğinde, tekrar sıkı bir gizlilik içinde ayrılacaklardı.

AVIGNONET SUİKASTI

28 Mayıs 1242 sabahı, Saint Thibéryli Fransisken Stephen, Dominiken William Arnald ve sekiz papaz ile birlikte Toulouse ve Carcassonne arasındaki kırsal bölgeye doğru yolculuğa çıkmışlardı. Yolda, çeşitli köylerde durarak sanıkların itiraflarını dinlediler ve isimlerinin Engizisyon kayıtlarında geçtiğinden emin oldular.

Burada olağandışı bir şey yoktu, zira Engizisyon Languedoc'un her yerine yayılmıştı ve herhangi bir zamanda herhangi bir kasabaya veya köye gelerek buradaki suçluları ortaya çıkarmaya çalışmaları olası bir durumdu. Hepsi bölgede yaydıkları korkunun bir parçasıydı. Stephen ve William Arnald gibilerinin sık sık başvurduğu yöntemlerden biri, Languedoclular üzerinde uyguladıkları göz korkutma yöntemlerine dayanıyordu. Esirlerin küçük, nemli hücrelerde tutulduğu, ekmek ve sudan başka bir şeyin bulunmadığı 'tecrite' veya Carcassonne'da bulunan zindana gönderilmenin ölümcül korkusuyla sarılmışlardı.

Ancak, bu sefer alışılmadık olan şey, Stephen, William ve arkadaşlarının bir hedeften diğerine güvenli bir şekilde gitmelerini sağlamak için silahlı korumaların olmamasıydı. O akşam, müstahkem Avignonet kentine ulaştılar. Raymond d'Alfaro (VII. Raymond'un muhafızı ve kayınbiraderi) şatoda onları kabul etmek için bekliyordu. İki rahibin geceyi geçirecekleri yer şatoda hazırlanmıştı. Akşam yemeklerini yerken D'arfaro'nun adamlarından biri olan William-Raymond Golairan onları kontrol etti.

Stephen ve William Arnald'ın hiçbir şeyden şüphe etmediğine memnun olan Golairan, kaleyi terk etti ve Antioch Ormanı'na doğru yola çıktı. Burada Montségur'un Ortak Lordu Pierre-Roger de Mirepoix, beraberinde ağır silahlı şövalyeler bulunan Raymond de Pereille ile buluştu. Hepsi Montségur'da normalde gardiyan olarak görev yapan birer Kathar credentes'siydi. Bu bir araya geliş elbette önceden planlanmıştı. Peter Roger bir düzine ya da daha fazla şövalyeyi seçti ve gece karanlığında beraberlerinde atlılarla Avignonet'e gönderdi. Avignonet'e vardıklarında zifiri karanlıktı.

Katlıar şövalyeleri şehir duvarlarının ötesindeki bir mezbahada saklanırken, Golairan şatoya geri döndü. Stephen, William ve katiplerinin yataklarına çekildiklerini gördü. Daha sonra dışarı çıkıp kale surlarına çıktı ve Peter Roger'ın şövalyelerini kabul etmek için kapıyı açtı. Sessiz bir şekilde, Arnavut kaldırımlı sokakların üzerinden, 30 Avignonetli'nin satır ve sopalarla onları beklediği kale girişine ulaştılar. Birlikte, kale avlusuna girdiler ve yola doğru ilerlediler. Merdivenlere ve taş koridorlara boyunca sessiz bir biçimde içkaleye ilerlediler ve engizitörlerin kaldığı kısıma açılan ağır meşe kapıda durdular. Kapıyı koruyan muhafızlar yoktu. Kathar şövalyelerinden biri, kapıya iki başlı bir savaş baltası salladı ve muazzam bir çatırtıyla kapıyı yardı.

KANLI SALDIRI

İçeridekiler ne olup bittiğini anlamadan odada düzinelerce adam belirdi, bıçaklar havada sallanıyordu, balta ve satırlarla önlerine gelen her şeyi doğruyorlardı. Saldırı herkesin öldüğünden emin olana kadar devam etti. Ölümcül bir sessizlik havada asılmıştı ve taş zemin kanla dolmuştu. Suikastçılar meşaleler yaktılar ve gördükleri her şeyi aldılar- şamdanlar, para ve aslında aradıkları tek şey engizitörlerin isim kayıtlarıydı. Bütün sayfaları parçalandı ve tutuşturuldu. Engizisyonun 'kanıtları'ndan geriye yalnızca bir kül yığını kaldı.

Suikastçılar Avignonet'i fark edilmeden terk ettiler ve Peter Roger'ın onları beklediği Antioch Ormanı'na geri döndüler. Kendisi için özel bir hediye bekliyordu- William Arnald'ın kafatası. Bundan kendine bir kupa yapmayı hayal etmişti. Roger, kafatasının geride bırakıldığını öğrenince hayal kırıklığına uğradı. Öfkeli Katharların saldırısı sırasında parçalara ayrılmıştı. Ancak bu durum en azından baskının ne kadar başarılı olduğunu açıklıyordu.

Bir Dominiken keşişi olan Verona'lı Petrus, 6 Nisan 1252'de Kathar suikastçıları tarafından İtalya'nın Milano şehrine giden yolda seyahat ederken öldürüldü. Aziz burada ölmeden saniyeler önce, mucizevi olarak yerde kendi kanıyla Credo in Unum Deum (Tek Tanrıya inanıyorum) yazarken resmedilmiş.

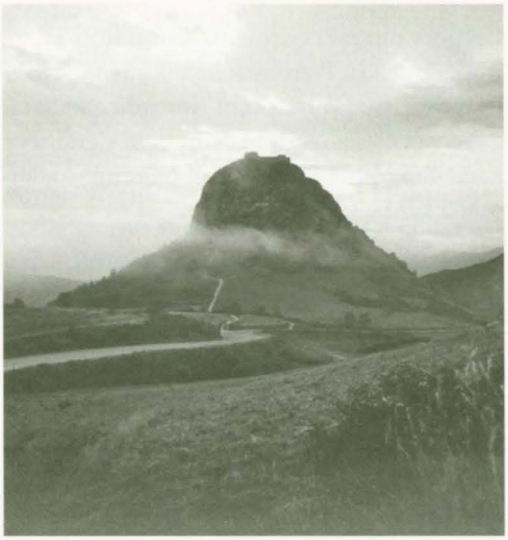

Engizisyon, Languedoc'da gizli bir şeylerin döndüğünün farkındaydı, ancak genellikle faillerini yakalayamıyordu. Engizitörler, elbette, son derece nefret edilen kişiler haline gelmişlerdi. Kendilerini ve Albi ile Carcassonne'da bulunan rahiplerini korumak için Fransızlardan silahlı muhafızlar ödünç almalıydılar. Kimi zaman engizitörlerin, örneğin Toulouse gibi, bazı kasabalara girişlerine izin verilmiyordu, ancak civarda her zaman eski defterlerin karıştırılacağı kırsal kesimler bulunuyor; sorgulanabilecek potansiyel heretikler ve verilecek cezalar ceplerinde hazır bekliyordu.

Diğer Bir İsyankâr

Zaman ilerlerken, 1240 yılına kadar, nefretin seviyesi artmıştı; ta ki 1209'da Carcassonne'da gizemli bir şekilde ölen trajik sonlu III. Raymond Roger'nin oğlu IV. Raymond Roger de Trencavel, müdahale etme fırsatı elde edene kadar. Artık 35 yaşında olan IV. Raymond Roger, 30 yıldır sürgünde yaşıyordu fakat kayıp mirasını geri kazanma ümidinden vazgeçmemişti. İspanya'nın kuzeydoğusunda bulunan Aragon'da sürgünlerden bir ordu meydana getirdi ve onları Pirene Dağları üzerinden Languedoc'a ilerletti. Başlangıçta Limoux, Alet ve Montréal'i Fransızlardan özgürleştiren küçük bazı başarılar elde etti. Ancak Raymond Roger, hoş karşılandığı Bourg ve Castellar banliyölerine ulaşıp Carcassonne'u kuşattığı vakit durum ciddileşti. Buradan, beş haftadan az bir sürede, Carcassonne'a doğru sekiz saldırı düzenledi. Ancak ardı arkasına gelen başarıları aniden sonlandı.

Katolikler tarafından "Şeytan Kalesi" olarak bilinen Toulouse yakınlarındaki Kathar şehri Lavaur, 1211 yılında haçlılar tarafından saldırıya uğramış ve harabeye çevrilmişti. Topluluk katledildi.

Katharların son büyük kalesi olan Montségur, bugünkü Fransa'nın güneybatısındaki Pirene dağlarının yakınında, 914 metre yükseklikte inşa edilmiştir.

Fransızlar hızla tepki gösterip Languedoc'a bir ordu yolladılar ve IV.Raymond Roger'yi Carcassonne'dan çıkarıp yakınlardaki Montréal'e kadar sürdüler. Şimdi ise Fransızlar şehri kuşattığı için kuşatmacı Raymond kuşatma altında kalmış oldu. Bununla birlikte, mücadele öylesine sert ve maliyetliydi ki her iki tarafın da ateşkes ilan etmekten başka çaresi yoktu. Daha sonra, Roger Raymond Aragon'a geri gönderilerek sürgüne zorlandı.

Roger Raymond, Toulouse Kontu VII. Raymond'dan yardım almayı umduysa, bu onda hayal kırıklığı yaratmış olmalıydı.

O zamanlar Kont Raymond, kendini kollamak zorundaydı çünkü Papa IX. Gregory'yi suçlayacak olursa bunun altından kalkamazdı. Fakat 1242 yılında işin seyri değişti. Papa Gregory 1241 yılında vefat etti ve ardından sadece 17 gün sonra muhtemelen yaşlılık sebebiyle süresi dolan IV. Celestine getirildi. Celestine'in halefi, IV. Innocent,

Gregory'nin eski düşmanı, Kutsal Roma İmparatoru II. Frederick ile bir güç mücadelesine girişti. IV. Innocent Roma'da o kadar güvensiz hissediyordu ki sonunda Cenova'ya kaçtı ve 1250'de Frederick'in ölümüne kadar orada kaldı.

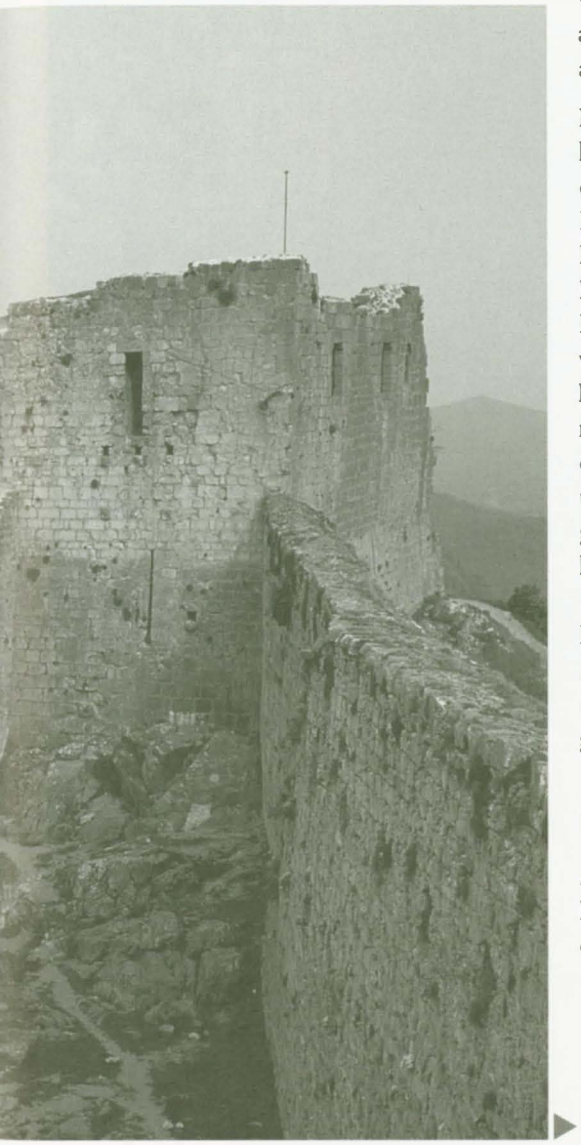
Roma'da meydana gelen karışıklık, VII. Raymond'a 13 yıl boyunca beklediği fırsatı verdi. Beraberindeki soylular da, nefret ettikleri Fransızlar'a saldırıp kendi kayıp topraklarını ve mülklerini geri alma şansı için fırsat kolluyorlardı. Ayrıca, Raymond İngiltere, Navarre, Castile ve İspanya'daki Aragon krallarından destek aldı. Sonunda, Raymond eski topraklarını Fransızların kurtarmasını sağlayarak Domenikenleri, Engizisyonu ve onların zulmeden ve ölümcül araçlarını uzaklaştırma şansını elde etti. 28 Mayıs 1242'de başlayan ayaklanmada askeri hedeflerden ziyade, Engizitörler Raymond'un hedefi olmuştu. Olay mahallinde

olmamasına rağmen, birkaç gün sonra meydana gelen engizitörlerin öldürülmesinin ve Languedoc'taki sözde "kanıtların" imha edilmesinin ardında Raymond'un olduğuna dair çok az şüphe vardı.

Languedoc'da Kutlamalar

Avignonet'deki cinayetlerin haberi Languedoc'da yankılanırken Katharlar ve Katolikler korku salan Engizisyon'a vurulan darbeyi kutluyordu. Hatta bir din adamı bu vesileyle kilisesinin çanını çaldı ve suikastçılar Montségur'da kahraman olarak karşılandı. Ancak Avignonet'teki baskın, kaleler, Domenikenler'in evleri ve piskoposların saraylarına düzenlenen bir dizi askeri saldırının başlangıcıydı ve hepsi de Languedoclular'ın nefret ettiği Fransızlar ve Engizisyona karşı duydukları intikam duygusu için meşru hedeflerdi. Bu esnada, bölgedeki kasabalar ve köyler Avignonet'deki durumdan güç almış olarak Engizisyon'un bir zamanlar barışçıl ve refahlı Languedoc'a getirdiği vahşet, aşağılama ve zulmün intikamını almak için ayaklandı.

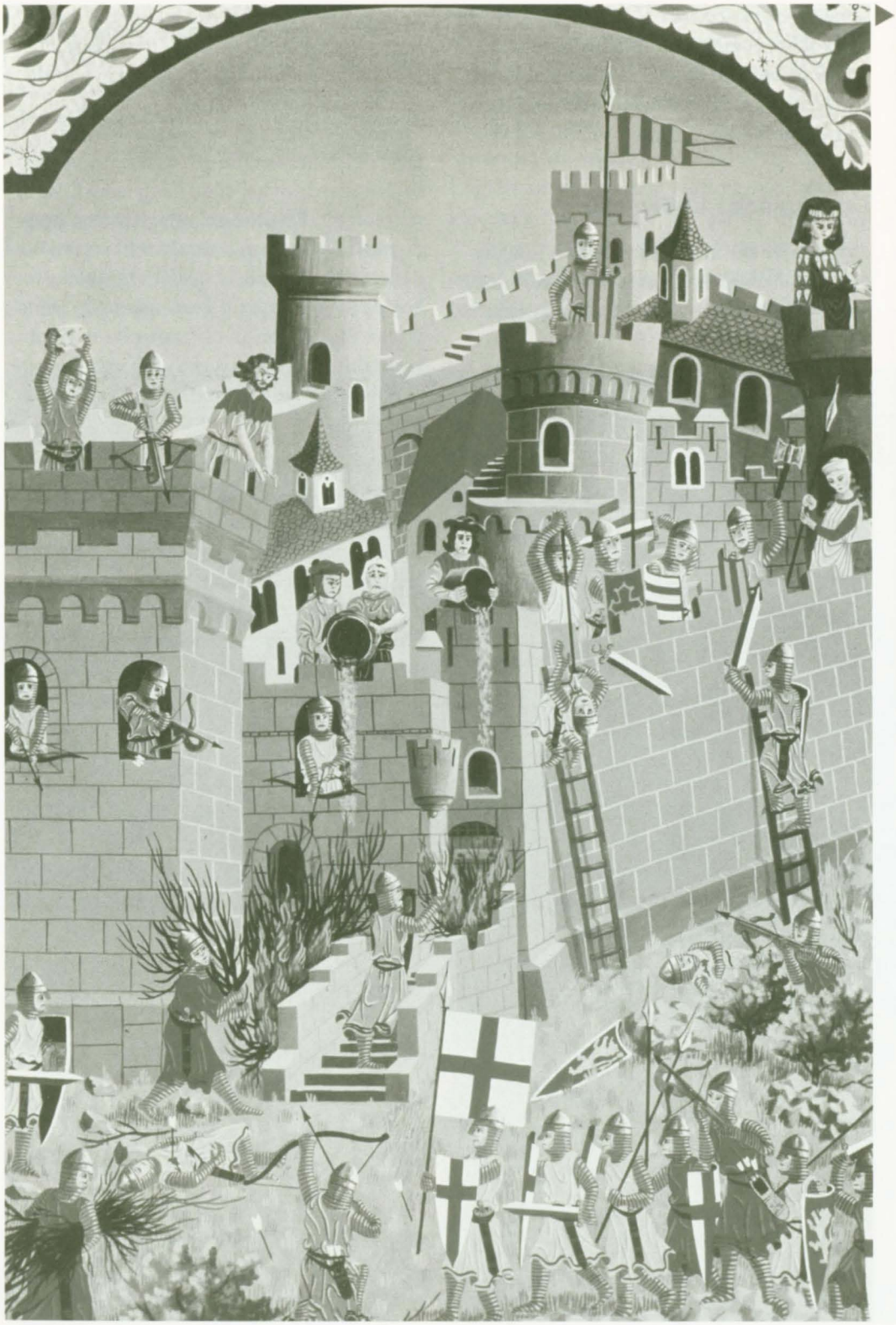

1204'ten sonra inşa edilmiş olan kudretli Montségur kalesi, kaçınılmaz olarak, hazır bekleyerek, zamanı geldiğinde Katharlara zulmedenlere karşı koymak zorunda kalacaktı.

Ne yazık ki, kaçınılmaz olarak, hem devrim hem de sevinç kısa sürdü. VII. Raymond'u desteklemek için sıraya giren İngiltere Kralı III. Henry, ailesi önde gelen haçlılardan olan Hugh de Lusignan, Roger Bernard, Foix Kontu gibi şöhretli isimlere rağmen hepsi Fransa güçleri karşısında harap oldu. Kral ve de Lusignan savaşta yenilgiye uğradı ve Kathar Rahibi bir oğlu ve yeğeni olmasına rağmen Kont, düşmanın tarafına geçerek ordusunu VII. Raymond'u nihai bir yenilgiye uğratmak için kullandı. Raymond'un Aragon, Castile ve Navarre'deki diğer müttefikleri geleceği gördü ve sessizce geri adım attı. 1229 Paris Antlaşması gereğince Languedoc Fransız egemenliğine girmişti. Bir kez daha, 1243 yılının Ocak ayında, Raymond ve Kral IX. Louis, bir anlaşma imzalayarak zamanı geriye döndürdü.

Geçit Vermeyen Montségur

Avignonet suikastçileri hiçbir zaman yakalanamadı, ancak olayın planlandığı kale olan Montségur, Languedoc'taki Kathar di-

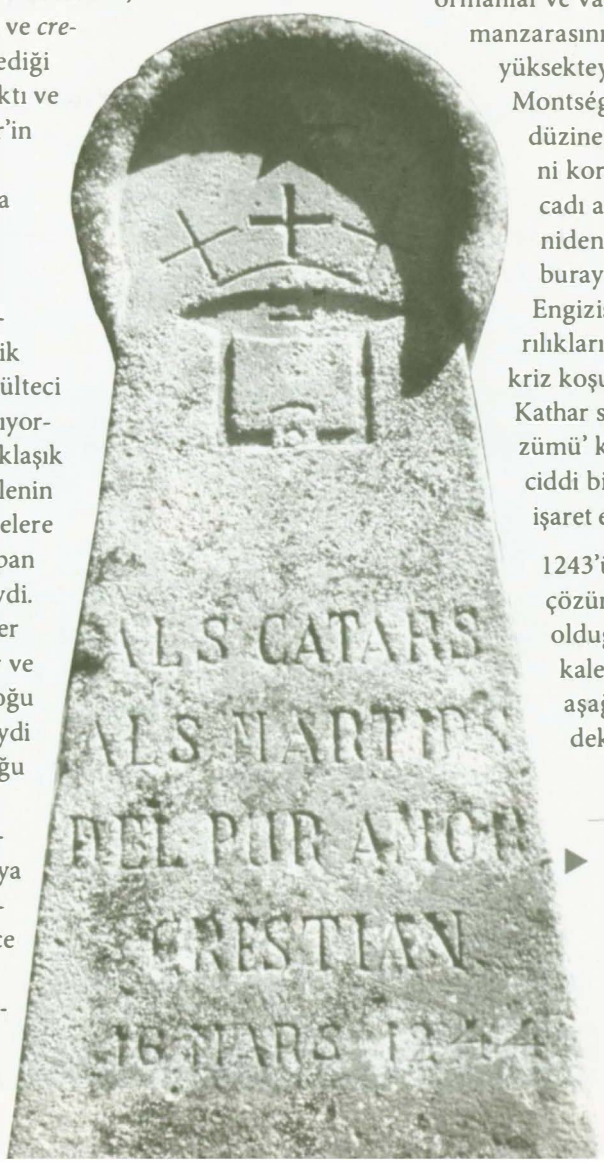
Bir Languedoc el yazmasından alınan resimde, Montségur'ün nihayet Fransa Kralı IX. Louis emrindeki Hugh de Arcis tarafından komuta edilen birlikler tarafından kuşatıldığını gösteriyor.

renişinin son önemli karakol mevzii olarak kaldı. Katolik din adamları ve engizitörler, uzun zamandır Montségur'ü "Şeytanın Sinagogu" olarak adlandırmışlardı ve son zamanlardaki olaylar, bu isime ne kadar uygun olduğunu göstermişti. Montségur'ün yıkılması gerekiyordu çünkü bu sadece bir kale değil, yüzlerce Kathar'ın, Kathar Rahibinin ve *credente*'nin yer belledi̇ği güvenli bir sığınaktı ve yalnızca Pireneler'in yüksek dağları ve uçurumları onlara bu erişilemezliği sağlayabilirdi.

1242'de, hem Kathar hem de Katolik olan 500 kadar mülteci Montségur'de yaşıyordu. Bunlardan yaklaşık 200'ü, evlerini kalenin etrafındaki kulübelere ve mağaralara yapan Kathar Rahipleriydi. Şövalyeler, askerler ve eşleri, kadınlar ve çocukları ve birçoğu Rahiplerle ilişkiliydi ve kalenin sunduğu korumanın avantajlarından faydalanmak için buraya taşınmışlardı. Ayrıca, buraya gizlice ziyaret için gelen sürekli bir *credente* akını da vardı. Manevi rehberlik için Kathar inançlarının bu sembolünü ziyaret ettikten sonra yine geldikleri gibi gizlice geri dönüyorladı.

Montségur, 1204'ten itibaren, 40 yıldan beri bu amaçlara hizmet etmeyi sürdürüyordu. O zaman iktidardaki lordu Raymond de Pereille, bir gün, Kathar'ların onları heretik olarak damgalayacak Kilise'ye karşı durmak zorunda kalacağını fark etmişti. O güne hazırlanmak için, de Pereille, 914 metrelik baş döndürücü yükseklikte Montségur köyüne tepeden bakan kaleyi yeniden inşa etti. Konumu etrafı kilometrelerce çevreleyen ormanlar ve vadilerin panoramik manzarasını sağlayacak kadar yüksekteydi. Yıllar içerisinde Montségur zulümden kaçan düzinelerce Kathar Rahibini korudu. Daha sonraları cadı avı her defasında yeniden başladığında tekrar buraya sığındılar. Ancak, Engizisyon ve onun aşırılıklarından kaynaklanan kriz koşulları, gelecekteki Kathar sorununun 'nihai çözümü' konusunda çok daha ciddi bir şeyler olduğuna işaret ediyordu.

1243'ün ilkbaharında bu çözümün ne kadar yakın olduğu belliydi; buradaki kaleden bakıldığında, aşağıda yer alan arazideki askerlerin hare-

16 Mart 1244 günü, Montségur'deki "Yakma Alanı"nda kazıklarda yakılan 221 Kathar ve diğerleri adına inşa edilen anıt.

ketleri görülebiliyordu. Hugh de Arcis'nin emriyle, Kral IX. Louis'nin kahyası, şövalyeler, askerler ve araç gereçleri, Aquitaine, Gascony ve Fransa'nın diğer bölgelerinden gelmeye başladı ve Montségur'ün doğu tarafında bir kamp alanı kuruldu.

Kilise'nin ileri gelenlerinden biri olan Pierre Amiel, Narbonne Piskoposu, özenle dekore edilmiş çadırını doğrudan Montségur'ün altına konuşlandırdı.

Kısa bir süre sonra manzara göz alabildiğince Fransa'nın sembolü olan *Fleur de Lys'i*, ya da girişimin amacını vurgulayan Haç dekorlu bayraklarla donatılmıştı. Aşağıda kamplarda bulunan binlerce adam göz korkutucu bir manzara anlamına geliyordu, ancak bu henüz bir kuşatmanın mümkün olduğunu

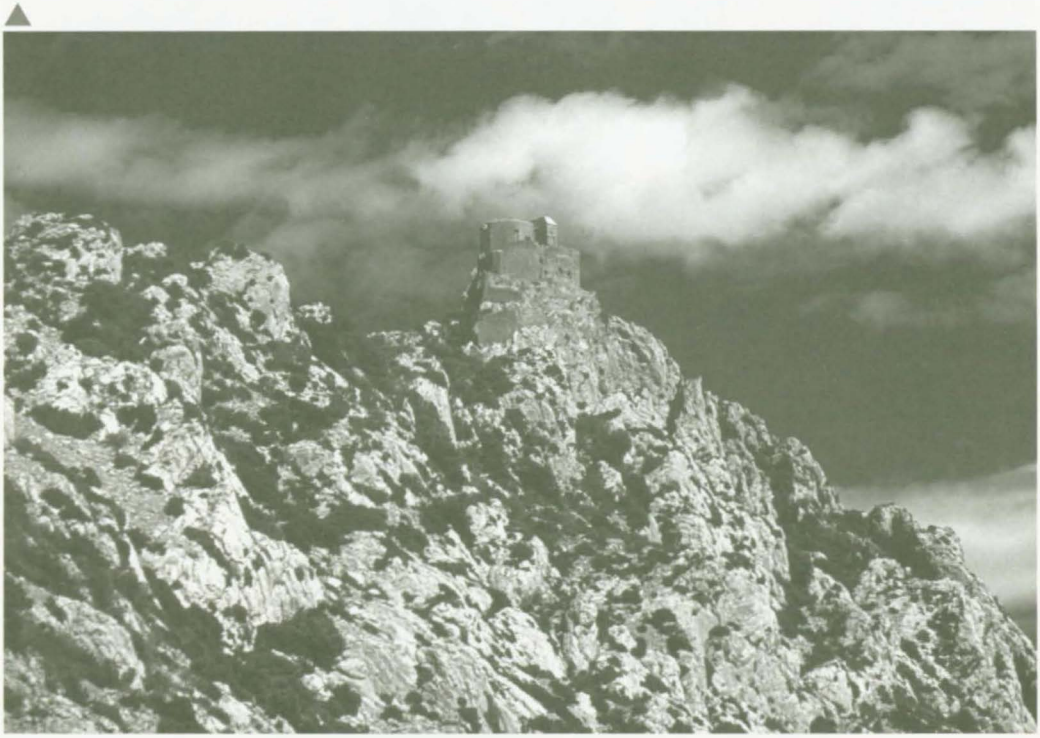
1245'teki Lyons Konseyi'nde IV. Innocent, Frederick'in kendisini tehdit etmesinden sonra iki kez aforoz edilmiş olan II. Frederick'i, Kutsal Roma İmparatoru tahtından indirdi.

göstermiyordu. Hugh de Arcis'nin kaleyi kuşatmak için yeterli güce sahip olması için daha fazla insan gücü gerekiyordu. Bu mümkün olsa bile, etrafını tam olarak çevreleyemiyordu. Montségur'ün çevresi üç kilometreden daha fazlaydı ve engelsiz değildi; kaleden kaçış yolları olabilecek dar geçitler ve hendekler bulunuyordu. Montségur'ü çevreleyen Pireneler'in eğimli arazilerinde kuşatma aletleri kullanmak imkansızdı.

Montségur'ü Savunma

Kalenin içinde, Pierre-Roger de Mirefoix'nın sorunları aynı biçimde akut ama farklıydı. Kathar Rahipleri pasifistti ve savaşa tamamen karşıydılar. Bu korkunç durumda bile,

Kathar kalelerinin sonuncularından olan Quéribus'ta, Pirene dağlarında 728 metre yükseklikte bulunan kale, 1255 Ağustos'unda saldırıya uğradı ve kuşatıldı.

SON KATHARLAR: AUTIER KARDEŞLER

Pierre ve Guillaume Autier kardeşler, ellili yaşlarındaydılar, hem iyi eğitimli hem de iyi niyetli kişilerdi, fakat pek dindar sayılmazlardı. Alaycı bir zekâya sahip olan Pierre, haç imgesinin sadece sinekleri kovmak için yararlı olduğunu söylemekten hoşlanıyordu. Daha sonra, 1296'da, onları tanıyan herkesi şaşırtarak, Autier kardeşler aniden 'dini bütün' bir kimliğe büründüler ve kendi halinde işportacılar olarak yeni ve asetik bir hayat sürmeye başladılar.

İtalya'da biraz zaman geçirdiler, ancak 1300'de Pierre'in Kathar inancını duyurmaya başladığı kendi memleketleri olan Languedoc'da yeniden ortaya çıktılar. Pierre çok başarılıydı.

Engizisyon onu ele geçirene kadar, yaklaşık 1000 aileyi döndürmüştü. Ancak 1305'te Engizisyon'a ispiyonlandı, kardeşi Guillaume, Pierre'in ortaya çıkardığı Kathar Rahipleri'den biri hariç tümüyle beraber çabucak ele geçilerek kazıklarda yakıldı.

Kaçan kişi Sans Mercadier idi. Yanarak ölmenin acısına katlanmak istemediği için intihar etti. Pierre Autier, sonunda yakalanana kadar dört yıl daha geçti ve 1310 Nisan'ında Toulouse'daki Aziz Stefan katedralinin önünde halkın görebileceği biçimde yakıldı.

savaşmayacaklardı. Bu nedenle, Pierre Roger kaleyi savunmak için elinde sadece 98 adamla kalakaldı. Bir dereceye kadar, bu dezavantaj, aşağıdan ilerleyen saldırganların her zaman yukarıda yer alan savunucuların merhametinde olduğu prensibiyle dengeleniyordu ve bu Montségur'de de kanıtlanmış oldu. Fransız kuvvetleri Montségur'ün zirvesine çıkan, dikenli karaçalılarla kaplanmış, keçilerin dolaştığı patikalara tırmanmak için pek çok girişimde bulundu, fakat Mirefoix'nın adamları, taş, arbalet okları ve benzerleri tarafından sağanağa tutulunca kısa bir süre sonra tekrar geri çekildiler. Yine de, Fransızların savunmacılara yerlerinden kıpırdamadan ulaşabilecekleri bir yol vardı. Yukarıda konuşlanan Katharların arasına düşmesi için okları neredeyse dikey olarak atarak kalenin duvarları üzerinden aşırttılar. Yaklaşık bir düzine savunucu bu yolla düşürüldü ve her birinin kaybı ciddi bir darbe oldu.

Yine de Pierre-Roger de Mirefoix'nin sahip olduğu yetersiz güç, dondurucu soğuk ve azalan erzakın kuşatmanın her iki tarafındaki tahribatları ağırlaştırdığı kışı da kapsayan sekiz ay süresince saldırganları uzakta tutmayı başardı. Noel'den birkaç gün önce, kar Fransız kamplarının üzerini örtmeye başladığında, Hugh de Arcis uzun süren bu çıkmazdan sonra birliklerinin yakında morallerinin zayıflayarak ve eve dönmeye başlayabileceğini kabul etti. Zorlayıcı, hatta keskin bir hareket gerekliydi, ancak risklerin altından kalkılamayabilirdi.

Roc De La Tour'a Hücum

De Arcis gönüllüler için çağrı yaptı. Öne çıkanlar, Pireneler'e yakın dağ kırsalında yaşamalarından dolayı deneyim sahibi Gaskonyalılardı. Emirler neredeyse bir intihar

Quéribus'daki Kathar kalesi sınır kalesi olarak kullanıldığı günlerin izlerini taşıyor ve bugün hala ayakta duruyor. Kalın taş duvarları 1998-2002 yılları arasında restore edilmiştir.

teklifine denkti. Roc de la Tour (Kale Kayası) olarak bilinen surların bir kısmını ele geçirmekle yükümlüydüler. Burası Montségur'ün zirve sırtında bulunan bir kaya sütunu üzerine inşa edilmişti.

Bu da şu anlama geliyordu, surlara erişim sağlayan uçurumu tırmanmak ve bunu gece indiğinde ağır silahlar taşıyarak gerçekleştirmek. Karanlık çöktüğünde, Gaskonyalılar Roc'a tırmanmaya başladı. Her bir kayayı ayaklarının altında hissediyor, çıkaracakları herhangi bir ses varlıklarını yukarıdaki gardiyanlara hissettirip onları ele verebileceğinden, her bir taşa pür dikkat basarak ilerliyorlardı. Gaskonyalılar, tehlikeli tırmanışı sorunsuz bir şekilde tamamladı. Tam bir sürpriz olmuştu. Yeterince çabuk karşılık veremeyen Kathar muhafızları hemen oracıkta öldürüldü ya da ölümlerine doğru uçurumundan yuvarlandılar.

Roc de la Tour'un düşüşü bir felaket oldu, çünkü böylelikle Fransızlar mancınık ve diğer kuşatma aletlerini yukarı taşıyabildiler ağır kaya parçalarını doğrudan kalenin içine fırlatmaya başladılar. Kaleyi bir kar fırtınası bastırdı, ancak saldırganlar ileriye doğru hareket ederek, kuşatma aletlerini beraberlerinde sürüklediler. Taşlar yağmur gibi kaleye inmeye devam ederken düzinelerce kişi öldü ve yaralandı. Fransızların ilerlemesi durdurulamadı. Söylentiler dolaşmaya başladı: Kont VII. Raymond kurtarmaya geliyor ve İmparator II. Frederick kuşatmayı kırmak için asker gönderiyordu. Uyandırılan bütün umutlar hiçbir yere varmadı ve 2 Mart 1244'te, Pierre Roger de Mirefoix yapabileceği tek şeyin teslim olmak olduğuna kanaat getirdi.

Ya Yemininden Dön ya da Ateşte Yan

Tipik bir orta çağ özelliği olarak suç ve cezanın vahşi muamelelerle ele alınışı düşünüldüğünde, Hugh de Arcis'nin öne sürdüğü şartlar çok da merhametsiz sayılmazdı. Avignonet'deki cinayetler ve geçmişte işlenen diğer suçlar affedildi ve Montségur sakinlerine seçenekleri üzerine düşünmek için iki hafta verildi: ya Engizisyon tarafından sorguya çekilip inançlarından dönecek veyahut reddettikleri takdirde kazıklarda yakılacaklardı.

Sonuç olarak, Montségur'deki Kathar Rahipleri inançlarını bir kenara bırakmayı ve başpiskopos Amiel'den af dilemeyi reddetti. Bunun yerine, ölüm için hazırlandılar. Sahip oldukları az miktardaki malı aileleri ve arkadaşları arasında dağıttılar. Perişan haldeki akrabalarını sakinleştirerek kendilerini ibadete verdiler.

Ölüm cezasına çarptırılmamış olan bazı Kathar *credente*'leri, Kathar Rahipleri'ne katılarak onlarla beraber yakılmaya istekli oldu. 13 Mart 1244 Pazar günü, Raymond de Pereille'nin karısı ve kızı da dahil olmak üzere 21 *credente*, Katoliklerin Son Dua'sının Katharlar için karşılığı olan ve ölümden önce onları Parfait'lerden biri yapan vaftiz ayini olan *consolomentum* için ricada bulundu. Bu canların önlerinde yalnızca üç gün kalmıştı.

Montségur'ün aşağısındaki çayırlarda, çitlerle çevrelenmiş bir bölge, yakındaki ormanlardan kesilen odunları kullanarak bir meydan ateşi yakmak için hazırlanıyordu. Sıralarca kazık toprağa yerleştirildi, Katharların bağlanması için halatlar yığıldı, ateşi yakmak için meşaleler hazırlandı ve merdivenler kazıklara dayandı.

Montségur'de Ateşe Verme Alanları

16 Mart sabahı erkenden, 221 erkek ve kadın Montségur zirvesinden yamacın dibine uzanan yoldan aşağı doğru inmeye başladı. Kathar liderleri yalınayaktı, üzerlerinde kabaca dokunmuş elbiselerinden başka hiçbir şey yoktu. Meydan ateşinin yakıldığı yere

ulaştıklarında, merdivenleri tırmandılar ve çiftler halinde sırt sırta gelecek biçimde bağlandılar. Diğer erkek ve kadınlar birbiri ardına ilerleyerek çevrelerindeki boşlukları doldurdu.

Her şey hazır olduğunda, Başpiskopos Amiel ateşlenen meşalelerin aralarına atılması için işaret verdi. Dualaların mırıldandığı duyulabiliyordu, kazıkları yutan alevler çatırdamaya başlayarak herkesi ve herşeyi yutmaya başladı. Alevler büyüdükçe ve ortasında kalan insanlar gözden kaybolmaya başladıkça çatırdamalar yerini gürüldemeye ve kapkara, yoğun ve boğucu bir duman kütlesine bıraktı. Vadilere doğru ilerleyen duman buradaki yeşillikleri de siyaha boyayarak nihayet gökyüzüne doğru yükseldi.

Son Kathar Kalesi

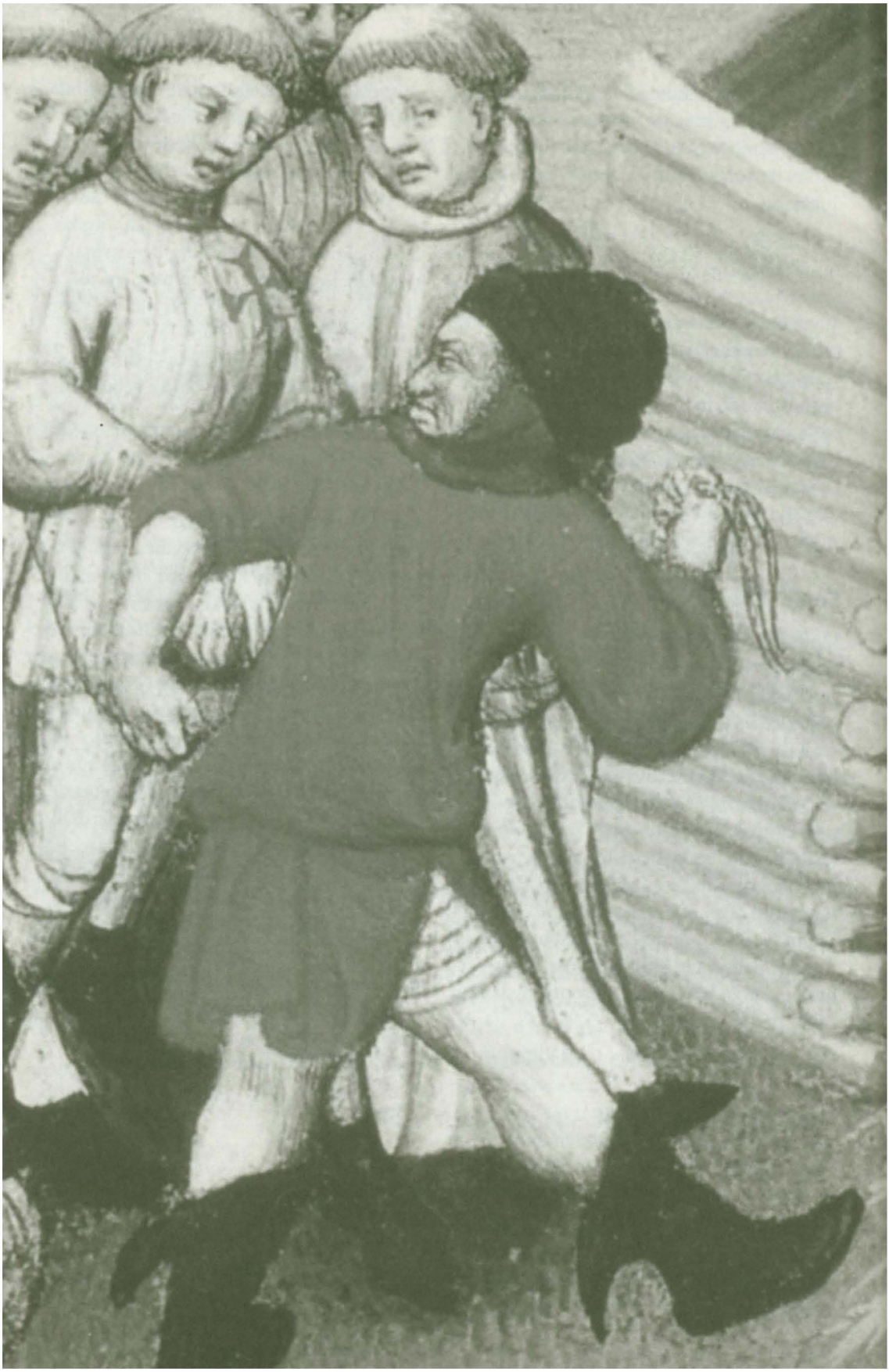
Montségur'ün düşüşü, Katharlara karşı başlatılan askeri haçlı seferinin sonunu getirmedi. 1255 yılının Ağustos ayında kuşatılan ve ele geçirilen Quéribus'da son bir kale daha vardı. Ancak Katharlar'ın, Montségur'de inançları çoktan yok edilmişti ve Quéribus'da bunu bir kez daha öğrenmeye ihtiyaçları yoktu. Artık ümit yoktu. Katharları bu kadar uzun bir süre boyunca destekleyen ve bunca fedakârlık yapan VII. Raymond bile onları terk etti ve 1249'da Engizisyonun Toulouse'un kuzeybatısında Agen'de daha fazla Katharı yakmalarına yardımcı oldu. Raymond üç ay sonra, aynı yılın Eylül ayında öldü.

Yıllarca süren gizlilikten tükenen binlerce *credente*, ifşa korkusu içinde yaşayarak, Engizisyondan ve onun hayatları mahvetme, suçlama ve öldürme yetkisinden ölümcül bir biçimde korkmuştu. Kendilerini kurtarmak ve Kilise'ye olan yeni bağlılıklarını göstermek için inançlarından döndüler. Böylelikle komşularına, arkadaşlarına ve hatta ailelerine ihanet ederek onları Engizisyon'a teslim ettiler.

Az sayıda ele geçirilen Parfait, inançlarından vazgeçip Katolikliğe dönerek Kathar sempatizanlarının isimlerinin bulunduğu uzun bir liste vermeleri için ikna edildiler. Bunun karşılığında Papa IV. Innocent'in 1243'de seçilmesiyle 1252'de yetkileri artan Engizisyon'un eline geçerek bildiklerine ulaşmak için işkenceye maruz bırakıldılar. Ancak işkence yerine üzeri örtülü bir biçimde 'soru sorma' yöntemleri için Papa Innocent bazı şartlar belirlemişti. Uzuvların kesilmesi, çok fazla kan dökülmesi veya ölüme sebebiyet vermeyi içermeyecekti.

Katharizm Tarihe Karışıyor

Tüm bunlar düşünüldüğünde Katharizm ve Katharların sonu çabucak gelmemişti. Daha ziyade, inançları ve inananları, ihbarcılar, işkenceciler, talimatlar ve şüpheli kayıtları tarafından desteklenen iyi eğitilmiş, azimli engizitörler ve Engizisyon'un her yere yaydığı korku tarafından kademeli olarak bastırıldılar. Binlerce Kathar bir daha asla görülmemek üzere zindanlarda kaybedildi veya görülseler bile eski benliklerinin ezilmiş bir hayaleti olarak ve konuşmak için çok fazla korkutulmuş şekilde ortaya çıkıyorlardı. On üçüncü yüzyılın sonunda, eğer varsa, çok az kişi, Papa ve Kilise tarafından onaylanan ortaçağ dünyasının görüşünü tartışmaya istekliydi. Katharlar adına sesini duyurmak yalnızca Languedoc'ta ortaya çıkan biri cinayet zanlısı olan iki kardeşe düşmüştü. Her şey bittiğinde ve Katharlar tarihe gömülürken 19 papalık saltanatı, binlerce şiddetli ölüm vakası ve 112 yılın sonunda Roma Kilisesi, engizitörleri ve işkencecileri üstün gelmişti.

IV

PAPALAR VE CADILAR

Cadılara, büyücülere, büyülere, efsunculuğa ve lanetlere olan inanış en az İncil zamanlarına kadar uzanır. Bu tür inançlar dünyadaki gizemleri ve hayattaki tehlikeleri birer açıklama girişimiydi. İnsanlar bir deprem, sel, fırtına, hasatta başarısızlık, hastalık ya da başka bir felaketin arkasındaki gerçek nedenleri anlamadan önce, şeytani güçleri ve zarar verici ruhları suçladılar.

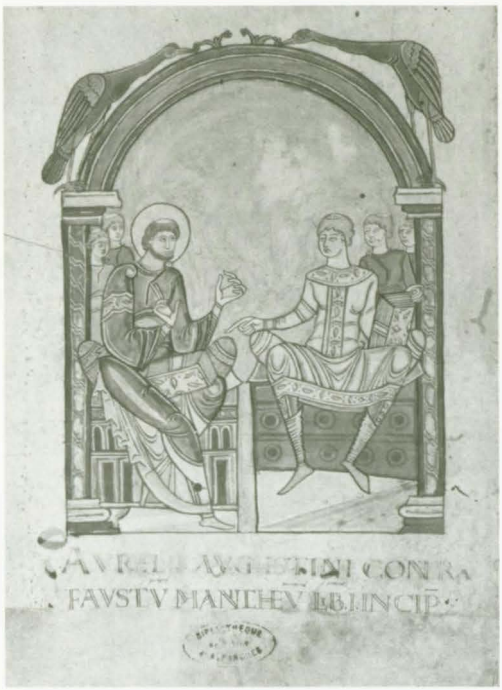
Eski Babil'de, büyüler başlı başına bir sorundu. MÖ 1760'taki Hammurabi Kanunları'nda büyüleri yanlış kullanmak idamla cezalandırılıyordu. İncil'in Yasanın Tekrarı Kitabı'nda, büyüye 'ikrah' olarak atıfta bulunur. Mısırdan Çıkış Kitabı'nda, 'Bir cadının yaşamasına müsamaha göstermeyeceksin.' diye belirtilir. Samuel'in Kitabı'nda, MÖ 11. yüzyılın sonlarında Kral Saul'un "cinciler ve büyücüleri topraklarından nasıl kovduğunu" anlatır. Kadınlar, özellikle yaşlı kadınlar, daha önceleri cadılık ile ilişkilendirilmişti. Saul'dan bin yıl sonra, MÖ ilk yüzyılda, 80 kadarı Aşkelon'da- o zamanlar Roma İmparatorluğu'nun bir eyaleti olan Filistin'de ölüme mahkum edildi.

Bu esnada, büyücülük ve diğer "karanlık" sanatlar, yasa ve düzeni rahatsız eden, korku ve huzursuzluk yaratan ve Tanrı'yı kızdıran günahlar veya suçlar olarak sınıflandırıldı. Fakat Orta Çağ'ın başlarında, yeni doğan Hıristiyan Kilisesi ve papalarının konuya ilişkin yerlerini aldıklarında, kavramlar farklılaştı. Hıristiyanlık, Kilise tarafından vaaz edilenlere aykırı olan bütün diğer inançlar gibi büyücülüğü de sapkınlık olarak ele alıyordu.

1307'de Tapınak Şövalyeleri'ne karşı zulmü başlatan Fransa Kralı IV. Philip (yukarıda), aynı zamanda soldaki el yazmasında resmedilmiştir. Dört Tapınakçı, kralları ve işkencecileri huzurunda idam için hazırlanırlar.

Şeytan'ın Kandırılmış Kurbanları

Erken dönem Kilise pratikleri, Şeytan'ın baştan çıkarttığı kimselere suçlulardan ziyade kötülük kurbanı olarak muamele etmiştir.

Hippolu Aziz Augustine (solda) yaklaşık MS 383'te Mileveli Maniheist Piskopos Faustus ile tartışıyor. Maniheistler, Tanrı ve Şeytan'ın insan ruhuna sahip olmak için sürekli olarak savaştığına inanıyordu.

nevi meseleler değildi. Bu savaşın ardında, putperestliği Avrupa'dan kurtarmaya çalışan kilise politikaları yatıyordu. Pagan büyücülüğü ve onun desteklediği batıl inanç, kıtanın dört bir yanına inanç tekeli kurmayı amaçlayan Hıristiyan tutkusu önünde sağlam bir engeldi.

Önceden pagan Litvanya kralı III. Wladyslaw, daha sonra Polonya Kralı olan Wladyslaw II. Jagiello'nun heykeli. New York Central Park'ta bulunuyor.

Onları suçlamaktan ziyade, kilise makamları, cadılığın aptal ve yanlış doğasına dair bilgilendirilmelerini tavsiye ediyordu. Ancak, Şeytan'a karşı güçlü duruşunun altını çizmek için, kilise makamları Cezayir'deki Hippo Piskoposu Aziz Augustine'nin açıklamasını takip etti. Yaklaşık MS 400 civarında, Hippo, büyücülüğe inanan herkesin bilfiil birer heretik olduğunu açıklamıştı. MS 785'te, bu inanç, özellikle Almanya'nın batısındaki Paderborn Bölgesi'nde yasaklandı. Burada, büyücülerin serfler veya kölelerle bir tutularak Kilise'ye hizmet etmek için teslim edilmeleri gerektiği beyan edilmiştir. Büyücülük ve sihir başlı başına günahkar uğraşlardı ve bunlar üzerinde çalışmak ruhları tehlikeye atmak anlamına geliyordu.

Büyü, büyücülük ve cadılıkla savaşmak, sadece kendilerini Hıristiyanlar olarak adlandırılan herkesi evrensel bir inanç sisteminde buluşturmak için tasarlanan ma-

Söylentilere uygun biçimdeki iki çirkin cadı, kötü hava koşullarını sağlamak için bir büyü yaparak üzerlerinde bir yağmur fırtınası koparıyor.

Bu amaçla, Kilise, paganlara karşı 1386'ya dek sürecek olan uzun ve masraflı bir savaş başlattı. Pagan devletlerin sonuncusu olan Litvanya Devleti Kralı III. Wladyslaw, 1386'da çocuk gelin Polonya Kraliçesi Jagwiga'ya düğün hediyesi olarak Hıristiyan oldu.

Ancak, Hıristiyanlığı düşünsel anlamda ilgi duyan ya da onu kendi çıkarı için kullananlar (Wladyslaw örneğinde, kar amacı güden bir evlilikte) arasında yaymak farklı şeylerdi. Popüler korkuların ve pagan inançların etkisi altındaki daha az eğitimli, daha az kafa yoran zihinleri ikna etmek de bir hayli farklıydı.

Pagan İnançları

Pagan inançları, cadıların şekil değiştirebileceği ya da onlara sadaka vermeyi reddedenleri lanetleyebileceği fikrini kuvvetle besliyordu. Cahil, eğitimsiz insanlar, bir çocuğun ölümü, çekirge salgınları veya mahsullerin başarısızlığı gibi gündelik deneyimlerde karanlık, şeytani güçlerin pençesinde oldukları anlamına geldiğini düşünüyorlardı.

Kanıtlar her yerdeydi. Çoğu Orta Çağ köyü garip görünümlü ya da çirkin yaşlı kadınlar barındırıyordu, hastalık nedeniyle şekil bozukluğu olan insanlar ya da şimdi genetik kusurlar olarak adlandırdığımız şeyle doğanlar bir şeylerin yanlış gittiği anda suçlanmak için her zaman ilk sıradaydı. Papa III. Gregory 1231'de ilk Papalık Engizisyonunu kurduktan sonra, on üçüncü yüzyılda İsviçre ve Hırvatistan'da cadı ve büyücülüğün aşırı yaygınlaştığı kaydedilmişti.

Papa Gregory ve İlk Engizisyon

Gregory, şimdilerde taviz vermez olarak nitelendirilen bir karakterdi ve zamanının geniş sınırlarının bile ötesine geçebilecek yollar kullanarak sapkınlığı bastırmaya kararlıydı.

Cadılık, büyücülük ve benzeri faaliyetlerin kanıtlarını toplamak için fanatik engizitörler gönderdi. Bilindiği kadarıyla, papa açıkça sadist olmalarına rağmen bu kişilerin bulgularını asla sorgulamadı.

Bunlardan biri de, Gregory'nin himayesindeki, 1233'te aşırılıklarının nihayet suikastına yol açtığı Katharların işkencecisi,

kötülüğüyle ünlü Marburglu Konrad'dı. Altı yıl öncesinde Konrad, Gregory tarafından, Almanya'daki sapkınlığı yok etmek için görevlendirilmişti. Şeytan'a açık bir şekilde ibadet ederek ve iğrençlikleriyle Hıristiyanların huzurunu bozan Lucifarian'ları ya da Satanistleri takip etmesi emrini vermişti. Konrad kısa sürede görevlendirmesini kendi geleneksel titizliği ile yerine getirdi. "Şeytan ibadet edenlerin" sayısız yuvasını açığa çıkardığını iddia etti ve korkunç sayıda kişinin öldürülmesini emretti. Asillik veya mevkili olmanın bir önemi yoktu. 80 kadar erkek, kadın ve çocuk Strazburg'da heretik iddiasıyla yakıldı ve beraberlerinde piskoposlar da kazıklara gönderildi. Soylular, halktan insanlar, rahipler- zan altında kalan herkes- masum olduklarını kanıtlamadıkça suçlu sayıldılar.

İşkence Dehşeti

Korku ve ızdırap atmosferinde, meydan ateşinin yakıldığı yerde ızdırap çığlıkları ve havadaki yanık et kokusuyla beraber itiraf etme güdüsü tetiklenebilirdi, fakat bunun için işkencenin en azından bir an durması gerekiyordu. Masumiyetini kanıtlamak neredeyse imkansızdı. Birçok kurban, işkence araçlarına maruz kalarak aklını kaçırmıştı. Başı parçalara ayıran baş ve uzuv kırıcılar, yavaş boğma aleti, etleri parçalara ayıran 'kedi' 'pençe' gibi o zamana kadar yapılmış en eziyet verici işkence aletlerini içeriyordu. Her biri hayal edilemez acılara sebep oldu.

1692'de yayımlanan Engizisyon Tarihi'nde Philip Limboch tarafından tanımlanan en şeytani işkence araçlarından ve en yaygın olarak kullanılanlardan bir tanesi *strappado* idi:

> Mahkûmun elleri sırtının arkasına ve ağırlıklar ayağına bağlanır. Daha sonra başını kasnağa ulaşana kadar yukarı çekilir. Bir süre bu şekilde asılı tutulur, böylece bütün eklemleri ve bacakları korkunç bir şekilde gerilir... Sonra aniden, ip gevşetilerek aşağı bırakılır, ancak tam olarak yere indirilmez, böylelikle bu korkunç sarsıntıyla beraber, kolları ve bacakları eklemlerinden ayrılır.

Strappado ve diğer işkence araçları kimi zaman sapkınlığı ortaya çıkarma maksadıyla yapılan bu "kutsal" işi onaylamak için rahipler tarafından kutsanmıştı. Kurbanlarının hezeyanları, hiçbir zaman işlemedikleri ve hatta hayal bile etmedikleri suçların gerçek itirafları olarak kabul edildi. Ancak itiraf her zaman onları kurtaramadı. Çok sayıda masum, muhtemelen diğer 'sapkınların' isimlerini verdi ve 'aklanmış' olsalar bile daha sonra kazıkların alevlerinde ölüme gönderildi.

İnançlı Bir Papa

Papa Gregory bütün bunların suç ortağıydı. Konrad von Marburg ve diğer engizitörle-

VATİKAN SÖZLÜĞÜ

PAPALIK FERMANI

Papalık fermanı, genellikle kamuya yönelik, bir papa tarafından verilen bir bildirge, tüzük veya kararnamedir. Papalık fermanlarının içeriği, bir piskoposun görevlendirilmesi, yeni bir azizin kutsanması, aforozların ya da gelecekteki Vatikan Konseyi'nin duyurulması olabilir. Bulla (mühür) olarak anılan ferman, adını çoğu zaman metalden yapılmış olan, ancak kurşun ya da çok ciddi durumlar için altından yapılmış olan belgeye eklenmiş mühürden alır.

Uzuvları geren ve çıkaran strappado olarak bilinen acı verici işkence aletine maruz kalan bir kurban (ortada).

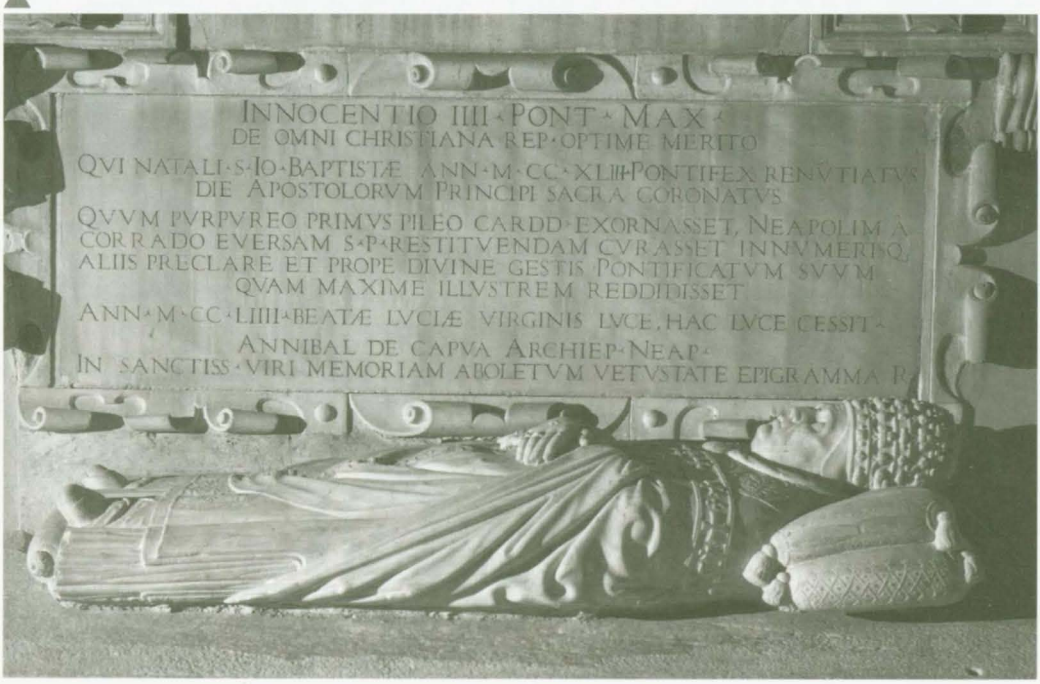

rine karşı olağanüstü bir güvene sahipti ve hemen hemen söyledikleri her şeyi sorgulamadan kabul ediyordu. Şeytan'ın cadıların şabatlarında düzenli olarak yer aldığı, ve kendini burada bir kurbağaya, belirsiz bir gölgeye ya da kara bir kediye dönüştürdüğü haberleri geziyordu. Erkek siyah kediler Gregory için özel bir hedef haline geldi. 1233'te yayınladığı papalık bildirisi *Vox Rama*'da kara kedileri karanlıkta "kaybolma" yetenekleri, cadılarla sözümona "samimiyetleri" ile suçlayarak Şeytan'ın hayvan olarak vücut bulduğu yaratıklar olarak bahsediyordu. Kediler genellikle sepete yerleştirilerek ve eşit derecede şanssız sahipleriyle birlikte kazıklarda yakılıyordu. Yalnızca bir kara kediye sahip olmak bile Şeytan'la bir bağlantının "kanıtı" olarak gösterilebilirdi ve Şeytan'ın dünya üzerindeki varoluşunun önüne geçmek amacıyla binlerce hayvan ateşe atılarak diri diri yakılıyordu.

İşkence Resmiyet Kazanıyor

Papa IX. Gregory 1241'de öldü ve iki yıl sonra papa seçilen IV. Innocent sapkınlıkla mücadele işini devraldı. Bu esnada Marburglu Konrad, kurbanları üzerinde serbestçe işkence uyguluyordu. IV. Innocent, 1252'de işkenceyi resmi papalık politikası olarak onayladı ve bazı hararetli itirafları açığa çıkardı. Çirkin ve genellikle deforme olmuş bir görünüme sahip yaşlı kadınlar, bugün hala tipik sayılabilen bir cadı imajı yarattılar, Şeytan'la cinsel ilişkiye girdikleri ve görünmez çocuklar ürettikleri itiraf ettirildi. Onlar da kazıkta yakıldılar, fakat arkalarında korkulu bir miras bıraktılar. Cadı avının ateşli ortamında, hiç kimsenin "çocuklarını" hiç görmemiş olması, onların varlığı konusunda şüphe uyandırmamakla beraber onları sadece daha fazla uğursuz yaptı.

Burada mezarı görülen IV. Innocent, 1243'te papa seçildi. Selefi IX. Gregory'nin cadı avcılığı çalışmalarına devam etti ve 1252'de itirafçıları ortaya çıkarmak için işkenceyi yasallaştırdı.

Bu ortaçağ illüstrasyonu, seyircilerin tepkisizce izlediği sırada iki Tapınak Şövalyesi'nin kazıkta yakıldığını gösteriyor. Korkunç ölümler ve aklın almayacağı işkenceler, ürkütücü ortaçağda seyirci sporlarıydı.

Fakat cadılık artık çılgın, dehşet verici yaşlı kadınlarla sınırlı değildi. Kocalar, eşlerinin gizli cadılar olmalarından şüphelenmeye başladı, bu da çocuklarının Şeytan'ın yaratığı olması anlamına geliyordu. Dostlar, akrabalar, komşular, hatta yoldan geçenler bile, sıradışılık ya da diğer 'sıradışı' davranışlar için incelendi. Cadılar her yerde olabilirdi ve hiç kimse kimliklerini ya da ne yapacaklarını bilemezdi. Bu histeri atmosferinde, eski halk inancı olan Nazar'ın üzerlerinde olduğu, ortalığı kasıp kavuracağı ve Deccal'in zafere ulaşarak ve bütün insanlığı cehennem ateşine göndereceği düşünülüyordu.

Tapınak Şövalyeleri Yargılanıyor

Bu korkunç cadılık ve sapkınlık algısının somut birer örneği olan göstermelik duruşmalar serisi, 1307'den sonra gerçekleşti. İki yıl önce papa seçilen V. Clement Tapınak Şövalyeleri tarafından uygulandığı iddia

TAPINAK ŞÖVALYELERİ TARİKATI

Tapınakçılar, Kutsal Topraklar'daki yeni konumun yönetilmesi için kurulan 1095-99 Birinci Haçlı Seferi'nde Hıristiyan orduların başarısını takip eden, dini ve askeri düzenlerin ilk ve en varlıklı ve en etkili olanıydı. Müslüman birlikleri birbiri ardına bozguna uğratıldı ve en prestijlisi Kudüs'te olmak üzere, Trablus, Antakya, Urfa'da Haçlı bölgeleri kuruldu. Bu yeni kazanımların bir idareye ve bir çeşit savunmaya ihtiyacı vardı. Bu amaçla, Haçlı Seferi'nin sona ermesinden kısa bir süre sonra, askeri ve dini şövalye tarikatları oluşturuldu. Tapınak Şövalyeleri'ne ek olarak, bunlar arasında sağlık hizmeti veren Hospitalye Şövalyeleri, ve görevi Kudüs'teki Hıristiyan ibadetinin en önemli merkezini savunmak olan Kutsal Kabir Şövalyeleri yer aldı.

Hospitalierler gibi, Tapınakçılar Tarikatı da çoğunlukla Frenk Şövalyeleri'nden oluşuyordu. Görevleri, Kutsal Topraklar'a uzun ve zorlu yolculukları esnasında hacılar için silahlı refakatçı ve koruma sağlamaktı çünkü bu seyahat birçok tehlike barındırıyordu. Silahsız hacılar pusuya düşürülüyor, soyuluyor, öldürülüyor, kaçırılıyor ve hatta hızlı vur-kaç taktiklerinde uzmanlaşan haydutlar tarafından köle olarak satılıyor ve daha sonra çölde izleri kaybediliyordu.

Hacıları bu tür acımasız düşmanlara karşı korumak için gönüllü olan ilk Tapınak Şövalyeleri'nin sayısı sadece dokuz idi, ancak bu görev için çok uygunlardı. Hepsi doğuştan soyluydu, yine hepsi nüfuz sahibi ailelere sahipti ve iyi askeri eğitimler almışlardı. Hepsi son derece dindar Hıristiyanlardı ve Hıristiyan yaşam tarzının en yüksek idealleri ni benimsemişlerdi, kendilerini yoksulluk ve iffet, itaat ve keşişler gibi alçakgönüllülüğe adamışlardı. Yiyecekleri için dilenmekten çekinmezlerdi. Arınmış, örnek yaşamlar sürüyorlardı. Orijinal adı olan İsa'nın Fakir Şövalyeleri ve Süleyman Tapınağı onlar hakkında çok fazla ipucu veriyordu.

Bu heybetli sahne, Jacques de Molai'nin 1298'de Tapınak Şövalyeleri Büyük Üstadı olarak göreve başlamasını göstermektedir.

Tüm bunlara rağmen, ilginçtir ki, sonunda trajik bir biçimde, Fakir Şövalyeler en zengin Haçlı Tarikatı haline geldi. Bu durum kendiliğinden meydana gelmedi. Onlara hayranlık duyan aristokratlar ve kilise adamlarının kendilerine bolca akıttığı gelirlerden kaynaklandı. Tarikata katılan zengin ailelerden gelen genç adamların kişisel servetleri de Tapınakçılar'ın kasalarını doldurdu.

Papalar, Tapınakçılar'a özel ayrıcalıklar verdiler. Bunlar, banka ve diğer mali kurumlar kurmalarının önünü açan tefecilik yasağından (para ödünç verme) muaf tutulmak da dahildi. Bu sayede, mücevherat, altın ve diğer hazineleri saklamak için güvenli mevkiler, kasa daireleri, mütevelli hizmetler gibi imkanlar sunabildiler. Bazı Avrupalı prensler ve hatta bazı zengin Sarazenler, önemli hazinelerini emanet etmek için Tapınakçılar'a güvendi.

Zamanla Tapınakçılar, toplam 870 kale, okullar ve evler dahil olmak üzere mülklere sahip oldular. Ayrıca, kiliseler, değirmenler, köprüler ve şehir duvarları inşa ederek kapsamlı bir şekilde inşaatla uğraştılar. Kutsal Topraklarda Tapınakçılar, Yafa, Akka ve Sayda'daki stratejik bölgelere birkaç büyük kale inşa etti. Bunlar yeni bir kale mimarisi kuşağına aitti, eşi görülmemiş büyüklükteydiler ve ileri teknolojiye sahiplerdi ve ilk eşmerkezli kaleleri içeriyorlardı. Bunlardan biri Ürdün vadisinde Safed'de bulunuyordu. Bu, Şam'ın Müslüman Emirliğinden gelen saldırılara karşı korunmak için tasarlanan Tapınakçılar kalelerinin bir parçasıydı. İnşaları bugünkü şartlarda 40 milyon sterlinlik bir servete mal oldu ve iki yıl sürdü. Duvarları 18 metre kalınlığında ve 52 metre yüksekliğindeydi ve kalenin yedi kulesi duvarların yaklaşık 38 metre kadar üzerinde yükseliyordu. Bu gösterişli yapı, 2000 adamlık bir garnizon ve yılda 2 milyon sterline mal oldu.

Fakat Tapınakçıların gücü, zenginlikleri ve nüfuzları, Fransa'nın kıskanç Kral IV. Philippe'in onları yıkmaya çalışmak için işe koyulmasının ardından felaketleri haline gelecekti. Tapınakçıları yalanlar ve yanlış suçlamalarla ve mümkün her türlü kirli hile ile yok etmek Kral'ın yedi yılını aldı.

edilen mide bulandırıcı cinsel içerikli ve dini uygulamaları incelemek için harekete geçti. Tapınakçılar, Sarazenlere karşı İlk Haçlı Seferi'nden sonra 1118'de kurulmuş bir askeri birlikti ve o zamandan beri kutsal topraklardaki Hıristiyan ve Haçlı krallıklarına sundukları hatırı sayılır bir hizmet sicili ortaya koydular.

Ancak bu, Fransa Kralı IV. Philip, kendilerine karşı suçlamalarda bulunduktan sonra onları incelemeye tabi tutulmaktan kurtaramadı. Papa Clement'in, suçlamaların Tapınakçılar'ın gücünden korkan ve zenginliklerine tamah eden Philip tarafından ortaya atıldığının veya kanıtların sonradan saptırıldığının farkında olması muhtemeldi veyahut umrunda değildi. Korkak Clement, aslında kendisine hükmeden ve 1303'te haleflerinden biri olan Papa VIII. Boniface'yi öldüren Kral Philip'in bir projesiydi. Artık hiçbir papalık, Avrupa'nın yükselen güçlü krallarına meydan okumaya cesaret edemezdi. V. Clement söylendiği gibi yaptı. Tapınakçılar'ın birçoğu işkenceye maruz bırakıldı, hapsedildi ve kazıklarda ölüme gönderildi. 1312'de ise Tapınakçılar Tarikatı'nın dağılması sağlandı.

Tapınakçıların çöküşü, Avrupa Hıristiyan alemini şok etti. Böylesine zengin, güçlü, arkası sağlam, mülk sahibi bir örgüt, birkaç yıl içinde tamamen yıkılabilirse, Tapınakçıların ayrıcalıklarına ve nüfuzlarına sahip olmayan sıradan insanların şansı neydi? Cevap, elbette, hiçti.

16. yüzyıldan kalma bu gravür, cadılıkla suçlanan ve bir çukurda beraberce yakılan kadın ve erkeklerden oluşan bir kalabalığı gösteriyor.

Beyaz Büyü

Görünüşe göre büyücülük yoluyla elde edilen iyi şeyler bile Şeytan'ın işleri olarak kabul ediliyordu. Bunun bir örneği, Fransa'da 1390 yılında gerçekleşti. Jehan de Ruilly adında bir adam, iki gayrimeşru çocuğunun annesi Gilette tarafından kendisine yapılan büyüyü bozarak tedavi eden Jehenne de Brigue'i cadılıkla suçladı. De Ruilly, ölümün eşiğindeydi, neredeyse bir haftalık ömrü kalmıştı, Brigue ona Gilette'in bir balmumu bebeğinin nasıl yapılacağını ve bir çift kurbağayı nasıl besleyeceğini gösterdi. Ruilly, mucizevi bir iyileşme gösterdi.

İlk başta, de Brigue büyücülük ya da büyücülük ya da cadılık hakkında hiçbir şey bilmediğini iddia etti, ancak duruşmasında nasıl büyü yapıldığını öğrendiği ve tedavilerde ona yardım etmesi için Haussibut adında bir cini nasıl çağırdığı ortaya çıktı. Gilette'in ona büyü yaptığını Brigh'e söyleyerek de Ruilly'nin tedavisine yardım eden Haussibut'tu. Faaliyetlerinin yararlı niteliğine rağmen, Jehenne de Brigue yakılmaya mahkum edildi. 1391'de yeniden yargılanma kararı verildiği son anda kazıktan kurtarıldı. Ancak, Brigue'e karşı sürdürülen dava zamanla daha da ciddi bir hal aldı.

Korkunç itiraflarda bulunmasıyla beraber, bir kazık ayak üzerinde çıplak bir biçimde gerilerek işkenceye hazırlandı. Macette de Ruilly'ye (de Ruilly'nin karısı) yardım ettiğini itiraf etti, kocası üzerinde kullanması için bir zehir hazırlamıştı, böylelikle bir papazla olan ilişkisini özgürce sürdürebilirdi. Macet-

te hikayeyi reddetti, ancak askıda gerildiğinde fikrini değiştirdi ve itiraf etmeye başladı. De Brigue ve Macette de Ruilly büyücülük ve Şeytan'la anlaşma yapmaktan suçlu bulundu. Paris'in merkezinde, heretiklere özgü üzerinde şeytanların bulunduğu konik bir başlık takmaya zorlanarak Châtelet-Les Halles'e götürüldüler. Ardından, Parisliler tarafından istismar edilip aşağılanmaları için ceza boyunduruğunda teşhir edildiler. Sonunda, 17 Ağustos 1391'de de Brigue ve Macette domuz pazarında canlı olarak yakılarak öldürüldüler.

Cadı davaları onbeşinci yüzyılda devam etti ve İsviçre'de daha acımasız ve meşum bir hal aldı. Burada, 1428 yılında, ülke çapında uçtuğu ve erkek ve kadınların kısırlaştırılması için şeytani güçlerini kullandığı iddia edilen cadılar, işkence altında itiraf etmek zorunda kaldılar. Bu tür cadıların mahsulleri yok ettiği, inekleri sütten kestiği ve çocukları şabat bayramlarında öldürdükleri ve yedikleri söyleniyordu.

Şabatlarında müstehcen danslar etmek, Şeytan'ın sağrısını öpmek ve vahşi cinsel ilişkilere katılmakla suçlandılar. Bu esnada Şeytan cinsiyetini değiştirebilir ve böylece erkeklerin yanısıra tek bir gecede kadınlardan da keyif alabilirdi.

Yargılamalar sırasında, Şeytan'ın cadıların bedenleri üzerinde özel bir işaret bırakacağına inanılıyordu. Bu işaretin keşfi bir ölüm cezası demekti, engizitörler bu işareti bulduklarında onu iğne veya keskin bir

Cadılık ile suçlanan bir kadının, 16. yüzyıldan kalma bir işkence odasında onu suçlayanlar tarafından soyulduğu görülmektedir. Kurbanları germek ve bacaklarını çıkarmak için bir işkence aleti olan gerginin bir kısmı resmin sağ alt kısmında görülebilir.

aletle delerek test ediyorlardı, eğer hiç kan akmıyor ya da acı hissedilmiyorsa, o kişinin kurtulma umudu yoktu. İsviçre'de, yaklaşık 200 erkek ve kadın yakıldı. 1450 yılına gelindiğinde, Briançon'da, Alplerin Fransız tarafında, cadılık ile suçlanan 110 kadın ve 57 erkek kazıklarda öldü.

Kuzey Fransa'daki Normandiya'da da erkekler hedeflenmişti. Evreux'deki Engizisyon, Saint-Germain-en-Laye'den'den önce, 1453'te bir *succubus*'la (uyurken erkekleri baştan çıkaran bir dişi iblis) cinsel ilişkiye girdiği için Guillaume Edeline'i ömür boyu hapis cezasına mahkum etti. Cezası bir süpürge üzerinde uçmak ve bir keçiyi kuyruğunun altından öpmeyi de kapsıyordu.

Robert Olive of Falaise ile durum daha ileri gitti. 1456'da cadıların şabatlarına uçtuğu için yakıldı.

Ancak bu, 1459'da Fransa'nın kuzeydoğusundaki Pas-de-Calais bölgesindeki Arras'ta başlayan geniş kapsamlı bir cadı avının başlangıcıydı. İlk kurbanlardan biri Deniselle Grensières idi; zihinsel engelli bir kadın, bir Dominiken ve Pierre Arras'ın baş engizitörü olan Pierre le Broussart tarafından tekrar tekrar işkence gördü. Sonunda Deniselle, ismi geçen dört kadın ve sanatçı Jehan la Vitte'yi iş birlikçileri olarak itiraf etti. İşkence görmekten korkan dört kadından biri, Broussart'a teslim edilmeden önce kendini öldürdü. La Vitte de sert bir önlem aldı. İşkence ile tehdit edildiğinde, zayıf düşerek isimleri ele vereceğinden korkuyordu.

16. yüzyıldan kalma bu gravür, şeytanla iletişim içindeki bir erkek ve bir kadının iblislerle beraber bir çemberde dans ettiği popüler bir imgeyi gösterir. Yakındaki ağaca tünemiş bir kemancı ise müziğiyle eşlik etmektedir.

Bunu önlemek için, la Vitte dilini kesmeye çalıştı, fakat yalnızca ağzının etrafında derin kesiklere neden oldu. Bu konuşmayı zorlaştırıyordu, ancak Vitte'nin hala elleri tutuyordu ve erkeklerin ve kadınların kendilerini birdenbire nasıl Şeytanla buluşma yerinde bulduklarını anlatmak zorunda kaldı. La Vitte, yüzünün gizli kalmasına rağmen insan suretindeki Şeytan'ın herkese nasıl arka tarafını öptürdüğünü ve bir ziyafete oturmasını sağladığını anlattı. Daha sonra, ışıklar söndürülüyordu -bu bir seks aleminin başlaması için bir işaretti. Vittor, Engizisyon'a anlatmaya devam etti: 'Her biri (erkek ve kadın) bir eş seçti, birbirleriyle bedensel olarak buluştular. '1460 yılının ilkbaharında la Vitte, Deniselle Grensières ve adını verdiği üç kadın sapkın olarak damgalanarak Şeytan'ın başlığını giymeye zorlandı. Beşi birden yakılarak öldürüldü.

Le Broussart İçin Daha Fazla Kurban

Arkalarında Broussart'a isimlerini verdikleri uzun bir listeyi bıraktılar ve bu kişiler küle döner dönmez, zaman kaybetmeden bir dizi kurban daha tutuklandı. Bu kez, listesinde birkaç seçkin isim vardı: asil kanlı erkek veya kadınlar, yüksek sosyal mevkilerdekiler, piskopos ve diğer yüksek rütbeli papazlar, hakimler ve üst düzey yöneticiler. Bazıları, rüşvet karşılığında kendilerini aklarken diğerlerine itiraf karşılığında varlıkları, mülkleri ve hayatlarının güvence altına alınacağı vaat edilmişti. Bu güvenceler hiçbir işe yaramadı. İtiraf ettiklerinde, Broussart'ın listesindeki sıradan kişiler gibi yakıldılar, feodal beyler veya yerel piskoposlar mal ve mülklerini ele geçirdiler.

Nihayet Tepkiler Artıyor

Bu zamana kadar süregelen cadı avının aşırılıkları öyle bir noktaya geldi ki tepkilerin tırmanması kaçınılmaz hale geldi. Arras'taki kilise adamları, Broussart'a hapsedilenler için af ilan etmesi çağrısında bulundu. Redle karşılaşan, Arras ve Amiens piskoposları, Rheim Başpiskoposu ile birlikte durumu ele almaya karar verdiler. Kendilerinden önce yargıya taşınan büyücülük suçlamalarını durdurmaya başladılar. 'Cadıların şabatları'nın histeri ve hayal gücünden başka bir şey olmadığını beyan ettiler. Bununla beraber, daha önce Fransa kralları konseyi olan Paris Parlamentosu, devreye girerek Broussart'ın mahkumlarından bazılarını serbest bıraktı. Arras Piskoposu Jean Jouffrey ise geri kalanları serbest bıraktı.

VATİKAN SÖZLÜĞÜ

YASAKLI KİTAPLAR DİZİNİ

Yasaklanmış Kitaplar Dizini ya da Indeks Librorum Prohibitorum, Kilise tarafından Katolik okuyucular için yasaklanmış eserleri içeren bir listedir. Yasaklanmış kitaplar, sapkınlık, ahlaksızlık, açık cinsellik veya Katolik Kilisesi'nin öğretilerine aykırı görülen diğer konular da dahil olmak üzere çeşitli "hatalar" içerebilir. İlk dizin Roma yerine 1529'da Hollanda'da yayınlanmıştır. Daha sonraki baskılar sırasıyla 1543'te Venedik'te ve 1551'de Paris'te yayınlanmıştır. 1571'de sansürlenmesi gereken kitapları araştırmak için özel bir kurul oluşturulmuştur. Kutsal Dizin Kongregasyonu olarak adlandırılan kurulun görevi aynı zamanda, halihazırda dizinde yer alan kitapları güncellemeyi ve değişiklik yapıldığı takdirde yayınlama olasılığı olanlar şeklinde düzenlemeyi içeriyordu. Bunlar, donec corrigatur (düzeltilmediği takdirde yasak) veya donec expurgetur (arındırılmadığı takdirde yasak) olarak tanımlanmıştır. Yazarların çalışmalarını daha kabul edilebilir kılmak için kimileri çok uzun birtakım düzelti listeleri yazılmıştır.

Kongregasyon 1917'de dağıtıldı ve 1966'dan sonra Dizin'in yayınlanması durdurulmuştur.

Papa VIII. Innocent, 5 Aralık 1484'teki papalık fermanı Summis Desiderantes'te, Almanya'daki cadılara ve büyücülere karşı sert önlemler almasını emretti.

Parlamento daha da ileri gitti. Üyeleri, Broussart'ı 'hatalı bir biçimde düzene ve adaletin haysiyetine karşı' davranmakla suçladı. Arras'taki engizisyon da kınamadan kaçamadı. Engizitörlerin, 'düzmece ve bir hukuk süreci olmaksızın dava yürüttüğü' belirtildi. Parlamento şöyle devam etti: Engizisyon, 'uzuvları sıkıştırmak, ayak tabanlarını ateşe bastırmak, suçlanan kişilere yağ ve sirke yutturmak gibi insanlık dışı ve zalimce sorgulamalar ve işkenceler uygulamıştır.' Ölenler için dualar edilmesi önerildi.

Papa VIII. Innocent, 1484 yılında Almanya'da cadılık ve sapkınlık problemi üzerine düşünürken, ruh hali çok farklıydı. Burada hoşgörüden eser yoktu ve o yıllarda yayınlanan bir fermanda, Innocent son derece rahatsız edici bir durumu özetliyordu. Papa şöyle buyuruyordu:

> Kulağımıza öyle geldi ki, yakın zamanda Almanya'nın bazı bölgelerinde,... her iki cinsiyetten pek çok insan... kendilerini erkek ve dişi şeytanlara ve onların, büyülerine, tılsımlarına, hokkabazlıklarına ve diğer iğrenç batıl inançlarına teslim ediyor... cürümler, günahlar ve uygunsuz davranışlar, kadınların üremesini, hayvanların yavrulamasını engelliyor, erkek ve kadınların yanı sıra topraktaki mahsuller, bağlardaki üzümler, ağaçlardaki meyveler, sığırlar her çeşitli hayvan sürüleri, üzüm bağları ve meyve bahçeleri, çayırlar, meralar, hasatlar, tahıllar ve toprağın diğer meyveleri; içten ve dıştan, acılar ve ızdıraplarla boğuşarak işkence edilen bu sığırlar, sürüler ve hayvanlar ve erkekler peyda etmekten ve kadınları gebe kalmaktan alıkoyuluyor... engizitörlere Engizisyon yetkilerini kullanarak söz konusu günah ve suçları işleyen yukarıda belirtilen kişileri hapsetmelerine ve cezalandırmaya devam etmelerine izin verilecektir...

Yasal Boşlukları Kapatmak

Çok fazla söz söylemesine rağmen, Innocent'in cadılara ve sapkınlıklara karşı yeni saldırısı, önceki uygulamadaki önemli yasal boşlukları kapattı ve hiçbir ertelenme ümidi olmaksızın iftira yoluyla suçlu bulmayı meşru kıldı. Tek başına sapkınlık ya da büyücülük suçlamalarını reddetmek dahi suçlamaları doğrulamak anlamına geliyordu ve cezalar, piskoposlara, ilahiyatçılara veya diğer Kilise önde gelenlerinden en alçak serf ya da köylülere kadar geçerliydi. Ayrıca, sanığın savunulması ya da büyücülük suçlamalarının aksini ispat etmeye teşebbüste

Almanya'nın Hannover kenti yakınlarındaki Derneburg Kalesi'nde cadıların yakılmasının, 1555'te yayınlanan bir kitapta resmedildiği görülüyor.

Ein erschröckliche geschicht/ so zu Derneburg in der Graff-

schafft Reinstein am Hartz gelegen von dreyen Zauberin vnnd zwayen

Mañen/ Jn etlichen tagen des Monats Octobris Jm 1555. Jare ergangen ist.

Je alte Schlang der Teüffel/dieweyl er Got/vnd zůuotan den Sun Gottes/vnsern Herrn Jesum Christum/vnd das gantze menschliche
schlecht/fürnemlich vmb vnsers Haylands Christi willen hasset/hat er sich bald im anfang/vnd kürtzlich nach der erschaffung vmb dz wei
/als vmb die/welchen same seinen kopff zertretten solt/angenoñen/dieselbigen durch sein hinderlist vnd lugen/zů dem jämerlichen fal/deß
ibens vñ ungehorsame wider Got gebracht/Darauß das gantz menschlich geschlecht/in ewige verdamnuß vñ verderben kom̃en were/so Ch
vnser Hayland/den sonn des Vatters nicht weck genom̃en/vnd das gericht wider vns auffgehaben het. Nu behelt der alte Feind gleichwol
daß wider Christum/vnd vns/für vñ für/vnd helt auch sein alte weyse/er setzet sonderlich dem weiblichen gschlecht hartzů/als dem schwechs
ck zeug/damit er sie von Christo wegrysse/vñ in ewige verdamnuß füre/vñ wie er zů Eua spracb/sie wurden werdē wie die Götter/Alsō bli
och das gifft in der weyber hertzen/leret sie zaubern/auff das er sie klůg mache/das sie mehr wissen dann andere leüt/vnd also den Göttern
werden/damit macht er sie im anhengig/vnd zů Teüffels dienerin/ja auch zů Teuffels brüterin/wie diese jämerliche geschicht/welche warha
lich also wie vnden angezaiget/am Hartz ergangen ist/Die derhalben also gemalet vñ geschnitten/im druck auß gangen. Auff das doch dier
welt/zů Gottes forcht erwecket/vnd von dem Gottlosen wesen abgeschrecket werden/ Dann Gott der allmächtige derhalben solche Exem
sehen laßt/das er damit vnsere harten hertzen durch diß erschröckliche exempel / zur forcht Göttliches gerichts/vnd straffe erwecke/man m
alen/predigen/singen vnd sagen/vñ wie man jmer kan den leüten einbilden/damit der laydige hauffe ein wenig zů Gottes forcht/gehorsa
zucht gezogen werde/besonder zů disen letsten zeyten/in welchē der listige Sathan/dieweyl er merckt/das der tag des gerichts sich nahet/
ind toll vnd vnsinnig ist/vnd bedeutet durch sich vnd seine gelider/grewlicher weyse/wider Christum vnd sein armes hülff lan wüttet/Die elle
t aber dargegē so frey sicher in allem mütwillen dahin lebet/als ob der Teüffel vor langst gestorben sey/vnd kain Got/kain gericht oder str
anden were/Der Almächtig Got vnd vatter/vnsers Herrn Jesu Christi/wölle dem grimigen feinde wehren/sein armes heüff lein vor jm
en gliedern schützen vnd handthaben/seinem vnd der seinen wüten vnd toben/einmal ein ende machen/durch Jesum Christum Amen.

Folget die geschichte / so zů Derneburg in der Graffschafft Reynstein am Hartz gelegen/ergangen ist/ Jm October des 1555. Jars.

Vff den Dinstag nach Michaelis/den ersten Octobris/seind zwů Zauberin gebrandt/die eine Gröbische/die ander Gißlersche genañt/ vñ
die Gröbische bekandt/das sie Azlff jar mit dem Teüffel gebület habe/vñ wie man dieselben Gröbischen zů der Fewrstat gebracht/vnd an
l mit Ketten geschlagen/vnd das Fewr angezündt/ist der büle/der Sathan kom̃en/vnd sie in lüfften sichtiglich vor federman weck gefürt.
nerstag/nachdem die Gröbische vñ die Gißlerschin am Dinstag zůuor seind gerichtet worden/das ist den 3. Octobris/seind diß bede Frawen
abendin der Gißlersche hauß kom̃en/vnd der Gißlerschen man zur thür hinauß gestossen/das er nider gefallen vnnd gestorben ist/welches
chbaur gegen vber gehöret/vnd zů gelauffen ist/durch die thür geschen/das zway weyber bede extel swenige/vmbs swer gedantzet/der Giß
n man aber/lag vor der thür vnd war todt. Am Sonnabende nach Dionisij/das ist der 12. Octobris/ist der Gröbischen man gerichtet word
b der visch wille/das er bey seines weybs schwester geschlaffen hat/welche er zůuorn zum weyb gehabt/vñ darnach die Gröbischen genom̃
s Montags darnach/das ist der 14. Octobris ist ain weyb die Serckin genandt/auch verbrandt worden/der vrsach/das sie des Herrn Al
s von Orlochsam des Stiffts Halberstat Hauptmans weyb vergeben hate/ vnd einem man zů Derneburg ain Krotten vnter die Schwö
graben/darvon der man erlamet/vnd jm das vihe vmbkom̃en ist.

Jetzet sibet man wañ der Teüffel an einem orth einnistet/vñ begundt zů Regieren/wie wüst er mit seinem gifft vmb sich steche/wie vil verst
nen hie vmb/in wenig tagen/vnd soll vns solch grewlich exempel billich raytzen zur büß/vnd zur forcht Gottes/auff das wir vns mit dem t
etes vnd gebette/wider den gemelten feynd schützen/vnd mag diß Historj den sichern gottlosn Epicurern vnnd Zaubrern/wol ain erinner
i/dieweyl sie sehen/das der Teüffel noch lebt/vnd das daß hellische fewr noch nit erloschen ist/Der Almechtig Got wölle jeauch zur bus
r/vnd vns allein/vnd bey seinem raynen wort erhalten/vnd mit seinem haylgen Gaist regieren/ auff das wir leben in aller Gottseligk
cht vnd Erbarkayt/zů ehren seinem haylgen Namen/Durch vnsern Herren Jesum Christum/ AMEN.

Getruckt zů Nürnberg bey Jörg Merckel/durch verlen Endres Kenckel Botten.

bulunmak sapkınlığın belirtileri olarak görülüyordu.

Akabinde gelişen olaylar, Papa'nın kendisi tarafından bu görev için özel olarak seçilen ve iki Dominiken tarafından yönetilen bir katliamdan başka bir şey değildi. Bunlar, aynı zamanda Tesbih Havarileri olarak da bilinen Heinrich Kramer ve James Sprenger idi. Bu ikisi, genellikle *Cadı Çekici* olarak bilinen *Malleus Maleficarum*'u beraber kaleme aldılar. Kitap 1486'da basılmış ve 1600'e kadar 28 yeni basımla yeniden yayınlanmıştır. *Cadı Çekici*, cadıları tanımlamak ve cezalandırmak için bir el kitabıydı ve hepsi olmasa da çoğunlukla, o zamanki halk inançlarını içeriyordu. Öncelikli olarak, hakimleri ve yargıçları, cadıları sorgulama ve suçluluklarını ispat etme teknikleri konusunda eğitmek için tasarlanmıştı. Yeni matbaanın sağladığı geniş dağıtımdan yararlanan kitap, Katolikler arasında olduğu kadar Protestanlar arasında da popülerdi. Mahkeme salonlarında hem yargıçlar hem de sulh hakimleri on sekizinci yüzyıla kadar düzenli olarak bu kitaba başvurdular.

Genellikle Cadı Çekiçi olarak bilinen ve ilk olarak 1486'da yayınlanan cadılığın el kitabı Malleus Maleficarum'un ilk sayfası. Bu kitap, cadıları tanımlamak ve cezalandırmak için 18. yüzyıla kadar kullanıldı.

MALLEVS
MALEFICARVM,
MALEFICAS ET EARVM
haeresim framea conterens,
EX VARIIS AVCTORIBVS COMPILATVS,
& in quatuor Tomos iustè distributus;
QVORVM DVO PRIORES VANAS DÆMONVM
vaticinias, præstigiosas eorum delusiones, superstitiosas Strigimagarum
caremonias, horrendos etiam cum illis congressus; exactam denique
tam processus ficti disquisitionem, & punitionem complectuntur.
Tertius præxim Exorcistarum ad Dæmonum, & Strigimagarum male-
ficia de Christi fidelibus pellenda; Quartus verò Artem Deiftrionicam,
Benedictionalem, & Exorcismalem continent.
TOMVS PRIMVS.
Indices Auctorum, capitum, rerumque memorabilium.
Editio novissima, indicibus penè mendis expurgata; cuique accessit Fuga
Dæmonum & Complementum artis exorcisticæ.
Vis sine mulieribus quibus Pythonicus, vel divinationis furore spiritus, mortuo moriatur
Leuitici cap. 20.
LVGDVNI,
Sumptibus CLAVDII BOVRGEAT, sub signo Mercurij Gallic.
M. DC. LXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

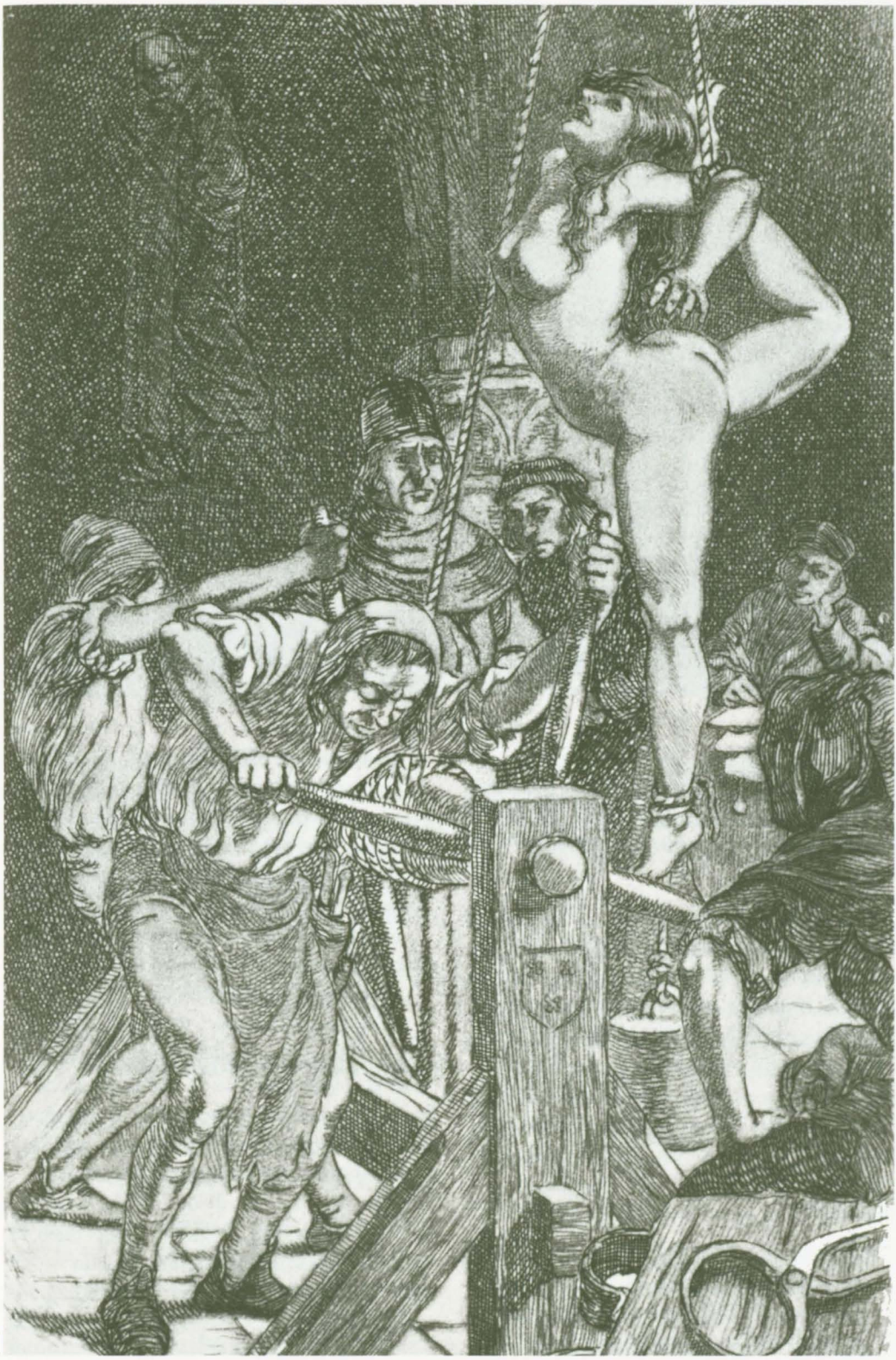
Ancak kitabın doğruluğu her zaman şüpheliydi. Ne de olsa, büyücülük konusu yoğun bir şekilde korku, dedikodu ve batıl inançlarla örtüşüyordu ve bu, cadı avlama ve yakma kampanyasının doruğunda olduğu bir zaman dilimi için özellikle geçerliydi. 1487'de, Kramer kitabın bir kopyasını Köln Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne gönderdiğinde bu çalışmanın onayını almayı umuyordu, bunun yerine, kitabın hem etiğe aykırı hem de yasadışı olarak nitelenmesi üzerine oldukça şaşırdı. Geri adım atmayan Kramer, üniversiteden sahte bir onay alarak bunu gelecekteki baskılara dahil etti.

Ayrıca, uyguladığı vahşet nedeniyle rahatsızlık duyan Papa VIII. Innocent tarafından cezalandırmaktan da kendini aklamayı başardı. 1490'da Innocent, *Cadı Çekici*'nin yasaklı kitaplar dizinine eklenmesini emretti. Ancak, Kramer 1484 tarihli papalık fermanının bir kopyasına sahipti, kitabın başında bulunan daha fazla onayla birlikte, Innocent'in de onayladığı izlenimini veriyordu.

Kaybolan Organ

Fakat cadılar hakkındaki entellektüel şüphecilik, her ne kadar bilim adamları, teologlar ve papalar tarafından reddedilmiş olsa bile, mitler ve fantezilerle sıkı sıkıya bağlı popü-

Bu oldukça etkileyici gravürler, cadıları ve sapkınlıkları kökten kazımak için tasarlanmış ortaçağ işkencelerinin nasıl bir şey olduğunu gösteriyor.

Erkeklerin ve kadınların şeytanlarla ve cinlerle yemek yerken sosyalleştikleri Cadılar Günü'nü gösteren 16. yüzyıldan kalma bir ahşap gravür. Yemeği, vahşi bir seks partisi takip ediyordu.

ler inanışla örtüşmüyordu. *Cadı Çekici*'ndeki tipik bir anekdot, Şeytan'ın bir adamın erkeklik organını yok etme kabiliyetinden bahsediyordu. Neyse ki, söz konusu adam, onu büyüleyen bir kadından geri almayı başardıktan sonra, organ sihirli bir şekilde yeniden ortaya çıkıyordu. Bir başka hikâyeye göre, genç bir kadının düğün gününde rakibi tarafından nasıl büyü yapıldığını anlatıyordu. Kocasının anlattığına göre:

> Gençliğimde, onunla evlenmem için ısrar eden bir kızı sevdim; ama onu reddettim ve başka bir kızla evlendim... Fakat dostluğumuzun hatrına onu düğüne davet ettim. Düğüne geldi ve... elini kaldırdı, etrafta duran diğer kadınların duyduğuna göre, "Bugünden itibaren birkaç gün daha sağlıklı kalacaksınız" dedi. Birkaç gün sonra eşim büyünün tesiri altında o kadar kalmıştı ki, hiçbir uzvunu kullanamaz hale geldi ve şimdi, on yıl sonra bile, büyünün etkileri (hala) vücudunda görülebilir.

Olağandışı ve Açıklanamayan

Bu gibi hikayeler, sıradan halkta bazı çağrışımlara neden oluyordu. Sıradışılık, açıklanamayan ya da gizemli olandan korkmak, putperest geçmişlerinde derin köklere sahipti ve ortaçağda hala yaygındı. Cinsel ilişki ve cinsellik korkusu da rahipler arasında yaygındı ve bu sadece ilk günah ile olan bağlantısıyla ilgili değildi. Cinsellik arzusu korkunç

Tekerlek üzerinde bir kurbana işkence etmek, bedeni tam anlamıyla parçalara ayırırdı. Bir keşiş, muhtemelen itiraf yazmak üzere kalem ve kağıt ile kenarda bekliyor.

bir düşmandı, bu, erkekleri ve kadınları kontrolden çıkararak hem erdem hem de bekaretlerini ortadan kaldırıyordu. Kramer ve Sprenger, bu korkuya, *Cadı Çekici*'nde ayrıntılı biçimde yer veriyordu ve Sprenger'ın düpedüz kadın düşmanı söylemlerine yer veriyordu:

> Evimde bir kadından ziyade bir aslan ya da bir ejderhanın gezmesini tercih ederim ... Zihnen ve bedenen aciz olan kadınların sık sık cadı olmaları şaşırtıcı değil... Bir kadın, şehvetin vücut bulmuş halidir... Eğer kendine bir erkek bulamaz ise Şeytan'ın kendisiyle bir araya gelir.

Bu gibi fikirlerle donanmış ve Papa Innocent'in talimatıyla istedikleri her şeyi yapma gücünü elde eden Kramer ve Sprenger, cadılık ve sapkınlıkları kökünden kazımak için Almanya'yı baştanbaşa gezdi. Bu, kural tanımayan bir keşif gezisiydi ve engizitörler diledikleri mahkumiyetleri elde etmek için fiziksel işkencenin yanısıra yalana başvurarak, kötü muamele ve psikolojik baskı kullandılar. Kanlar içinde kalana kadar kurbanlarını kırbaçlıyorlardı. Çeşitli gergi, kelebek vida ve kırıcıları kullanıyorlardı. Fakat bunlar sadece başlangıçtı.

İşkence Tarifesi

Daha sonra takip eden esas gelişmeler, Köln Başpiskopos IV. Hessen Hermann tarafından hazırlanan bir işkence tarifesi üzerine listelenmişti. Seçeneklerden biri, kurbanın

dilini kesmek ve daha sonra sıcak metali ağızlarına dökmekti. Bir diğeri, ellerinden birinin kesilerek ve muhtemelen mahkûm edilen cadının asılmadan önce bu elin darağacına çivilenmesiydi. Üstelik bunların hiçbiri bedelsiz değildi. Kurbanın ailesi bu ayrıcalık için bir ücret ödemek zorundaydı ve mağdurun işkence altında ölmesi halinde verilen bir ziyafetin masrafını ödemek zorundaydılar.

Bir Alman vakanüvisin yazdıklarına göre, "Tekerlek" olarak bilinen bir işkence aracının neden olduğu dehşet verici acılar açık bir biçimde tasvir ediliyordu. Buna göre bu alet kurbanları;

> Kan gölü içinde çığlıklar atarak kıvranan büyük bir dört dokunaçlı kuklaya veya derisi sıyrılmış, sümüksü ve şeklini kaybetmiş etin parçalanmış kemiklerle birleştiği bir deniz canavarına dönüştürüyordu.

İsmi tarih kayıtlarında bulunmayan bir kadın, Kramer ve Sprenger için son derece can sıkıcı hale gelerek olağanüstü dayanıklılık göstermişti. En az 56 kez işkence görmesine rağmen itiraf etmemişti. Bu oldukça tuhaftı çünkü çoğu kişi bir şeyler söyler veyahut yapar, bir şeyi kabul eder ya da işkenceyi durdurmak için herhangi birine ihanet ederdi. Şeytan'la geceyarısı bir araya gelerek ruhlarını O'na altın için sattıklarını, Nazar ile kuyuları zehirlediklerini, başkalarına büyü yaptıklarını üstlenir, Şeytan'la cinsel ilişkide bulunarak, ortaya çıkan mahlûkatı yeni doğan bebeklerle beslediklerini itiraf ederlerdi. Bu kişiler, gecenin zifiri karanlığında, Şeytan'a ibadet ettiklerini, Kara Ayin gerçekleştiren cadıların şabatlarına katıldıklarını ve daha sonrasında şafak sökene süren vahşi seks partilerini anlattılar. Bazıları, bir kerede

17. yüzyıldan kalma bir ahşap gravürde, cadıların asıldığı sırada, diğerleri kule parmaklıkları arkasında sıralarını bekliyor.

20 veya 30 kadar erkek organı topladıklarını, bunları kendi kendine hareket eden kuşların yuvalarına yerleştirerek yulaf ve mısırla beslendiklerini anlattı.

Kramer ve Sprenger kimi zaman, bir manastırdaki bütün rahibelerin Şeytan tarafından düzenli olarak ziyaret edildiklerini ve her biriyle zina ettiğini itiraf ettirmeyi başarıyordu. Ancak engizitörler, işkence ve yakmalara rağmen, kısa süre sonra karşılaştıkları cadıların sayısının azalmadığını fark ettiler. Aksine, sayılar artmaya devam etti ve sapkın ve cadıların itiraf ettiği suçlar zamanla gittikçe daha tuhaf ve müstehcen hale geldi. Strateji değişikliği gerekiyordu ve engizitörler bunu nerede bulacağını biliyordu.

Sahte Hoşgörü

Bir itiraf ortaya çıkarabildikleri sürece hiçbir yasak tanımayan kendi kitapları *Cadı Çekici*'ne göre, daha hafif bir cezalandırma teklif ederek kötülük saflarına daha etkin biçimde saldırılabilirdi. Fakat birçok durumda, yeni strateji, daha da çok cadının, küçük cezalar karşılığında itiraf etmelerini sağladı. Hatta başka cadıları ele verenler bağışlanacaktı- ya da en azından öyle söylendi. Birçoğu isim verme fırsatını hevesle kabul etti. Ancak bu stratejinin çöktüğü ilke, *Cadı Çekici*'nde de da yer alıyordu, engizitörler cadılara yalan söyleyebilir, onları aldatabilir, onlara kötü davranabilir, onlara veya onlarla beraber istedikleri her şeyi yapabilir ve bütün bunlar cezasız kalabilirdi. Cadı olduğunu itiraf eden pek çok kadın, yüksek sesle yakınarak kendilerine özgürlüklerinin vaat edildiğini ve şimdi onları bekleyen korkunç kaderden kurtulma sözü verildiğini söylüyordu.

Burada da bir gizem vardı. Cadılara karşı derin bir korku besleniyordu ve korkunç misilleme yeteneğine sahip acımasız düşmanlar olarak kabul ediliyorlardı. İnsanlar, cadıların büyü yapabileceklerine, birdenbire yok olabildiklerine ve düşmanlarını etkilemek için başka doğaüstü eylemlerde bulunabileceklerine inanıyorlardı. O halde keşfedilmeleri neden bu denli basitti? İşkenceye neden karşı koyamadılar? Neden birbirinin aynısı itiraflarda bulundular ve her şeyden önce, neden işkencecilerine asla karşılık vermediler? Cadıların sorgulayıcılarını lanetleyebildiğine, işkence yapanların kör bırakabileceğine ve kazıkların alevlerinden tek bir sıyrık olmaksızın çıkabileceklerine dair kuvvetli bir inanış hakimdi. Ancak bunlardan hiçbiri bir kez bile gerçekleşmedi.

Ne Heinrich Kramer ne de James Sprenger ne de Papa'nın kendisinin bu bilmeceye verecek bir cevabı yoktu. Yapabildikleri tek şey, savaştıkları kötülüğün bir şekilde aşılacağı umuduyla daha da fazla sayıda insanı suçlayıp işkence etmek ve yakmak oldu. Trajik bir biçimde, küçük çocuklar da dahil olmak üzere yüzlerce kişi, toplu yakmalarda öldü, ancak kötülükten kurtulunamadı. Cenevre,

Fransız Besançon Genel Engizitörü Jean Bodin, Desle la Mansenée adında bir kadını şüpheli delillerle suçlayarak 1529'da bir sapkın ve büyücü olarak yaktırdı.

Elleri bağlı olan Guillemette Babin, Jean Bodin ve diğer bir engizitör önünde durarak vücudunda şeytanla olan ilişkisinden izler bulunmasıyla ilgili sorgulanıyor.

İsviçre'de bir piskopos, görünüşe göre üç ay içinde 500 kurban yaktı. Kuzey Bavyera'daki Bamburg'da başka piskopos 600 kişiyi yok etti ve Bavyera, Würzburg'da 900 kişi kazıkta öldü. Bu durum böylece devam etti. *Cadı Çekici*'nin ilk yayınlanmasından bir asır sonra, 1586'da kışın daha uzun sürmesine sebep olan bir büyü yaptıkları için 118 kadın ve iki erkek yakıldı.

Genel Engizitör

Her ne kadar Almanya'nın güneyindeki Bavyera'da on beşinci ve on altıncı yüzyıllarda cadı avlamak yakmak en ateşli biçimde sürdürülse de diğer bölgeler de bu faaliyetlerde geri kalmamıştı. Bunlardan biri Franche-Comté bölgesindeki Besançon çevresinde yoğunlaştı. Bu yıllarda, Franche-Comté, Kutsal Roma İmparatorluğu'nun bir papazıydı. Burada, 1532'de kabul edilen Carolina Ceza Yasası ile, büyünün kazıkta ölümle cezalandırılabilen bir suç olduğu kararını verildi. Diğer yandan Paris Parlamentosu cadıları avlamayı ve yakmayı frenleyebilmişti, fakat zamanın sınırları küçülen Fransa'sının, Franche-Comté üzerinde hiçbir yetkisi yoktu. Burada, 1529 yılında, Besançon Genel Engizitörü Jean Boin, Anjeux köyündeki yerel dedikodulara kulak vermeye başladı. Duyduğu şeyler onu, Anjeux'nün cadıların yuvası olduğuna inandırdı, Desle la Mansenée adında evli bir kadın bu söylentilerin başrolündeydi.

Bu erken aşamada hiçbir kanıt yoktu, ama Bodin elindekiyle yetinmeye bakıyordu. Suçlayanların sayısının çokluğu ona, Mansenée'nin cevap verecek bir şeyleri olduğuna dair ikna etti. Antoine Godin adlı bir kişinin tanıklığı, cadı davalarının nihai amacına yönelik olarak kabul edilen kulaktan dolma 'kanıt'ın tipik bir örneğiydi. 40 yaşlarında

olan Godin, çocukluğunda la Mansenée'nin bir cadı ve büyücü olarak yaftalandığını hatırlamak için 30 yıl geriye gitmek durumundaydı. Oğlu Mazelin, ona annesinin geriye doğru bükülmüş bir söğüt çubuğunda uçarak cadı ayinine nasıl gittiğini anlatmıştı. Godin, aynı zamanda, köylülerin, Desle la Mansenée'nin, cadılık maksadıyla kullanmak için bir eğirme çubuğundan iplik çaldığını duyduğunu kanıt olarak gösterdi. Anjeux'de iki düzine kadar daha köylünün de Godin'i desteklemesiyle Boin, harekete geçmek için hazırlandı.

Dedikodu ve Söylentiyle Suçlamak

Desle la Mansenée suçlamaları reddederek masum olduğunu söyledi, ama yine de hapsedildi ve işkence gördü ve çok geçmeden itiraf etmeye başladı. Bu, önceki hikâyelerin bir tekrarıydı: Şeytan'la birleşme ve onunla anlaşma yapmak, cadı ayinlerine gitmek, seks partilerine katılmak, Katolik inancından vazgeçmek ve bütün bunlar yetmezmiş gibi, yıkıcı fırtınalar koparmak ve sığırları gizemli siyah bir tozla zehirlemek. Engizisyon sürpriz bir karar verdi. Desle la Mansenée cadılık yerine, cinayet, sapkınlık ve din değiştirme suçlarından ölüme mahkûm edildi. Bu şüpheci merhamet, yakılmak yerine asılacağı anlamına geliyordu, ancak 18 Aralık 1529'da infaz edildikten sonra cesedi, kötülüğün ortadan kaldırıldığından emin olmak için ateşe verildi.

Bu zamana kadar, Rönesans'ın daha bilimsel fikirleri, hukukun nasıl işleyeceği konusundaki yaklaşımlara girmeye başlıyordu. Yargılamalar artık dedikodu, kulaktan dolma bilgi, kitlesel histeri ve coşkuya dayanmıyordu, bunun yerine mantıklı, yasal bir yaklaşımla kurulan daha soğukkanlı entelektüel bir iklimde gerçekleşiyordu. Yeni düşünce adalet işlerinde köklü bir dönüşüme işaret ediyordu ve aklın korku ya da fanteziden çok daha iyi bir rehber olduğu fikrini ortaya koyuyordu. Paris Parlamentosu'nda yaklaşık 70 yıl öncesinde, mantıklı bir argüman ve akla yatkın kanıt eksikliği endişe konusu olarak gündemdeydi. Ancak merhamet ve tarafsızlık gibi kavramlara yakın duran bu rasyonel yaklaşım, 1580 yılında Paris'te *La*

MADONNA ORIENTE: TUHAF BİR VAKA

La Signora del Gioco (Hilebaz Leydi) olarak da bilinen Madonna Oriente, 1384'te Roma Engizisyonun'unda büyücülük suçlamasıyla yargılanan, Sibilla Zanni ve Pierina de Bugatis adlı iki İtalyan kadın tarafından tarif edilen garip bir dini şahsiyetti. Engizitörlerin duymuş olduğu hikayelere göre Madonna, zengin Milanolu ailelerin evlerinde, ölü hayvanları diriltme ve diğer benzer 'mucizeler' icra etmektedir. Zanni ve de Bugatis, yaraları ya da hastalıkları iyileştirmek ya da doğurganlık sağlamak için beyaz büyü yaptıklarını itiraf etmesine rağmen Roma Engizisyonu, iki kadının kandırılmış olduğu ve hikayelerinin fanteziden başka bir şey olmadığı sonucuna vardı. Sadece küçük bir kefaretle cezalandırıldılar ve serbest bırakıldılar. Fakat 'büyü' kelimesi -siyah ya da beyaz- dinsel bir bağlamda kullanılsa bile Engizisyon bağlamında ölümcüldü. Altı yıl sonra iki kadın yeniden tutuklandı. Şeytanla bir araya gelmek gibi çok daha ciddi bir suçlamayla tekrar yargılandılar. Her ikisi de kaçınılmaz olarak suçlu bulundu ve 1390'da infaz edildi.

Démonomanie des Sorciers (Cadılık Üzerine) adlı kitabı yayınlayan Fransız hukukçu, ekonomist ve filozof Jean Bodin gibiler için pek bir şey ifade etmiyordu.

Bodin on altıncı yüzyılın en seçkin siyasal kuramcılarından biriydi ve en büyük bilim insanları arasında üst sıralarda yer alıyordu. Buna rağmen okuryazar olmayan ve eğitimsiz köylülerle beraber, yaşadığı zamanın aynı ortak korkularını ve önyargılarını paylaşıyordu. Örneğin, adli kovuşturma kurallarının cadılığa uygulanamayacağına inanıyordu. Konuya ilişkin şöyle yazıyordu:

> Böyle bir kötülüğün kanıtı o kadar belirsiz ve zordur ki, normal hukuk prosedürleri takip edilirse, bir milyon cadıdan ancak biri suçlanabilir veya cezalandırılabilir.

Bunun yerine, Bodin, şüphelilerin itiraf etmesi için çocuklar ve engelliler üzerinde bile işkencenin kullanılmasını savunuyordu. Böylelikle, Bodin, herhangi bir cadı için cezadan kaçmanın imkânsız olduğuna inanıyordu. Onun bakış açısına göre, büyücülük şüphesi kanıt kadar değerliydi ve söylentiler de geçerliydi, çünkü söz konusu cadılık olduğunda dedikodu her zaman doğruydu.

Bodin'in dünyasında, cadıları ve büyücüyü açığa çıkardığı sürece, kesinlikle her şey ama her şey mübahtı. Çocuklar anne babalarına ihanet etmek zorunda kalabilirlerdi ve bir kişi bir kez büyücülükle itham edildiğinde, sanık her zaman suçlu bulunmalıydı. Bodin, büyüye ve büyücülüğe inanmayan herkesten şüphe duyuyordu ve hükümlü cadıları cezalandırmayan yargıçların da infaz edilmeleri gerektiğine inanıyordu.

Bir yargıç olarak, Jean Bodin cadıların kızgın demirlerle işaretlenmesini tavsiye etti, ama onları diri diri yakma konusunda hemfikir değildi. Ona göre, yakmak çok aniydi, çünkü her şey 30 dakika içinde son buluyordu. Ancak Bodin, onu kendi tavsiyesinin kurbanı olmasına neden olabilecek karanlık bir sırra sahipti. 1567'den beri, 37 yaşından itibaren, bir iblis tarafından ele geçirilmişti. Neyse ki, bu, dost canlısı bir iblisti ve yanlış yaptığında sağ kulağına dokunurken ve doğru bir şey yapmayı düşündüğünde sol kulağına dokunuyordu. Neyse ki Engizisyon Bodin'i asla yakalamadı.

Batıl Bir Papa

Elbette ki Fransa, Tapınakçılar ve Kathar heretiklerinin avlandığı ondokuzuncu yüzyılda Engizisyonun en öncelikli işaretleme bölgesiydi. Zulümler burada son bulmadı. Toulouse ve Narbonne'daki engizitörlerin çabaları XXII. John gibi papalar tarafından teşvik edildi. John, cadı avını teşvik eden, cadığın sapkınlık olarak ele alınması ve şüphelilerin buna göre cezalandırılması için bir dizi ferman çıkardı. Papa John, papaların en batıl inançlılarından biriydi. Düşmanlarının onu öldürmek için büyücülük kullandığına inanıyordu ve 1317'de itirafta bulunulmaları için onlara işkence edilmesini emretti. Üç yıl sonra, John, Kathar yurdu Carcassonne'da bulunan engizitöre büyücüleri ve hastalık ya da öldürme amacıyla iblisleri toplayan ya da balmumu figürler yapan herkesi takip etmesini emretti. XXII. John'un cesaretlendirilmesinin bir sonucu olarak, 1350 yılına kadar Toulouse ve Carcassonne'da 1000 şüpheli tutuklandı ve bunların 600'ü kazıklarda yakıldı.

Bu gibi eylemler ve onların devamını sağlayan hararetli ortam, iki yüz yıldan fazla zaman sonra, Jean Bodin'in zamanında devam ediyordu. Bodin 1596'da öldü, ancak bundan sonra bile hem Katolik hem de Protestan Avrupa ülkelerinde şüphelilerin peşinde gidilecek uzun bir yol vardı.

1623'te Papa Gregory'nin Vatikan'dan, *Omnipotentis Dei* (Tanrı'nın Kusursuzluğu) adlı

bir ferman çıkarmış olmasına ve son sözü söylemiş olmasına rağmen, bu durum geçerliliğini korudu.

Aslen bir reformcu olan Gregory, tamamen terk edilmese bile, sadist cezaların azaltılması gerektiğini ve ölüm cezasının 'Şeytan'la bir araya geldiği ve yardımlarıyla cinayet işlediğini kanıtlayanlarla sınırlandırılmasını' emretti.

Cadı avcılarının mesajı alması çok uzun zaman aldı. Cadı avcılığı ve yakma, hayatı öylesine ele geçirmişti ki, papalık emrinin bile bunu durdurması mümkün değildi. Aksine, suçluluk sınırları cadıları ve büyücüleri aşarak falcılar, ruh çağıranlar ve en korkuncu, kurtadamlar gibi yeni bazı sapkınlar sınıfına uzanmıştı.

Almanya'da Daha Fazla Cadı Avı

Yine de hala, cadılar kazıkta yakılan ya da hapsedilen kurbanların çoğunluğunu oluşturuyordu. Kral I. Maximilian'ın Almanya'da, 1597'de Bavyera tahtına çıktıktan sonra coşkulu bir cadı avcısı haline gelmesiyle, küçük bir kasaba olan Riezler'de 2000 kadar cadı yakıldı ve yine Augsburg ve Freising'de pek çok kişi yakıldı. Almanya'nın Bamburg eyaletinde, 1633'e kadarki on yılda 600 cadı alevler içinde yok edildi ve yakında bulunan Würzburg kasabasında 900'den fazla insan hayatını kaybetti. Bu son yakma eyleminde, arasında 10 ve 12 yaşlarındaki erkek çocuklar da dahil olmak üzere, Würzburg'da 29 toplu infazda toplam 157 kişi öldü.

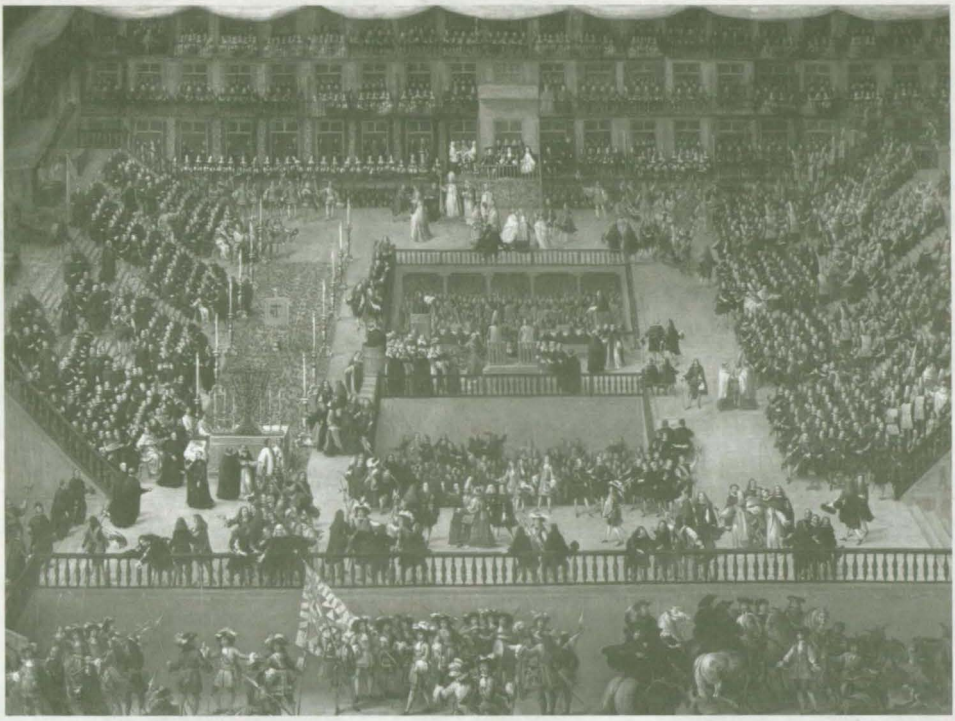
İspanya'da engizitörler tarafından işlenen sadist aşırılıkların raporları (Tomas de Torquemada'nın Genel Engizitörü olmasından önceki) Papa Sixtus'un engizisyonlara izin verme konusunda bir karar değişikliğine gitmesine neden oldu. 1482'de İspanya'daki engizisyona bir son vermek için bir papalık fermanı çıkardı. Ancak bu girişim kısa ömürlü oldu. Kral Ferdinand tekrar baskı uyguladı, Sixtus kısaca direndi ve şartlar öne sürdü, ama en sonunda 1483'te teslim olarak ve hem kendi şartlarını hem de fermanı geri çekti.

Bir sonraki yıl Sixtus öldü, ancak Ferdinand, bir sonraki Papa olan VIII. Innocent'in aynı mesajı aldığından ve anladığından emin olmak istedi. Innocent, o zamana dek kanıtladığı üzere, Almanya'daki sapkınlık ve büyücülük ile başa çıkma konusunda yeterince sert davranmıştı, fakat Ferdinand, emirleri Roma'dan almak yerine engizisyonda bizzat söz sahibi olmak istiyordu. Papa Innocent'in geri adım atmasıyla beraber, İspanyol Engizisyonu eylemlerine devam etti ve daha sonra sahte *converso*'ların (din değiştirenler), Meksika, Peru ve Amerika'daki diğer İspanyol kolonilerine kaçan diğer sapkınların sırayla ortadan kaldırılmasını sağlamak için operasyon alanını genişletti.

Burada ibadet ederken görülen Papa XXII. John, 14. yüzyılın başlarında tartışmalı bir papa idi. Papalık tahtı Vatikan'da değil, modern Fransa'da bulunan Avignon'daydı.

İSPANYOL ENGİZİSYONU

1478 yılında, sahneye geç çıkan İspanyol Engizisyonu zamanında, oto da fé (inanç eylemi) gereğince sapkınların kitlesel olarak yakılması, yüzlerce, bazen binlerce seyircinin katıldığı, dini ve sivil otoritelerin başını çektiği ayin ve alaylarla tamamlanan bir halk eğlencesi haline geldi. İspanyol Engizisyon yetkilileri büyük bir kalabalık görmekten her zaman memnun oldular. Onlara göre, inançlılara Tanrı korkusu işlemek ve Şeytan'ın şerrinden korkutmak için bir oto da fé'den daha iyisi olamazdı. Ancak selefinden farklı olarak, İspanyol Engizisyonu, papanın himayesi altında değil, Kral Ferdinand ve İspanya Kraliçesi Isabella'nın yetkisi altında faaliyet gösteriyordu. Bu durum, Kral Ferdinand'ın, Müslüman Türklerin Roma'yı tehdit ettiği bir dönemde, İspanyol askeri desteğini geri çekmekle tehdit ederek bir engizisyon kurmasına izin vermesi için Papa IV. Sixtus'e şantaj yapmasından sonra gerçekleşti.

Bu düzenleme papalığın ruhani gücüne meydan okuyordu ve Sixtus bundan asla memnun değildi, özellikle de İspanya'daki engizisyon yöntemlerinin neredeyse her yerden daha barbar olduğu anlaşıldıktan sonra.

Francisco Rizi'nin (1608–1685) bu resmi, 17. yüzyılın sonlarında İspanya'nın Kral II. Charles'ın huzurunda, Madrid'deki Plaza Mayor'da, bir auto da fé'de sapkınların yakılmasını gösteriyor.

KORKULACAK BİR İSİM: TOMAS DE TORQUEMADA

İspanyolların işkence ve korku kullanımı, daha önce eşi görülmeyen bir insanlık-dışılık içeriyordu. Dehşetin en başında Tomas de Torquemada adlı İspanyol Genel Engizitörü bulunuyordu. 1420 doğumlu olan Torquemada, ölümünden sonra beş yüzyılı aşkın bir süre sonra bile aşırı sertlik ve fanatiklikle eşanlamlı olan bir sadistti. Torquemada, sapkınlığı kökten kazımak ve zulümden kaçmak için din değiştirerek Hıristiyan olan Yahudi ve Müslüman sahte converso'ları açığa çıkarmak adına, her ne kadar vahşi veya sahtekarca olursa olsun her yolu deneyebilirdi.

Torquemada, Yahudi ve Müslüman kitaplarının yakılmasında etkindi ve 1492'de Yahudilerin İspanya'dan kitlesel olarak çıkarılmasını ilan eden Elhamra Kararnamesi'nin baş destekçilerinden biriydi. İlginçtir ki, Torquemada'nın kendisi de Yahudi soydan geliyordu: büyükannesinin bir converso olduğu söyleniyordu ve ailesinde Yahudilikten dönen bir başkası daha vardı. Bununla birlikte, genç Torquemada, Yahudiler ve Yahudilik için nefretten başka bir şey duymadı ve kendisini bu sakıncalı soydan ayırmak için elinden geleni yaptı.

Gençliğinde, Torquemada'nın dindar, asetik ve hararetli bir Dominiken keşişi olduğu biliniyordu. 1474'te 54 yaşındayken, kuzey İspanya'daki Segovia'da Santa Cruz manastırı baş rahibi olmasının öncesinde hayatına dair bir şey bilinmemektedir. Kısa bir süre sonra, genç Kastil Kraliçesi Isabella için günah çıkaran papaz olarak atandı ve sonunda hem Kraliçe hem de kocası Aragon Kralı Ferdinand'ın danışmanı oldu. Kendisinden etkilenen Kraliyet çifti, Torquemada'yı 1483'te İspanyol Engizisyonu Başsavcısı olarak görevlendirdi.

Torquemada için ya hep ya hiçti. 12 yaşından büyük kız çocukları ve 14 yaşından büyük erkekler de dahil olmak üzere İspanya'daki her Hristiyanın inançlarının saflığı için Engizisyon'a karşı sorumlu olması gerektiği kanununu getirdi. Anonim olarak insanlar, komşularından, meslektaşlarından ve hatta kendi aile mensuplarına dair şüphe duyduğu takdirde bildiklerini anlatmaya teşvik edildi.

Günahkârlar para cezasına çarptırılabilir, hapsedilebilir, işkence edilebilir, kazıkta yakılabilir veya bu cezaların dördüne birden tabi tutulabilirdi. Nihai ceza olan kazıkta yakılmaya gelindiğinde, Torquemada, kurbanlarına nasıl yakılacağına dair bir seçim sunuyordu. Bir haçı öptükten sonra, boğulabilir ve böylelikle yakılmadan ölebilirlerdi. Hataları için bir af dilemeleri halinde, çabuk yanan kütükler sayesinde ölümleri hızlandırılabilirdi. Ancak masumiyetlerinde ısrarcı olan ya da zorlanmış oldukları itiraflarını geri çekenler, yavaş yanan yeşil odunlar sayesinde uzun ve acılı bir ölüme mahkum edilirdi.

Tomas de Torquemada, Yahudilerin ve son Müslüman Mağribilerin İspanya'dan çıkarıldığı 1492 yılına kadar dokuz yıl boyunca Genel Engizitör görevinde kaldı. Bununla beraber görevini tamamladığına inanarak Avila'daki Aziz Thomas manastırına çekildi. Bu zamana kadar Torquemada, aşırı zalimlik ve fanatikliğiyle İspanya'da hem korkulan hem de nefret edilen bir itibar yarattı. Kendisine karşı duyulan hisler o denli şiddetliydi ki, yanında 50 adet muhafız ve 250 silahlı asker olmaksızın seyahat etmeyi reddediyordu. Çok sayıda düşmanının onu zehirlemek istediğine inanan Torquemada, yemek yerken masada daima bir tek boynuzlu at tozu olarak bilinen panzehiri hazır bulunduruyordu. Bu tedbirlere gerek yoktu, zira, Torquemada 1498'de doğal sebeplerden öldüğünde 78 yaşındaydı.

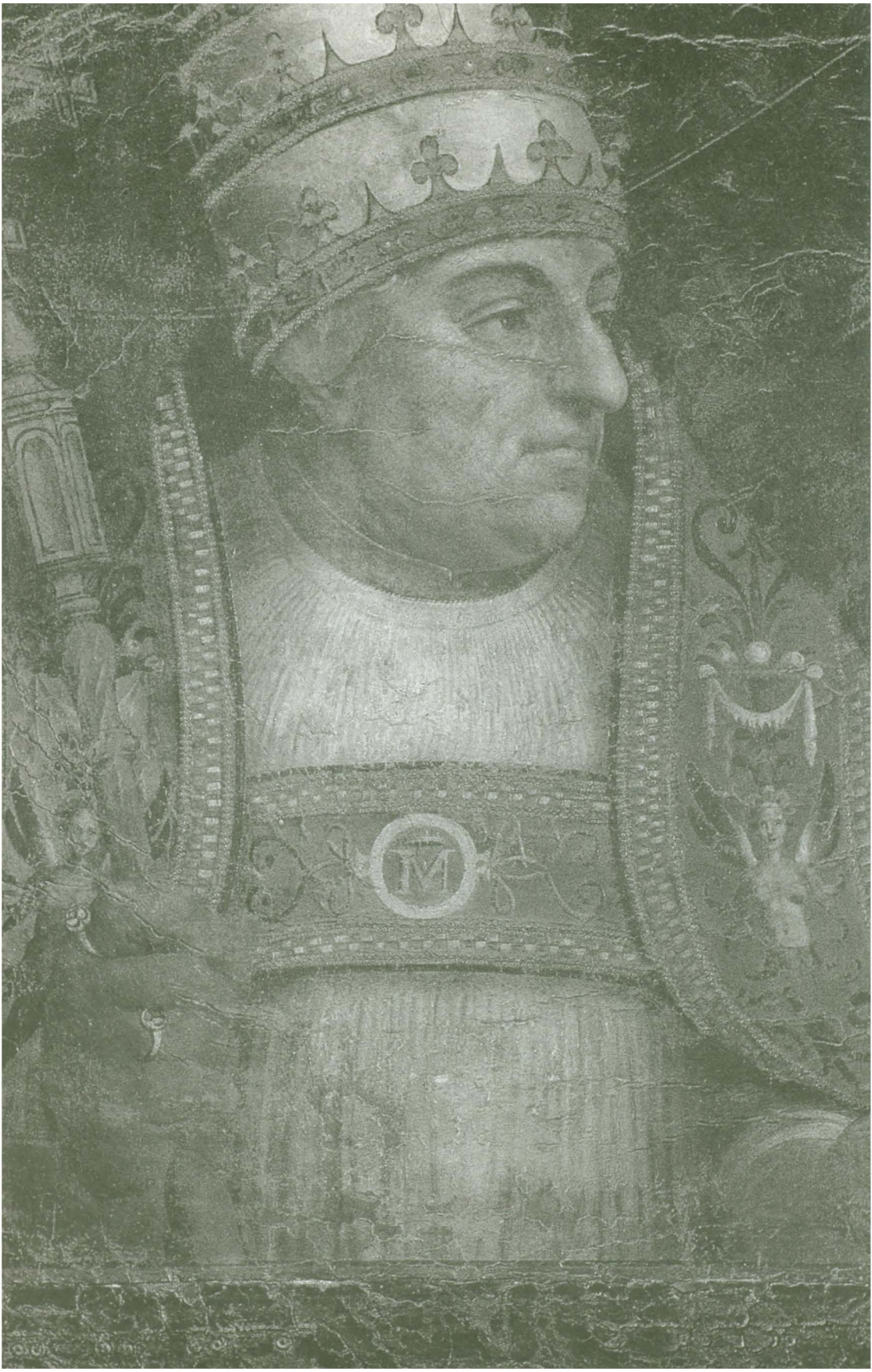
Yine de yarattığı nefret duygusu, ölümünden sonra 330 yıldan uzun bir süre boyunca, 1832'ye dek devam etti ve İspanyol Engizisyonu'nun sona ermesinden iki yıl önce Torquemada'nın mezarına giren soyguncular kemiklerini çıkararak yaktı.

Sonuç olarak, 1834'te bir Kraliyet Kararnamesi'yle İspanyol Engizisyonu'nu kaldırılması için 350 yıl daha geçti. O zamana kadar, 15'ten fazla kuşak engizitör, 150.000 sapkınlık davasını ele aldı. Sadece 1560 ile 1700 yılları arasında görülen davalarda 5000 kadar insan ölüm cezasına çarptırıldı. Ancak, kayıtlar parçalara ayrılmış ve eksik bölümler içeriyordu, bazı dönemleri kapsarken diğerlerini meçhul bırakıyordu. Bu sebeple, öldürülen kurbanların kesin sayısı asla bilinemeyebilir.

Geçmişe Bakmak

Bilim insanlarına göre 40 bin ila 100 bin erkek, kadın ve çocuğun yanı sıra, binlerce kara kedi ve köpeğin, beş yüzyıl içerisinde işkence edilerek öldürüldüğü düşünülüyor. Şeytan ve onun bütün eylemlerinin Avrupalıları esir aldığı, papalar ile engizisyonun Hıristiyanlığı bu esaretten kurtarmak için yürüttüğü mücadele sırasında bu sayı daha da arttı. Avrupa'daki bütün cadı davalarının yaklaşık 12 bininin infazla sonuçlandığı bilinmektedir.

Avrupa'nın bu korkunç süreçten nihayet çıkmasından çok sonra tarihçiler, akademisyenler ve psikiyatristler, kıta tarihindeki bu korkunç dönemi incelediklerinde bunu devasa bir yanılsama olarak gördüler. Dahası, işkence ve zorlanan itiraflarıyla cadı avı, korku, cehalet, fanatiklik, bastırılmış cinsellik ve yaygın histeri ile süregiden bir kabustu. Tarihin bu kısmından duyulan utanç ve kara leke, Avrupa üzerinde uzun bir süre etkisini sürdürdü.

V

BORGIA AİLESİ

Rönesans Dönemi İtalya'sının kent devletlerinde güç, çoğunlukla bir aile meselesiydi. Bu aileler de oldukça dehşetengizdi. Milano'da Visconti ve Sforza, Floransa'da Medici, Ferrara'da d'Este, Cenova'da Boccanegra ya da Barberini, Orsini ve della Rovere ailelerinin hepsi, türlerine özgü özelliklerin bir kısmını ya da tümünü taşıyorlardı.

Hepsi de servet ve prestij kazanmaya yönelik büyük bir hırs duyuyorlar ve akrabalarına yüksek pozisyonlar ve beraberinde gelen müsrif hayat tarzlarını kazandırma isteğine karşı koyamıyorlardı. Güçlerini sıklıkla şiddet, cinayet, rüşvet ve yalnızca kendilerinden yüzlerce yıl sonra gelecek olan, organize suçlarla uğraşan İtalyan ailelerin yöntemleriyle karşılaştırılabilecek türden acımasızca davranışlarla güvenceye aldıkları görülüyordu.

En büyük güç elbette papalığın elindeydi ve papalar Katolik Avrupa'nın hem dini hem de seküler hayatını etkiliyorlardı. Medici, Barberini, Orsini ve della Rovere gibi birçok zengin ve ünlü aile Kilise'ye çeşitli papalar çıkarmıştır ancak aralarındaki en kötü üne sahip olanlar Borgia ailesinden gelenlerdir. Borgia ailesinden çıkan iki papanın birincisi, 1455'te seçilen, önceki adı Alonso de Borja olan yaşlı III. Calixtus'tu. III. Calixtus göreve başlar başlamaz yakınlarına ayrıcalık göstermeye başladı. Vatikan bürokrasisini akrabalarıyla doldurmaya ve onları Kilise'de kârlı pozisyonlara getirmeye koyuldu. Yeğenlerinden ikisi -Rodrigo da bunlardan biriydi- 1456'da kardinal oldular. Bu türden pozisyonlara normalde olgun ve yaşlı erkekler getirilirdi ama ikisi de daha otuz yaşında bile değillerdi. Bu durum Kardinaller Heyetini hem endişelendirdi hem de şaşırttı.

Atamaları hatalı bir öngörüye dayanarak kabul etmişlerdi; iki genç kardinalin pozisyon-

1621'de papa seçilen ancak sadece iki yıl boyunca hüküm süren XV. Gregory, cadılar ve büyücülere karşı, 20 Mart 1623'te, çok daha merhametli bir papalık kararı olan Omnipotentis Dei'yi çıkardı.

İLK BORGIA PAPANIN YÜKSELİŞİ

De Borja ailesi (soyadının asıl söylenişi bu şekildedir), Valencia'nın güneyinde yer alan Aragon Krallığındaki dağların eteklerinde bulunan Torre de Canals'dan gelmektedir. De Borjalar, MÖ 8. Yüzyılda İspanya'da hüküm süren Müslüman Mağriplilerle yapılan savaşta verdikleri hizmetler karşılığında ödüllendirilerek toprak sahibi soylular arasına girmişlerdir. Ama esasen Borjalar, düşük statülerini yükseltmek arzusunda olan, maceracı ve fırsatçı insanlardı. Ailenin bu arzuyu gerçeğe dönüştüren üyesi Alonso de Borja olmuştur.

1378'de doğan Alonso parlak bir öğrenciydi, hukuk okumak için Lerida Üniversitesi'ne girdiğinde yalnızca 14 yaşındaydı. Hâlâ ergenken üniversitede ders vermeye başladı ve sonrasında diplomat ve danışman olarak Aragon Kralı V. Alfonso'nun hizmetine girdi. De Borja'nın en büyük başarısı, Büyük batı Hizipleşmesi denen, Avignon'daki (şimdi Fransa'dadır) rakip papaların, Roma'daki papaların papalığına itiraz etmesinden ortaya çıkan duruma son verilmesine yardım etmesiyle gerçekleşmiştir. Alonso de Borgia, antipapa VIII. Clement'in pes ederek, Roma'daki papa olan V. Martin'i gerçek ruhani lider olarak tanıması için sözlerden, cazibeden ve tehditlerden oluşan bir yöntem izlemiştir. Buna minnettar kalan Martin, ödül olarak Alonso de Borja'yı oldukça itibarlı bir konum olan Valencia Piskoposluğuna getirmiştir.

De Borja 1444'te kardinal yapılmıştır. Artık 66 yaşında olan Alonso ibret verecek kadar sofu ve erdemli bir hayat sürmüştü. Bu durum, metresleri ve gayrimeşru çocuklarıyla birlikte dünyevi zevklerin ve lükslerin keyfini sürmeyi tercih eden diğer kardinallerle tam bir tezat oluşturuyordu. 1455'te Papa V. Nicholas ölüp de yerine geçecek birini seçme zamanı geldiğinde, Kardinal de Borja 77 yaşında, zayıf bir ihtiyardı. Gut hastalığı yüzünden kötürüm kalmıştı ve zamanının çoğunu yatakta geçiriyordu Dolayısıyla kardinaller yeni bir papa seçmek için toplandıklarında de Borja bir aday olarak dikkate bile alınmadı. Ancak seçimde mücadele eden iki papa adayında da anlaşmaya varılamadı çünkü ikisi de rakip Colonna ve Orsini ailelerinden geliyorlardı. İki tarafında eşit oy alması sonucunda Kardinaller Meclisi üçüncü bir aday aramak zorunda kaldı.

Tek seçenek Kardinal de Borja'ydı, çünkü lekesiz bir üne sahip olan ve güçlü ailelerin çıkarlarını taşımayan tek kişiydi. Ayrıca çok yaşlıydı ve uzun süre yaşama ihtimali düşüktü, üstelik uysal ve yumuşak karakteri de onu oldukça kolay idare edilebilir bir papa olacağını düşündürüyordu. Ama bunu düşünenler fena halde yanılmaktaydı. De Borja'nın, sonradan alacağı adla Papa III. Calixtus'un, yalnızca üç yıl hüküm sürdüğü doğrudur. Ancak bu üç yıl içerisinde Katolik Kilisesini Borgia boyunduruğuna almış ve yeğeni Rodrigo'nun verdiği rüşvetler sayesinde 1492'de St. Peter'ın tahtına oturmasının yolunu açmıştır. Ve VI. Alexander olarak Rodrigo tüm zamanların en kötü şöhretli papası olma rekorunu hâlen daha elinde tutmaktadır.

Bu tablo gelecekte Papa II. Pius olacak olan Eneo Silvio Piccolomini'nin 1456'da III Calixtus tarafından kardinal yapılmasını resmediyor.

ları onaylanamadan yaşlı Calixtus'un öleceğini sanıyorlardı. Ancak Calixtus, Rodrigo 1957'de Kilise'nin Şansölye Yardımcısı olana dek inatla hayatta kaldı. Bu pozisyon Rodrigo'yu Papa'dan sonra en önemli kişi haline getiriyor, aynı zamanda da hatırı sayılır bir servete ulaşma fırsatı sağlıyordu.

Rodrigo'nun kardeşi ve Calixtus'un favorisi olan başka bir yeğen, Pedro Luis Borgia da Kilise Başkomutanı yapılarak, papalığa ait silahlı kuvvetlerin başına getirilmişti. Pedro Luis aynı zamanda on iki tane şehrin de valisi yapılmıştı. Bu özellikle güçlü bir konumdu çünkü bu şehirler orta İtalya'da Papa'nın kendi bölgesi olan Papalık Devletleri ve Toskana'da önemli kaleler barındırıyordu.

Calıxtus Haçlı Seferi Çağrısı Yapıyor

Calixtus'un 1453'te Bizans İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis'i işgal eden Osmanlı Türklerinin elinden kurtarmak üzere düzenlemek istediği sefer için gerekli parayı bulmakta kullandığı yöntemler de bir o kadar şok edicidir. Bu işgal, kendine saygısı olan hiçbir papanın kabul edemeyeceği bir şeydi; Osmanlılar Müslümandı ve Roma'dan sonra en Hristiyan şehir olan Konstantinopolis kâfirlerin eline bırakılamazdı. Haçlı seferi yapılabilecek en pahalı seferlerden biriydi ve Calixtus kaynak sağlayabilmek için elindeki altın, gümüş, sanat eserleri, değerli kitaplar, maaşlı memurluk pozisyonları ve papalık bölgeleri de dâhil olmak üzere satabileceği her şeyi sattı. Aynı zamanda, Katoliklerin ölümden sonra günahları yüzünden cezalandırılmaktan korunabilmek için ödedikleri ücretler olan 'afları' da satışa çıkardı.

Ancak Papalığın bu devasa satışı boşunaydı. Fransa ve Almanya kralları gibi, Hristiyan Avrupa'nın önemli hükümdarları yeni bir kutsal savaş çıkarmak istemiyorlardı. Papa'nın seferi için asker ve silah sağlamayı reddettiklerinde daha fazla yapılacak bir şey yoktu. Sonuç olarak Konstantinopolis hiçbir zaman Hıristiyanlığa döndürülemedi. Doğal olarak Roma'da Papa III. Calixtus'a duyulan saygı da epey azaldı. Durum o kadar kötüydü ki Calixtus 1458'de öldüğünde, Vatikan'a getirdiği kumandanlar ve yöneticiler kendilerini büyük bir tehdit altında hissederek korku içinde Roma'dan kaçtılar.

VATİKAN SÖZLÜĞÜ

AFLAR

Af, kişinin yaşarken işlediği ölümcül günahları sonucu cehennemde sonsuza dek lanetlenmekten kurtarılmak üzere bağışlanması ya da yarı aftı. Ancak işlenen günahı öncelikle Kilise'nin affetmesi gerektiği şeklinde önemli bir koşul vardı. Bu, affın ancak günahkâr kimsenin yaptığı yanlışları itiraf etmesi ve ibra edilmesi (bağışlanması) durumunda gerçekleştiği anlamına geliyordu. Ne yazık ki zaman içerisinde bu sistem kötüye kullanılmaya başlandı ve af, günahkârın yaptığı bir ödeme karşılığında günahlarının tümden affedilmesi haline geldi. Alman rahip ve teolog Martin Luther 1517'de ünlü itirazını (Protestan Kilisesi'nin doğmasına neden olan itiraz) yayınladığında bu af, onu korkunç bir suistimal olarak değerlendiren eleştirilerin hedefi oldu.

Papalığı Beklerken

Rodrigo Borgia Aziz Peter'ın tahtına ulaşmak için otuz dört yıl boyunca, dört papanın daha hüküm sürmesini beklemek zorunda kaldı. En sonunda Papa olduğunda genç, güzel görünümünü ve ince bedenini kaybetmişti. Ancak elinde kalanlar çok daha önemliydi. Genç bir adamken, amcası Calixtus'tan sonra gelen Papa II. Pius onu seks eğlencelerine katılma tutkusunun

Burada kardinaller birlikte resmedilen III. Calixtus, Portekiz'in Atlas Okyanusunda köle ticareti yapmasına izin veren bir papalık fetvası da yayınlamıştır.

'yakışıksız' olduğu konusunda uyarmış ve 'daha sağduyulu' davranarak onurunu korumaya teşvik etmişti.

Papa nefesini boşa harcamıştı. Kırk yıl sonra bile değişen hiçbir şey yoktu. Rodrigo'nun, tabiri caizse 'bahçe eğlenceleri' olarak adlandırılan ahlaksızlıklara olan düşkünlüğü her zamanki kadar fazlaydı. Üç ya da dört ayrı metresten sekiz çocuğu oldu -sonuncusunda 61 yaşındaydı- ve bir keresinde dediği üzere hala "zinde ve arkadaş canlısıydı" ayrıca "para meselelerinde muhteşem bir becerisi" vardı. Bu 'muhteşem becerinin' ona papa olmasının hem öncesinde hem de sonrasında getirdiği servet muazzamdı. Çağdaşlarından biri şöyle yazmıştır:

> "... papalık makamı, İtalya ve İspanya'daki sayısız manastırı ve Valencia, Porto ve Cartagena'daki üç piskoposluğu ona büyük bir gelir getiriyor ve yalnızca Şansölye Yardımcılığı makamının bile ona 8000 altın florin kazandırdığı söyleniyor. Tabakası, incileri, eşyaları ipek ve altınla işlenmiş, her alanla ilgili sayısız kitabı var... Sayılamayacak kadar çok yatak perdesinden ya da atlarının süslü koşum takımlarından ya da muhteşem kıyafetlerinden ve sahip olduğu büyük miktarda altın paradan bahsetmeme bile gerek yok."

Bu adam övülesi bir papa olmak için azizlerin yolunu takip edecek türden biri değildi. Ona göre papalık sömürülecek ve bol bol kâr sağlanacak bir işti. Rodrigo Borgia'nın başka bir çağdaşı olan tarihçi Francesco Guicciardini de tam olarak böyle düşünüyordu. Onun papalığıyla ilgili şöyle demiştir:

> "Hem bedenin hem de ruhun bütün ahlaksızlıklarını bünyesinde barındırıyordu... Ne dini vardı ne de sözünü tutardı. Bol keseden söz verir ancak kendisine faydası dokunmayan hiçbir şeye bağlı kalmazdı. Onun zamanında Roma'nın nasıl bir hırsız ve katil yuvası olduğuna bakılırsa, adalete hiç önem verdiği yoktu. Bütün bunlara rağmen hayattayken günahları cezasını bulmadı, öldüğü güne dek refah içindeydi. Kısaca söylemek gerekirse, kendinden önce gelen

Papa VI. Alexander'ın (Rodrigo Borgia) çağdaşı ressam Perugino Pinturicchia (1454-1513) tarafından yapılan bir portresi.

Papalık Devletlerinin dokuzuncu yüzyıldan beri kendi para birimleri vardı. Papa VI. Alexander döneminden bir para.

belki de bütün papalardan daha kötü ve daha şanslıydı."

Böyle bir karakterle, Rodrigo Borgia'nın kişisel hırsı hiç sınır tanımamış ve bu hırs yaşlılığında bile biraz olsun zayıflamamıştır. Bilerek, Avrupa'nın bütün önemli politik mecralarında parmağı olan bir soy yaratmaya koyuldu. Papa VIII. Innocent 1492'de ölüp Kardinaller Meclisi yeni bir papa seçmek için toplandığında buna sonrasında da devam edeceği bir ikiyüzlülükle başlamıştır.

Borgia'nın seçimi kazanma şansı Innocent'ın ölümünden önce biraz zayıftı. Kendisinden nefret eden Kardinal Giuliano della Rovere onun, İspanyolların Vatikan'da ağırlıklı olarak bilindikleri şekliyle bir 'Katalan' olduğunu, bu yüzden de güvenilemeyeceğini hatırlatarak ismini lekeledi. Rodrigo Borgia da orada bulunmasından dolayı bu karalamayı duydu. Hakaretler savurarak, kendisini öyle coşkulu bir şekilde savundu ki rakipler, ölen papaya saygısızlık etmemek adına sakinleşmeye ikna edilmeden önce neredeyse yumruklaşma noktasına gelmişlerdi.

Seçime Hile Karıştırma

Ancak bütün kardinaller birbirlerine üstünlük sağlamak ve kendi adaylarının kazanmasını garantilemek istediğinden arka planda üçkâğıtlar ve anlaşmalar bütün hızıyla devam ediyordu. Seçimlerini Tanrının iradesine ya da Kutsal Ruhun işlerine verilen öneme, yani papa seçimlerinin geleneksel ölçütlerine göre değil, İtalya'nın şehir devletlerinin, her biri kendi çıkarlarını gözetebilecek bir papa isteyen yöneticilerinin dileklerine göre yapıyorlardı.

Bunu gerçekleştirmek için ortada muazzam miktarda bir para vardı. Mesela Napoli Kralı Ferrante, Vatikan'da Napoli'nin çıkarlarına hizmet edecek bir papa seçilmesini sağlamak üzere kardinallerin oylarını satın almak için bir servet değerinde altın teklif ediyordu. Kirli taktikler konusunda da hiçbir sınır yoktu. Örneğin Milano'dan gelen ya da destek alan hiçbir adayın kazanamaması için, Milanoluların bütün İtalya'yı ele geçirmek gibi bir planları olduğu söylentisi yayıldı.

Rodrigo Borgia'nın bu güç oyununa dâhil olmamasının yegâne sebebi, İspanyol olmasından ötürü diğer kardinallerin ona güvenmemesiydi. Ama bu durum, onun heyetteki çoğu kardinal gibi safi kişisel çıkar ve rüşvet mekanizmalarıyla bozulmadığı anlamına geldiğinden, Borgia'ya avantaj sağladı. Rodrigo ayrıca diğerlerinden yalnızca çok azında olan, belki de hiçbirinin sahip olmadığı başka bir avantaja sahipti: O kadar zengindi ki, heyetteki oyların çoğunu satın alabiliyordu.

Bu on altıncı yüzyıl hicvinde, paralar yağmur gibi yağarken Papa VI. Alexander (en sağ) ve favorileri onları yakalamak için ellerini uzatıyor.

RODRIGO BORGIA'NIN SARAYI

Dönemin önce gelen Rönesans sanatçıları ve zanaatkârları tarafından Rodrigo Borgia için yapılan saraya, zarif bir şekilde yükselen Toskan nizamı sütunlarla süslenen bir avludan giriliyordu. Kendisine teklif edildiğinde Kardinal Sforza'nın bu baş döndürücü yere itiraz edememiş olmasına şaşamamak gerek. Şöyle yazmıştır:

> "aray fevkalade bir şekilde dekore edilmiş. Büyük giriş salonunun duvarları kaliteli goblenlerle kaplı, zemindeki halılar, üzerinde bir gölgelik olan, şatafatlı bir kırmızı satenle kaplanmış bir sedir ve üzerinde altın ve gümüş tabaklardan oluşan güzel ve geniş bir koleksiyon olan bir sandık da içeren dekorla uyum içerisinde. Buranın ilerisinde iki oda daha var, biri kaliteli satenle kaplı ve halı döşenmiş, burada da İskenderiye kadifesiyle kaplı, gölgelikli bir sedir mevcut. Diğer oda, altın rengi bir kumaşla kaplı bir koltukla daha bile abartılı. Bu odada ortadaki masa İskenderiye kadifesinden bir kumaşla kaplı ve etrafında ince bir işçilikle oyulmuş sandalyeler var.

Papalık için en büyük rakipleri Milano Kardinali Ascanio Sforza ve Kardinal Giuliani della Rovere'ydi ki bu ikincisi Fransa Kralı VIII .Charles tarafından 200,000 düka altınıyla finanse edilmişti. Cenova Cumhuriyeti de seçim kampanyasına 100,000 düka altınıyla katkıda bulunmuştu. Oylamada Della Rovere ve Sforza birincilik için başa baş gidiyordu, Rodrigo ise üçüncüydü. Ama ara çok da açık değildi ve diğer iki adayın yarattığı çıkmaz da Borgia'nın kazanma şansını arttırıyordu.

Artık della Rovere ve Sforza'nın arasından sıyrılıp ödülü alabileceğine inanan Rodrigo, kardinallere reddedemeyeceklerini bildiği teklifler yağdırdı. Bu rüşvetlerin arasında İspanya ve İtalya'da piskoposluklar, geniş arazi ve mülkler, manastırlar, şatolar, kaleler, valilikler, Kilise makamları, altın, mücevher ve her türden hazine de vardı.

Kardinal Ascanio Sforza'nın bir Rönesans sanatçısı tarafından yapılan portresi. Sforza inatçı bir politikacıydı ancak papalık hırsı Rodrigo Borgia'nın açgözlülüğü ve servetiyle boy ölçüşememiştir.

En Büyük Rüşvet

Rodrigo en değerli ve en cezbedici rüşvetleri Milanolu aday Kardinal Ascanio Sforza'ya ayırmıştı. Ona kendi Şansölye Yardımcılığı pozisyonunu ve buna ek olarak Vatikan'ın karşısındaki Tiber Nehri kıyısında yer alan muhteşem sarayını teklif etti. Roma'da birçok görkemli malikâne vardı ama hiçbiri bunun yerini tutamazdı.

Bunlar muhtemelen bir kardinale teklif edilen en büyük rüşvetlerdi ve Sforza teklife en fazla beş gün dayanabildi. Bir tarihçinin yazdığına göre bundan kısa süre sonra büyük bir miktar gümüşle yüklenmiş dört katırlık bir konvoy Rodrigo'nun sarayından yola çıkarak, Sforza'nın şahane ama çok daha basit olan malikânesine doğru yola çıktı.

Sforza'nın papa yarışından çekilmesiyle Milano yanlısı ihtilafın tamamı Rodrigo Borgia'nın tarafına kaydı. Borgia ailesinden başka bir papanın gelmesindense herhangi birinin gelmesi yeğdir diyen Kardinal della Rovere mecburen tükürdüğünü yalamak zorunda kaldı ve bunu sadece görünümü kurtarmak için yapsa da, oyunu Rodrigo'ya

Papalık yarışından çekilmesi için Ascanio Sforza'ya rüşvet olarak verilen Sforza Cesarini Palazzosu. Bugün oldukça bozulmuş olsa da hâlâ ayaktadır.

verdi. Diğer kardinaller ödüllerini hızla ceplerine indirdiler ve oy pusulalarını aynı biçimde işaretlediler. Sonuncusunun yaşlılıktan nerede olduğunun ya da ne yaptığının zar zor farkında olan doksan altı yaşında bir kardinal olduğu söylenir. Borgia'nın teklif ettiği teşvikleri yalnızca beş kardinal reddetmişti. Kabul edenler, elbette onlardan sayıca epey fazlaydı.

Bütün gece süren oturum sonucunda en sonunda karara varıldı. Artık Papa VI. Alexander olan Rodrigo Borgia papa cübbesini giyerek, geleneksel bildiriyi okumak üzere Vatikan balkonunda büyük bir kalabalığın karşısına çıktığında tarih 11 Ağustos 1492'ydi ve şafak sökmek üzereydi: "Ben Papa'yım ve İsa'nın Vekiliyim. Şehri kutsuyorum, diyarı kutsuyorum, İtalya'yı kutsuyorum, dünyayı kutsuyorum."

Roma'da papa seçimlerine isyan ve yağmayla damga vurmak bir gelenekti ve ikinci Borgia papanın galibiyetinde de bir istisna yaşanmadı. Sonuç açıklanmadan önceki kargaşada yaklaşık iki yüz insan öldü ve olaya dikkat çekmek için bütün şehirde kilise çanları çalındı. Bu seçimi eşsiz kılan uyandırdığı şaşkınlık, öfke ve korkuydu.

"Artık bir kurdun elindeyiz" diyordu kendisi de gelecekte Papa X. Leo olacak olan Floransa Kardinali Giovanni di Lorenzo de Medici. "Belki de bu dünyanın gördüğü en doymak bilmez kurdun. Eğer kaçmazsak, önünde sonunda hepimizi midesine indirecek."

sans İtalya'sının, daha mübarek ve ruhani bir papayı afallatacak olan açgözlü, materyalist ve lüks düşkünü dünyasıyla baş etmesini sağlayacak özelliklere sahipti. Amcası Papa Calixtus'un ve ondan sonra gelen diğer dört papanın hükümdarlıkları sırasında Rodrigo Borgia usta bir diplomat ve yönetici haline gelmişti. İstediği şeylere ulaşmak için 'yüksekten gelen emir' yerine, dostane ilişkileri kullanmasını da iyi biliyordu. Vatikan'daki saray mensupları karşılarına beklenmedik bir şekilde çıkan bu arkadaş canlısı ve sabırlı papa karşısında epey şaşkınlığa düştüler. Özellikle de Alexander'ın fakir dullar ve diğer basit insanların sorunlarıyla ilgilenmekte ve bu sorunları çözmek için hemen harekete geçmekteki istekliliği dikkatlerini çekti.

On altıncı yüzyıldan, VI. Alexander'ı papalığın üçlü tacını giyen Şeytan olarak resmeden Katolik karşıtı bir hiciv.

Hileli Seçim

Venedikliler, Ferraralılar ve Mantovalılardan oluşan birçok kişi daha kurallara uyulmadığı konusunda bağırıp çağırdılar ve seçimin hileli, dolayısıyla hükümsüz olduğunu ilan etmekten bahsedildi. Elbette, gerçekten de tümüyle hayasız bir dalavere söz konusuydu ancak Borgia'dan rüşvet alan kardinallerin hiçbiri bir şey belli etmedi, zaten yeni papa da arkasında kendisinin aleyhine kullanılabilecek hiçbir iz bırakmamak için çok dikkat etmişti. Napoli Kralı Ferrante, kendi adayının kazanması için harcadığı büyük miktarda paranın papa tacını kazanmaya yetmediğini öğrenince ağladı. Ama her şey o kadar da kötü değildi, VI. Alexander'ın seçilmesiyle ortaya çıkan bazı korkular yersiz çıktı. Yozlaşmış, ahlaksız ve inançsızdı evet ama ikinci Borgia papa, aynı zamanda Röne-

VI. ALEXANDER'IN TAÇ GİYME TÖRENİ

Alexander'ın 26 Ağustos 1492'de gerçekleşen taç giyme töreni, o kadar ölçüsüzdü ki muzaffer Roma imparatorlarınınkini gölgede bırakıyordu. Alay üç kilometren uzundu ve on bin atlı, papanın tüm ev halkını ve her birinin yanında on iki adamlık bir heyet olan, at sırtında ilerleyen kardinaller ve yabancı büyükelçileri içeriyordu. Papa Alexander'ın kendisi ise en önde, onu yoğun ağustos güneşinden koruyan bir gölgeliğin altında at sürüyordu. Papalık muhafızları ve Vatikan sarayı memurları da hemen ardından geliyordu.

İki taraftaki sıkış tıkış kalabalığın arasından yavaşça ilerleyen alay, özellikle asılan ve bazılarında adeta dine küfür içeren sloganların yazdığı kemerlerin altından geçiyordu: "Yenilmez Alexander", "Muhteşem Alexander" ve "Yüce Tanrı Alexander'ın Taç Giyme Töreni" gibi. Ancak bunlar, altından kemerlerin üzerinden yazan bir başkasının yanında bir hiçti: "Roma, Sezar'ın yönetimindeyken görkemliydi, Alexander'ın yönetiminde çok daha görkemli olacak. Çünkü ilki ölümlüyken, ikincisi bir tanrı."

Sıcak ve kalabalık öyle fazlaydı ki Alexander iki defa bayıldı. Ama bu anlar zayıflık gösterdiği yegâne zamanlardı. Taç giyme töreni ve bağlantılı kutlamalar tamamlandıktan sonra Alexander hiç de şakası olmayan bir papa olduğunu göstermek için hiç vakit kaybetmedi.

Çevresini lüks ve zevk-ü sefayla donatan bir adam için çok daha hayret verici olan başka bir şey ise Papa Alexander'ın Vatikan'da uyguladığı özenli bütçe planlamasıydı. Rodrigo'nun Roma'daki kalesinde düzenlenen ziyafetler daha kısa bir süre önce bütün şehirde konuşuluyordu. Öylesine büyük bir müsriflik içeriyorlardı ki Antik Roma'da imparatorların verdikleri şölenleri gölgede bıraktıkları söyleniyordu: som altından tabaklarda en pahalısından yemekler servis ediliyor, abartılı bir şekilde süslenmiş kadehlerde en iyisinden şaraplar sunuluyordu. Şimdiyse papa olarak aşırı Vatikan yemeklerini azaltarak, öğün başı tek seçeneğe düşürmüştü. Bu azaltma o kadar fazlaydı ki papanın yemeklerine davet edilen konuklar daveti reddetmek için bahaneler uydurmaya başlamışlardı.

Alexander'ın Gizli Ailesi

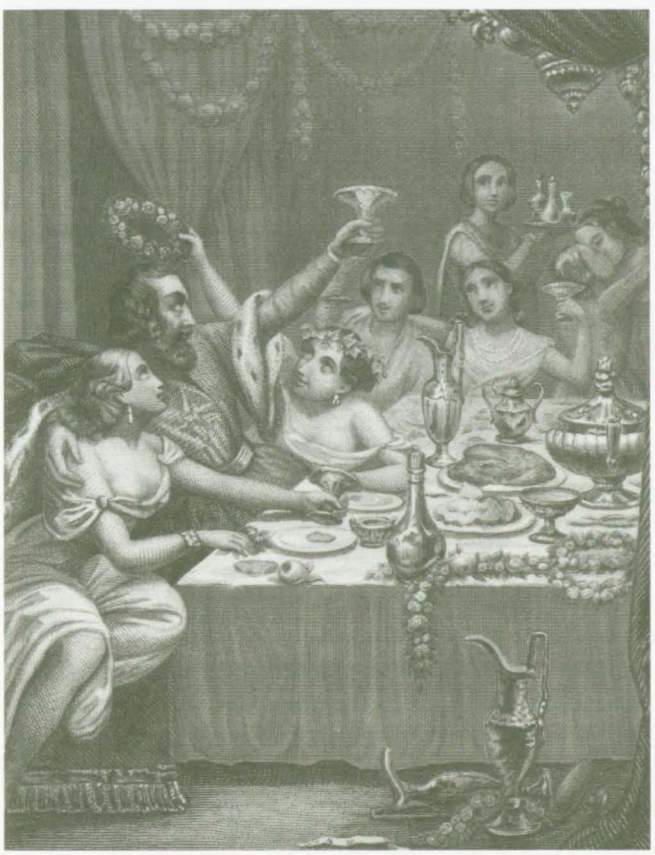
Alexander ayrıca cinsel hayatını ve sonuçlarını halkın gözünden saklamak için de yöntemler aramaya başladı. Fark etmişti ki -ya da fark ettiğini iddia ediyordu ki- artık papa olduğundan çocukları onun için bir utanç kaynağı olabilirdi; bu yüzden de taç giyme töreninde Ferrara Dukalığı Elçisi Giovanni Boccaccio'ya, çocuklarının hem Vatikan hem de Roma'dan uzak kalmalarını sağlayacağını söyledi. Bu, çocuklarını Papa Alexander kadar seven bir adam için muhtemelen imkânsızdı. Onları çok sevse de, aynı zamanda çocuklarını ve diğer yakın akrabalarını, papalığının kuvvet üssünü sağlamlaştırmak için kullanmakta kararlıydı. Sonuç olarak Boccaccio'ya verdiği sözü yalnızca beş gün boyunca tuttu ve oğlu Cesare Borgia'yı Valencia Başpiskoposu yaptı. Bu, Cesare'i daha 17 yaşındayken bütün İspanya'nın başpiskoposu haline getiriyordu. Papa, genç Cesare'ın bir rahip olarak kabul edilmediği ayrıntısını önemsemedi. Buna ek olarak Alexander başka bir oğlu olan 11 yaşındaki Jofre'yi Mayorka Piskoposu olarak atadı ve Valencia Katedralinin başdiyakozu yaptı.

Kız kardeşleri Lucrezia, başka bir oğul olan Juan ve Cesare ile Jofre, Alexander'ın ilk metresinden, üç kere evlenen Vannozza dei Cattani'den olan çocuklarıydı. Farklı annelerden doğma Giralomo ve Pier Luigi adlı iki oğlu ve Isabella adlı bir kızı daha vardı; son çocuğu Laura ise, Papa'nın en son metresi Giulia Farnese'nin kızıydı. 1492'de Giulia ve aşığı yeni papa garip bir duruma düşmüşlerdi. Roma'nın en meşhur insanı olarak, gelip gittiği yerler devamlı gözlem altında olan Alexander, elbette Giulia'yı yerleştirdiği Monte Giardano sarayına gidemiyordu. Vatikan'daki Aziz Peter kilisesinin basamaklarından yalnızca birkaç adım uzakta yer alan Santa Maria in Portico Kilisesi çok daha elverişli bir seçenek oluşturuyordu.

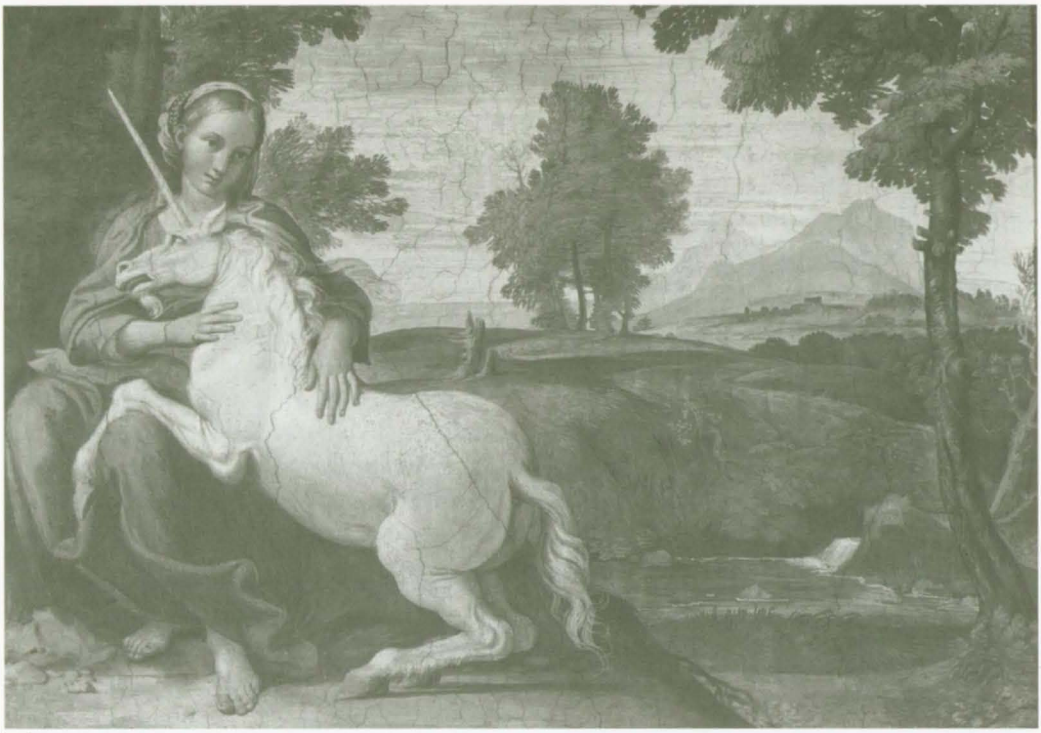
Tek sorun Santa Maria in Portico'da halihazırda oturan birinin olmasıydı, bu da Kardinal Zeno'ydu. Gerçi bu önemsiz bir sorundu ve Kardinal, sarayı bir süreliğine Papa'ya vermekle kendisi için en iyisini yapmış olacağına ikna edilince hemen çözülmüş oldu. O sırada hamile olan Giulia, Papa'nın kızı Lucrezia ve onun dadısı Adriana del Mila'yla birlikte saraya taşındı. 1492'nin ilerleyen aylarında Giulia, Laura'yı doğurdu. Ancak Alexander istediği gizliliği sağlamayı başaramadı. Kız büyüdükçe gitgide babasına benzedi ve kısa süre sonra bu mesele bütün Avrupa'da dedikodu malzemesi haline geldi. Tarihçiler, Giulia'dan 'Alexander'ın Odalığı' olarak bahsettiler ve bir hicivci onu 'İsa'nın Gelini' olarak adlandırdı ki bu unvan Giulia'nın epey hoşuna gitti.

Alexander'ın ailesi ve diğer akrabaları onun için özel önem taşıyordu çünkü Roma düşmanlarıyla çevrili gibiydi. Aralarında, 1492'deki oylamada safdışı bıraktığı kardinaller, hayal kırıklığına uğrayan destekçileri ve Alexander gibi güçlü bir adamdan korkan ve onun yerine, kendi isteklerine göre kontrol edebilecekleri bir kutsal lider tercih eden Roma'nın önde gelen aileleri de vardı. Bir Katalan, dolayısıyla Vatikan'da geçirdiği yıllara rağmen papalık görevini olması gerektiği gibi yerine getiremeyecek şeytani bir yabancı olduğu için birçok İtalyan Alexander'a şüpheyle yaklaşıyordu.

Alexander'a göre bunun çaresi etrafını, gerçekten

Papa Alexander, kızı Lucrezia'nın 1493'te ilk kocası Giovanni Sforza'yla evlenmesini kutlamak için müsrif bir yemek vermiştir.

Tek boynuzlu atla birlikte bir kadın resmeden Zampieri Domenichino (1581-1641) kadının yüzü için Papa VI. Alexander'ın metresi Giulia Farnese'in yüzünü model almış olabilir.

güvenebileceği tek insanlar olan kendi akrabalarıyla sarmaktı. Bu akraba kayırma durumu elbette Vatikan'da ilk defa görülmüyordu. Kendi zamanında Calixtus amcası da bu konuda uzmanlığını konuşturmuş, birçok başka papa da papalık makamını, ailelerine başka türlü ulaşamayacakları unvanlar, servet ve mevki kazandırarak onları zenginleştirip, yükseltmek için kusursuz bir fırsat olarak görmüştü. Yine de Alexander hepsini gölgede bıraktı. Bu despot, ketum ve ayrıcalıklı papalık rütbesi onun elinde mafyayı anımsatan bir hal aldı; gerektiğinde şiddet ve sömürüyü kullanan ve olağanüstü miktarda paralarla yürütülen bir düzen haline geldi.

Alexander'ın genç oğulları Cesare ve Jofre'yi yüksek yerlere ataması yalnızca bir başlangıçtı. Kutsal Kardinaller Kurulu'nu Borgia ve bağlantılı ailelerin üyeleriyle doldurdu. Yeni kardinallerden en önemlisi Cesare Borgia'ydı; gerçi Alexander, sadece meşru doğumluların kardinal olabilmesi kuralını bertaraf etmek için hileye başvurmak durumunda kalmıştı. Cesare, elbette gayrimeşru bir çocuktu ancak bir papalık fetvası yayınlayarak, onu metresi Vanozza de'Cattanei ve ilk kocası merhum Domenico Giannozzo Rignano'nun oğlu ilan eden babası tarafından ustalıkla meşru kılındı.

Ama aynı gün çıkarılan başka bir fetva ilkini tersine çevirerek, Papa Alexander'ın Cesare'ın babası olduğu gerçeğini onayladı. Bu ikinci fetva rahatlıkla görmezden gelindi ve usulen kabul edildi. Ancak dahası, Papa Alexander Cesare Roma'ya resmi girişini yaparken Kutsal Kurul'daki bütün kardinallerin orada bulunması gerektiğinde ısrar etti. Tahmin

Papa VI. Alexander'ın oğlu Cesare'la (sağda) yaşadığı anlaşmazlıklar onu on sekiz yaşındayken kardinal yapmasını engellememiştir.

edileceği üzere buna en sert şekilde karşı çıkan kişi, Kurul'un bu şekilde 'kirletilip, istismar edilmesine' izin veremeyeceğini söyleyen Kardinal Giuliano della Revere oldu. Yine de tam da bunu yaptı ve diğer kardinallerle birlikte Cesare'a, Papa'nın onlardan talep ettiği hürmeti göstermek zorunda kaldı.

Kardinaller Papa'nın piçini kendileriyle eşit bir mevkiye kabul etmiş olmalarından dolayı zaten öfkeden deliye dönmüşlerdi ki, Alexander yine benzer bir tartışma yarattı: Giulia Farnese'in küçük erkek kardeşi Alessandro'un da kardinal yapılmasını teklif etti. Bu durum Giulia'nın cinsel hizmetlerinin ödüllendirilmesi olarak algılandı ve Kardinaller Kurulu'ndaki tansiyonu daha da yükseltti. Ama Papa, kardinallerin yerine kendi adaylarını geçirerek Alessandro'yu yine kardinal yapmakla tehdit ederek bu atamayı yine zorla gerçekleştirdi.

Ayrıca Papa, çocukları için avantajlı evlilikler ayarlayarak Borgia ailesinin etkisini İtalya'nın hem içine hem de dışına daha da yaydı. Alexander'ın oğlu Jofre'nin, Napoli Kralı Ferrante'nin torunlarından biri olan Aragonlu Sancia'yla evlenmesi, Papa'ya hem Napoli hem de Aragon'a hükmeden kraliyet ailesiyle bir bağlantı kazandırmış oldu. Jofre'nin kız kardeşi ve Papa'yla metresi Vannozza dei Cattenei'nin tek kızı olan Lucrezia Borgia, Borgialarla ilgili efsanelerinde bahsedilen kötücül zehir tedarikçisinden çok bir kurbandı. Görünüşte babası ona tapıyordu ancak bu durum, politik amaçlarına hizmet etmek için üç kere evlendirmesine engel olmadı. 1493'te, on üç yaşındayken evlendiği ilk kocası Giovan-

ni Sforza, Alexander'a Milano'yla güçlü bir bağlantı sağlayacaktı. Ancak Giovanni'nin bu konuda hiç de tatmin edici olmadığı ortaya çıktı. Kayınpederininkilerdense Fransızların çıkarlarını gözetmeye alışmıştı ve Alexander'ın kendisinden istediği üzere papalık ordusunda görev almayı ısrarla reddediyordu.

Lucrezia'nın Boşanması

Suç ortağı Cesare'ın yardımıyla Alexander, isteklerini yerine getirmeyen Giovanni'den kurtulmaya karar verdi. Giovanni'yi, Rönesans zamanında yaşayan biri için kabul etmesi korkunç olan ve gerçeklik taşımayan

bir şeyi itiraf etmeye, iktidarsız olduğundan Lucrezia'yla olan evliliğinin hiçbir zaman tamamına erdirilemediğini söylemeye zorladılar. Lucrezia'nın o sırada hamile oluşu tümüyle görmezden gelindi. Bunu izleyen boşanma, Papa'nın Lucrezia'ya ikinci eş olarak Bisceglie Dükü, on yedi yaşındaki yakışıklı Aragonlu Alfonso'yu seçmesine olanak verdi. Alexander zaten birkaç yıldır Napoli için birtakım planlar yapıyordu ve Aragonlu ailesi şehir üzerinde hâkimiyet kuran Alfonso, bu arzularını yerine getirmek için mükemmel bir araçtı.

Evlilik 1498'de gerçekleşti. Ancak kendisinden önceki Giovanni Sforza gibi, Alfonso da çok geçmeden faydasızlaştı. Fransız ve İspanyol güçlerinin Napoli'de Aragon kontrolünü sona erdirmesiyle birlikte genç Alfonso da harcanabilir hale geldi. Muhtemelen Papa'nın müsamahasıyla Cesare, 1500 Temmuzunda Alfonso'ya Vatikan'daki Aziz Peter kilisesinin yanından geçerken saldırmaları için silahlı yandaşlarını gönderdi. Alfonso'yu o sırada öldürmeyi başaramadılar ancak Cesare, görünüşe bakılırsa kayınbiraderini iyileşme sürecindeyken bizzat kendisi boğarak, görevi tamamladı. Yirmi yaşında dul kalan Lucrezia çok üzüldü çünkü Alfonso'yu gerçekten de seviyordu. Papa Alexander Lucrezia için, ilkinden çok daha iyi olan başka bir Alfonso'yla üçüncü bir evlilik ayarlayarak bu sefer amacına ulaştı.

Bu, ailesi şehir devleti Ferrara'yı yöneten Alfonso d'Este'ydi. Önceleri Alfonso, Lucrezia'yla evlenerek onun ahlaksız ailesine katılmayı reddetti. Cinayet, ensest, ahlaksızlık ve sefahat suçlamaları da dâhil olmak üzere akla gelebilecek her tür suçu içeren sarsıcı dedikoduların daimi olarak Borgia ailesinin etrafını sardığı düşünülecek olursa bu hiç de şaşırtıcı değildi. Ama Alfonso en sonunda boyun eğdi ve çift 30 Aralık 1501'de evlendi. Lucrezia'nın ilk iki kocasının aksine, Papalık Devletlerinin kuzey sınırından yer alan ve hem Alexander'a, hem de ondan sonra gelen papalara on altıncı yüzyılın sonuna dek güç

Papa Alexander oğlu Cesare'ı (soldan ikinci) on sekiz yaşında kardinal yapmıştır. Giuseppe-Lorenzo Gatteri (1829-86) tarafından yapılan bu tablo Cesare'ın Vatikan'dan gidişini resmetmektedir.

ve nüfuz sağlayan şehrin kontrolü tümüyle Alfonso ve d'Este ailesinin elindeydi. Daha sonrasında Ferrara Papalık Devletlerine katıldı.

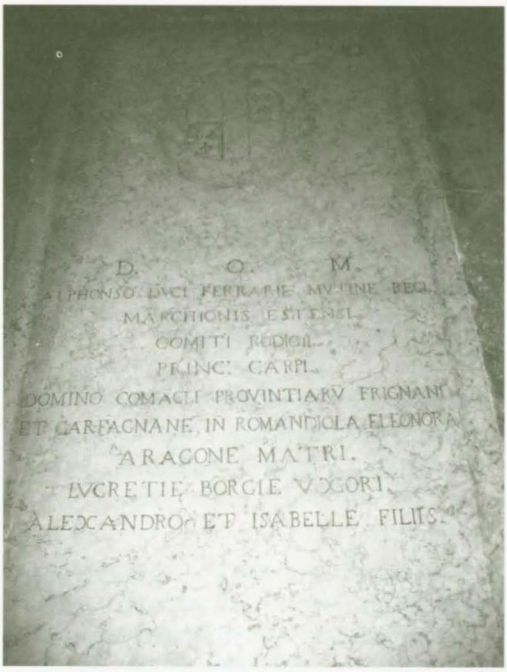
En Sevilen Evlat

Diğer çocuklarına karşı ne kadar cömert olursa olsun, Alexander'ın babalık ihsanının aslan payı, gözdesi Juan Borgia'ya gitti. 1488'de, Alexander papa olmadan dört yıl önce, İspanya'daki Borgia aile mülkü Gandia Düklüğü, Alexander'ın üvey kardeşi Pedro Luis tarafından vasiyetle 11 yaşındaki Juan'a bırakılmıştı. Juan'ın ağabeyi Cesare, Vatikan'da 'şımarık oğlan' diye bilinen (ve hayatının çoğunda da öyle kalan) bu kayırılan kardeşi için kendi sırasının atlanması karşında çok öfkelendi.

Cesare, ruhban sınıfı üyesi olduğu için Juan'ın bu din dışı şerefine nail olamayacağı halde, o kadar kızmıştı ki onu öldüreceğine yemin etti. Ama o sırada kendisi de sadece on üç yaşındaydı, bu yüzden bu tehdit ciddiye alınmadı.

Gandia Düklüğü, Pedro Luis'den Juan'a kalan tek şey değildi. Pedro için düşünülen gelin Maria Enriques de Luna da ona miras kaldı. On altı yaşındaki Juan, İspanya'ya ve Dükalığına ulaşmak için 1493'te denize açıldı. Yolculuk, bir imparatora daha çok yakışacak türden görkemli bir yolculuk oldu. Üzerine titreyen babası ona İtalya'dan İspanya'ya taşımak için dört tane kalyon gerektirecek kadar çok altın, mücevher, gümüş, para ve daha birçok ganimet vermişti. Dedikodulara ve diğer gözlemcilere göre, aile Vatikan hazinesini İspanya'ya taşıyordu.

Bartolomeo Veneziano (1502-1555) tarafından yapılan bir kadın portresi. Papa Alexander'ın babası tarafından avantajlı evlilikler yapmakta bir piyon olarak kullanılan en büyük kızı Lucrezia Borgia olduğu düşünülmektedir.

Tekerlek üzerinde bir kurbana işkence etmek, bedeni tam anlamıyla parçalara ayırırdı. Bir keşiş, muhtemelen itiraf yazmak üzere kalem ve kağıt ile kenarda bekliyor.

İtalyan şehir devleti Mantua'dan bir diplomat olan Gian Lucido Cattaneo, 'Bir yıl içerisinde döneceğini ama bütün bunları İspanya'da bırakıp daha fazlasını almaya geleceği söylentileri dolanıyor.' diyordu.

Babasının Oğlu

Papa Alexander oğluna nasıl düzgün davranacağı, 'sofu olması' ve 'Tanrıdan korkması' gerektiği, geceleri geç saatlere kadar dışarıda kalmaktan ve kumardan kaçınması ve Dükalığın gelirini zimmetine geçirmemesi konusunda tavsiyeler de verdi. Ancak söylentilere göre Juan, babasından uzaklaşmasıyla beraber Borgia geleneğini olduğu gibi sürdürmeye başladı. Gecelerini tavernalarda geçiriyor, içki içiyor, kumar oynuyor ve fa-

hişelerle gönül eğlendiriyordu. En kötüsü de karısı Maria'yı ihmal ediyordu. Ortalıkta Juan'ın alem yapıp sefahat peşinde koşmaktan evliliğini tamamına bile erdirmediği söylentisi dolaşıyordu. Kısa süre sonra bunun doğru olmadığı anlaşıldı çünkü Maria Enriquez Juan'dan hemen hamile kaldı ve diğer bütün dedikoduları da 'akıl fukarası, ayyaş insanlar' tarafından uydurulan şeyler olarak nitelendirerek reddetti.

Ama genç Gandia Dükünün babasının aşırı zevklerini miras aldığını görmek için çok da fazla akıl gerekmiyordu. Juan'ın İspanya'yla ilgili anlayamadığı çok önemli bir şey, sofu Hristiyanlığa önem veren ve Rönesans İtalya'sının lüks ihtişamına küçümseyerek bakan bu ülkede servet ve aşırı gösterişe hoş gözle bakılmadığıydı. Elbette Juan hayatında lüks ve bunun şatafatlı bir şekilde gösterilmesinden başka bir şey tanımamıştı, o yüzden doğal olarak Gandia'da muhteşem mobilyalar ve son derece abartılı bir dekorla döşenmiş bir saray inşa etti. Oğlunun uygunsuz davranışlarıyla ilgili şikayetler Alexander'ın kulağına geldiğinde aceleyle Juan'a yerel duyarlılıklara daha çok özen göstermesini salık veren öfkeli bir mektup yazdı.

Ancak bir süre sonra, 1497'de, Juan'ın biraz azarlamakla çözülemeyecek kadar büyük düşmanlıklar yarattığı ortaya çıktı. İtirazlarına rağmen iliklerine kadar bir Borgia'ydı; yozlaşmış bir hayat sürüyor ve son derece kibirli bir tavır takınıyordu. Çağdaşları onu "Çok kötü niyetli bir genç adam" olarak tarif ediyorlardı, "İhtişama yönelik birçok yanlış fikir ve kötü düşüncelerle dolu, kendini beğenmiş, zalim ve mantıksız."

1496 yazının sonuna doğru Juan babası tarafından Kilise'nin Başkomutanı ilan edilmek üzere Roma'ya geldi. Bu, hiçbir askeri deneyimi, eğitimi ya da yeteneği olmamasına rağmen, Juan'ı papalık ordusunun başına geçiren oldukça prestijli bir konumdu.

Bernardino di Betto ya da Pinturicchio (1454-1513) tarafından yapılan, Lucrezia Borgia'yı resmettiği düşünülen tablo.

Roma'da bu iş için çok daha uygun olan soylular vardı; önde gelen *condotierre,* Urbino Dükü Guidobaldo de Montefeltre gibi. Doğal olarak bu toy ve aşırı şımartılan genç yüzünden hiçe sayılmak onları çok öfkelendirdi. Üstelik en büyük şüpheleri de gerçekleşti: Juan'ın ilk talimatı güçlü ancak boyun eğmeyen ve arkalarında güçlü bir Fransız etkisi olan Orsini ailesini dize getirmek yönünde oldu. Juan'ın deneyimsizliği yüzünden düzinelerce papalık askerinin gereksiz yere feda edildiği çeşitli denemelerden sonra, Orsini ailesi en sonunda denetim altına alındı ve Fransız destekçileri sürüldü.

Asıl kahraman ilan edilen kişi, memleketi İspanya'da *El Gran Capitan* (Büyük Yüzbaşı) olarak bilinen, bir aristokrat ve ünlü bir general olan Gonsalvo di Cordova olmalıydı. Orsini Savaşlarını bitiren nihai ve zafere

ulaşan kuşatmayı yöneten kişi, ismen Juan'ın 'teğmeni' olan di Cordova'ydı. Ancak Papa Alexander bütün övgüyü sevgili Juan'ının almasını istedi ve kutlama şöleninde başköşeyi ona verdi. Buna çok kızan di Cordova, kendisine gösterilen yere oturmayı reddederek çıkıp gitti. Favori oğluna duyduğu ölçüsüz sevgiden gözü hiçbir şey görmeyen Papa bu düşmanca davranışı Juan'a duyulan kıskançlığa bağladı ve onun için başka onurlu şeyler daha planladı. Fikirlerinden biri de, II. Ferrante 1946'da öldükten sonra Juan'ı Napoli Kralı yapmaktı. Aragon Kralı Ferdinand'ın tehditleri kendisine ulaşınca bu fikrinden vazgeçti.

Juan İçin Daha Fazla Ödül

Ancak Alexander'ın o dönemki hırslarının tek sebebi Juan'ı kayırması değildi. Aslında oğlunu Borgia'nın gücünü bütün İtalya'ya yaymak için bir araç olarak kullanıyordu. Papa olarak merkez İtalya'nın hatırı sayılır bir kısmını kaplayan Papalık Devletleri'ni zaten kontrol ediyordu. Napoli'yi ele geçirme planlarına gölge düşürülse de Napoli sınırları içerisinde kalan papalığa ait şehirleri, yani Benevento, Terracina ve Pontecorvo'yu Juan'a oldukça büyük bir yeni bölge yaratmak için kullanabiliyordu. Bu hamle 1497'de duyurulduğunda, bütün Roma itirazlarla sarsıldı. Alexander'ın düşmanları bu hamlenin önemini tahmin etmekte zorlanmıyorlardı. Napoli Krallığı'nı daha sinsi

Papa VI. Alexander (sağdan birinci) ve Paphos Piskoposu Jacopo Pesaro (sağdan ikinci) St. Peter'a (solda, oturuyor) saygılarını sunarken. Venedik Rönesans sanatı okulunun lideri Titan (c.1485-1576) tarafından yapılan yağlı boya tablo.

yöntemlerle ele geçirmek için bir ön hamle olduğu düşünüldü. Elbette, Alexander'ın bu açılımını ve tasarladığı bütün diğer açılımlarını engellemek için bir yol vardı: suikast.

Juan'ın ne kadar korkunç bir şekilde öldürüldüğünü duyduğunda Papa Alexander yıkıldı. Juan'ın şişmiş, çamurlu cesedini gördüğünde yaralı bir hayvan gibi, muazzam bir çığlık attığı söylenir. Papa Alexander'ın teşrifatçısı olan vakanüvis Johann Burchard şöyle yazmıştır:

> "Papa, Dükün öldürülüp tezek gibi nehre atıldığını duyduğunda üzerine ızdırap çöktü; üzüntüsü ve kalbindeki yakıcı his yüzünden kendisini odasına kapatarak acıyla gözyaşı döktü."

Suçluluk ve Keder

Alexander saatlerce kimseyi içeriye almadı ve üç günden fazla bir süre boyunca ne bir şey yedi ne de içti. Ezici kederinin etkisiyle, Juan'ın kendi günahkâr aşırılıkları yüzünden öldürüldüğünü düşündü. Şöyle demiştir:

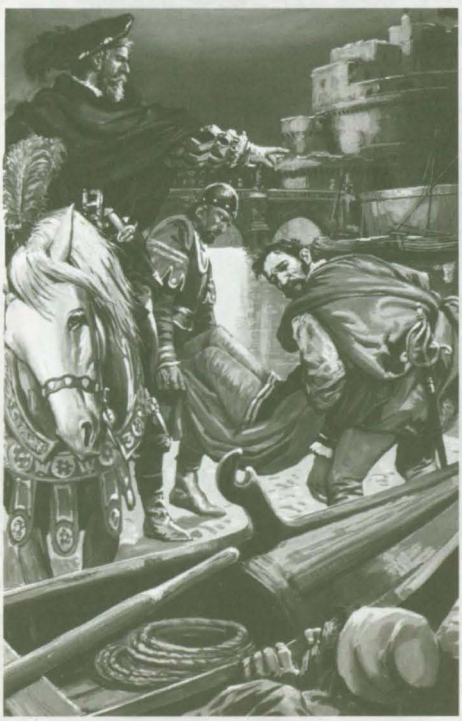
> "Belki de Tanrı bunu o böyle zalim bir ölümü hak ettiği için değil, bizim günahlarımızdan birini cezalandırmak için yapmıştır... Bundan sonra mutlaka hem kendimizi hem de kiliseyi değiştirmeye koyulacağız. İltimas geçmeyi ortadan kaldırmak istiyoruz. Önce kendimizle

Terranova ve Santangelo Dükü Gonsalvo di Cordova, İspanya'yı on altıncı ve on yedinci yüzyılların en önde gelen askeri gücü yapan İspanyol generaldir. ◀

JUAN BORGIA'NIN ÖLDÜRÜLMESİ

14 Haziran 1497 akşamında, Juan'ın annesi Vannozza oğluna bahşedilen onurları kutlamak için Roma yakınındaki köyünde özel bir yemek verdi. Juan'ın ağabeyi Cesare Borgia, karısı Sancia'yla birlikte Jofre ve kuzenleri Kardinal Juan Borgia-Lanzel de oradaydı. Roma'nın etrafını çevreleyen bölgeler geceleri kolayca haydutların avı olabilecek zenginler için tehlikeli olabiliyordu. Bu yüzden kutlama gün batarken dağıldı ve Juan, Cesare, bir grup arkadaşı ve uşaklarıyla birlikte oradan ayrıldı. Yolda bir yerde Juan diğerlerinden ayrılarak yanındaki iki kişiyle birlikte Papa'nın sarayı Castel Sant'Angelo'ya doğru yoluna devam etti. Juan saraya hiç ulaşamadı ve bir daha onu canlı olarak gören kimse olmadı.

Juan'ın öldürülmesini konu alan modern bir illustrasyon. Cesedinin Tiber Nehri'ne atılışını resmediyor.

Kayıp olduğu fark edilince toplamda üç yüz kişiden oluşan arama ekipleri Juan'ın izlediği rotayı aramaya koyuldu. Hiçbir şey bulamadılar. Papa Alexander İspanyol muhafızlarına tüm şehri santim santim aramalarını emretti. Juan'ın yanındaki seyisi buldular ama adam öyle kötü dövülmüştü ki ölmek üzereydi, dolayısıyla efendisinin başına ne geldiğiyle ilgili bir şey söyleyemedi. Juan'ın atını da buldular; hayvanın koşumları, özellikle de üzengisi, şiddetli bir mücadele yaşandığını gösteriyordu. Ama Juan hâlâ bulunamıyordu. Muhafızlar evlere girerek kayıp dükle ilgili bir şey bilip bilmediklerini anlamak için ev sakinlerini hırpalamaya başladılar. Borgia Papa tarafından daha yeni cezalandırılan Orsini ailesi baş şüpheli olduklarını fark ederek Papa'nın fedailerinin öfkesiyle yüzleşmektense evlerini kendilerine siper ettiler.

ISMARLAMA CİNAYET

En sonunda bir görgü tanığı bulundu. Bir kereste taciri olan Giorgio Schiavi tahtalarını Tiber Nehrinin ortasındaki bir adaya indirirken, gizlice hareket eden iki adamın sabah saat iki sularında suya bir ceset attıklarını görmüştü. Arama ekipleri tüm gece boyunca ve ertesi gün öğlene dek nehri aradılar. En sonunda öğle saatlerinde ipek kumaşlara bürünmüş ve Kilise'nin Başkumandanının rütbesini taşıyan bir ceset bulundu. Ceset Juan'a aitti. Yaklaşık sekiz defa vahşi bir şekilde bıçaklanmış ve boğazı kesilmişti. Elleri bağlanmıştı ve nehrin dibinde kalması için boynuna bir taş asılmıştı. Ceset bir kiralık katilin kullandığı yöntemlerin tüm işaretlerini taşıyordu.

başlayacak, sonra da bunu kilisenin bütün makamlarına uygulayacağız, ta ki bütün iş tamamlanana kadar."

Elbette bunlar acının etkisiyle söylenen şeylerdi. Günahkârlık, Alexander'ın bütün varlığına işlemişti; aşırılık ve zevklere, söylediği gibi kendini bir gecede değiştirebilmek için fazla düşkündü. Bunun yerine özüne, köklü ahlaksızlıklarına ve politik entrikalarına döndü. Bunu ne kardinalleri ne de ruhban sınıfının geri kalanı umursadı çünkü onların da kendi zevklerinden vazgeçmek gibi bir istekleri yoktu.

Juan bulunduktan birkaç saat sonra aile şapeline gömüldü. Mezarına giderken ona yüz yirmi tane meşaleli eşlik etti. Alay, Tiber Nehrinin cesedin bulunduğu kıyısına ulaştığında Borgia'nın özel ordusunun mensupları kılıçlarını kınlarından çıkararak suçu işleyen kişiden intikam almaya yemin ettiler. Başında cömert bir ödül olmasına rağmen suçlu hiçbir zaman bulunamadı. Ama birçok şüpheli vardı. Juan ve babası tarafından kendilerinin hak ettiğine inandıkları onurdan mahrum bırakılan asi Roma ailelerinden biri yapmış olabilirdi. Cinayeti özellikle de, Borgia ailesinin baş düşmanı ve Orsini ailesiyle bağlantıları olan Kardinal Giuliano della Rovere tasarlamış olabilirdi.

Durdurulan Bir Soruşturma

Başka bir suçlu ise daha yakından biri olabilirdi, hem de fazla yakın. Papa Alexander cinayetten kısa bir süre sonra bir soruşturma başlatılmasını emretmişti ancak bu soruşturma üç hafta sonra apar topar kapatıldı. Bu gizem Juan'ın ölümünü çevreleyen spekülasyonları arttırdı ve soruşturmanın amacına ulaştığı ve Papa'nın halka duyurmak istemediği bir ismi ortaya çıkardığı söylendi. Dedikodulara göre en muhtemel aday, Juan'ı canlı olarak en son gören kişilerden biri olan oğlu Cesare Borgia'ydı. Juan'ın genç dulu Maria Enriquez de Luna ve ailesi Cesare'ın kardeşini öldürdüğünden emin görünüyorlardı. Juan'ı öldüreceğine yemin ettikten dokuz yıl sonra bu tehdidini gerçekleştirdiğine inanıyorlardı; üstelik bu teoriyi destekleyen kanıtlar da vardı.

Bir kere Cesare'ın acımasız, zorba bir yapısı olduğu ve entrikalara olan eğilimi biliniyordu. Cinayet işlemek de pekâlâ yapabileceği bir şeydi. Üstelik Cesare'ın ölümü ona çok şey kazandırıyordu. Cesare, babalarının 1488'ten beri Juan'a verdiği Gandia Dükalığını ve diğer bütün onur ve zenginlikleri istiyordu. Şimdi Juan sahneden çekildiği için önü açıktı ama babasının itirazları yüzünden yavaşlatılıyordu. Alexander Cesare'ı Kardinaller Heyeti'ne sokmak için çok uğraşmıştı ve burayı bir sıçrama tahtası olarak kullanarak günün birinde papa olacağından emindi. Ama Cesare fazla dünyeviydi ve Rönesans'ın kösnül dünyasına fazla düşkündü. Dua etmektense avlanmayı, dini bütünlüktense kadınları ve serveti arzuluyor; alçakgönüllülük ve fedakârlıkla geçen bir hayattansa toprak ve mülk sahibi olmayı tercih ediyordu.

Sonuç olarak Cesare, istediğine kavuştu ama yalnızca Papa Alexander karşılaştığı zorluklarla mücadele edemeyecek kadar zayıf ve utangaç olduğu ortaya çıkan Jofre'nin Juan'ın yerini almasına karar verdiği için bu mümkün olmuştu. Alexander'ın hırslarını gerçeğe dönüştürmek için ona gereken, ilham verici bir askeri lider ve birinci sınıf bir strateji uzmanı olan Cesare gibi dinç ve kuvvetli adamdı. Böylece, gönülsüz de olsa, Alexander, Cesare'ın 1498'de kutsal yemini geri almasına izin verdi. Cesare bunu yapan ilk kardinal oldu.

Cesare Juan'ın Yerine Geçiyor

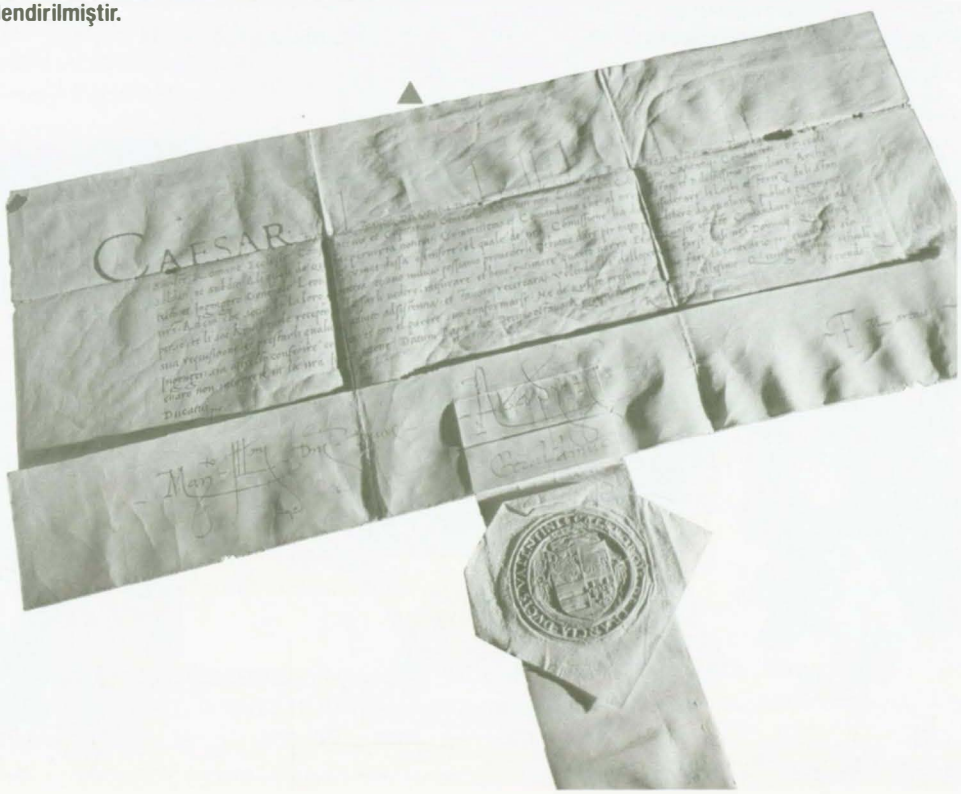
Cesare, artık dünyevi amaçlarına ulaşabilirdi. 1499'da kardeşinin yerine Kilise'nin

Başkumandanı oldu ve bir eş edindi. On altı yaşındaki Charlotte d'Albray, politik güç kazanma peşinde olan Papa için ideal gelindi. Navarre Kralı III. John'un kardeşi olan Charlotte, Fransa'nın kraliyet ailesiyle akraba olan soylu bir Gaskoni ailesinden geliyordu ve Fransa sarayındaki İtalyan elçilere göre 'muhteşem bir güzelliğe' sahipti.

Ancak Cesare ve muhteşem güzellikteki karısının, Papa Alexander'ın oğlu için inşa ettirdiği Valentinois Dükalığında geçirdikleri iki aylık balayı, yeni evlilerin birlikte geçirdikleri tek zaman oldu. 1499 Temmuzu'nda savaş için kaleden ayrıldıktan sonra bir daha Cesare ne karısını ne de 1500 yılının baharında doğan kızı Luisa'yı gördü. Cesare, ilk olarak, müttefiki Fransa Kralı XII. Louis'e Milano'nun kuşatılıp ele geçirilmesinde yardım etti sonra İtalya'nın kuzeydoğusunda bulunan ve Papalık Devletlerine komşu olan Romagna'daki isyancı toprak sahiplerine karşı verilen mücadelede papalık ordusuna önderlik etti. Papa'ya verilen vergiler gecikmişti ve Alexander Cesare'ı Romagna'ya bir ders vermeye gönderdi.

İki sefer de büyük başarı kazandı ve Jübile yılında Cesare ve babası Roma'da Borgiaların yaptığı en büyük kutlamayı düzenlediler. İlk olarak, Antik Roma'nın gladyatör oyunlarına benzeyen kanlı bir gösteri yapıldı. Atının üzerinde göz kamaştıran Cesare, Aziz Pavlus Meydanı'nda altı tane boğanın başını kesti ve izleyen kalabalıktan çılgınca bir alkış aldı. Roma'da dolaşan söylenti ve

Sanatçı ve bilge Leonarda daVinci, Cesare'ın mührünü içeren bu mektupla, 1503'te Romagna bölgesindeki binaların sağlamlaştırılmasında görevlendirilmiştir.

hikâyelerin yanısıra, Johann Burchard'ın günlüklerinde de yazdığı üzere, kutlamalar Borgiaların şimdiye kadar yaptıkları sapkınlıkların hepsini gölgede bırakacak bir ahlâksızlık örneğiyle devam etti.

Çıplak Eğlence

Anlatılan hikâyelerden birine göre, 1501 Ekiminin sonunda Cesare Borgia tarafından düzenlenen bir yemekte elli fahişe elli hizmetçiyle çıplak bir şekilde dans etti. Bu dansı, en çok fahişeyle sevişen ya da en iyi performansları gösteren kişilerin ödül kazanacağı bir grup seks eğlencesiyle devam etti. Kazananları, aralarında Papa Alexander, Cesare ve Lucrezia'nın da bulunduğu izleyiciler seçiyordu. Yurtlarındaki efendilerine daimi olarak Borgialarla ilgili müstehcen dedikodular aktaran yabancı diplomatlar, papalık mülkünün özel bir geneleve dönüştüğünü ve Papa Alexander, Cesare ve birçok kardinalin katıldığı eğlenceler için Vatikan'a her gece en az yirmi beş kadının geldiğini duyurdular. Papa Alexander, Kardinaller Heyeti üyelerinin sayısını, her biri bu ayrıcalık için binlerce düka altını ödeyen dokuz yeni adayla arttırmıştı.

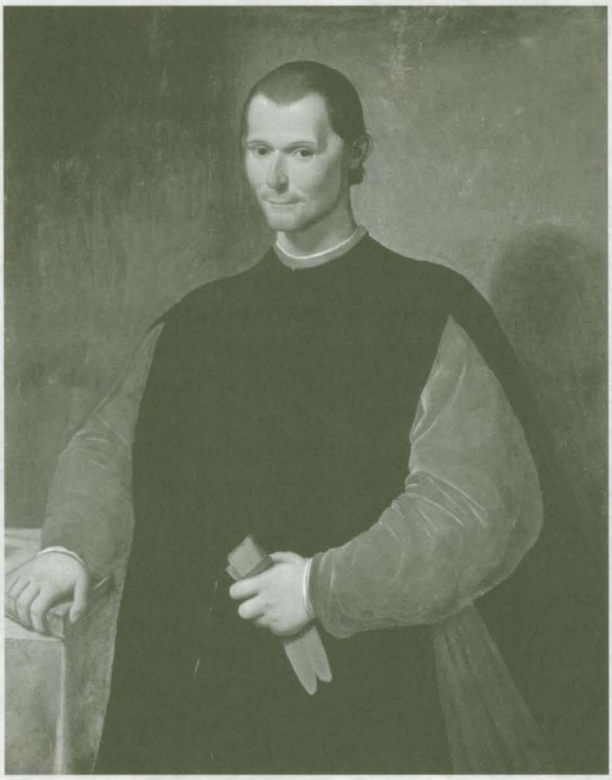
Bu para, zaten efsanevi Lidya Kralı Croesus'u kıskandıracak kadar zengin olan Cesare ve Papa'nın cebine gitti. Borgia ailesiyle ilgili muhtemelen en aşağılık söylentilerden biri, Papa tarafından topraklarına el koyulan ve Borgiaların baş düşmanlarından biri olan Baron Silvio Savelli tarafından uydurulmuştu. Savelli, Alexander'dan bütün varlığıyla nefret ediyordu. Napoli'den, Papa ve ailesiyle ilgi rezil detaylar içeren bir mektup alınca, Savelli bunu bütün Avrupa dillerine çevirterek Avrupa'nın dört bir yanındaki kraliyet saraylarına gönderdi. Papa Alexander'dan 'bu canavar' ve 'kötü şöhretli yaratık' diye bahseden mektup şöyleydi:

Lucrezia, ünlü partilerinden birinde babası Papa VI. Alexander ve konukları için dans ederken.

CESARE BORGIA VE NICCOLO MACHIAVELLI

Kurnaz, entrikacı ve ilkesiz sözcükleriyle eş anlamlı olan Makyavelist sıfatı, İtalyan yazar Niccolo Machiavelli'den gelir. Prens adında, 1532'de yayınlanan ve güç elde etmek ya da uygulamak için izlenebilecek etik dışı yöntemleri savunduğu bir kitap yazmıştır. Machiavelli'nin bu kitap için model aldığı insanlardan biri de Gandia Dükü Cesare Borgia'ydı.

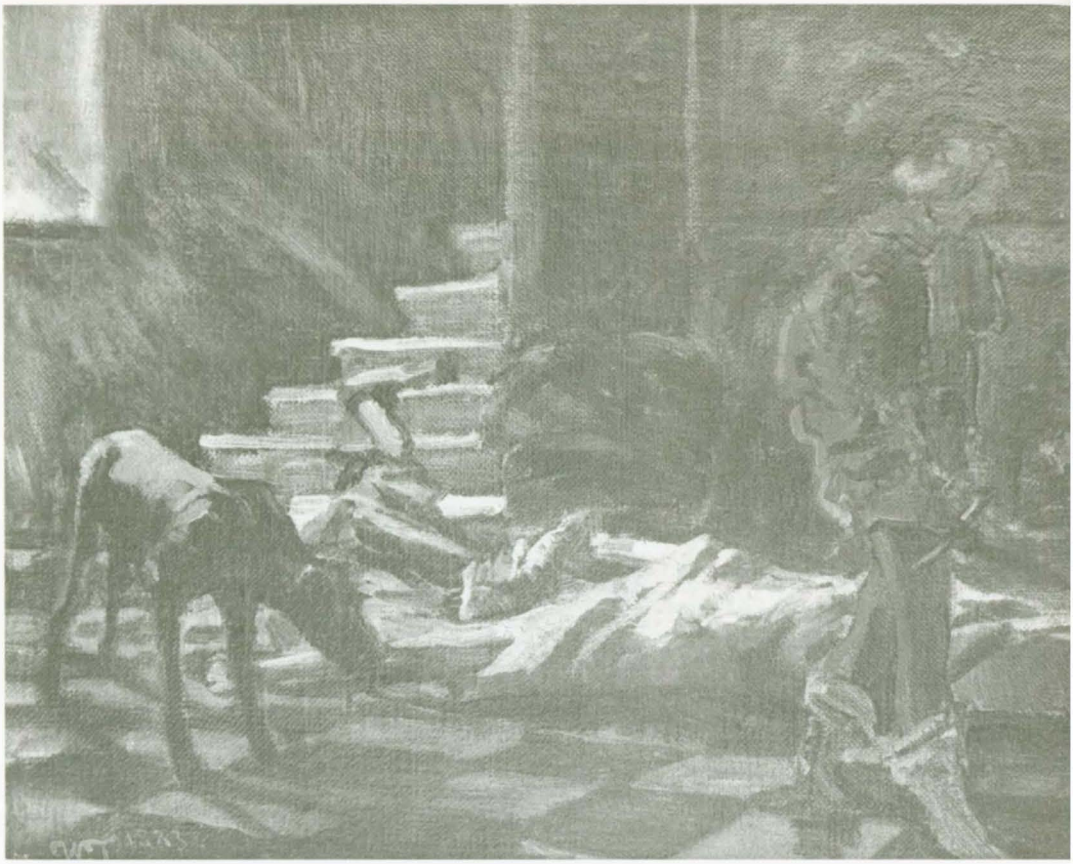

Machiavelli ünlü kitabı Il Principe (Prens) için Cesare Borgia'yı model olarak almıştır.

Machiavelli, Cesare'la Floransa İdare Bakanı olarak gittiği ve üç aydan fazla kaldığı sarayında 1502'de tanıştı. Bu, Machiavelli'nin Cesare'ın kendini ve işlerini nasıl idare etiğiyle ilgili epey fikir sahibi olmasını sağlamıştır. Cesare'ın çeşitli istismar yöntemlerini ve stratejilerine güç kazanma ve elde tutma örnekleri olarak vermiş, politikacılar ve hükümdarlara onu taklit etmelerini tavsiye etmiştir.

Prens'in yedinci bölümünde Machiavelli kendisini özellikle etkileyen bir olaydan bahsetmiştir. Borgia'nın ne kadar vahşi yöntemlerle güç uyguladığını ve kuzey İtalya'daki Romagna'da zor bir durumu nasıl idare ettiğini gösteren bir olaydır bu. Bölgeyi fethettikten sonra Cesare buranın yabani, düzensiz ve neredeyse yönetilemeyecek bir durumda olduğunu görür. Machiavelli şöyle yazmıştır:

"...huzuru sağlamak ve otoriteye olan itaati geri kazandırmak istediğinden [Cesare Borgia] oraya iyi bir vali atanması gerektiğine karar verdi. Böylece seri ve zalim bir adam olan Ramiro d'Orco de Lorqua'yı terfi ettirdi ve ona sınırsız yetki verdi. Bu adam kısa süre içerisinde huzur ve birliği sağlamakta başarılı oldu. Daha sonrasında Dük bu kadar fazla yetki sunmanın akıllıca olmayacağını düşündü. Geçen süreçte gösterilen şiddetin kendisine yönelik bir nefret yarattığını da biliyordu. Bu yüzden zalimlik edildiyse de bunun kendisinden değil, Ramiro'nun yapısındaki katılıktan kaynaklandığını göstermek istedi. Bu bahaneyle bir sabah Ramiro'yu piazzada idam ettirerek, yanında kütük ve kanlı bıçakla birlikte onu orada bıraktı..."

"Vatikan'da, hem Tanrıya hem de bütün insani iyiliğe meydan okurcasına uluorta gerçekleştirilen korkunç şehvet düşkünlüğünü duyup da dehşete düşmeyen biri olabilir mi? Papa'nın çocuklarının yaptıkları ahlaksızlıklardan, ensestten, iğrençliklerden kimin midesi bulanmaz... Aziz Peter'in sarayında fahişe sürüleri mi dolaşacaktı? Oradan daha kötü ünlü bir ev ya da daha iyi bir genelev yoktur!"

Durum, Borgiaları mümkün olduğunca kötülemek için biraz abartılmış olsa da, bu suçlamalar ailenin Roma'daki birçok düşmanı için hedefini bulmuştu. Kardinaller, rahipler ve soylular yıllar boyunca Papa Aleksander'ın hırsının, aleni bir şekilde adam kayırışının, toprak ve mülke duyduğu açlığın, metresleri ve piçlerinin Vatikan'daki varlığının ve ahlaksız yaşantısının Kilise'ye ettiği hakaretlerin altında ezilmişlerdi. Ancak 1503'te, Roma'daki papalık sarayında muhtemelen sıtma yüzünden ölene dek karşı saldırıda bulunamadılar. Şehri saran ve sivrisinek bulutlarıyla bulaşan hastalığı Cesare da kapmış ama daha genç ve sağlıklı olduğundan hayatta kalmıştı.

Hekimlerinin çabalarına rağmen, (belki de bu çabalar yüzünden, zira bu çabalara sürekli hacamat etmek de dahildi) Papa bir hafta içerisinde, 18 Ağustos'ta öldü. Bu haber birkaç gün boyunca saklandı.

Yine de, Borgia ailesinin hala Vatikan'da olan üyeleri paniğe kapıldılar çünkü onlar da, Cesare da biliyordu ki, Papa'yla birlikte güvenliklerini garanti eden her şey de kay-

Alman realist ressam Wilhelm Trübner (1851-1917) tarafından yapılan, Papa VI. Alexander'ın ölümünün resmedildiği tablo. Zehirlendiği konusunda söylentiler olsa da yüksek ihtimalle sıtmadan ölmüştür.

bolmuştu. Bazıları Roma'dan hemen kaçtılar. Diğerleri ise yalnızca Alexander'ın hazinesini yağmalayacak ve papalık mülkünden altın, gümüş, zümrüt kadehler, gözleri iki iri elmastan yapılmış altın bir kedi heykeli ve Aziz Peter'ın değerli taşlarla kaplı harmanisini çalacak kadar kaldılar. Ancak ganimetler Castel Sant'Angelo'da güvenceye alındıktan sonra Papa'nın ölümü duyuruldu. Ölüm ve bunaltıcı ağustos sıcağı Aleksander'ın cesedini bakılamayacak kadar korkunç bir hale getirmişti. Johann Burchard şöyle yazmıştır:

> "Suratı dut ya da kapkara bir kumaşın rengini almıştı ve mavi ve kara renkte lekelerle kaplıydı. Burnu şişmişti, dili iki katına çıktığından ağzı açıktı ve dudakları sanki her şeyi kaplıyor gibiydi."

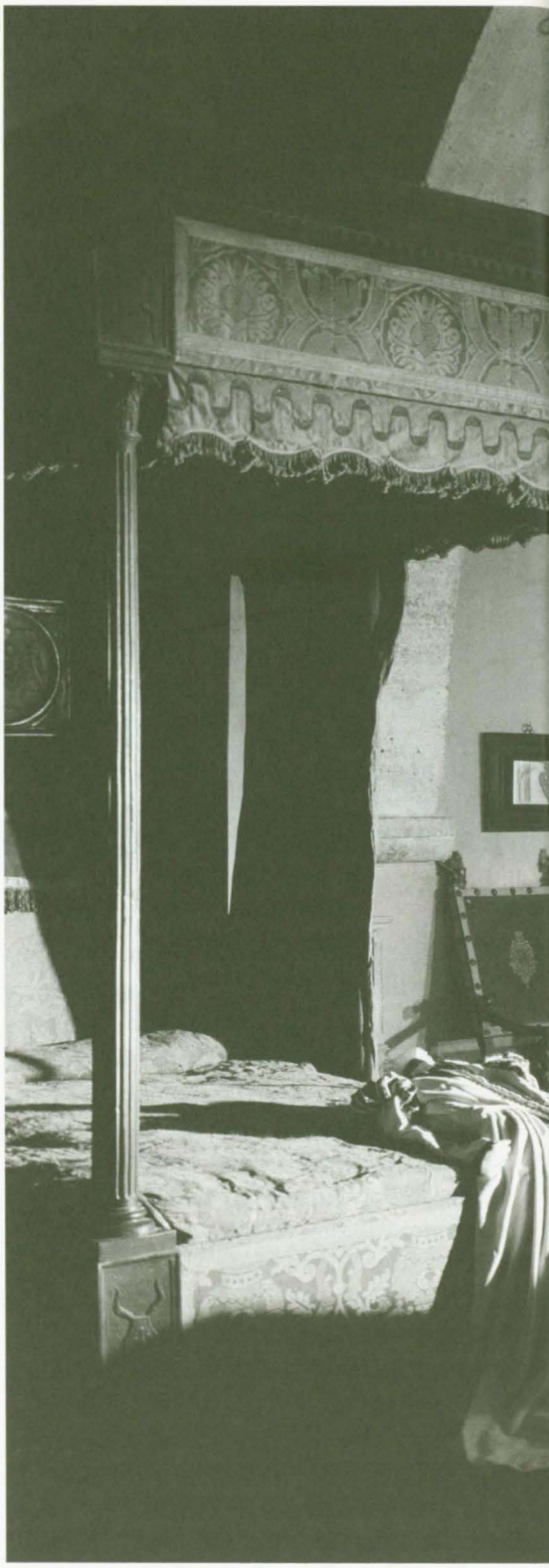
İğrenç bir şekilde şişmiş ceset zar zor tabuta sokulduğunda bile kimse yanına yaklaşıp da ona dokunmak istemedi. Papa Alexander'ın 1492'de seçilmek için Şeytan'la anlaşma yaptığı ve tam da öldüğü sırada iblislerin görüldüğü şeklinde bir dedikodu yayıldı.

Bu, Aziz Peter kilisesindeki rahiplerin cenaze için Papa'nın cesedini reddetmesinin sebeplerinden biri olabilir. Başkaları da cesedin durumundan ve Borgia din adamının ve ailesinin Katolik Kilisesi'nin adına sürdükleri lekeden dolayı iğrenmişlerdi. Rahiplerin en sonunda boyun eğip cenaze görevlerini yerine getirmelerini sağlamak için korkutucu tehditlerin savrulması gerekti.

Kilise Yas Tutmuyor

Borgialar'ın karanlık ünü, Vatikan'daki birçok piskoposu normalde vefat eden papalar için söylenen Requem Ayinine katılmaktan de alıkoydu ve yalnızca dört kişi katıldı. Alexander'dan sonra Papa III. Pius olan Francesco Piccolomini, Alexander'ın ruhunun huzurla uyuması için başka bir ayin düzenlenmesini de yasakladı. "Lanetliler için dua etmek küfürdür" dedi Pius. Sonuç olarak Alexander, Roma'daki İspanyol Ulusal Kilisesi Santa Maria di Monserrato'ya gömüldü.

Alexander'ın inşa etmek için yıllarca uğraştığı ve birçok entrika çevirdiği Borgia 'İmparatorluğu' ölümünden kısa bir süre sonra dağıldı. Babası yaşarken, Lucrezia büyükelçiler, diplomatlar ve Papa'dan iyilik isteyen başka insanların bağlantı kurduğu bir insan olarak önem taşıyordu. Alexander'ın kuzeni Adriana del Mila da benzer bir işlev taşıyor-

Lucrezia Borgia'nın 1500-1503 yılları arasında yaşadığı Sermoneta Kalesi'ndeki yatak odası müze olarak korunmuştur.

du. O dönemin tarihçilerinden biri, iki kadının paylaştığı evle ilgili şöyle yazmıştır:

> "Papa'ya yaltaklanmak isteyen kişilerin büyük çoğunluğu o kapılardan geçerdi."

Alexander ölünce bunların hepsi bıçak gibi kesildi.

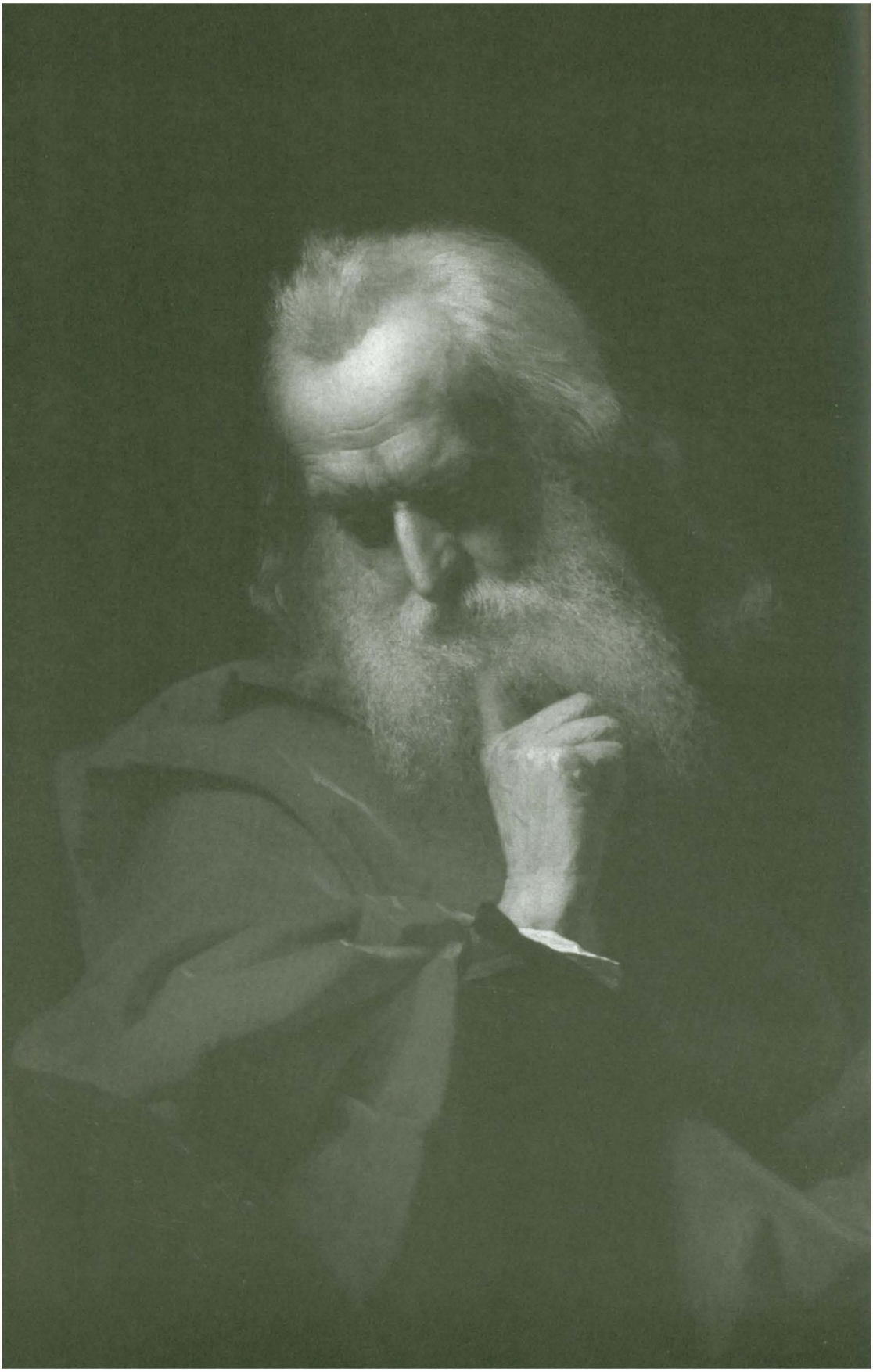
Cesare ve Lucrezia: Son

Cesare'ın gücü de aynı hızda tükendi. Eski düşmanlar, Orsiniler, Guidobaldo da Montefeltre, Cesare'ın bir zamanlarki kayınbiraderi Giovanni Sforza, Romagna'nın toprak sahipleri, hepsi kendilerinden aldığı hakları ve toprakları geri almaya geldiler. Alexander'ın en büyük ve en uzun süreli düşmanı Giuliani della Rovere 1503'te Papa II. Julius oldu ve derhal Borgiaların Papalık Devletleri üzerindeki hâkimiyetlerini geri kazanmalarını imkânsızlaştırmak için işe koyuldu.

Bütün Borgialardan nefret etmek için haklı sebeplere sahip olan, intikam peşindeki başka bir düşman Gonsalvo di Cordova tarafından yakalanıp hapsedilen Cesare kaçmayı başardı ve 1507'de, kayınbiraderi Navarre Kralı III. John için çalışan sıradan bir paralı asker olarak öldü. Cesare'ın fazlasıyla kötü muamele gören kardeşi Lucrezia, 1519'da, sekizinci hamileliğinde oluşan komplikasyonlar yüzünden hayatını kaybetti.

Lucrezia'nın ölümüyle birlikte kötü şöhretli Borgiaların dönemi kapanmış oldu. Ancak ne o ne babası ne de kardeşi Cesare unutuldu. Borgia iltimasçılığının, dinsel görevleri satma ahlaksızlığının, cinayetlerinin ve akla gelebilecek her türden kirli meselelerin efsanesi hala yaşamaya devam ediyor ve isimleri, kötü şöhretle birlikte anılan bir sözcük haline gelmiş durumda.

VI

GALILEO VAKASI

Galileo Galilei'nin hayatındaki en önemli olay aslında 1564'te Pisa'da doğmadan 21 yıl önce gerçekleşti. Polonyalı matematikçi, astronom ve papaz Nikolaus Copernicus'un De Revolutionibus Orbium Coelestium (Göksel Küreler Devrimi Üzerine) isimli eserini ölüm yılı olan 1543'te yayınladı.

Ardından, bu kitabın çıkarımları hem bilim hem de kilise tarihinde bir bomba etkisi yarattı. Copernicus'un kitabı, gökler ve Dünya, gezegenler ve Güneş'in yapısı hakkında Kilise'nin inandığı ve öğrettiği hemen hemen her şey ile çelişiyordu. Galileo, daha sonra Koperniken astronomi sistemini benimsedi ve *De Revolutionibus*'un gerçekleri aktardığına inanarak Kilise'nin aktardığı bilgilerin yanlış olduğuna ikna oldu. Galileo'nun zamanında bu çok tehlikeli bir düşünce biçimiydi. Kilisenin temel öğretilerine meydan okuyan fikirleri desteklemek ve yaymak Kopernik ve destekleyenlerinin sapkınlık suçlamaları ile karşı karşıya kalmalarına sebep oldu. Kilise ve papalık, kendi gerçeklerinden uzak herhangi bir konuda herhangi bir görüşün bastırılması için tamamen acımasız yöntemler kullanabiliyorlardı. Bu tutum, on altıncı yüzyılın ortalarından itibaren, ayrılıkçı Protestanların Katolik Kilisesine yaptığı en temel ve önemli tehdit ile daha da sert bir hal aldı.

Kopernik'in *De Recvolutionibus*'u, Papa III. Paul'a ithaf ederek Papa'yı onurlandırması ve yaşadığı sürece kitabını yayımlatmamış olması bu durumu açıklıyor. Kararı öngörülüydü. Heliosentrik teori, Kopernik'in ölümünden sonra 3 yıl boyunca dinî kınamadan kurtulabildi, ta ki 1546 senesinde Dominiken bir keşiş olan Giovanni Maria Tolosani, kendi fikirlerini açıklayana ve Kutsal Kitap'ta yazanların sorgusuz bir şekilde doğru olanı belirttiğini söyleyene dek.

Galileo Galilei (solda), Nikolaus Kopernik (yukarıda) teorilerinin doğruluğuna inanmasına sebep olan astronomik gözlemler yaptı. Kopernik'in gezegensel hareketler kitabı De Revolutionibus, astronomi bilimini değiştirdi.

KİLİSE VE KOPERNİK ASTRONOMİ SİSTEMİNİ BENİMSEYENLER

Kilise tarafından savunulan inançlar, M.Ö. 4. yüzyılda Antik Yunan'da yaşayan Aristo ve M.Ö. 2. yüzyılda yaşayan Ptolemy isimli iki astronomun teorilerinden kaynaklanıyordu. Ortaçağ Kilisesi'nde onların teorileri Kutsal Kitap tarafından onaylanan tartışmasız gerçekler olarak kabul görüyordu. Aristo'yu destekleyenler yani Aristoculara göre, bu hakikatler değiştirilemezdi ve karşı çıkılması sapkınlıktı. Antik jeosentrik teoriye göre, Dünya Evrenin tam ortasında hareketsiz bir biçimde konumlanıyor, Güneş ise onun etrafından dönüyordu. Bu Dünya merkezli teorinin "kanıtlarından" biri Kutsal Kitap'ta bulunabiliyor. 104. Mezmur 5. Ayet'te şöyle diyor: "O Dünya'yı bir temele oturttu; Dünya hiçbir zaman taşınamaz." Kopernik'in Heliosentrik (güneş merkezli) teorisi bu ifade ile zıt düşüyor, Evrenin merkezinde bulunan cismin Güneş olduğunu ve Dünya'nın ve o dönemde "dolaşan yıldızlar" olarak bilinen diğer gezegenlerin de Güneş Sistemini çevrelediğini iddia ediyordu. Güneş gün boyunca gökyüzünde hareket ediyor gibi görünebilirdi ancak Kopernik'e göre bu bir optik yanılsamaydı: bu ilüzyonun oluşmasının asıl sebebi Dünya'nın yörüngedeki hareketinden kaynaklanıyordu.

O andan itibaren eleştiler biraz daha ileri gitti, ancak 1609 yıllarında Kopernik'in çalışmalarını tam anlamıyla bastıracak resmi bir karar alındı ve söz konusu durumda ateş hattına ilk giren Galileo Galilei oldu.

Galileo Venedik'te

Pisa'da Galileo'nun Kilise tarafından onaylanan bilim kavramlarının yanlış olduğunu kanıtlamak için küstah bir biçimde kendini ve fikirlerini ortaya attığı düşünülüyordu. Galileo o kadar gözden düşmüştü ki 1592'de zengin ve güçlü Venedik Cumhuriyeti'nde bulunan Padua'da başka bir üniversiteye geçiş yaptı. Bu olay yararlı bir değişiklik olmuştu. Venedik Cumhuriyeti, özellikle polis baskısı kullanılan Roma'ya oranla, diğer İtalyan şehir devletlerinden daha muhalif bir tavra sahipti. Galileo Padua'da, yüksek rütbeli, etkili Venediklilerin arasına karıştı ve fikirlerini Pisa'da izin verilen duruma oranla daha büyük bir özgürlükle tartışabildi. Bu daha sağlıklı entelektüel atmosferde, Galileo balistik bilimi araştırdı, termoskopu, termometrenin ilkel bir formunu ve

Papa III. Paul'in bir gravürü. Kopernik, De Revolutionibus adlı kitabını Papa'yı onurlandırmak ve Kilise'den gelecek olan eleştirileri bertaraf etmek için Papa'ya ithaf etti.

PROTESTANLAR VE KATOLİKLERİ BENİMSEYENLER

Hıristiyan Kilisesi en başından beri ayrılıkçı gruplara, muhaliflere, mezheplere ve bölünmelere sahipti. Fakat hiçbiri Reform sırasında inançlarında gerçekleşen büyük değişime denk değildi. Protestan hareketi baş gösterip Katolik Kilise'sinden ayrıldığında, Papa'nın yargı yetkisini reddedip ve kendi inançlarını, kendi ibadet biçimlerini oluşturdular. Hıristiyanların bu büyük ayrımı hala kanıtlara sahip bir olay. Protestan ve Katolik inançları arasındaki temel ayrışma 31 Ekim 1517'de Alman bir keşiş, teolog ve üniversite profesörü olan Martin Luther tarafından başlatıldı. Luther, Mainz ve Magdeburg başpsikopozu Albrecht'e, Dominik rahibi ve Papa X.Leo'nun endüljans (günahların Kilise tarafından bağışlanması) sorumlusu Peter Tetzel'in faaliyetlerini eleştiren bir mektup yazdı. Tetzel bu esnada Almanya'da, Roma'da St. Peter Bazilikası'nın yeniden inşa edilmesi için endüljans satıp para topluyordu.

Katolikler Kilise'ye endüljans ya da iyi işler" adı altında başka yollardan para bağışlıyorlardı, ancak Luther söz konusu faaliyetlerin yapılması konusunda Kilise ile aynı fikirde değildi. Mektubuna eklediği, ilerleyen tarihlerde Martin Luther'in 95 Maddelik Tezi olarak anılacak Zenginliğin Gücü ve Verimliliği konusunda Düşünceler'inde Luther, yalnızca Tanrı'nın günahları affedebileceğini, kurtuluşun endüljans alınarak sağlanamayacağını açıklıyor.

Ancak iki tarafın endüljans konusundaki anlaşmazlığı yalnızca başlangıçtı. Luther ayrıca, Katoliklerin Hıristiyanların kendi kendilerine Kutsal Kitabı okumasını engellemelerine ve bunun yerine "cahil" ve "sapkın" rahiplerin onlara kitabı açıklaması konusunda ısrar etmelerine de karşı çıktı. Protestanlar, Tanrı ve İsa Mesih arasında insanlık adına arabulucu olarak Papa'nın kabul edildiği Katolik kavramını reddettiler ve bunun yerine İsa'nın tek arabulucu olduğunu ileri sürdüler. Protestanlar ebedi kurtuluşu elde etmenin tek yolunun Katoliklerin inandığı gibi hayır işleri ile değil yalnızca İsa Mesih'e iman etmekten geçtiğini savundular.

Reform ve Karşı Reform olarak bilinen Katolik Tepki, sonunda Avrupa'nın haritasını değiştirdi; kuzey popülasyon büyük ölçüde Protestan iken, güney kısımlar genellikle Katolik inancı benimsedi. Galileo'nın zamanında, iki kilise arasındaki ihtilaf tartışmalı bir konu olmaya devam etti ve Galileo'nun da tecrübe ettiği gibi daha fazla bölünmeye sebep olacak Engizisyon ve korkunç metotları "sapkınlık" ya da "muhalif" belirtiyi ezmek için kullanıldı.

bir tür cep hesap makinesi olan geometrik pusulayı icat etti.

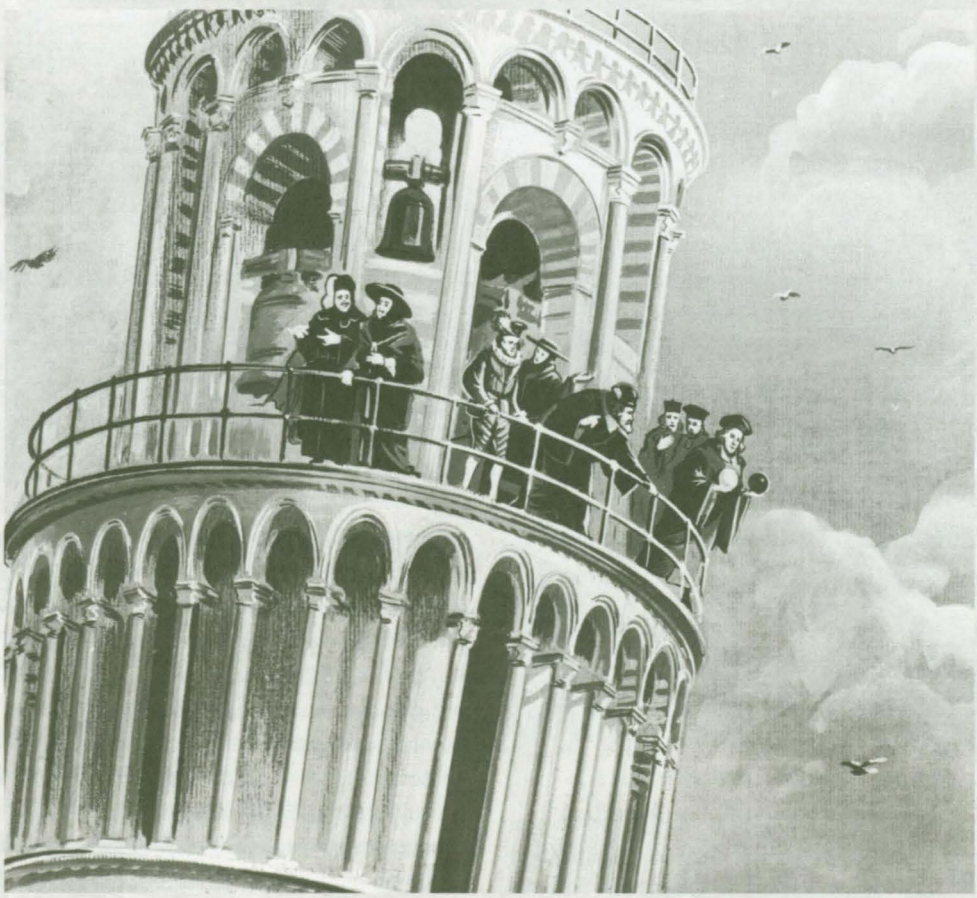
Teleskopun Keşfi

Ardından 1609 senesinde Galileo, Alman optisyen Hans Lipperhey'in icadının da öncülüğünü yaptığı, küçük dürbün adı verilen sonraları teleskop olarak anılacak bir aletten bahsedildiğini duydu. Galileo teleskopun astronomi pratiğinde devrim yaratacak, optik bilimde büyük bir sıçramaya sebep olacak bir icat olduğunu derhal anladı. Galileo, Lipperhey'in orjinal icadından iki veya üç kat daha fazla büyütme gücü olan kendi teleskopunu yaratmaya koyuldu. Daha sonra Galileo 32 kat büyütme gücüne sahip bir teleskop yaptı ve bu teleskopun ona göklerin gerçek ihtişamını gösterebileceğine, yeni keşiflerin yolunu açacağına inandı. 1610 yılının buzlu bir Ocak ayı gecesinde, Galileo üzerine kalın bir pelerin aldı, Padua'daki evinin en yüksek odasına çıktı ve gökyüzünü şafak

GALILEO PAPAYA MEYDAN OKUYOR

Galileo yirmili yaşlarının ortalarından beri astronom ve bilim arasındaki papalığa ait resmi çizgiye karşı çıkmıştır ve 1588'de Bologna'da matematik dersleri vermiştir. Ertesi yıl, Pisa Üniversitesinde aynı konuyu öğretmeye devam etmiştir. Galileo'nun öğrencilerine öğretmesi gereken matematik antik çağlardan beri süregelen öğretilerden oluşuyordu. Olması gerekenin yerine öğrettikleri Aristo'nun ve Ptolemy'nin teorilerinin her zaman doğru olmadığıydı. Önce, Galileo Aristoteles'in düşen nesneler hakkındaki fikirlerine meydan okudu. Aristoteles'in dediğinin aksine, ağır nesnelerin daha hafif olanlardan daha hızlı düşmediğini söyledi. Galileo, Pisa'daki çan kulesinin tepesinden iki farklı ağırlıktaki top güllesini bırakarak teorisini kanıtladı. Toplar neredeyse yere aynı anda ulaştılar ancak güllelerden biri diğerinden ölçülebilir bir şekilde daha sonra yere çarptı. Küçük farklılıklara rağmen, Galileo, Aristoteles'in fikirlerini çürüttüğünü iddia etti.

Galileo'nun yazmanına göre Galileo ağır nesnelerin daha hafif nesnelerden daha hızlı düştüğü teorisini çürütmüştü. 1589'daki Pisa Kulesi Sahnesi.

GALILEO'NUN SÜPERNOVASI

1604'de Galileo, Aristoteles'in yeryüzünden görüldüğü gibi göklerin sürekli ve değişmez olduğu yönündeki teorisine meydan okumasına sebep olan bir yıldız patlamasına, bir süpernovaya tanıklık etti. Bir süpernova Galileo'nun bu düşüncenin yanlış olduğu kanısına varması için bir kanıt niteliğindeydi. Tanıklık ettiği durum, ilk defa, bir yıldızın ömrünün sınırlı olduğunu gösterdi.

Süpernovanın meydana gelmesinin bir yolu, yaşlanan bir yıldızın çekirdeğinde enerji üretiminin durmasıdır. Bunun ardından, nötr bir yıldız veya karadelik noktasına ulaşır, patlama noktasına kadar ısınır, patlar ve dış katmanlarını uzayın derinliklerine doğru sürükler. Bu durumda, süpernova tüm gökyüzünü devasa bir radyasyon patlamasıyla aydınlatabilir ve solmadan önce birkaç hafta veya aylarca görülebilir.

Galileo bu muhteşem gösteriye tanıklık ettiği için şanslıydı, çünkü süpernovalar yarım yüzyılda bir kez yaşanıyor ve bunlardan birine tanıklık etmek için aslında yıldızların düzenli bir şekilde izleniyor olması gerekiyordu. Ayrıca Galileo, 1609 yılında icat edilecek olan teleskopun yardımı olmadan bir süpernovayı gözlemleme şansı yakalamıştı.

Bu olayın ilgi çekici diğer yanı ise, 1604'te Galileo'nun gördüğü süpernovanın aslında binlerce hatta milyonlarca yıl önce patlamış olmasıdır: Evren, hayal edilemeyecek kadar büyüktür ve bu gözlemlenen patlama Dünya'nın görüş alanına girene dek yıllar geçmiştir. Elbette o zamana kadar yıldız çoktan ölüp gitmiştir.

Galileo, Dünya dahil olmak üzere gezegenlerin Güneş'in etrafında hareket halindeki diagramlarını çizdi. Bu, Kilisenin, Güneş'in Dünya'nın etrafında döndüğünü ifade eden öğretilerine aykırıydı.

Galileo teleskopuyla yıldızları ve gezegenleri teleskopu gözlemleyerek saatler geçirdi.

sökene dek saatlerce inceledi. Bir aylık bütün gözlemlerini kaydedene dek her gece bunu yaptı. Bu kayıt bir keşif niteliğindeydi. Galileo baktığı her yerde göğün, Aristotle, Ptolemy ve onların teorilerinden doğan bütün nosyonlardan temelde tamamen farklı olduğunu keşfetti.

Ay, Aristo'nun öğretilerinde olduğu gibi pürüzsüz değil, pürüzlü ve çukurlar ile kaplıydı. Dünya bir uyduya sahip olan tek gezegen değildi: Galileo Jüpiter gezegeninin de etrafından dönen dört aya sahip olduğunu gördü. Ayrıca, Venüs'ün de Dünya gibi Güneş'in etrafında döndüğünü gözlemledi.

Yıldızların Elçisi

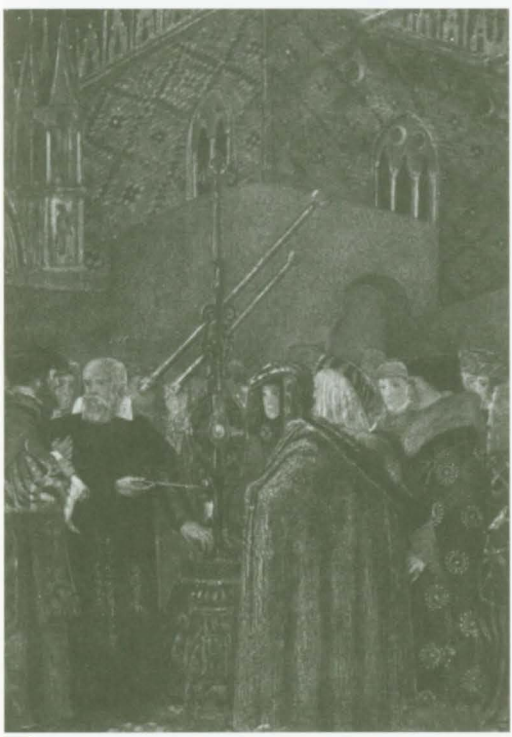
Galileo, Jupiter ve yeni keşfedilen aylar (uydular) hakkında *Yıldızların Elçisi* isimli kısa bir kitap yazdı. Bir anda en çok satanlar arasında girdi kitap; Mart 1610'da basıldığı bir hafta içerisinde 550 kopyanın tamamı tükenmişti. Galileo'nun kitapta çok geniş bir bilgi ve kavrayış alanını ortaya çıkarması sebebiyle büyük bir heyecan yarattı. Galileo'nun işlerini beğenen insanlardan biri o dönemde Roma ve Floransa'da etki sahibi, çok zengin ve çok güçlü bir ailenin üyesi olan Kardinal Maffeo Barberini'ydi. Barberini, Galileo ile ilk kez 1611 yılında tanıştı ve astronomun güçlü tavrını ve tartışma konusundaki yeteneğini takdir etti. Galileo'nun işlerine olan hayranlığı sebebiyle Kardinal bir gün Galileo'ya 'Tanrı seni korusun diye

dua ediyorum, çünkü senin gibi değerli insanlar halkın yararı için uzun süre yaşamayı hak ediyor.' şeklinde bir mektup yazdı. Ancak, Barberini epey görmüş geçirmiş bir adamdı ve bir muhalifi gördüğünde tanımamak için fazlasıyla keskin bir zekaya sahipti. Ayrıca, Galileo'nun çalışmalarının araştırma sürecinin güncel tutulduğundan emin olmak adına atılan adımlarda da yeterince ihtiyatlıydı. Kardinal, bir noktada Galileo'yu yaptığı keşifleri fazla ilerlettiği ve Engizisyonun onu beklediği alanlarda gezinmemesi gerektiği hususunda uyarması gerekeceğinden emindi.

Kardinal'in tedbiri, *De Revolutionibus*'ün değer ve doğruluğu hakkında papalığa ait çevrelerde meydana gelen kısmi bir fikir

SIDEREVS
NVNCIVS
MAGNA, LONGEQVE ADMIRABILIA
Spectacula pandens, ſuſpiciendaque propoſita
unicuique, præſertim verò
PHILOSOPHIS, ac ASTRONOMIS, quæ à
GALILEO GALILEO
PATRITIO FLORENTINO
Patauini Gymnaſij Publico Mathematico
PERSPICILLI
Nuper à ſe reperti beneficio obſeruata in FACIE, PLENILVNIO, ET
NVMEROSIS, LACTEO CIRCVLO, ET STELLIS NEBVLOSIS,
Aperiuntur verò in
QVATVOR PLANETIS
Circa IOVIS Stellam diſparibus interuallis, ac mirabili celeritate circumuolantibus; quos, nemo in hanc vſque diem cognouit, nouiſſimè Autho deprehendit primus, atque
MEDICEA SIDERA
NVNCVPANDOS DECREVIT.
VENETIIS, Apud Thomam Baglionum. M DC X.
Superiorum Permiſſu, & Priuilegio.
Galileo Galilei

Galileo'nun kitabı Sidereus Nuncius (Yıldızların Elçisi) iç kapak resmi, 1610 yılında yayınlandı. Kitap onun gökyüzünün gece görünümü hakkında gözlemlerini içeriyor.

Galileo, teleskopunu 1610'da Venedik soylularına gösteriyor. Bu teleskop diğerlerine oranla 32 kat daha fazla büyütme yetkisine sahip ve öncekinden çok daha güçlü bir teleskoptu.

değişikliğine sebep oldu. Kopernik'in çığır açan kitabının yayınlanması, Papa III. Paul'a Kopernik'in kendisine olan bağlılığını kabul etmesi için baskı yapan daha az muhafazakar kilise adamlarının öncülüğünde gerçekleşmişti. Ardından, 1534 ile 1549 yılları arasında papa olarak hizmet eden III. Paul ve 1572'de seçilen bir başka papa XIII. Gregory, *De Revolutionibus*'ün içerdiği bazı doktrinlere onay verdiler.

Ancak Papa III. Paul, Kopernik'in fikirlerini onaylama konusundan pek memnun değildi. 1542 senesinde Polonyalı astronom Kopernik ve teorileriyle uzaktan yakından alakası olmayan sebeplerden Engizisyonu yeniden canlandırdı: Kiliseyi kendi devrimci Hıristiyanlık anlayışlarıyla bölen Protes-

tanları bastırmayı hedefledi. Fakat zaman geçtikçe, Papa III. Paul'ün yeni Roman Engizisyonu ortaya çıkan, şu anki veya gelecekteki her türlü sapkınlık durumu için hizmet edecekti.

Peder Tommaso Caccini, Galileo'nun *Yıldızların Elçisi* kitabında belirttiği Dünya'nın hareketi teorisini ele alarak Galileo'nun "sapkın" düşüncelere sahip olduğunu iddia etti ve 1614'den sonra Engizisyon tam olarak da bu gibi sebeplerden dolayı kullanıldı. Galileo'nın kitabının anlamı ve kitapta kaydedilen gözlemler herkesin görebileceği kadar açıktı: Kilise yanlış düşünceleri pazarlıyor ve Tanrı'nın hakikatini halka açıklamaktan çok örtbas ediyordu.

Bu zamana kadar Galileo, üniversitelerden, entelijensiyadan ve hatta kiliseden Kopernik'in yolunda olan düşüncelerine dair kısmen bir destek toplayabilmişti. Bu popülerite, Protestanlığın tehlikeleriyle birleşince, Galileo'nun öğretileri daha tehlikeli bir biçim almıştı.

Galileo'nun durumu, tanıdıklarından biri olan Kopenhaglı din adamı Paolo Antonia Foscarini'nin Kopernik'i ve heliosentrik teorisini savunan düşünceler içeren bir el kitabı yayınlaması ile daha da tehlikeli bir hal almıştı. Foscarini'nin yayınlanan kitabında Kopernik'i Kutsal Kitaptan alıntılarla haklı çıkarmanın mümkün olduğu belirtiliyordu. Bir Cizvit ve aynı zamanda Kilise Doktoru ünvanını elinde tutan sayılı insanlardan biri olan Kardinal Robert Bellarmine kısa bir süre sonra Foscarini'nin eğilimini gördü ve çok sert bir ifade ile ona yazdı:

> Aslen Güneş'in dünyanın merkezinde olduğunu ve sadece doğudan batıya hareket etmeden, kendi etrafında da döndüğünü ve Dünya'nın Güneş'in etrafında döndüğünü... düşünmek ve onaylamak çok tehlikeli bir şeydir. Bu düşünce bütün skolastik filozofları ve ilahiyatçıları rahatsız etmekle kalmayıp, Kutsal Kitabı yanlış çıkararak Kutsal İnanca da zarar verecektir.

Foscarini'nin kitabı bir süre sonra yasaklı kitaplar arasında yerini almış, kışkırtıcı ve sapkın düşünceler barındırdığı kabul edilmiştir. Papalık çevrelerinde skandal olarak görülenFoscarini meselesi, Galileo Roma'ya vardığı zaman hala kaynayan anti-Kopernik hissini yeniden uyandırdı. Söz konusu atmosferde, Galileo'nun kendi görüşleri için tarafsız bir duruşma elde etme şansı çok azdı. Hatta, arkadaşı Kardinal Barberini'den bir uyarı dahi aldı. Barberini, Galileo'yu kişisel olarak karşısına almamış, astronomu idolleştirmiş bir yazmanı olan Giovanni Ciampoli üzerinden Galileo ile iletişime geçmiştir:

Galileo'yu, Kopernik'in "inanışa ters düşen" teorilerini desteklememesi ya da savunmaması gerektiği konusunda uyarmış olan Kardinal Bellarmine'nin bir gravürü.

GALILEO'NUN MEKTUPLARI

Galileo, yüksek rütbeli Kilise adamlarına ve Kopernik'ten etkilenmiş teorilerini kanıtlamış olduğu kendi öğrencilerine çok sayıda mektup yazdı. İlk olarak 1613'te yazılan ancak daha sonra Toskana'daki Büyük Düşes Christina'ya Mektup olarak genişletilen mektuplarından birinde, inanç odaklı zihniyetin ve bilimsel yaklaşımın arasındaki uçuruma işaret etti. Galileo:

> Birkaç yıl önce göklerde, bizim zamanımızda daha önce rastlanmamış birçok şey keşfettim. Bu yenilikler... hatırı sayılır çoğunlukta profesörü bana karşıt bir duruş sergilemeye itti. Büyük bir bağlılıkla gerçekleri değil, kendi düşüncelerini savunmayı tercih ettiler, yeterli dikkati gösterselerdi aslında kendi duyularının da onaylayacağı yeni şeyleri reddetmeye ve çürütmeye çalıştılar. Bu amaçla, bana çeşitli suçlamalar yönelttiler ve boş argümanlar içeren çok sayıda yazı yayınladılar. Astronomik ve fiziki bilimleri kendine temel alanlar ilk mesajımı alır almaz benim yanımda saf tuttular. Sonuçta, zaman herkese daha önceden belirttiğim gerçekleri gösterdi...

Söz konusu durum karşı konulamaz bir gücün hareket etmesi imkansız bir nesneyle buluşması gibiydi. Galileo'nun mektubunda kullandığı dilden de anlaşılacağı üzere, kendisi aslolan gerçeği belirttiği konusunda kendine güvenen bir tavra sahipken aynı durum karşısında duran grup, Aristocular için de geçerliydi, onlar da gerçeklerin kendi taraflarında olduğuna inanıyorlardı.

1565 doğumlu Toskana Büyük Düşesi Christina, Catherine de 'Medici'nin büyük kızıydı. Galileo Christina'ya, 1615 yılında dinsel vahiy ve bilim arasındaki ilişkiyi açıklayan bir mektup yazdı.

> Kendi deneyimlerinizden de bildiğiniz gibi, yeteneklerinizi her zaman büyük bir takdir ile karşılayan Senyor Kardinal Barberini dün akşam bana bu konuda daha fazla ihtimam göstermenizin onu memnun edeceğini, Ptolemy veya Kopernik'in akıl yürütmesinin ötesine veya fizik ve matematiğin sınırlarının ilerisine geçmemenizi, teologların Kutsal Yazıları yorumlamanın kendi ayrıcalıkları olduğunu iddia ettiklerini ifade etti.

Seçkin bir ilahiyatçı olan Kardinal Roberto Bellarmine'nin Galileo'ya olan tavrı çok daha az anlayışlı ve nazikti. Bellarmine, Katolik Kilisesi'nin öğretilerine itaat eden Cizvit grubunun içerisinde yer alıyordu. Bu sebeple Bellarmine, Kilise'nin öğretilerinin dışına çıkmamış, Güneş'in ve Dünya'nın konumunun ve işlevinin Kutsal Kitap'ta belirtildiği gibi olduğunu kabul etmiştir. Kardinal, Kutsal Yazılar üzerinde çalışan herkesin "öğretilerde olduğu gibi, Güneş'in göklerde olduğunu ve Dünya'nın etrafında hızla döndüğünü ve Dünya'nın göğün çok uzağında hareketsiz bir biçimde, merkezde olduğunu kabul ettiğini" dile getirip, "Öyleyse, Kilise'nin öğretilerini, Kutsal Papaların düşüncesinin tam aksine yorumlayan Latin ve Yunan yorumcuları Kilise'nin ne kadar hoşgörüyle karşılayabileceğini düşünün." şeklinde kendi meramını ifade etmiştir.

Teleskopundan Ay'a bakan rahipler kullandıkları aracın yapay olduğu düşüncesiyle gösterdiği yoğun krater kaplı yüzeyin de yapay olacağı hususunda bir sonuca varmışlardı ve Galileo böylesine sert bir tavrın üstesinde gelebilecek güçte değildi.

Kopernik'in Kitabı Yasaklandı

Bellarmine, Barberini'nin nazik ve yumuşak bir dille ifade ettiği ihtardan çok daha ileriye gitti ve Galileo'ya Şubat 1616'da heliosentrik doktrini sapkınlık şeklinde atfeden bir ferman yayınladığını bildirdi.

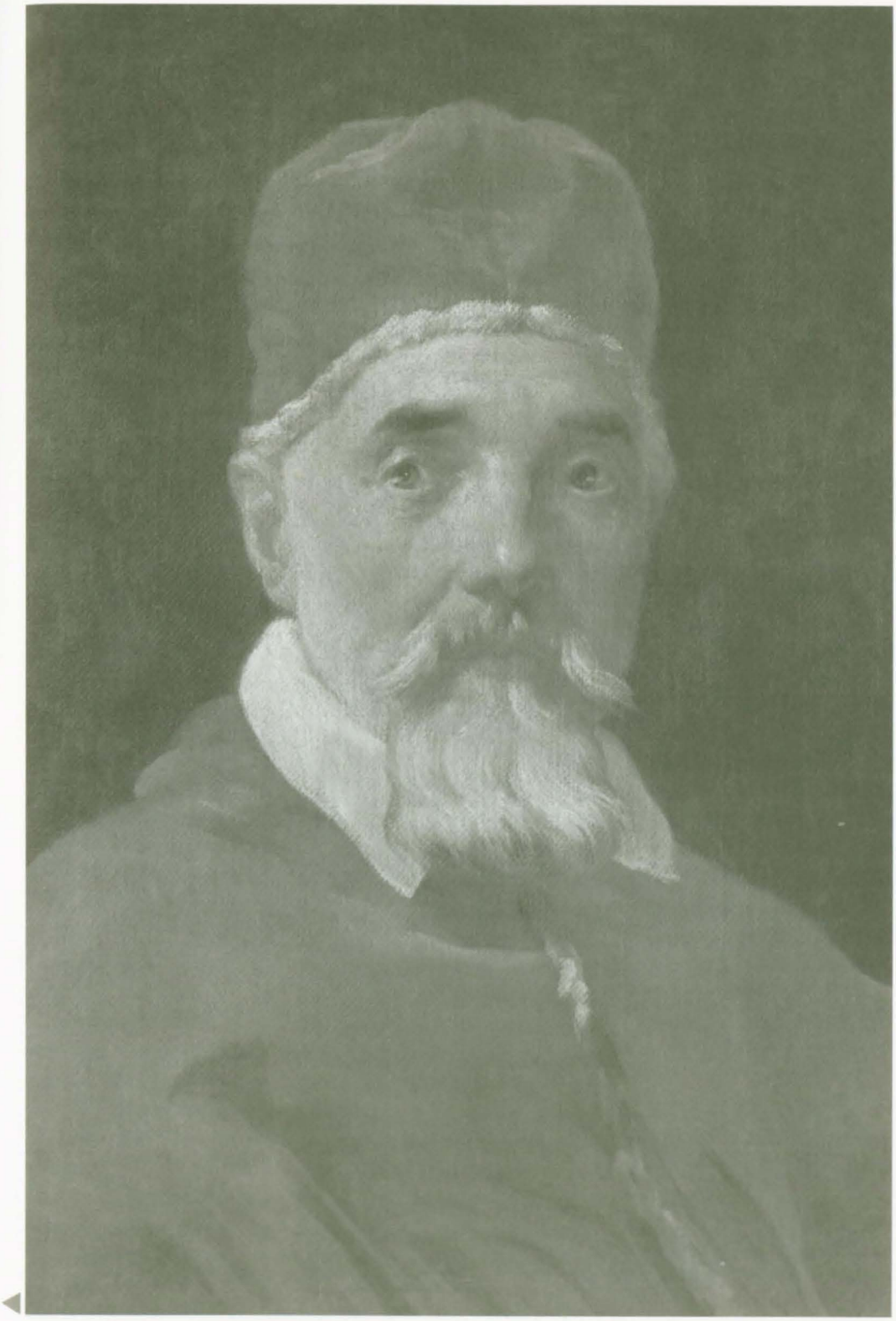
Bellarmine'nin fermanı, tam olarak da Kardinal'in Galileo'ya vermek için niyetlendiği ihtar niteliğindeydi. Galileo, sapkınlığın sebep olacağı sorgulama, işkence ve hapis, suçlu bulunanlar için geçerli olan kazıkta yakılma gibi cezalardan haberdardı.

Örneğin, daha önce buna benzer bir durumda yaşanılan bir vaka vardı.

Dominiken Rahip Giordano Bruno'nun bu heykeli, Kopernik teorisini ve diğer sapkın fikirleri desteklediği için 1600 yılında yakıldığı Roma'daki Campo de Fiori'de dikildi.

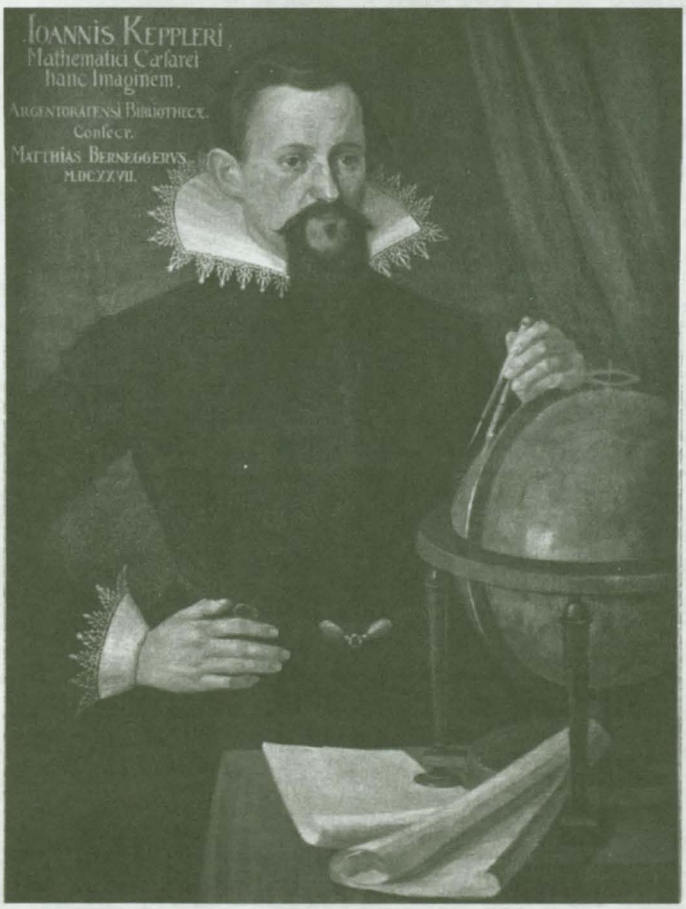
VII. Papa Urban Gian Lorenzo Bernini'nin (1598-1680) bir portresi: Galileo'nun bir zamanlar yakın dostu, daha sonraları ebedi düşmanı.

KURGU GİBİ GÖRÜNEN GERÇEK

Kurgu gibi görünen gerçek ya da Galileo'nun Dialogo'sunda hayali bir tartışma olarak geçen kavram Alman matematikçi ve Galileo'nun yaşadığı zamana denk gelen bir astronom olan, aynı zamanda Kopernik'in heliosentrik teorisini benimsemiş Johannes Kepler tarafından 1611 senesinde kullanılmıştı. Kepler'in Somnia'sı (Rüya), Ay'a yolculuğun kurgu ile birleşmiş halini anlatan ve o zamandan beri ilk bilim kurgu eseri olarak addedilen kitabında aslında gezegenler arası yolculuğa dair bir tez anlatılmaktadır. Tabii ki, Galileo ya da Kepler'in beğenilerinin ele aldığı bu kurgu gibi görünen eserler Engizisyondan kaçmaları için bir kapı oluşturmuyordu ve Somnia Kepler'in annesi Katerina için büyük sorunları beraberinde getirmişti. 1617 senesinde annesi oğlunun kitabı bahane edilerek büyücülük yapmakla suçlanmıştı. Şansına, yaşlı kadın 1621'de Kepler'in savunmasında yaptığı güçlü argümanlar sebebiyle beraat etti ve serbest bırakıldı.

Ne olursa olsun sözkonusu tehlike çok açıktı ve Galileo işini şansa bırakmak istemedi. Dialogo'nun el yazması halini şahsen Roma'ya teslim etmeye karar verdi ve onaylama ve baskı süreçleri boyunca söz konusu durumu takip etti. Çok farklılık yaratmayacak küçük değişiklikler yapılması istendi ve kitap 1632 yılının şubat ayında yayınlandı. Anında başarılı olan kitap, kitapçılarda gösterilmeye başlandıktan kısa süre sonra tükendi.

1571 senesinde Almanya'da doğan Johannes Kepler astronom, astrolog ve matematikçiydi. Astronomide 17.yüzyıl devriminin önemli bir figürü, gezegensel hareket yasaları konusundaki bilgisi ile öne çıkan biriydi.

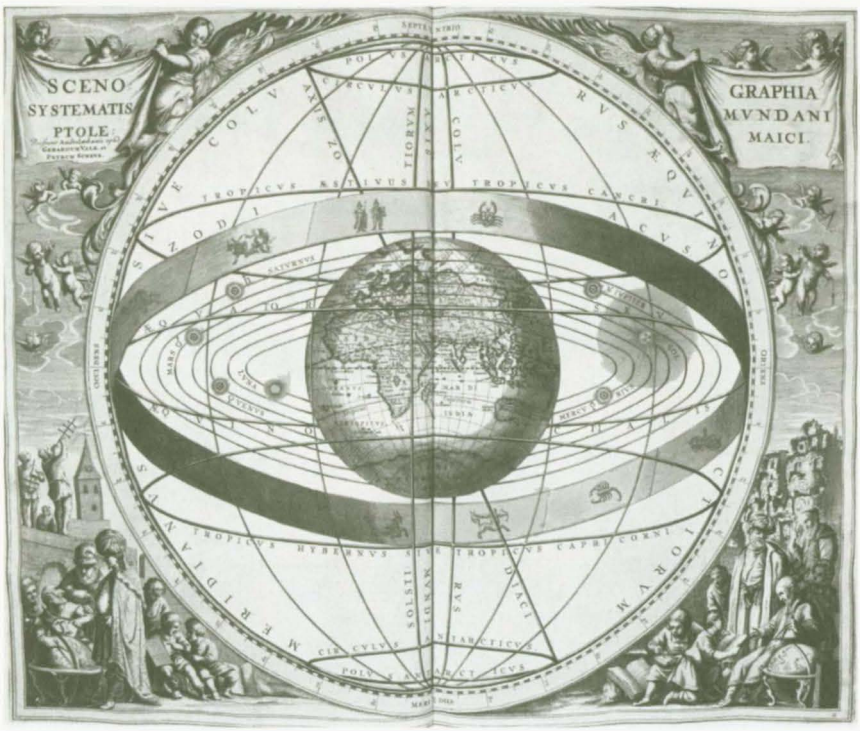

Galileo'nun VIII. Papa Urban ile hayat boyu süren dostluğunu yok eden tartışmalı kitabı Dialogo Dei Massimi Sistemi (İkili Dünya Sistemine İlişkin Dialog).

Giordana Bruno, Kopernik ve Galileo gibi Dünya'nın Güneş'in etrafında döndüğünü dile getiren Dominiken bir rahip 1600 yılında yakılarak öldürülmüştü. Bruno "sapkınlığını" evrende Dünya gibi başka hayat fonksiyonları, kendilerine ait uyduları ve Güneşleri olan gezegenler olduğunu öne sürerek temellendiriyordu. Sapkınlığın son derece tehlikeli sonuçlarının olduğunu kanıtlar nitelikteki bu örneğe bakıldığında, Galileo'nun, Kopernik teorilerini açık bir şekilde teşvik etme konusunda iki kez düşünmüş olabileceği söylenebilir. Galileo her halükarda, artık 52 yaşındaydı ve bu yaş 17. yüzyılda oldukça yaşlı olarak kabul ediliyordu. Aynı zamanda sağlığı pek yerinde değildi, o sebeple göze batmamaya çalışmak sağduyulu bir seçenek olarak gözüküyordu.

Arceti

Roma'dan döndükten sonra Galileo, Flo-

Eski Yunan astronom ve matematikçi Prolemy'e göre evren, merkezde Dünya ve Güneş etrafında dönüyor.

ransa yakınlarındaki evi Arceti'de yaşadı ve Bellarmine ile tatsız karşılaşması ve Engizisyon'a dair aldığı tehdidin sonrasında biraz törpülendi. 1616 sonbahar ve kış aylarının başında gökyüzünde Floransa üzerinden geçen üç kuyruklu yıldız gözlemledi ve 1623'de yayımlanan *Tahlilci* adlı kitabında gözlemlediklerine dair bilgiler yazdı. Hayatının geri kalan kısmında ülkenin kırsal hayatını benimseyip, kasabasında at arabası yolculukları yapıp, kolunda gezdirdiği kartalı ile avcılık yaparak sakin bir hayat sürdürüyordu. Diğer zamanlarda, bahçesinde yetiştirdiği üzüm asmalarıyla uğraşıyordu. Fakat bu geri kalmış varolma çabası Galileo'nun aktif beynine çok az bir uyum sağlayabiliyordu. Bu durum daha fazla devam edemedi.

1623 yılında Kardinal Barberini, VIII. Urban papası olarak seçildi. Galileo için bu şansının yaver gitmesi gibi algınabilecek bir durumdu çünkü her ne kadar 1616 yılında Roma'da Barberini ile yaşadığı tatsız olay gerçekleşmiş olsa da, ikili yakın arkadaş olmaya devam ettiler ve o zamandan bu yana devamlılık arz eden bir yazışma söz konusu oldu. Yeni Papa'ya bir iltifat olarak Galileo kitabı *Tahlilci*'yi ona ithaf etti. Urban bu durumdan çok etkilenerek halka açık toplantılarda kitaptan alıntılar okudu. Ayrıca Galileo'yu Roma'ya ziyaret etmesi için davet etti ancak Galileo'nun sağlığının kötüye gitmesi astronomun 1624 senesinin ilkbaharına kadar bu davete icabet etmesini engelledi.

Sonunda, Papa Urban Galileo ile buluştu ve ikili beş hafta içerisinde altı kez küçük toplantılar yaparak kaçırdıkları zamanı telafi ettiler. Birlikte, Vatikan bahçelerinde Kopernik'in heliosentrik teorisi de dahil olmak üzere fikir alışverişinde bulunarak saatlerce birlikte vakit geçirdiler. Galileo, 8 Haziran 1624'teki ziyaretinin ardından Galileo, Grand Dük II. Ferdinando'ya yazılmış ve Papa Urban'nın kendisi için 'ünü göklerde parlayan, Dünya'nın her yerine yansıyan

Joseph-Nicolas Robert-Fleury (1797-1890) tarafından yapılan bu resim, 1633'te Roma'daki sapkınlık nedeniyle yargılanan 68 yaşındaki Galileo Galilei'yi (ortada) resmediyor.

büyük adam' dediği bir mektupla Roma'yı terketti. Övgü dolu bu mektup Galileo'yu, 1616 yılında vahşi bir şekilde kapatılan heliosentrik teori ile ilgili tartışmanın yeniden açılmasının güvenli olduğu konusunda inandırdı.

Galileo'nun *Dialogo*'su

Galileo, *Dialogo Dei Massimo Sistemi* adında başka bir kitap yazma kararı aldı. Bu kez üç yönlü bir konuşma biçiminde, Kopernik teorilerini tartışan iki karakter ve üçüncü olarak da Ptolemy'nin düşüncelerinin belirtildiği bir karakter ortaya koyarak görüşlerini ifade etti. Galileo, sahne oyunlarında olduğu gibi kurgusal karakterlerin dialoglarını aktararak Engizisyon ve Kutsal Yasak Kitaplar Senatosu'nun konuya ilişkin itirazlarından sıyrılabileceğini düşündü. (Kutsal Senato, hangi kitapların "sapkın" olduğuna ve bu nedenle Katolikler tarafından okunmaması gerektiğine karar veren Katolik Kilisesi içerisinde bir kuruldu.)

Yine de Galileo, 1616'da Roma'da yaşanılan tatsız tecrübesi sonrasında papalık otoriteleri konusunda ihtiyatlı davranması gerektiğine inanıyordu. Onlar, ikna olmadıkları ya da onaylamadıkları herhangi bir fikri veya o fikri destekleyen herhangi birini yok etme gücüne sahiplerdi. Galileo, bir zamanlar Kopernik sistemini benimseyen görüşlerini eleştirmiş olan Cizvit hukukçu Francesco Ingoli'nin *Dialogo*'nun içeriğini değerlen-

dirmesi için kendince önlemini almıştı. Galileo, Ingoli'ye Kopernik ve heliosentrik argumanlarını ifade ettiği bir mektup yazdı ancak artık bu konuda ihtiyatlı davrandığı için mektubuna 'Bunu yazma sebebim daha önceden şüpheli ve iğrenç olarak nitelendirilmiş bir düşünceyi doğruymuşçasına desteklemek için yazmıyorum.' şeklinde bir cümle ekledi. Bunu yerine Kopernik sisteminin lehinde ve aleyhinde bulunan bütün argümanları ortaya koymak istediğini, böylece her düşüncenin adil bir şekilde yargılanabileceğini belirtti.

Galileo'nun mektubu, Ingoli'nin eline 1624 Aralık ayında geçti. Galileo, Papa Urban'dan gelecek öfkeli bir tepkiyi endişeli bir şekilde bekledi ancak bir gelişme yoktu. Astronom hemen Roma'ya gidip açıklama yaparak Engizisyon'dan kaçmadığını bildirdi. Her şeyin normal akışında seyrettiğine inanan Galileo, *Dialogo*'yu yazmaya devam etti. Bu, yaklaşık 500 sayfa ve tamamlanması 6 yıl süren anıtsal bir çalışmaydı. Aynı zamanda zorlu bir süreçti. Galileo eseri tamamladığında 66 yaşındaydı ve artritten muzdaripti, bu durum da onun için kitabın tamamlamasını zorlaştırıyordu.

Dialogo'yu ortaya koyan Galileo, Katolik Avrupalı bilim adamlarının sıklıkla kullandığı bir yönteme başvurdu. Bu yöntem, teorileri entellektüel biçimde ya da kurgular ile sunarak tartışmalı bilgileri gizlemekti.

Dialogo onaylandığında Galileo çok memnundu ancak gözden kaçırdığı bir şey vardı. Papa Urban'ın, yazarların söz hilelerini ve kullandıkları laf ebeliklerini kabul etmeyeceğini fark edememişti.

Galileo söz konusu durumda Urban'ın kardinal olarak yansıttığı hoşgörüyü yanlış anlamıştı: arkadaş ya da değil, bir papa olarak bu durum kabul edilebilir değildi. Bu durumun kabulü artık iyice imkânsız bir hal alıyordu çünkü 1625'te Roma'ya gelen bir haber Katolik Kilisesi'nin büyük düşmanları olan Alman Protestanlar'ın heliosentrik teoriyi kabul ettiği yönündeydi.

Papa'ın yeni sert tavrı Galileo Urban'a eseri *Dialogo*'nun bir kopyasını sunduğunda çok netti. Galileo'nun Ptolemy'i temsil eden görüşleri dile getiren karakter Simplicius ile ne yarattığını gördüğünde Urban'ın öfkeden gözü dönmüştü. Diğer iki karakter Salvati, bir bilim insanı ve Sagredo, bir entelektüel, Kopernik'in teorilerini dillendirdiklerinde mantıklı konuşmalar sergilerken, isminin de ifade edebileceği üzere Simplicius kendi düşüncelerini bir aptal ve bir soytarı gibi addediyordu. Galileo'nun hayranı olan arkadaşlarından biri olan Tomasso Campanella şöyle diyor:

> Simplicius bu filozofik komedinin oyunu gibi görünüyor, mezhebinin, boş sözlerinin, istikrarsızlığının ve engellerinin ve ifade etmek istenilen diğer her şeyin ne kadar aptalca olduğunu gösteriyor.

Simplicius yalnızca kitap boyunca alay konusu olmamıştı. Galileo Aristoculara sinsi bir dil cambazlığı yaparak onların 'gölgelere tapınarak, içerikle değil sadece bazı anlaşılır ilkeleri ezberleyerek felsefe yaptıklarını' ifade etmişti. Daha da kötüsü kızgın Aristoculara ortaya koyduğu yaklaşımdı, Simplicius'un Papa'nın kendisinin bir karikatürü olduğunu ifade etmişlerdi.

Bir Arkadaşlığın Sonu

Galileo'nun niyeti bu olsun veya olmasın Urban, Galileo'nun niyetinin bu olduğuna inanıyordu. Galileo'nun mesajı çok açıktı. Ptolemy teorilerini desteklemek konusunda, ondan önceki bütün papalar gibi Papa Urban'da kısıtlı bir beyin fırtınası yapıyordu. Urban'ın bu duruma öfkelenmesine şaşırmamak gerekiyordu ve maalesef Galileo ile olan dostluğu o anda itibaren tarih olmuştu. Anlaşılacağı üzere Urban, ihanete uğramış hissediyordu ve tıpkı çok iyi bir arkadaş ol-

duğu gibi çok dişli bir düşman da olabilirdi. Roma'daki Toskana büyükelçisi Francesco Niccolini'nin Papa Urban hakkındaki şu söylemi bu durumu destekler nitelikteydi:

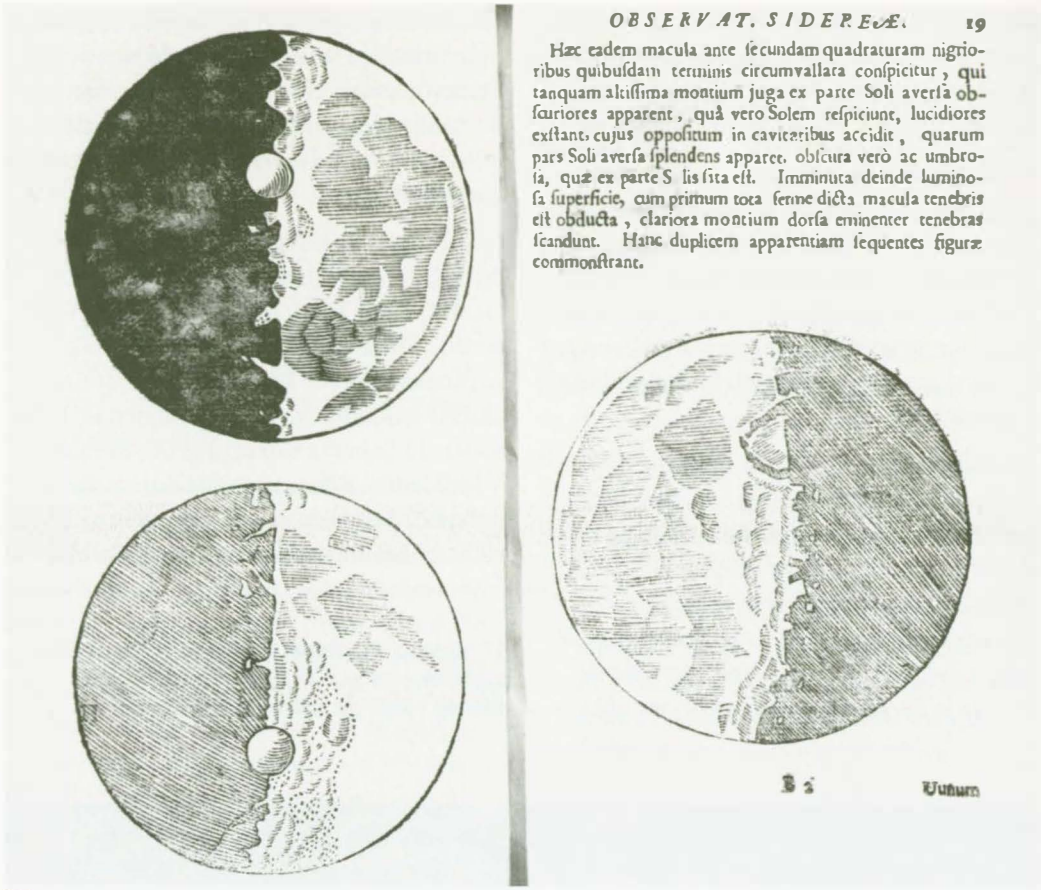
> Kutsal Papa'nın aklına bir şey takıldığı vakit konu orada bitmiş demektir. Özellikle de eğer bir kişi ona karşı çıkıyor, tehdit ediyor veyahut ona meydan okuyorsa daha sert bir tavıra bürünüyor ve kimseye saygı göstermiyor. Bu sorgulama gerçekten zahmetli bir hal alacağa benziyor.

Niccolini haklıydı. 1632'nin sonuna doğru Galileo, Roma'ya Engizisyon mahkemesi önünde duruşmaya çağırıldı. Umutsuz bir şekilde o anı ertelemeye çalıştı, kendisinin seyahat etmesini kısıtlayan hastalığını ve Floransa'daki veba salgınını bahane etmeye çalıştı. Fakat Urban son derece kararlıydı. O esnada 68 yaşında olan astronom tıbbi olarak incelenmişti ve seyahat için uygun bulunmuştu. Galileo görünürde ölmek üzereydi ancak Urban, hastalığının ağır bir durumda olmadığına hükmedildiği için tutuklanıp zorla Roma'ya getirilmesi gerektiğine karar verdi.

Galileo, eski dostunun insiyatifindeki bu aşağılamadan muzdarip olmamak için 20 Ocak 1633'de kendi iradesiyle Floransa'dan ayrıldı. Floransa'dan 198 km uzaklıktaki Acquapendente'de kısa bir süre karantina altında kaldıktan ve temizlendikten üç hafta sonra, 13 Şubat'ta Roma'ya geldi. Roma'da Villa Medici'de yaşı ve sağlık durumdan dolayı Urban'ın düşmanlığına rağmen, Francesco Niccolini'nin konuğu olarak kaldı.

17. yüzyılda Engizisyon tarafından işkence edilen sapkınlık şüphelisi. Meryem Ana ve bebek İsa sahneyi bitişik bir duvardan 'seyrediyor'.

OBSERVAT. SIDEREÆ. 19

Hæc eadem macula ante ſecundam quadraturam nigrioribus quibuſdam terminis circumvallata conſpicitur, qui tanquam altiſſima montium juga ex parte Soli averſa obſcuriores apparent, quâ vero Solem reſpiciunt, lucidiores exſtant, cujus oppoſitum in cavitatibus accidit, quarum pars Soli averſa ſplendens apparet, obſcura verò ac umbroſa, quæ ex parte S lis ſita eſt. Imminuta deinde luminoſa ſuperficie, cum primum tota ſemne dicta macula tenebris eſt obducta, clariora montium dorſa eminenter tenebras ſcandunt. Hanc duplicem apparentiam ſequentes figuræ commonſtrant.

B 2 Vultum

Yıldızların Elçisi'nin (The Messenger of the Stars) 1653 baskısında yer alan bu sayfa Galileo'nun ayın krater yüzeyinin taslaklarını gösteriyor. Aydaki dünyadakinin benzeri dağları ve vadileri keşfetmesi, göklerin mükemmel ve değişmez olduğu görüşüne meydan okuyordu.

Galileo, sorguya çekilmeden önce iki ay boyunca beklemek zorunda kaldı. Gecikme sebebi Engizisyon'un davasının nasıl ele alınması gerektiği hususunda kararını veremememesiydi. Urban, heliosentrik teori söz konusu olduğunda hiçbir zaman bilimsel ya da teolojik bir kanıt bulunamayacağından emindi, ancak Engizisyon Mahkemesi'ndeki kişiler bu kadar kesin yargılara sahip değillerdi ve eğer bu tür bir kanıt söz konusu olsaydı, Tanrı, İncil, Papa ve Katolik Kilisesi temel bir hata yapmış oluyordu. Bunu dillendirmek utanç verici olurdu ancak bunun yanısıra en kötüsü ise, Vatikan'ın Kutsal Makamının güvenilirliği için zararlı sonuçlar doğurabilirdi.

Bu durum yetmezmiş gibi, Galileo gibi meşhur ve hayranlık uyandıran bir adamın idam edilmesi de sorun teşkil ediyordu. Galileo, aynı zamanda Vatikan'daki papalık mahkemesinin Kutsal Saray'ın Üstad Papası tarafından onanmış *Dialogo* kitabının yazarıydı. Papa Urban bu konu hakkında pek bilgi sahibi gibi görünmüyordu çünkü kendisi eserin basılması için lisans verilmesini reddetmişti. Yine de kitap basılmış ve büyük başarı getirmişti. Tek seferlik bile olsa arkadaşına sert bir tavırda bulunmak ve kitabı Dialo-

go'yu kovuştuma delili olarak mahkeme getirmek istese de, Papa Urban bile Galileo'yu itibarsızlaştırmak için kitabı kullanmanın bir seçenek olmadığını görebiliyordu.

Bu sorunların üstesinden gelmek için haftalarca uğraştıktan sonra Engizisyon mahkemesi son olarak duruşmaya devam etme kararı aldı.

Galileo, 12 Nisan 1633 tarihinde sorguya alındı. Galileo, sorgulama esnasında, De Revolutionibus ya da Kopernik'in heliosentrik teorisi hakkında çıkarılan 1616 yılına ait fermandan sapmadığını savundu. Dahası, Kopernik teorisini sadece bir hipotez olarak sunduğunu ve teorinin doğruluğunu savunmadığını dile getirdi.

Galileo Tehlikede

Galileo'nun istikrarlı savunması Engizisyon Mahkemesini ikilemde bırakmıştı. Eğer ki, Engizisyon Mahkemesi'nin duruşunu korumaması için, ki bu yapması gereken bir şey, Galileo'nun ceza almadan salınmaması gerekiyordu. Olası bir alternatif sadece *Dialogo*'yu yasaklamak ve onu Kopernik'in *De Revolutionibus*'ü gibi yasaklanmış kitaplar listesinde koymaktı ancak bu Galileo'nun kurtulmasına sebebiyet verecekti. Papa Urban, yazarın değil kitabın kınanması gerektiği düşüncesine tam anlamıyla karşı çıktı. Galileo'nun eski dostunun aşikar arzusu, onun suçlu olarak yargılanması ve kovuşturulmasından başka bir şey değildi.

Normalde, bu aşamada şüpheli sapkınlar, suçlarını itiraf edene dek işkence edilmek üzere Engizisyon'a teslim edilirlerdi. Soruşturmacılar sanıklara çoğunlukla rahipler tarafından kutsanmış olan işkence araçlarını kullanmadan önce göstererek son bir şans verirlerdi. Bu işkence araçları Kiliseye ait, Tanrı'nın Engizisyon'un gerçek inanca dönmeleri için verdiği birer kutsal araç olarak görülürdü.

Tekerlek üzerinde bir kurbana işkence etmek, bedeni tam anlamıyla parçalara ayırırdı. Bir keşiş, muhtemelen itiraf yazmak üzere kalem ve kağıt ile kenarda bekliyor.

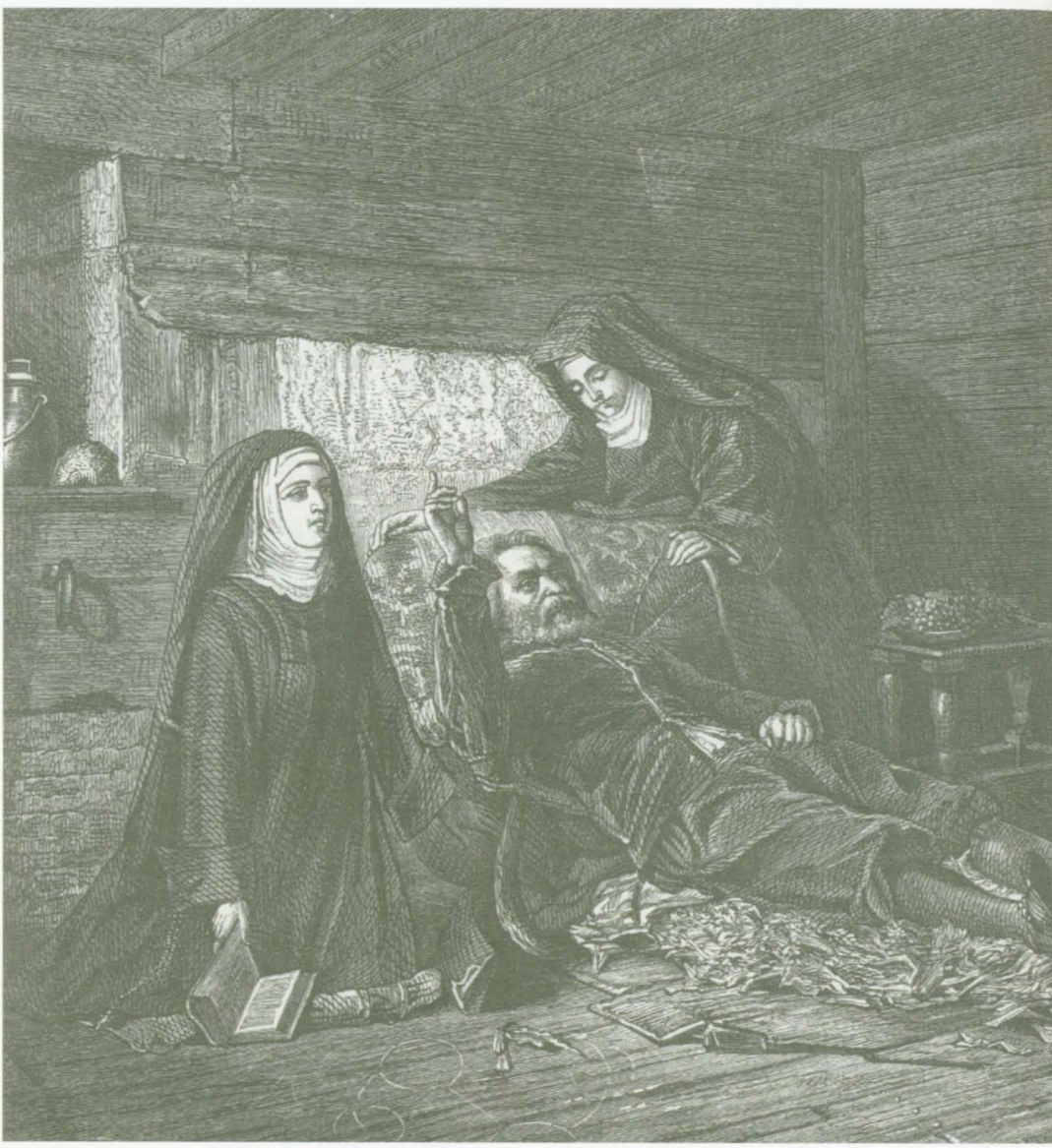
Galileo'nun bu araçlar hakkında bilgi sahibi olabileceği ve onlarla yapılabileceklerin ne tür acılar çektirebileceğini öngörmesi büyük bir olasılıktı.

Engizisyon Mahkemesi önündeki ilk duruşmasından yaklaşık üç hafta sonra Galileo, 30 Nisan'da mahkemeye geri döndü ve *Dialogo*'yu yazarak yanlış muhakeme ettiğini kabul etti ve şöyle dedi:

> Pek çok yerde, gerçek amacımdan bihaber bir okuyucunun, düşüncelerimi ifade ediş biçimimden ötürü argümanlarımı -haklı olarak- yanlış yorumlayabileceğini açıkça itiraf ediyorum; niyetim bunun aksini ispat etmekti; argümanımı kolayca çözümlenebilecek bir şekilde sunmaktansa bilhassa ikna yolu ile ölçüp biçilecek şekilde ifade ettim.

Küçük Düşürücü İtiraf

Galileo daha da ileri giderek kendi için "kendini beğenmiş bir hırsa" sahip olduğunu dile getirdiği bir itirafta daha bulunarak, kendini daha da küçük düşürücü bir pozisyona soktu. Galileo bu çılgınca ifadeyi kullanmak zorunda kaldıktan sonra, Engizisyon Mahkemesi'nin zindanlarına indirildi ve mahkeme karşısına tekrar çıkmadan önce üç hafta orada kaldı. Galileo, onu sorgulayanlara resmi olarak Kopernik'in ve onun teorisini kabul etmekte hata yaptığını kabul ettiğini bildirmek için oradaydı. O anda, *Dialogo*'nun "yanlışlıkla" göklerde Kopernik sisteminin olduğunu ve bunu desteklediğini söylemiş bulunduğunu hatırladı. Oysa Kilise bu görüşün tamamıyla yanlış olduğuna hükmetmişti. Ardından, Papa Urban'ın emirleri

üzerine Galileo'nun geri adım atması bütün kiliselerde okutularak Katolik Avrupa'da yayıldı. Böylece bütün Katolikler, Galileo Galilei'nin Engizisyon iradesi ile geri adım attığını ve fikirlerinden vazgeçtiğini biliyordu artık.

Engizisyon önündeki küçük düşürücü boyun eğişi ve Papa'nın kindar tutumu Galileo'yu derinden incitti. Engizisyon Mahkemesi'nin ona olan tavrı sebebiyle çok kızgın ve üzgündü ve eski arkadaşı tarafından maruz kaldığı muamele, arkadaşının onu acılı bir fedakârlık yapmaya zorlamış olması Galileo'yu sarsmıştı. Her şeyden öte, içten içe tam anlamıyla gerçekdışı olduğunu bildiği yanlış bir teori uğruna hayatı boyunca benimsediği inançlarını ve çalışmalarını reddetmek zorunda kalmıştı. Küçük düşürücü itirafından sonra bile Galileo hala meydan okuyordu. Niccocini, Galileo'nun diğer arkadaşlarıyla birlikte, Papa Urban'ın ve Engizisyon Mahkemesi'nin Galileo'ya verdiği cezalardan vazgeçmesi için uzlaşmacı hatta kabul eden bir tavırda olması adına onu ikna etmesi gerekiyordu. Bu olsa bile, yaşlı astronomun ikinci kez mahkemeden kaçabilmesi mümkün değildi. Niccolini'nin onu ikna etmesi biraz zaman aldı. Niccolini durumu şöyle açıkladı:

> Fikirlerini ne olursa olsun çok iyi savunabileceğini iddia etti ama ben işlerin daha hızlı bitmesi, onu savunmak için mücadele etmemesi ve bunun yerine Engizisyon'un ona inanmayı tercih edeceği konularda boyun eğmesi için Galileo'ya akıl verdim. Bu konuşmadan çok etkilenmişti ve onun bu suçlamalar yüzünden ne hale düştüğünü gördüğüm için -kendimce- onun güvenliği konusunda büyük şüphelerim vardı.

Kayıp Cennet eseriyle bilinen John Milton, (sağda) İngiliz yazar ve şair, 1638'de oldukça kötü durumdaki Galileo'yu (soldan ikinci) ziyaret ettiğinde, astronom Floransa yakınlarındaki Arceti'de ev hapsinde tutuluyordu.

Galileo Suçlu Bulunuyor

Galileo 22 Haziran 1633'te son kez Engizisyon Mahkemesinin önüne çıktı, bu kez kaderini dinlemek için oradaydı. Uzun beyaz bir cübbe ve bir günahkârın takacağı konik

şapkası ile yargıçların ağzından cezasını duymak için dizlerinin üzerinde bekliyordu. Mahkeme, Galileo'yu "iğrenç suçlar" ve "sapkın düşünceler" den suçlu buldu. Galileo cevaben 'Ben hatalarımı her zaman lanetleyecek ve onlardan nefret edeceğim' dedi.

Kitabı Dialogo yasaklandı ve yaklaşık 200 yıl boyunca Yasaklı Kitaplar arasındaki yerini korudu. Galileo ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı. Daha sonra bir kez daha Engizisyon Mahkemesi'nin altındaki zindanlara götürüldü ve bir süre daha orada kaldı, VIII. Papa Urban'ın yeğeni Kardinal Francesco Barberini'nin müdahalesi olana dek orada hayatına devam etti. Barberini Galileo'nun büyük bir hayranıydı ve amcasını astronomun Toskana Büyükelçiliği'ne geri dönmesi için ikna edebilmişti. Büyükelçi Niccolini, Galileo'nun bulunduğu durumdan endişeleniyordu. "Engizisyon ile bağlantılı bir durumda olmak korkutucu bir şey. Zavallı adam daha da ölmüş bir şekilde geri dönmüştü." dedi.

Niccolini, Galileo'nun Floransa'ya geri dönmesine izin verilmesini istedi. Papa Urban bu istediği reddetti ancak gözden düşmüş astronomun Siena Başpsikoposu Ascanio Piccolomini'nin evine taşınmasına izin verdi. Burada Galileo sinirsel bir yıkım yaşadı. Galileo sonraki beş ay boyunca iyileşmek adına Piccolomini ile kaldı. 1633 yılının sonuna kadar Galileo'nun evine, Arceti'ye dönmesine izin verilmedi. Evinde bile mahkumiyeti sürdü. Engizisyon mahkumu olan Galileo'yu meslektaşı olan arkadaşları ya da bilim insanları ziyarete gelemedi, öğretime dönmesi tamamen yasaklanmıştı.

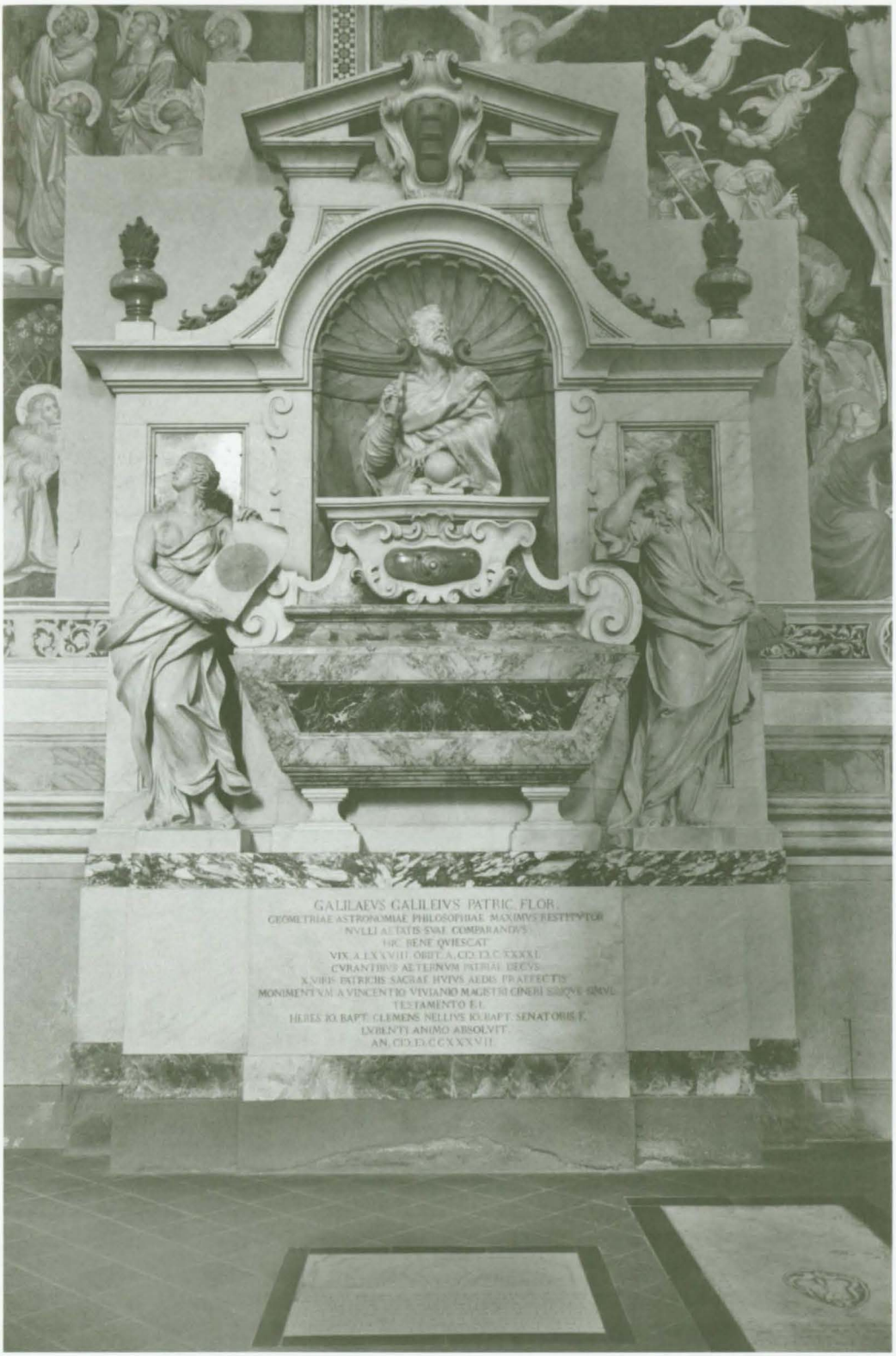
Ancak yine de yazı yazmaya devam edebiliyordu ve Piccolomini'nin yanında kalırken başlamış olduğu, mekanik ve hareket bilimleri hakkındaki *Two New Sciences* (İki Yeni Bilim Dalı) kitabını yazmaya Arceti'de devam etti. Ancak, Engizisyon mahkemesinin elinde bulurdurduğu küçük düşürücü itham İtalyan yayıncıların baskıdan çekinmesine sebep oldu. Venedik'te Engizisyon mahkemesi, Almanya'da ise Cizvitler kitabının yayınlanma şansını mahvediyorlardı. Sonunda, Galileo'nun arkadaşları el yazması çalışmalarını Alpler üzerinden kaçırarak Protestan inanca sahip Hollanda'ya ulaştırdılar. Burada Papalık geçerliliğini yitiriyordu. Kitap, 1638 yılının Haziran ayında basıldı. Bu esnada Galileo teleskopu ile yıldızları incelemekten gözlerini mahvetmişti, en sonunda görme yetisini kaybetti. Son kitabının basılı halini asla okuma fırsatı olmadı.

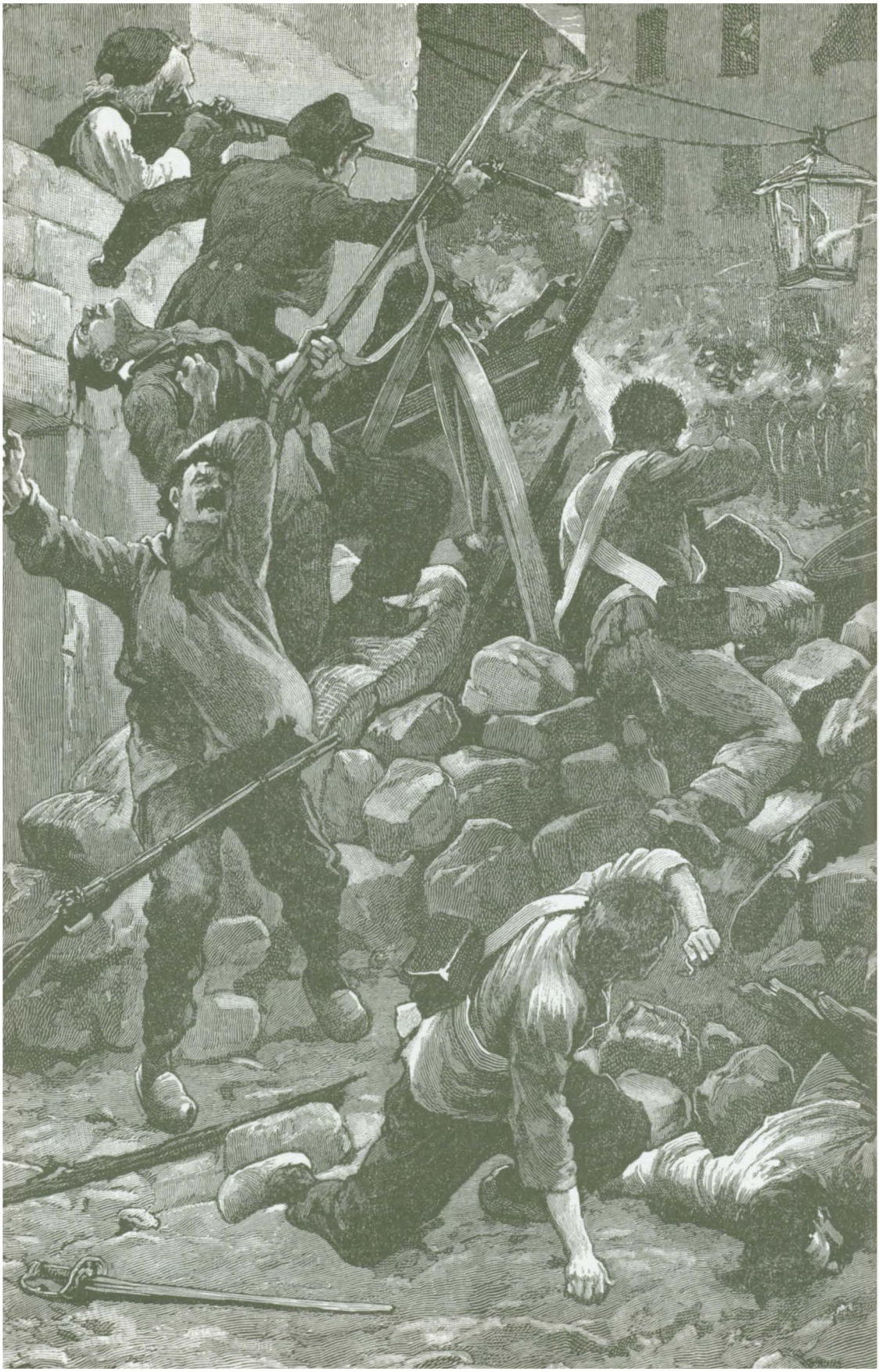
Galileo'nun Ölümü

1641 yılının sonlarında doğru, her kış Galileo'yu yataklara düşüren ateş, bu sefer iyileşmemek üzere geri dönmüştü. Galileo, 8 Ocak 1942'de yetmiş sekizinci yaş gününden birkaç hafta önce öldü. Ölümünde bile Papa Urban ona karşı kin tutmaya devam etmişti. Eski arkadaşına halka açık bir cenaze töreninin yapılmasını ve Galileo'nun bir anıtı hak ettiğini düşünen arkadaşı, matematikçi Vincenzio Viviani'nin isteğini reddetti. Papa Urban'ın kendince nedenleri vardı. Tanrı'ya ve Katolik Kilisesi'ne karşı işlediği günahlar ile Galileo'nun Hıristiyanlık tarihindeki en büyük skandala yol açtığını düşünüyordu. Buna karşılık, Galileo, Floransa'daki Santa Croce kilisesi mahzeninde mütevazı bir mezarda saklandı.

Neredeyse bir asır sonra, 1737'de Papa Clement XII, Santa Croce'da Galileo için inşa edilmiş uygun bir mezar ve anıt yapılmasını emretti. Ancak 350 yıl sonra, Papa II. John Paul'un 1992'de papalık mertebesine erişmesi ile birlikte, 1616 ve 1633 kararları tersine çevirildi ve Galileo'nun fikirleri doğrulandı.

Galileo'nun mezarı ve anıtı, 1737 yılında Floransa'daki Santa Croce kilisesinde Papa XII. Clement tarafından inşa edilmiştir. Bu zamana dek Galileo'nun ölümünün üzerinden bir yüzyıldan uzun bir süre geçmiştir.

GALILAEVS GALILEIVS PATRIC. FLOR.
GEOMETRIAE ASTRONOMIAE PHILOSOPHIAE MAXIMVS RESTITVTOR
NVLLI AETATIS SVAE COMPARANDVS
HIC BENE QVIESCAT
VIX. A. LXXVIII. OBIIT. A. CIↃ IↃ C. XXXXII.
CVRANTIBVS AETERNVM PATRIAE DECVS
XVIIIVI PATRICIIS SACRAE HVIVS AEDIS PRAEFECTIS
MONIMENTVM A VINCENTIO VIVIANIO MAGISTRI CINERI SIMVL
TESTAMENTO E.I.
HERES IO. BAPT. CLEMENS NELLIVS IO. BAPT. SENATORIS F.
LVBENTI ANIMO ABSOLVIT.
AN. CIↃ IↃ C C XXXVII.

VII

VATİKAN TUTSAĞI

1848 yılı, Avrupa'daki otoriter monarkların başından geçen en ürkütücü yıldı. Merkezi İtalya'da Papalık Devletleri üzerinde benzer biçimde mutlak hâkimiyet gösteren Roma'daki Papa'nın da bu durumda herhangi bir ayrıcalığı yoktu; hatta bu durumdan kendisine benzeyen diğer tiran liderlere kıyasla daha ciddi biçimde etkilenmişti.

Tarihte ilk defa, halk üzerinde gösterdikleri güç ve uyguladıkları mutlak otorite ciddi tehdit altındaydı. Bu tehdit, bütün kıtayı 60 yıl kadar önce şiddetle sarsan Fransız Devrimi'nin sloganında ifade edilen yeni ve özgürlükçü fikirlerin doğuşundan kaynaklanıyordu: Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik. Bu yeni kavramlar, ileriki yıllarda bütün Avrupa'da yayılarak baskı altında ezilmiş milyonlara, daha özgür bir hayat vaat etti.

2 sene önce, 1848'de seçilen Papa IX. Pius'un, kimi tarihçilerin "isyan dalgası" olarak da nitelendirdiği 1848 olaylarının zayiatları arasında olması en başlarda beklenmiyordu. Onun selefi olan aşırı muhafazakâr XVI. Gregory ise, modernitenin her türünün özünde kötülük barındırdığına inanıyordu. Bu görüş, özellikle de sokakların gazla ışıklandırılması veya tren yolları sayesinde yeni ve daha hızlı bir ulaşım türünün ortaya çıkması gibi teknolojik gelişmeler için geçerliydi; Gregory, bu tür gelişmeleri Şeytan'ın işi olarak görüyor, bunların Tanrı'nın kastettiği dünyevi hayat tarzına aykırı olduğunu düşünüyordu. Selefinden 30 yaş genç olan Pius ise kalkınmayı hoş karşılıyordu; hatta kendisi, liberal düşünce yapısına sahip sayılı Avrupa liderlerinden biriydi.

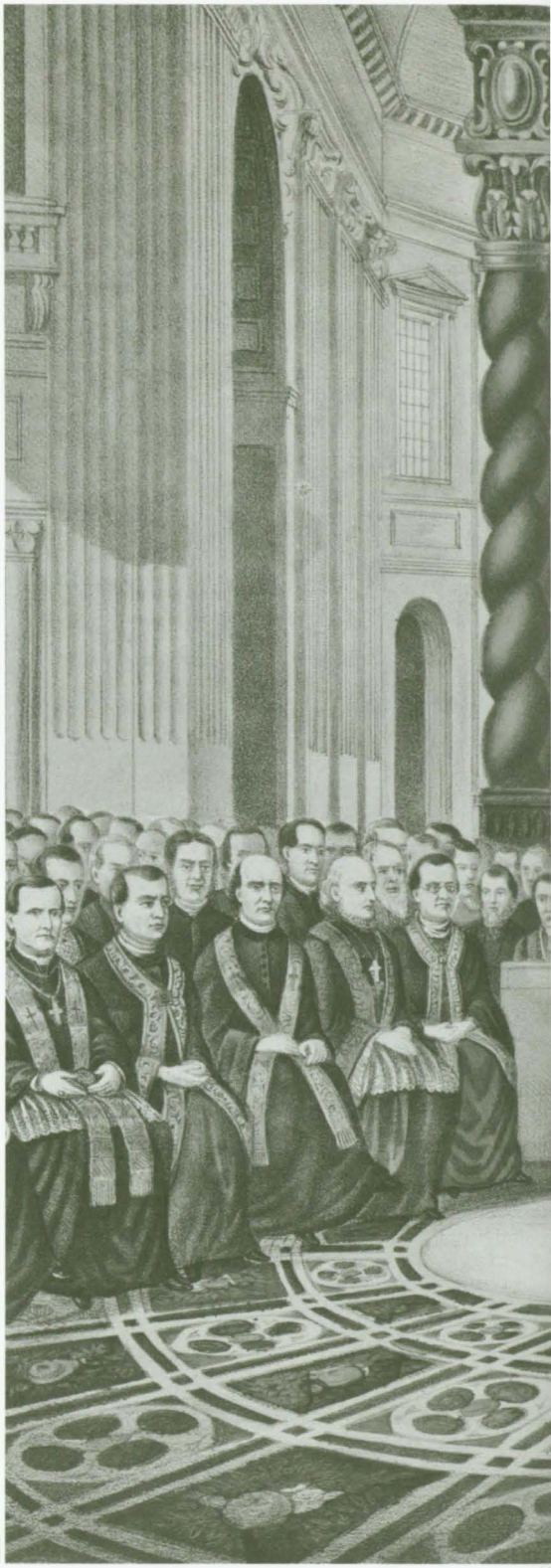
Paris, 1848 yılında sıradan insanların yeni haklar ve özgürlükler talep ettikleri Avrupa çapındaki ayaklanmalarda şiddetli çatışmalara sahne olan birçok şehirden sadece biriydi. Papa IX. Pius bile bunun sonuçlarından mağdur olarak neredeyse bir gecede görüşlerini liberallikten otoriterliğe çevirmiştir.

Pius papalık görevine başladıktan sonra hayata geçirilen gelişmeler arasında, zamanında Gregory'nin kınamış olduğu gazla sokak ışıklandırma ve tren yolları da bu-

lunuyordu. Bunun dışında Pius, papalık hapishanesindeki siyasi mahkûmları serbest bıraktı ve Vatikan'ın verimsiz ve yozlaşmış bürokrasisi için bir reform başlattı. Engizisyon'un aktivitelerini frenlemek, Yasak Kitaplar Listesi'ni kaldırmak ve gazete ve kitapları ağır sansürden kurtarmak için tasarılar hazırlandı. Halka tanınacak yeni özgürlükler ve demokrasinin getirilmesi konuşuluyordu. Lâkin Papa Pius, bunların hiçbirini uygulamaya geçirmedi, dolayısıyla liberal bir Papa'nın papalığı daha fazla ne kadar modernize edebileceğini kimse asla öğrenemedi. 1849'un Ocak ayına gelindiğinde, yani isyandan yaklaşık bir yıl sonra, Papa Pius bütün liberal düşünce yapısını terk etmiş, en az döneminin diğer tiran liderleri kadar tepkili ve otorite düşkünü birine dönüşmüştü.

Amansız Değişim

Bu U dönüşüne sebep olan şey peki neydi? Bu sorunun kısa cevabı şuydu: 'Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik' düşüncesine doğru ilerlemekte olan devrim dürtüsü artık öyle acımasız bir hâl almıştı ki 'eski düzen'i tümüyle silip atmayı vadediyor ve bunu olanca şiddet ve katliam ile yapacağını belirtiyordu. Papalık Devletlerinde popüler düzensizlik o kadar yayılmıştı ki, sokaklar artık güvenli değildi. Yeni bir anayasa çıkarılması için gelen öneriler o kadar katıydı ki, Pius'un -kendi yönetiminde zaman içerisinde artması planlanan liberal değişimi başlatabilmek için- sahip olduğu gündem, artık üzerinde çalışılamaz hâle gelmişti. Pius'un sağ kolu olan Başbakan Pellegrino Rossi'nin 15 Kasım 1849'da Vatikan Hill'de bıçaklana-

Papa IX. Pius tarafından toplanan, 1869-1870 yıllarında gerçekleşen ilk Vatikan Konseyi'nin iki ana amacı vardı: papalığın yanılmazlığını onaylamak ve modernlik karşıtı politikasını güçlendirmek.

DEVRİMCİ TALEPLER

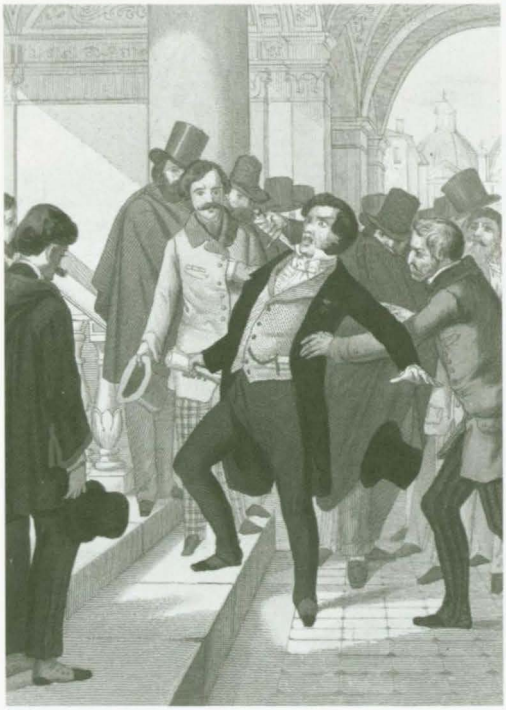
İsyanlar, başkaldırılar, ihtilâller ve genel hoşnutsuzluk, elbette Avrupa ülkelerinde alışılmadık şeyler değildi; ancak 1848'in Ocak ayında çıkan ayaklanmalar farklıydı. Bildirdikleri şikâyetler ne yerel ne de özelleşmişti, aksine bütün kıtaya yayılmış durumdaydı. Fransa'dan (tekrardan) Alman ve İtalyan eyaletlerine, oradan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na, İsviçre'ye, İç batı Polonya'daki Büyük Polonya Voyvodalığına ve güney Romanya'ya uzanan şiddet gösterileri, Avrupa'daki yönetici sınıfları epey korkutuyordu. Yeni liberal yasa, demokratik oy kullanma hakkı, ifade özgürlüğü ve türlü türlü imtiyaz talepleriyle geliyorlardı. Tüm bunlar, bir zamanlar despot liderleri kargaşaya karşı güvenceye alan itaatte son veren, kurulu otoriteye karşı koyan yeni bir muhalefet hâlini ortaya çıkarıyordu. 'Onlara karşı Biz" prensibi, uluslararası çapta baş göstermişti ve Fransız liberal tarihçi Alexis de Tocqueville'in dediği üzere, 'Toplum ikiye bölünmüştü. Hiçbir şeyi olmayanlar, ortak bir kıskançlıkta birleşmişti. Herhangi bir şeyi olanlar ise, ortak bir dehşette birleşmişti.'

rak öldürülmesi, bardağı taşıran son damla oldu. Cinayete, yoldan geçen pek çok kişi tanık olmasına rağmen, anlatılanlara göre kimse engel olmak için bir şey yapmamıştı. Rossi'nin katili asla yakalanamadı.

Rossi'nin ölümü, Pius'u ciddi şekilde sarsmıştı. Papaların daha önceleri de suikasta uğradığı olmuştu; 9 asırdır böyle bir olay yaşanmamasına rağmen Pius, sıradaki hedef olmaktan yine de endişeleniyordu. Bu korkunç akıbeti önlemek için Roma'dan kaçmaya karar verdi ve sıradan bir rahip gibi giyinip kamuflaj olarak güneş gözlüğü takarak kurtulmayı başardı. Neyse ki, meç-

Papa Pius'un seçildikten hemen sonra uygulamaya geçirdiği medeni haklar ve basın özgürlüğü gibi liberal reformlar coşkuyla karşılanmıştı, fakat bu durum uzun sürmedi.

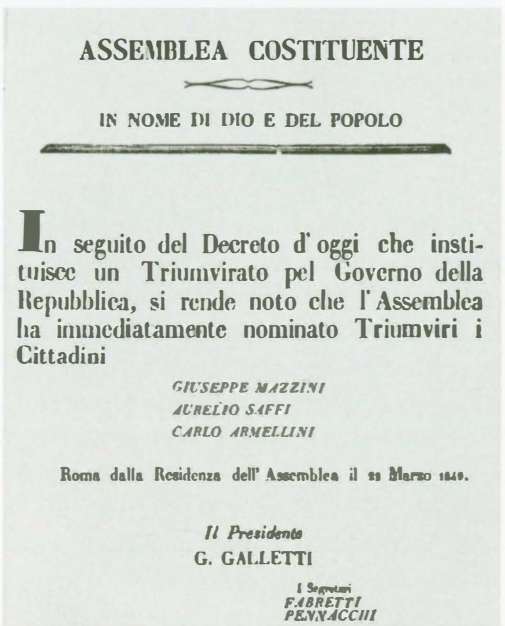

Başbakan Pellegrino Rossi'nin 1848'de öldürülmesi IX. Pius'u can güvenliğinden şüpheye düşürdü. Papa Napoli yakınlarındaki bir gizli bir eve kaçtı.

hul bir kişinin Bavyeralı büyükelçinin at arabasına binip güneydeki İki Sicilya Krallığına, Napoli'nin kuzey kıyısındaki Gaeta kalesine gidişini kimse fark etmemişti. Bu arada, Bolonya'da ve Roma'ya kadar uzanan bütün güney bölgelerinde çıkan isyanlar yüzünden Papalık devletleri kıvranıyordu. Bütün bu bölgelerde, Papalık elçileri defedilmiş ve onların yerine, Papalık yönetiminin bittiğini ilân etmekte hiç vakit kaybetmeyen yerel komiteler getirilmişti. Ocak 1849'da, halkın oyuyla oluşturulan Meclis'in Roma'da çıkardığı yeni Anayasa'nın ilk Maddesinin belirttiği üzere, Papalığın dünyevi hâkimiyeti kesin olarak kaldırılmıştı. Bundan sonra, Anayasa'nın da belirttiği üzere, Papalık devletlerinin yönetimi demokratik yollarla seçilecekti.

Papa'nın Silahlı Muhafızları

Dış güçler Papa'nın yardımına yetiştiği için, liberal Meclis yönetimi daha ileri gidemedi. 1713-1814 yılları arasında İtalya'yı boyunduruğu altına alan ve ikisi de Katolik ülkeler olan Avusturya ve Fransa, birliklerini yollayarak Meclisi ortadan kaldırdı, Pius'u eski konumuna getirdi ve ona kısa süreyle kaybetmiş olduğu yetkiyi geri verdi. Bir papanın varlığını sürdürebilmesi için tamamıyla silahlı muhafızlara emanet olması aslında bir bakıma büyük maskaralıktı. Kuzeybatıdaki Lombardy ve kuzeydoğudaki Veneto bölgelerinde papalık topraklarını Avusturyalılar koruyordu. Onlar ve bir de Roma sokaklarını devriye gezen Fransız askerleri, Pius ile büyük bir felaketin arasında duran tek şeydi.

ASSEMBLEA COSTITUENTE

IN NOME DI DIO E DEL POPOLO

In seguito del Decreto d'oggi che instituisce un Triumvirato pel Governo della Repubblica, si rende noto che l'Assemblea ha immediatamente nominato Triumviri i Cittadini

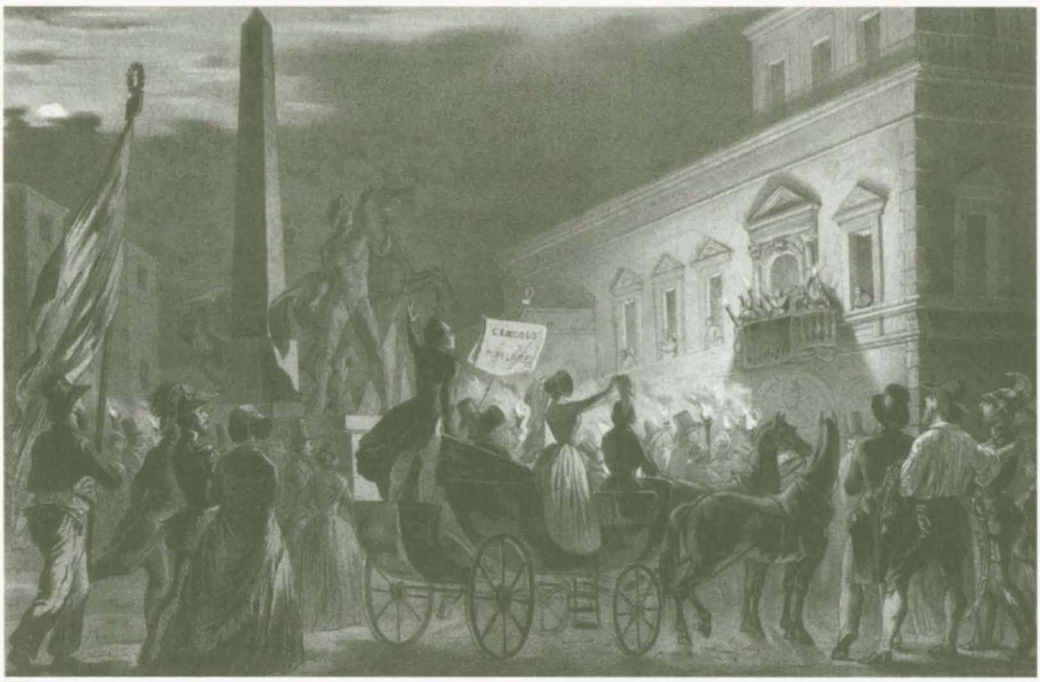
GIUSEPPE MAZZINI
AURELIO SAFFI
CARLO ARMELLINI

Roma dalla Residenza dell' Assemblea il 29 Marzo 1849.

Il Presidente
G. GALLETTI

I Segretari
FABRETTI
PENNACCHI

Mart 1849'dan, kısa ömürlü İtalyan Cumhuriyeti'ni yönetmesi için demokratik biçimde atanmış Meclis tarafından bir üçler erkinin seçildiğini duyuran yazılı bir duyuru.

Yönetimine karşı gösterilerin Roma'da sahne alması nedeniyle, devrimler yılı 1848, Papa IX. Pius için tehlikeli bir zamandı.

Pius'un Vatikan'a dönüşü hiç de hoş karşılanmamıştı; gerçi Pius'un eski görevine geri getirilmesi, bütün Avrupa'daki dindar Katolikler için güzel bir haber olmuştu. Ancak Roma'ya geri getirilen Papa, tehlikeli şartlar yüzünden bir zamanlar burayı terk etmeye zorlanan Papa'ya hiç benzemiyordu. Onu, Tanrı'nın bütün papalara vermeye niyet ettiği görevden -Papalık devletleri üzerinde dünyevi egemenlik ve Kilise üzerinde manevi egemenlik- uzaklaştırmak için gerçekleştirilen çok sayıda şiddetli ve ona kalırsa saygısızca girişimden fazlasıyla rahatsızdı. IX. Pius, ikisini de kaybetmeye çok yakın olduğunu hissediyordu, bu yüzden de papalık güçlerini yeniden - ve bu sefer dikta yöntemiyle - halka dayatma konusunda daha da kararlıydı.

Liberal Anayasa

Bu esnada, Avrupa'daki diğer tiranlar da 1848'deki isyanların şiddetli etkisinden epey sarsılmıştı. Ancak, 1849 yılına gelindiğinde, birazcık zalimce bir bastırma ile makamlarını güvenceye almayı başarmışlardı. Liberaller tutuklanmış, işkence edilmiş ve öldürülmüş, onların destekçisi olanlar ise sindirilmiş ve boyun eğmeye zorlanmıştı. Tiranların zamanında yürürlüğe koymaya -büyük ihtimalle o dönemde liberal kesimin huyuna gitmek için- mecbur kaldığı liberal yasalar vakit kaybetmeksizin geri çekildi ve mutlak egemenlik yeniden getirildi. Ancak yine de, Avrupalı diktatörler için hayat asla eskisi gibi değildi. Güvenlik duyguları tamamen kaybolmuştu ve sürekli olarak güvenlik içinde boğulma ihtiyacı hissediyorlardı.

Geleneksel bir papalık işareti olarak, Papa IX. Pius kutsamak için parmaklarını kaldırıyor. Neredeyse 32 sene süren saltanatı ile Pius, tarihin en uzun papalığını yapmıştır.

Papa Pius için de hayat asla eskisi gibi değildi, ancak farklı sebeplerden ötürü. Roma'daki kısa ömürlü Meclis artık geçersiz olmasına rağmen, Meclis üyelerinin yürürlüğe koyduğu Liberal Anayasa hâlen duruyordu. Bu Anayasa'yı kaldırmaya Papa'nın gücü yetmiyordu; diğer tiran liderler kendininkileri kaldırmıştı ve 1848'de başlayan isyanları tamamıyla ortadan kaldıran şiddetli intikamdan sağ çıkan tek yeni Anayasa buydu. Ayrıca, isyanların başarısızlıkla sonuçlandığı diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında Papalık Devletleri ve İtalya'nın geri kalanı, liberal hayalleri gerçekleştirmeye yetecek imkân, azim ve insan sayısına sahipti.

Liberal hayallerin odaklandığı şey, pek tabi Papa IX. Pius'un baş düşmanıydı; o da Sardinya Krallığı'ydı. Sardinya Krallığı, isminin aksine İtalya'nın kuzeybatısında, başkenti Turin olan Piedmont'ta bulunuyordu. Krallık, Ligura'nın etrafındaki bölgeyi ve ayrıca Sicilya'dan sonra Akdeniz'in en büyük ikinci adası olan Sardinya'yı kaplıyordu. Savoy Hanedanı'ndan gelen Kral II. Vittorio Emanuele'nin hükümdarlığında olan Piedmont-Sardinya, yeni anayasayı bir zamanlar otoriter rejimi olan devletleri parlamenter bir demokrasiye çevirmek için kullanmıştı. Kilise artık okulları denetlemiyordu, din özgürlüğü vardı ve Papa ile aynı düşünce yapısında olduğu düşünülen, krallığa zarar verme ihtimali taşıyan Cizvitler kovuldu. Bütün bunlar, Piedmont-Sardinya'daki gelişmeleri endişeyle takip eden Papa IX. Pius için hiç de iyiye alâmet değildi. Daha da kötüsü, Papa'ya göre Vittorio Emanuele, liberal reformları desteklediği için halk tarafından seviliyordu ve halk da dolayısıyla güç odağı bağlamında Kilise'den, özellikle Roma'dan kopmaya başlamıştı.

Piedmont-Sardinialı II. Vittorio Emanuele, 1861'de İtalya'nın üç kralından ilki olmuştur.

Köşeye sıkışan Papa için bu durum yeterince büyük bir dezavantaj değilmiş gibi, Vittorio Emanuele değerli bir sembolik liderdi; 1848-49 yıllarında Avusturya'yla yapılan ilk İtalyan Bağımsızlık Savaşı'nda dört cephede bizzat savaşmış vatansever bir savaş kahramanıydı. Savaşın maksadı, Avusturya ve diğer yabancı güçlerin İtalya üzerindeki hâkimiyetine son vermekti. Savaşın ispatladığı şey de şuydu ki, hiçbir İtalyan devleti dış güçleri tek başına mağlup edemeyecekti. Piedmont-Sardinya savaşı kaybetmiş olmasına rağmen,

RISORGIMENTO: İTALYA'NIN BİRLEŞMESİ

İtalya'nın birleşmesinin arkasındaki harekete verilen isim Risorgimento (yeniden doğuş anlamına gelir) idi. İtalya yüzyıllardır Doğu Roma İmparatorluğu'nun 476 civarındaki çöküşünden sonra gelişmeye başlayan küçük krallıklar ve şehir devletlerine bölünmüş haldeydi. Bu küçük devletlerden biri de Roma'daki papalar tarafından merkez İtalya'daki Papalık Devleti'ydi.

Bu durum yaklaşık 1400 yıldır devam etmekteydi ve son zamanlarda İtalya'nın bazı bölgelerinde Fransa ve Avusturya gibi yabancı devletlerin hâkimiyetine yol açmıştı. Birleşme hareketi, 1814 ve 1870 yılları arasında İtalyan güçlerinin Roma'yı ve Papalık Devletini alması ile adım adım gerçekleşti. Trentino, Güney Tyrol ve Trieste gibi başka bölgeler İtalya'ya Birinci Dünya Savaşı sonrasında, 1919 yılında eklendi.

29'unda olan genç Vittorio Emanuele, ilham verici bir lider ve *Risorgimento*'nun, yani İtalya'nın tek bir çatı altında birleştirilmesi hareketinin, sembolü olarak görülmeye başladı.

Savaşçı kral, halkın saygısını ve takdirini kazandıkça, Papa Pius için oluşturduğu tehlike daha da artıyordu. İtalya'yı küçük ayrı devletler topluluğundan tek bir monarşiye dönüştürme hayali -bu fikrin ilk ortaya atılışı 30 seneden fazla zaman önceydi- kısa sürede daha somut bir şekil almıştı; gerçi Vittorio Emanuele'nin hırslı zihnindekine kıyasla yeterince güçlü şekilde değildi. Bu düzenin, bir papanın varlığı için değil otoriter bir alan, neredeyse hiçbir alan bırakmadığı besbelliydi.

Vittorio Emanuele'nin bütün İtalya'yı yönetme teklifini sunabilmesi için gereken fırsat, 1859 yılında Avusturya ile yeni bir savaş patak verene kadar ortaya çıkmadı. Bu sefer Kral, en büyük düşmanı olan Avusturya'yı İtalya'dan defetmek isteyen Fransızlarla işbirliği yapmayı seçti. Bu yeni savaşın kaderini belirleyen muharebe, Papalık Devletlerinde Vittorio Emanuele'nin papalık ordusuna karşı zafer kazandığı Castelfidelto muharebesiydi. Sonrasında Kral, bütün papalık kuvvetlerini güneybatıya, Roma'ya kadar -yaklaşık 200 kilometre kadar- geri püskürttü. Başlayan bu savaşa Papalık Devletlerindeki isyancılar da katıldı ve Papalık elçileri bir kez daha defedildi.

VATİKAN SÖZLÜĞÜ

RISORGIMENTO:
İTALYA'NIN BİRLEŞMESİ

İtalya'nın birleşmesinin arkasındaki harekete verilen isim Risorgimento (yeniden doğuş anlamına gelir) idi. İtalya yüzyıllardır Doğu Roma İmparatorluğu'nun 476 civarındaki çöküşünden sonra gelişmeye başlayan küçük krallıklar ve şehir devletlerine bölünmüş haldeydi. Bu küçük devletlerden biri de Roma'daki papalar tarafından merkez İtalya'daki Papalık Devleti'ydi.

Bu durum yaklaşık 1400 yıldır devam etmekteydi ve son zamanlarda İtalya'nın bazı bölgelerinde Fransa ve Avusturya gibi yabancı devletlerin hâkimiyetine yol açmıştı. Birleşme hareketi, 1814 ve 1870 yılları arasında İtalyan güçlerinin Roma'yı ve Papalık Devletini alması ile adım adım gerçekleşti. Trentino, Güney Tyrol ve Trieste gibi başka bölgeler İtalya'ya Birinci Dünya Savaşı sonrasında, 1919 yılında eklendi.

Bunun ardından, Napoli ve Sicilya'daki milliyetçiler, Piedmont-Sardinya ile birleşmek için yaygara çıkarmaya başladılar ve 18 Şubat 1861'de, birleşik İtalya Krallığı resmen kuruldu. Gerçi ilk aşamada İtalya'nın tamamı nüfuz alanına dâhil edilememişti; nüfuz alanının dışında kalan iki geniş bölge vardı. Bunlardan biri, başkenti Venedik olan ve hâlen Avusturya hâkimiyetinde olan kuzeydoğu bölgesiydi. Diğeri ve daha önemli olan bölge ise, Papa'nın kutsal arazisine yapılacak en küçük davetsiz girişe karşı savaşmak için bütün teçhizatı kurmuş olduğu Roma ve Papalık Devletleriydi.

Bu amaç için Pius, sadece kendisine ait bir silah mevzilendirmişti. 1860'ın Ocak ayında yayımladığı bir genelge ile Papa, Vittorio Emanuele'yi ve onunla birlikte papalık topraklarına saygısızlık eden herkesi aforoz ettiğini bildirdi. Genelgenin devamında Pius, Tanrı'nın onların değil kendi tarafında olduğunu ve Tanrı'nın Kendi Kilisesine ve Dünya'daki temsilcisi olan Pius'un kendisine yapılan bu büyük hakareti tersine döndürmek için hiç şüphesiz karşılık vereceğini suçlulara belirtti. Bu yüzden Pius, Papalık Devletlerinin basit bir yolla eski haklı sahibine geri verilmesi konusunda uyarıda bulundu.

Kralın Aforoz Edilmesi

Yüzyıllar önce, Orta Çağ döneminde, aforoz ve Tanrı'nın cezalandırmasıyla ilgili tehditler, en itaatsiz insanın bile dehşete kapılıp anında itaat etmesine yetiyordu. Ancak bu etki, İtalya'da çoktandır unutulmaya yüz tutmuştu. Özellikle eğitimli kesim başta olmak üzere halkın çoğu, Roma Kilisesine olmasa bile Roma'ya yabancılaşmıştı ve artık Tanrı'nın gazabı düşüncesiyle titremiyordu. Bu bağlamda Pius, siyasi önemini kaybetmek üzereydi. Kolay etkilenen fanatiklere değil, ölümsüz ruhlarını cennetten gelen gazaplara karşı korumakla pek ilgilenmeyen dünyevi insanlara söz yöneltiyordu artık. Bu insanların asıl ilgilendiği şey, politik çıkarlar ve bunları kendileri için nasıl kullanabilecekleri idi.

VATİKAN SÖZLÜĞÜ

PAPALIK ELÇİLERİ

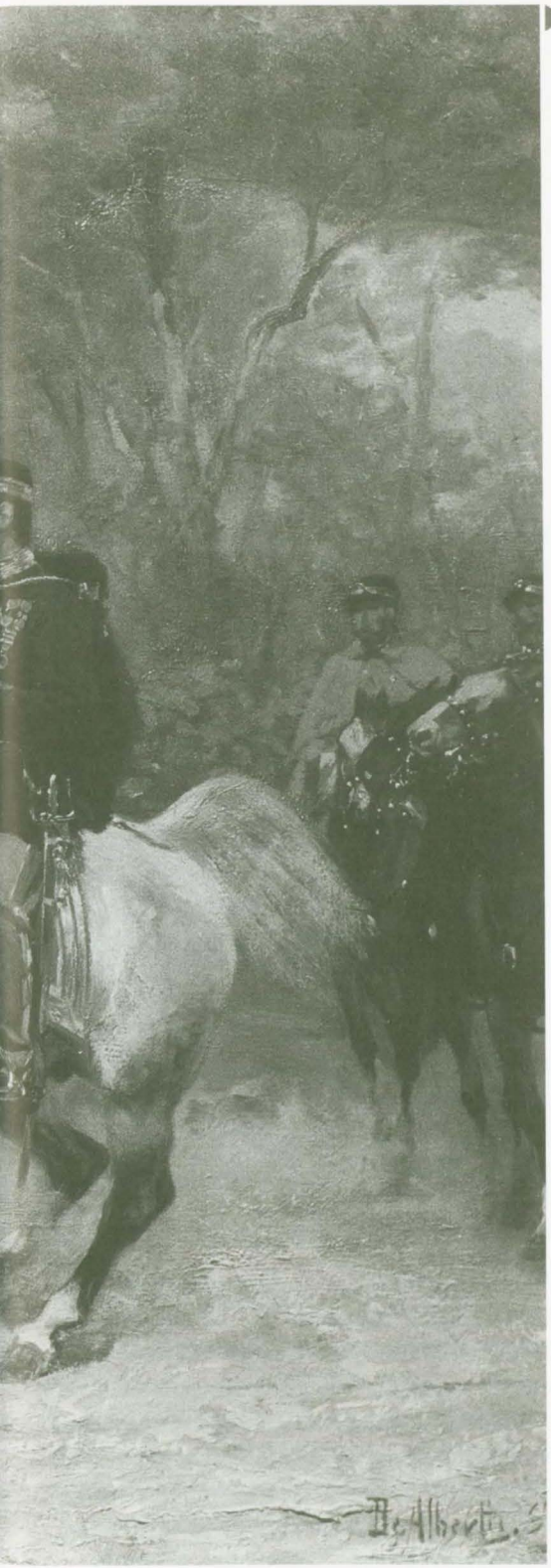
Papalık elçisi, papanın kişisel temsilcisidir ve genellikle kardinallere verilen bir makamdır. Elçiler, papanın talimatlarıyla ekümenik konsil (diğer adıyla genel konsil) gibi önemli Katolik etkinliklerini yönetmek veya birtakım inanç konularını karara bağlamak için Vatikan'ın dışındaki yabancı hükümetlere, krallara ve kiliselere gönderiliyordu. Sapkınlık gibi durumlarda papalık elçisi idareyi devralabilir; papalıkla sapkın Katharların Languedoc'taki çatışması sırasında yaptıkları gibi.

Birkaç özel gündem yürürlükteydi. Vittorio Emanuele ve hükümeti, şimdilik Roma'yı ele geçirme planını bir kenara bırakıp öncelikli olarak Avusturya'yı Veneto'dan defetmeye odaklanmışlardı. Birleştirme olayında başı çeken üç milliyetçi liderden ikisi olan Giuseppe Mazzini ve Giuseppe Garibaldi (üçüncüsü Camillo Benso, Conte di Cavour, Vittorio Emanuele'nin eski başbakanı), karşı görüşteydi. Onlara göre, Roma'yı ele geçirmek ilk önceliğe sahip olmalıydı, çünkü İtalya'nın başkenti Roma ele geçirilmeden *Risorgimento* asla tam anlamıyla gerçekleşmiş sayılmayacaktı. Fransız hükümdarı III. Napoleon, kendi çıkarları için Vittorio Emanuele ile işbirliği yaptı. Amacı sadece Avusturya'yı İtalya'dan defetmek değil, ayrıca tamamen birleşmiş bir İtalya yerine, tek başına Fransa'yı yenemeyecek olan irili ufaklı güçsüz devletlerin varlığına göz kulak olmaktı.

20 Mayıs 1859'da Lombardy, Montebello'da Piedmont ve Fransız kuvvetleri, Avusturyalıları İtalya'nın İkinci Kurtuluş Savaşı olarak anılacak savaşta yenilgiye uğrattılar.

26 Ekim 1860'ta Roma ve Napoli arasında yer alan Teano'daki tarihi buluşmada, Giuseppe Garibaldi (solda) bir cumhuriyetçi olmasına rağmen, İtalya Kralı II. Vittorio Emanuele'yi (sağda) selamlıyor.

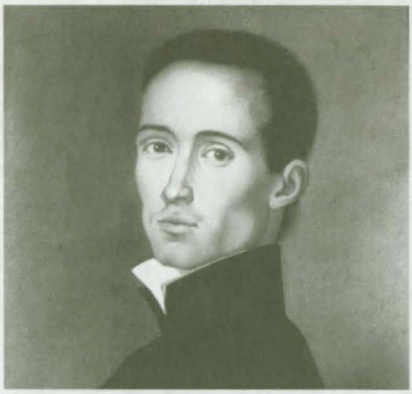
Garibaldi Sorun Çıkarıyor

Kısa vadede, daha önemli bir rekabet Vittorio Emanuele ve hükümeti ile Kralı gölgede bırakarak 1860 ve 1862 yıllarında Roma'ya el koymaya çalışmış olan *Risorgimento*'nun yüce savaş kahramanı Garibaldi arasında baş göstermişti. Garibaldi iki seferde de engellenmiş olmasına rağmen, Vittorio Emanuele'nin işi orada bırakacak lüksü yoktu. Garibaldi'nin cumhuriyetçi olmasının yanı sıra, kendisi İtalyan milliyetçileri arasında oldukça popüler bir şahıstı. Onlar için Roma, *Risorgimento*'nun kutsal kâsesiydi ve Garibaldi'nin Roma'yı ele geçirme azmi, oldukça vatansever bir çabaydı. Onun dışında, Fransız birliklerinin hâlen Roma'da Papa'yı koruyor olması, ortadan kaldırılması gereken ulusal bir utanç kaynağıydı.

Bu şartlar altında, Vittorio Emanuele'nin bütün İtalya'nın kralı olma arzusu tehlikedeydi. Garibaldi'nin ufak ordusunun Roma'yı 'özgür bırakmasına' göz yumma lüksü yoktu ve Vittorio'nun tahmini Garibaldi'nin bir cumhuriyet kuracağı yönündeydi. Burada Vittorio'nun insiyatif alıp Fransızları Roma'dan kendi çıkarmalıydı. En azından, Kral ve hükümetinin 1864 yılında Fransızlarla gerçekleştirdiği Eylül Konferansı'nı sonlandırdıklarında, yapmaya çalıştıkları şey buymuş gibi görünüyordu. Anlaşmanın sonucunda, Fransızlar 1866 yılına kadar Roma'yı terk etmiş olacaktı ve böylece farkında olmadan, Vittorio Emanuele'nin gizli planını - bir bahane göstererek Roma'yı İtalya Krallığı topraklarına katıp bu şehri bir cumhuriyet başkenti yerine, Krala bağlı bir baş-

PAPANIN SAĞ KOLU

Giacomo Antonelli, rahip olmadan kardinal yapılan son kişilerden olarak 1848'den (Avrupa çapında devrimler olan yıl) öldüğü 1876 yılına kadar IX. Papa Pius'un devlet papalık sekreteri olarak görev yaptı. Antonelli hayatını Papa'yı düşmanlarından ve papalığı liberalleştirme adına her türlü girişimden korumaya adamıştı. Mesela Kasım 1848'de Başbakan Pellegrino Rossi'ye suikast düzenlendikten sonra, Pius'un Roma'yı terk edip güvenlik için Gaeta'ya kaçmasını ayarlayan oydu. Sonraki yıl, Liberaller Papalık Devleti'ne el koyduğunda bölgeyi kurtarıp Pius'a teslim etmek için Fransızlardan ve Avusturyalılardan silahlı kuvvet talep eden -başarılı da olmuştur- Antonelli'ydi. Antonelli'nin liberallik karşıtı hareketleri ve Risorgimento'ya engel olmak için çabaları, adını kötüye çıkartmıştı. 1855'te suikastçılar tarafından öldürmekten zor kurtulmuştu.

Kardinal Giacomo Antonelli 30 sene kadar Papa IX. Pius'un devlet sekreteri olarak rol oynamıştı. Tutarlı bir biçimde papalık davasını desteklemişti, görünüşe göre buna karşılık iktidardayken papalık hazinesinden zimmetine para aktarmıştı.

Fakat Antonelli perde arkasındaki bazı hileleri dolayısıyla da kötü ünlenmişti. Ölümünden sonra Vatikan bütçesindeki 45 milyon liret açığın Antonelli'nin kontrolünde olduğu açığa çıkmıştı. Antonelli'nin kişisel varlığının ise azımsanmayacak büyüklükte olup hepsini aile bireylerine miras bıraktığı ortaya çıkmıştır. Papa Pius'a açıkça olan bağlılığına rağmen vasiyetinde ona çok küçük bir miktar bırakmıştır.

kent yapma planını- harekete geçirmesine yardımcı olmuşlardı. Bu amacını gizlemek maksadıyla Kral büyük tavizler vermişti. Hükümet başkentini Piedmont-Sardinya'daki Turin'den alıp Toskana'daki Floransa'ya, yani Roma'dan epey uzağa taşıyacaktı ve Papalık Devletlerine bir daha saldırmayacağına dair garanti verecekti.

Papa'ya Umut Doğuyor

Bu yeni düzenlemeler, görünüşe göre Papa'nın içini rahatlatmaya yetmişti ve Papa kendisini yeni bir çeşit güvence altında hissediyor gibiydi. Papa'nın bu pozitifliği, İmparator III. Napolyon'un Roma'yı bırakıp Pius'u 'Piedmontlular ve halkın cılız insafına asla bırakmayacağı' konusunda kendisi gibi emin olan kardinallerine de yayıldı. 'Fransız Katolikleri ve aslında bütün dünyanın Katolikleri buna seyirci kalamazlar' diyordu kardinaller.

İtalya'nın dışında savaşa doğru ilerleyen birtakım olaylar, Vatikan'da yeni bir özgüven hâlini cesaretlendiriyordu. Prusya Avusturya'ya karşı göğüs geriyor, aynı zamanda bu ikisi de Fransa'nın karşısında yer alıyordu. Ancak bu üç ülkenin birleştiği tek nokta, Avrupa'da güç gösterme sırası geldiğinde birleşmiş bir İtalya'nın, her birine veya hepsine rakip olabileceği gerçeğiydi. Bu da demek oluyordu

VATİKAN SÖZLÜĞÜ

PAPALIK ELÇİLERİ

PAPALIK NUNCIO'SU VEYA APOSTOLİK NUNCIO

'Nuncio' kelimesi, Latince'deki *nuntius* kelimesinden türemiştir ve 'elçi' anlamına gelir. Papalık nuncio'su, resmi adıyla apolistik nuncio, yabancı devletlere ya da Birleşiş Milletler gibi uluslararası organizasyonlara karşı Vatikan'ın diplomatik temsilcisi vazifesi gören büyükelçiye verilen isimdir. Nuncio, diğer devletlerin büyükelçileriyle eşdeğer rütbe ve ayrıcalıklara sahiptir ve makamda kaldığı sürece başpiskopos rütbesine sahiptir. (Katolik Kilisesi bir kadını atamadığı için tüm nunciolar erkektir.)

ki, bu üç ülkenin de İtalya'nın birleşmesini engellemek için elinden geleni yapması gerekiyordu. Risorgimento'dan açık ara en fazla korkan Vatikan, bu durumu tahmin edileceği üzere harika bir haber olarak karşıladı. Papa ve kardinallerini hiçbir şey, yeni gelişmekte olan İtalya'nın eski durağan hâline geri getirileceği vaadi kadar sevindiremezdi.

İngiliz diplomat Odo Russell, 1865'in Ocak ayında papanın gözüpek Dışişleri Bakanı Giacomo Antonelli ile arasında geçen konuşmayla ilgili Roma'dan Londra'ya şöyle rapor vermişti: 'Papa'nın kendisi gibi Antonelli de, Kutsal Makam'da işleri yoluna sokacak bir Avrupa savaşını bekliyor.'

Umutlar Yıkılıyor

Fakat bu umut da Eylül Antlaşması'nın ortaya çıkardığı diğer umutlar gibi boşunaydı. 1866'ta başlayan Avusturya-Prusya savaşı Vatikan'ın umduğu gibi gitmemişti. Papa, Avusturya'nın İtalya Krallığı ile müttefik olan Prusya'yı ezip geçeceğinden ve kaybettiği yerleri alacağından emindi.

Bunun tam tersi oldu. Zafer, Prusyalılar ve müttefikleri İtalyanların oldu ve savaş, başladıktan sadece dört ay sonra Kasım'da sona erdi. Daha talihsiz bir zamanlama olamazdı. Aralık 1866'da Eylül Antlaşması gereğince Fransızlar Roma'dan ayrılmanın hazırlıklarını yapıyorlardı. Yıl bitmeden bayrakları Castel Sant'Angelo'da gönderden indirilmişti ve Fransız kuvvetleri Roma'nın Civitavecchia limanından evlerine doğru yola çıkmışlardı. Vatikan'da ise bütün ağırbaşlı umutlar, iyimserlik ve Fransızların onları asla terk etmeyeceğinin kesinliği de onlarla beraber sulara yelken açtı.

Vatikan'da Panik

Böylece Vatikan'ı berbat bir dehşet hissi kaplamaya başlamıştı. Papa Pius'un danışmanları ona, kaçabiliyorken kaçıp Avusturya ya da İspanya'dan sığınma talep etmesi için yalvardılar. Papa Pius'un otoriter yönetiminin Roma'da güçlü bir direniş uyandırdığı gerçeği, korkularını daha da arttırmıştı. Daha da kötüsü, şehirde biraz şans verilse, getireceği bütün öfke ve yıkımla bir ayaklanma çıkartacak birçok bölücü grup vardı. Yaverleri, hiç şüphesiz papanın ölüm tehlikesi altında olduğuna emindiler, ama o tehlikenin esas kaynağı düşündükleri şey değildi.

Kaynak rahatsız kalabalıklar değil, Kral Vittorio Emanuele'nin İtalyan hükümetiydi. Fransızların Roma'dan çekilişi onları köşeye sıkıştırmıştı. 1864'te Eylül Antlaşmasını imzalayarak Roma'daki papalık yönetiminin, saldırmayacaklarını taahhüt ettikleri Papalık Devletleri'nin güvenliğinin teminatını vermişlerdi. Vittorio Emanuele, onurunu ve bütün İtalya'nın hükümdarı olarak gelecek itibarını zedelememek adına, verdiği bu sözlerden açıkça dönemezdi. Yapabileceği tek şey, bunları gizlice yapmaktı.

Emanuele'nin hükümeti, uzun zamandır Roma'daki papalık karşıtı devrimci grupları

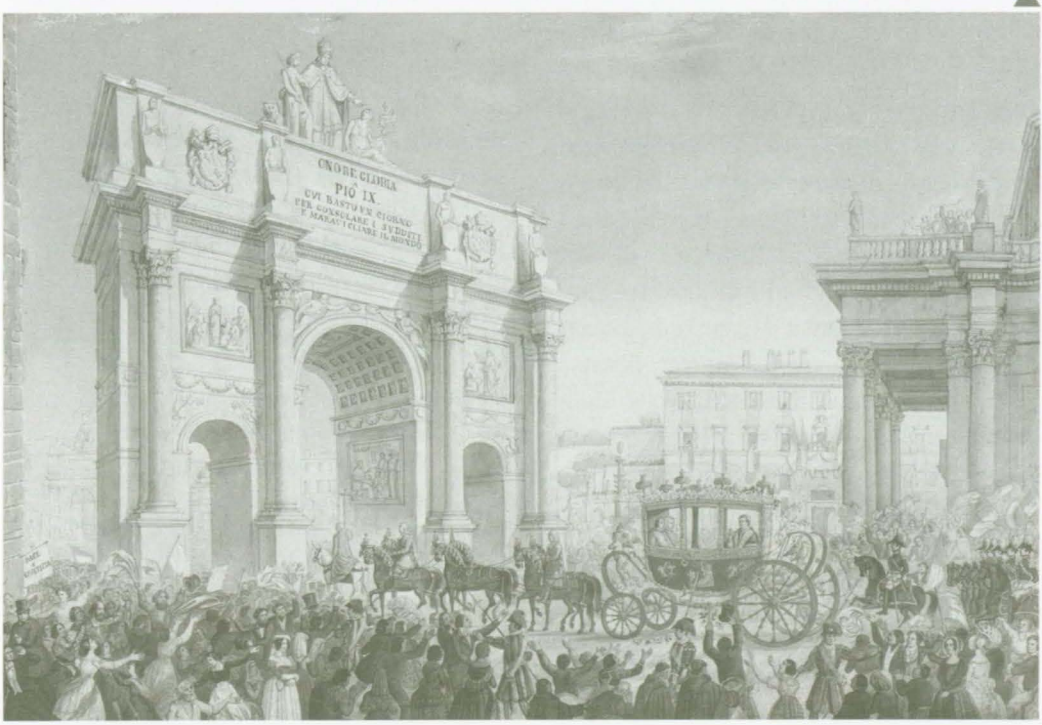
Devrimci Giuseppe Garibaldi, İtalyan bağımsızlığı uğruna askeri harekâtlarda çarpıştığı için günümüzde hâlâ büyük bir İtalyan kahramanıdır.

'kendiliğinden ortaya çıkacak' bir ayaklanma umuduyla gizlice finanse ediyordu. Tehlikeli bir papalık karşıtı olan Giuseppe Garibaldi, papalığı 'cemaatlerin en fenası' addedip cehaleti ve boş inançları teşvik ettiğine inandığı Katolik rahipliğinin kaldırılmasını isteyerek hararetı yükseltiyordu. Devrim ateşleri bir kez yakıldığında Emanuele kurtarıcıyı oynayıp, kuvvetlerini hemen Roma'ya yönlendirerek durumu kurtarabilirdi. Sonrasında, şehri almak ve Vatikan'ı etkisiz hâle getirmek çocuk oyuncağı olurdu.

Hiç Var Olmamış Devrim

Ama öyle olmamıştı. İşler çok farklı bir yere varmıştı. bütün ikna çabalarına, cömert bağışlara ve Garibaldi'nin devrim hevesine karşın, Roma ayaklanmamakta diretmişti. Bu kısmen Papa Pius'un birçoğu yabancılardan ve eşkıyalardan oluşan kişisel korumalarının şehirde oluşundan kaynaklanmış olabilirdi. Papalığın başıbozuklarından oluşan ve şiddeti ile daha korkunç bir ün salmış başka bir güç ise şehrin sokaklarında devriye geziyordu. İmparator III. Napolyon olan biteni, daha doğrusu olmayanları, Paris'ten dikkatlice izledi. Yabana atılmayacak bir dalavereci olan kurnaz Napolyon, ikiyüzlülük ve düzenbazlık işaretlerini kolayca fark etti ve 1867 sonlarına doğru Fransız kuvvetlerine yakında bir kez daha sokaklarını devriye edecekleri Roma'ya dönmelerini emretti.

1846'da Papa IX. Pius'un göreve başlama töreninde renkli geçit alayı sırasında papalık alayının Roma sokaklarından geçmesi esnasında muhteşem bir manzara. Pius, uzun ve olaylı saltanatında birçok değişim görecekti.

PAPALIĞIN 'GÜNCEL YANILGILARI' KINAMASI

Quanta Cura papanın önceki liberal görüşlerinden ne kadar uzaklaşıp bir zamanlar inandığı her ilerici fikri nasıl kınadığını gösterdi.

Bu genelge *'Yanılgılar Listesi'* başlıklı bütün iyi Katoliklerin kaçınması gereken 80 maddelik bir günah listesi ile birlikte geliyordu. Bunlardan hiçbiri ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü ya da din özgürlüğünü destekler nitelikte değildi ve hepsi Pius'un kendisi gibi 'Katolik Papa'sının ilerleme, liberallik ve modern medeniyet kavramlarıyla uzlaşmasının mümkün ve gerekli olduğu' kanısını reddetmeliydi. Bu muhtıranın Kilise'yi ve yandaşlarını, Kilise'nin inananların zihinleri ve inançları üzerinde mutlak etken olduğu, muhalif olmanın ise çoğu zaman ölüm demek olduğu orta çağ zamanlarına geri götürmesi bekleniyordu. Doğal olarak Kilise dâhilindeki tutucular, özellikle aşırı gerici Cizvitler, *Quanta Cura*'yı coşkuyla karşıladılar. On dokuzuncu yüzyılın sonlarının, papanın kınadığı birçok özgürlüğü özümsediği yaşam tarzının gerçeklerinden kendini açıkça bu kadar uzak tutmasıyla Pius, kendini ve papalığı gülünç değilse de, çağdışı gösterdi. Bu, Kilise'ye sadık olan ama ilerlemeye ve getirdiği faydalara değer veren bazı Katolikleri şaşkınlığa ve bazen de dehşete düşürdü.

Elçi Odo Russell daha da ileri gitti. *Quanta Cura* ve Listesi'nin papa, papalık ve özellikle 'modern toplumun ilkelerine karşı büyük bir dini tezgâh olan' Katolik rahipler sınıfı için yıkıcı sonuçları olacağına inandığını yazmıştı. Reddetmeleri durumunda kendilerini 'emirlerine uymak zorunda oldukları İsa'nın Vekili'ne karşı bir konumda' bulacaklardı. Russell'a göre bunun tek sonucu; modern, ilerleyen Avrupa milletleri ile Kutsal Makam'ın tam bir muhalefetiydi.

Papa Pius, kardinalleri ve Vatikan'ın geri kalanı, tam vaktinde gelen bir yardım olarak gördükleri bu olayı sevinçle karşıladılar. Roma'daki İngiliz elçisi Odo Russell, daha ağırbaşlı ve gerçekçi bir düşüncedeydi. Yazdığına göre, şehirde Fransız kuvvetlerinin bulunması, 'şehri daha müstahkem, papayı da askeri bir zorba yapıyor gibiydi.' Fakat Fransızların dönmesiyle Roma'yı coşkulu bir havanın sardığı da su götürmez bir gerçekti. Russell, devamında papanın destekçileri, ruhani takım hakkında şöyle diyordu:

> ...talih yüzlerine güldüğü için büyük bir coşkuyla seviniyorlar ve zaferin onlara geleceğine inanıyorlar. Genel bir Avrupa savaşı İtalya'yı bölüp parçalasın diye yürekten dua ediyorlar.

1868 baharında yaptığı resmi bir görüşme sırasında Papa, Russell'a Roma'nın nüfusuna oranla papalık ordusunun dünyanın en büyük ordusu olduğunu ve Kilise'nin menfaatleri için gerekirse 'ata binip, kılıç kuşanıp, ordunun başına kendi geçebileceğini' söyledi. Papa Pius bunu ifade ettiğinde 75 yaşındaydı.

Fakat Pius için, Kilise'nin menfaatleri için askeri gösteriş ve meydan okumasından fazlası gerekliydi. Avrupalı bir hükümdar olarak, bütün kıtaya yayılmış, her söylediğini yapmaya hazır, izinden gidecek milyonlarca dindar Katolik üzerindeki ruhsal etkisi nedeniyle emsalsizdi. Papanın bir zamanlar kendi de desteklediği modernliği kucaklayıp 'yanlış yola' sapmış başka Katolikler de vardı. Böyle sapkınların cemaate geri çekilmesi

gerekiyordu. 1864'te Pius, izin verilen inançlara kendinden önce gelen bütün papalardan daha dar bir yol uydurarak, bunu nasıl yapacağının taslağını hazırlamıştı.

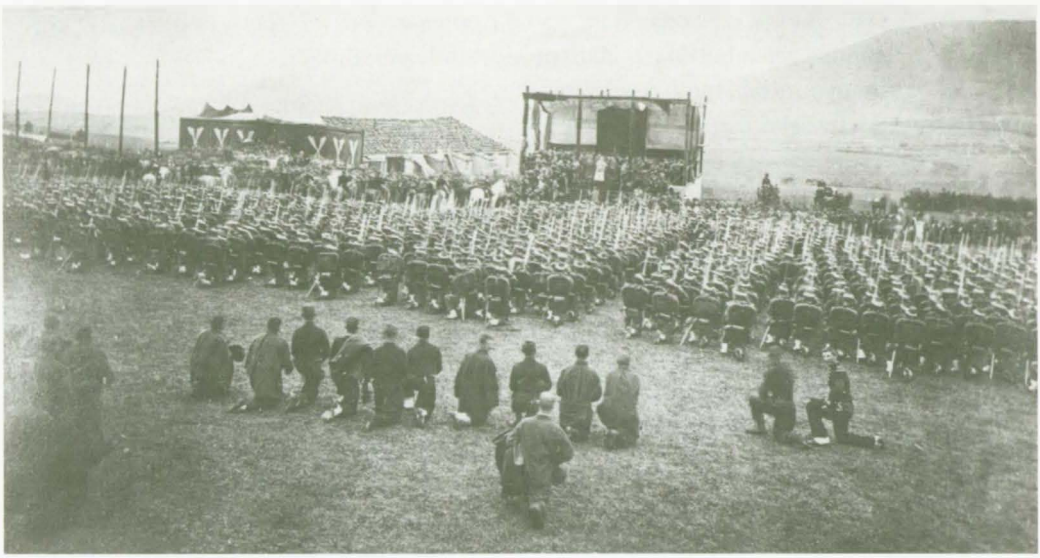
Dini Özgürlük Yok

Pius'un ilk hedefleri, 'tek gerçek Katolik inancına karşı düşünülebilecek en büyük hakaret' olarak görüp kesin olarak reddettiği inanç özgürlüğü ve bütün dinlere eşit haklar verilmesiydi. Papa, 1864'te Avusturya İmparatoru Franz Josef'e yazdığı mektupta bu eşitliğin 'ışığı karanlıkla, gerçeği yanılgıyla karıştırma absürtlüğünü içerdiğini, bu sebepten korkunç ve iğrenç dini görecelik kavramını teşvik ettiğini, bunun da kaçınılmaz olarak ateizme yönelttiğini' söylemişti. Bu son derece gerici ve tutucu fikirler, Papa Pius tarafından 8 Aralık 1864'te yayınlanan *Quanta Cura (Güncel Yanılgıları Reddetmek)* adlı papalık genelgesinde yer almıştı.

Quanta Cura, Katolik Avrupa'nın bir ucundan bir ucuna kızgın protestolara sebep olmuştu ama Papa Pius bundan tamamen bihaber görünüyordu. Bunun yerine Roma'da kiliseyi sinsi modernlikten uzaklaştırma kesin kararını tasdiklemek için büyük bir yıldönümü şenliği düzenledi. 1866 yılının Mart ayının başlarında Roma sokakları devasa, renkli alaylarla süslenmişti. Hayranlık uyandırıcı bu mizansene parlak kırmızı kaftanlarında kardinaller, onların ardında keşişler ve ellerinde kutsal resimler taşıyan rahipler mumlarla eşlik ediyordu. Roma'nın bazı en tarihi kiliselerinde alaylar, rahipler

Fransız kuvvetleri, 1866 yılında şehri korumasız bırakıp Roma'dan ayrılmak üzere toplanıyorlar.

Bu eski fotoğrafta Papa IX. Pius, 3 Kasım 1867'de gerçekleşen Mentana savaşı öncesi kuvvetlerini kutsuyor. Fransızlarla beraber papalık kuvvetleri, Giuseppe Garibaldi'nin gönüllülerden oluşan ordusunun yönünü değiştirip Roma'yı almalarını engellemişti.

papalığın yasak kitaplar listesindeki kitapları yığıp yakarken duraksıyordu.

Fakat Pius en iyi, ya da düşmanları için en kötü açıklamasını sona bırakmıştı. 8 Aralık 1869'da İlk Vatikan Konseyi, kardinallerden ve rahiplerden oluşan devasa bir kalabalığın katılımıyla Aziz Peter Bazilikasında açıldı. Konseyin iki amacı vardı: 1864 yılının *Yanılgılar Listesi*'ni onaylamak ve Kilise doktrinine papanın şaşmazlığını yeni bir ilke olarak eklemek. Bu, Papa Tanrı'nın ona vahiyle bildirdiği inanç ve ahlâk konularında resmi bir konuşma yaptıktan sonra uygulamaya konmuştu.

Papanın Yanılmazlığı Onaylanıyor

Quanta Cura ve onun *Yanılgılar Listesi* bile bu kadar büyük bir şok yaratmamıştı ve hem eleştirenler hem de taraftarları bu konu üzerindeki düşüncelerini sert bir dille seslendiriyorlardı. Bununla birlikte bir şey ifade eden asıl düşünce III. Napolyon'unkiydi. Bu zamana kadar sırf Fransız Katolik hassasiyetine bir taviz olarak papayı desteklemek istemekteydi. Fakat şimdi Papa Hazretleri Fransız İhtilali'nden beri son 80 yılda kazanılmış bütün medeni hürriyetleri reddedip, kendini Avrupa'nın geleceğinin kutsal efendisi ilan etmeyi istiyordu. Bu kadarı çok fazlaydı. Napolyon, eğer papanın yanılmazlığı Vatikan Konseyi'nde onaylanırsa Fransız güçlerini Roma'dan çekeceğini belirtmişti. Oylama 18 Temmuz 1870'te gerçekleşti. Yanılmazlık yanlısı lobi 547 oya karşılık iki oyla kazandı. Lâkin her şey Papa Pius'un istediği gibi değildi. Yanılmazlık güçleri hiç de istediği kadar kapsamlı değildi. Muhalefet, *Quanta Cura* ve onun *Yanılgılar Listesi*'nde kınanan bazı medeni özgürlükleri listeden çıkartmayı başarıp, yanılmazlığın kapsamını yumuşatmıştı. Avrupa'nın başlıca Katolik ülkelerinden Fransa, Avusturya, İspanya ve Portekiz'in elçilerinin oylama gerçekleşirken orada olmadıkları da dikkate değerdi.

Ancak kader hem İmparator Napolyon hem de Papa IX. Pius için bir sürpriz hazırlamıştı. 27 Temmuz 1870'te Fransızlar kuvvetlerini

MUTLAK PAPA

Papalığın yanılmazlığı Papa Pius'un bugüne kadar yaptığı her şeyden daha fazla şok ve sansasyona sebep olmuştu. Papalar meşru bir şekilde birçok ayrıcalık ve gücü talep edebilirlerdi ama bu kadar aşırı bir şeyi değil. Papalığın yanılmazlığı tabii ki taraflı bir görüştü.

Nüfuzlu Fransız piskopos Félix Dupanloup Kardinal Antonelli'yi doğrular şekilde: 'Konsey Piedmont'a [ve İtalyan hükümetine] karşı büyük bir güç olacak. İtalya'nın başkenti Roma'ya karşı en güçlü argümanımız Katolikliğin başkenti Roma... [Vittorio Emnuele'nin ve] Piedmontluların hak iddiaları sadece imkânsız değil aynı zamanda alay konusu olacak.' diye yazmıştı. Hepsinden öte Dupanloup, Konsey'in Fransızların tekrar Roma'yı terk etmelerine engel olacak bir güç gösterisi olacağını ileri sürdü.

Batı Fransa'nın Angers piskoposu Charles-Émile Freppel, karşıt bir görüş sundu. Şaşmazlık sorununa daha kişisel, daha insancıl bir açıdan yaklaştı. Freppel 'Her şeyi yaşadığı acıların süzgecinden gören bezgin ve yaşlı bir adamın papalığının sonundayız.' diye yazmıştı. 'Ona göre modern dünyada olan her şey, "mide bulandırıcı bir şey"dir ve öyle olmak zorundadır.'

Diğer eleştirmenler çok daha, bazen de acımasızca, açık sözlüydü. Alman teolog ve tarihçi Ferdinand Gregorovius şöyle yazmıştır:

Birçoğu papanın aklını kaçırdığına cidden inanıyor. Bu şeylere yobazca girişti ve tanrılaşması için oylar kazandı.

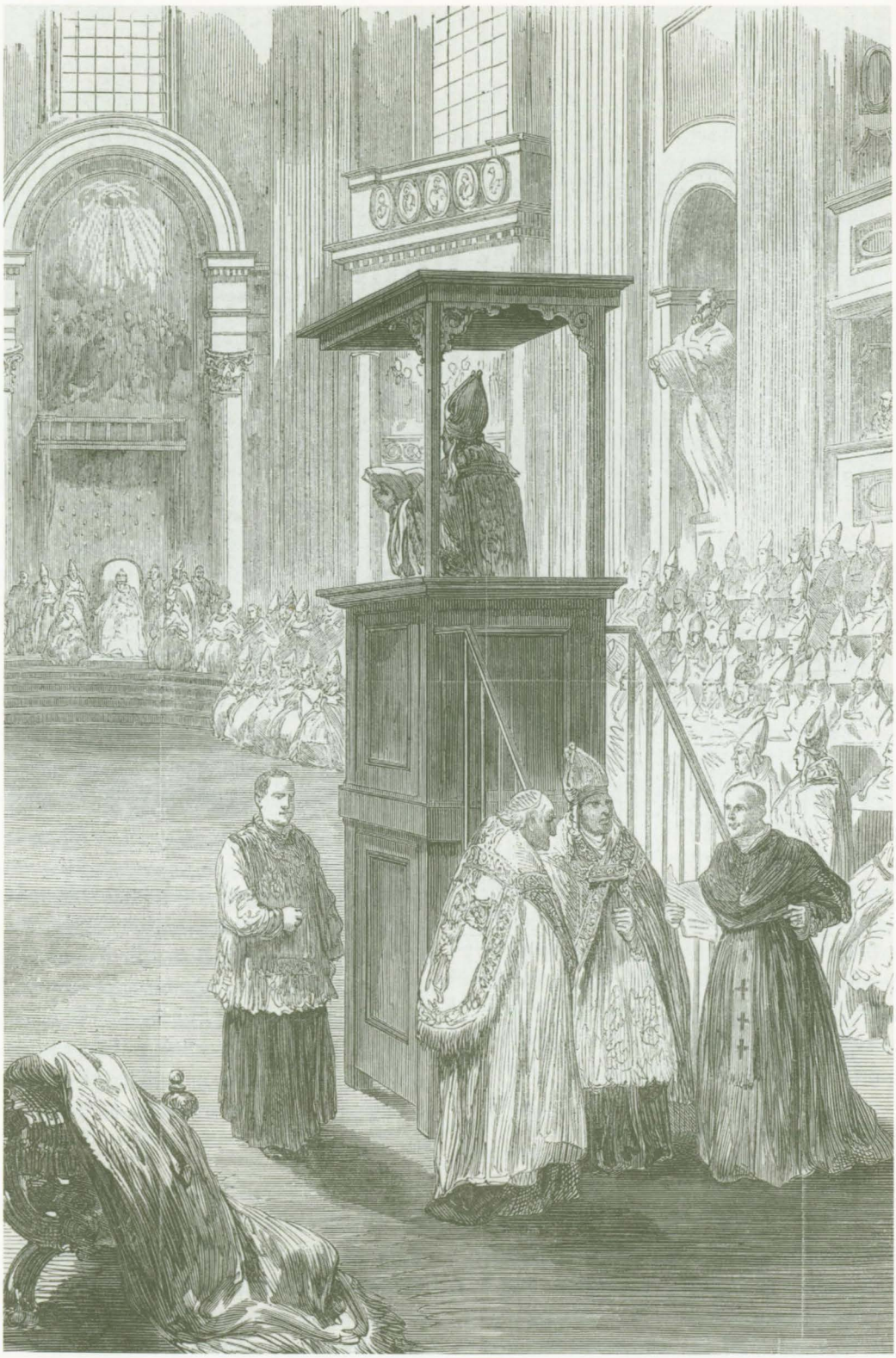
Avrupa'nın otoriter Katolik yöneticileri papalığın yanılmazlığı konusunda dehşete düşmüşlerdi, çünkü bu kendi pozisyonlarına tecavüz ediyordu. Krallığın Kutsal Hakkı ile Tanrı tarafından görevlendirildiklerini ve sadece O'na cevap verecekleriine inanıyorlardı. Ama papa bir adım ileri gidip, Tanrı'nın sesi olarak onlara üstün geleceğini iddia ediyordu.

'başka bir yerde ihtiyaç olduğu için' Roma'dan çekeceklerini açıkladılar. Bunun Napolyon'un tehdidi veya papalığın yanılmazlığıyla ilgisi yoktu. Bu 'başka bir yer' doğu Fransa ve en büyük ve en güçlü Cermen devleti Prusya arasındaki sınırda yer alıyordu. Tansiyon, zaman zaman giderek yükseliyordu ve 19 Temmuz günü, Roma'daki oylamadan bir gün sonra, Fransızlar savaş ilan etti.

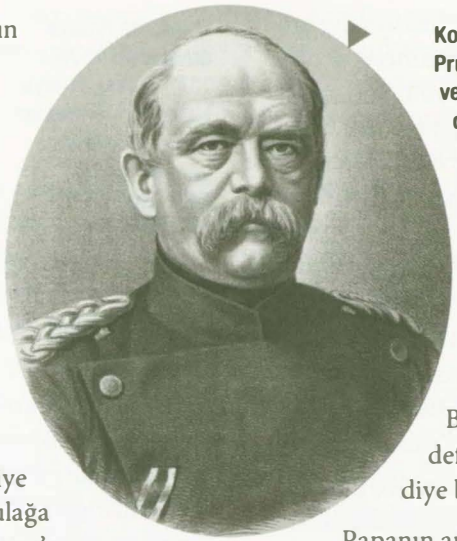
Fransa ve Prusya Savaşta

Bir yıldan kısa sürüp 10 Mayıs 1871'de Prusya'nın kesin galibiyetiyle sonuçlanan Fransa-Prusya savaşı, Fransa için tam bir felaketti. Düşmanlar III. Napolyon'u mahvetmişti ve Prusyalılar tarafından yakalandıktan sonra İngiltere'ye sürgüne gönderilmişti. Bu, Fransa'daki monarşiye son verdi ve yenilgiye uğramış düşmanlarına son bir hakaret olarak Prusyalılar, 150 sene kadar önce Fransız Kral XIV. Louis'in inşa ettirdiği Versay Sarayı'nın ihtişamlı Aynalı Salon'unda Cermen devletlerin kendilerinin liderliğinde birleştiğini ilan ettiler.

Papa Pius için bu savaş, başka tür bir felaketti: vaktiyle müttefiki olan Fransızların yenilmesi, Vittorio Emanuele'nin ve İtalyan hükümetinin Roma'yı ele geçirip, şehri birleşik İtalya'nın başkenti ilan etmelerinin önünde bir engel kalmaması anlamına ge-

liyordu. Bu durum papanın Roma'yı terk edip, şehrin panik içindeki sakinlerinin kaderini berbat milliyetçilerin ellerine bırakacağına dair korku dolu söylentilerin ortaya çıkmasına sebep oluyordu. Cizvitlerin Pius'a bir an önce kaçıp, İngiltere'den koruma talep edip, İngiliz yönetimindeki Malta adasına yerleşmesini tavsiye ettiği, şehirde kulaktan kulağa dolaşıyordu. Papa için, Roma'nın işgalini önlemenin tek çaresi Vittorio Emanuele ve hükümetiyle müzakere etmek gibi görünüyordu. Gözüpek Kardinal Antonelli bile papaya bu yolu seçmesi için yalvardı ama bütün bu yalvarış ve paniklemenin hiçbir etkisi olmadı.

Kont Otto von Bismarck, Prusya'nın 'Demir Şansölyesi' ve III. Napolyon'un büyük düşmanı, Cermen eyaletlerini Prusya liderliği altında birleştirme emelini 1871'de gerçekleştirmiştir.

Papa'ya Destek

Bu sadece kendi kibirli dünyasında hapsolmuş yaşlı bir adamın tepkisi değildi. Sığınacağı çok daha fazla şey vardı -ya da olduğunu düşünmüştü. Papa Pius öncelikle, Kont Otto von Bismarck, Prusya'nın "Demir" Şansölyesi, Prusya Kralı I. Wilhelm ve İtalyan hükümetinin papalık bölgesinin işgal edilmesine ihtimal olmadığına dair verdikleri sözlere güveniyordu. Bu yüzden Pius, ordu subaylarının ve papalık polisinin mesajı alamamalarına çok kızmıştı. Örneğin, papalık polis delegesi ona istilacılar geldiğinde ne yapılacağına dair yönergeleri sorduğunda Pius, yaşına aldırmadan koltuğundan fırlayıp, 'Anlamıyor musunuz? İtalyanların Roma'ya ayak basmayacağına dair resmi teminatlarım var! Bana kendimi daha kaç defa tekrarlatacaksınız?' diye bağırmıştı.

Papanın anlamadığı ise, Vatikan dışındaki günlük hayatta şartların değişeceği kesinleştiğinde teminatların yok olduğuydu. Fransızlar Roma'yı terk ettiklerinden bir ay sonra olacaklara işaret eden de buydu. 20 Ağustos 1870'te hükümet, yani Temsilciler Meclisi (İtalyan 'parlamentosu'), önemli bir şartı olan bir güvenoyu kazanmıştı: Kral'ın bakanları 'Katolik sorununu milli emellere uygun olarak çözmenin' bir yolunu bulmak zorundalardı.

Mesaj kodlanmıştı ama kastedileni görmek de kolaydı: Katolik sorunu 'milli emellere uygun' çözülecekse, bu papanın lehine olamazdı. İngiltere'deki Katolik Kilisesi lideri Kardinal Henry Edward Manning bu tehlikeyi açıkça gördü ve İngiliz Başbakanı William Gladstone ile papaya yardım etmek ve gerekirse onu kurtarmak için acil bir toplantı gerçekleştirdi. Hemen ardından İngiliz savaş gemisi HMS *Defence,* Civitavecchia'ya yelken açtı. Aldığı emir, papa ayrılmak isterse, onu götürmekti.

'Kendiliğinden' Ortaya Çıkan Huzursuzluk

Bu kurnazca bir önlemdi. Görünüşte Roma'ya bir saldırı olmayacağına dair teminatlar olmasına rağmen, İtalyan hükümeti

Papa IX. Pius papalığın inanç ve ahlak konularındaki mutlaklığını ilan ediyor. Bu yeni 'güç' Katolik fikrini kutuplaştırdı. Bu, bazılarını hoşnut ederken diğerlerini ürkütmüştür.

umutsuzca şehri almak için bahaneler arıyordu. Daha önce işe yaramamış olsa da, İtalyanlar Roma içinde 'kendiliğinden' ortaya çıkan bir huzursuzluk yaratılabileceği fikrine başvurdular, böylece müdahil olabilecekleri bir 'vazife' ortaya çıkabilirdi. Bir halk ayaklanması çıkması için, ordu barakalarına ağır silahlı saldırılar düzenlenebilirdi. Çoğunlukla yabancılardan oluşan papalık kuvvetlerine rüşvet verilip, birbirleriyle kargaşa çıkartmaları sağlanıp, sokaklarda yerli halkın da dahil olacağı arbedeler çıkartılabilirdi.

Geceleyin sağda solda gönderlere İtalyan bayrakları çekilip silahlar ateşlenebilirdi. Bu, Başbakan Giovanni Lanza'nın bir grup komplocuya belirttiği gibi 'Roma'nın anarşinin sancıları içinde olduğunu ve papanın hükümetinin kendi kuvvetleri ile vaziyet üzerinde bir hâkimiyeti olmadığının' izlenimini uyandırabilirdi. Lanza, komploculara şunu da uyarı olarak eklemişti: 'Roma'da istediğiniz kadar kargaşa çıkartabilirsiniz, ancak devrim yapamazsınız'.

Fransa ve Prusya arasındaki 1870-1871 savaşı, Prusya kuvvetleri tarafından yakalanıp sürgüne gönderilen III. Napolyon'u mahvetmiştir.

Papa ve İtalyan hükümeti arasında bir anlaşmaya varılabileceğini uman ihtiyatlı Dış İşleri Bakanı Emilio Visconti-Venosta; bu riskli, üzerinde düşünülmemiş hareket tarzını onaylamamıştı. Büyük riskler almak Visconti'nin doğasında yoktu ve 'papanın bağımsız-

Politik bir karikatür Papa IX. Pius'u 1871'de güçlerini yitirdikten sonra Kral Vittorio Emmanuel'in Roma imparatorluk tacına sahip olurken kasvetli bir biçimde mevkiini terk edişi tasvir ediliyor.

Vatikan'ı ziyaret edenler Sancta Scala'yı izin verilen tek şekilde, dizlerinin üzerinde tırmanıyorlar.

Fransız İmparator III. Napolyon, kuvvetleri Roma'nın güvenliğini sağlayıp Vatikan ile papayı korumuştur.

lığının, hürriyetinin ve dini otoritesinin bir şekilde korunabileceğini' umuyordu.

Pazarlık Yok

Fakat bu isteğin önündeki en büyük engel Papa Pius'un kendisiydi. İtalyan hükümetiyle pazarlık etmek istemiyordu çünkü etmesi, hükümeti tanımak ve meşruluğunu kabul etmek demekti, buna da asla izin vermezdi. Mantıklı, yumuşatıcı bir tarzı olan Visconti bile papanın direnişini kıramamıştı. 1870 Eylül'ünde su yüzüne çıkan, Roma'nın Leonine Şehri denilen, Tiber Nehri'nin sağ kıyısında yer alan ve Vatikan'ı da kapsayan bölgesinin papaya verilmesine dair devlet planı da işe yaramamıştı.

Öngörülebileceği üzere, Papa Pius bu fikri reddetti. Ona kalırsa Tanrı'nın ve şeytanın kuvvetleri Roma'nın hâkimiyeti için mücadele ediyordu ve Kral Vittorio Emanuele'nin hükümeti suretindeki şeytan yenilecekti. Ayrıca bu daha az vahiysel olarak Vatikan'daki genel kanıydı.

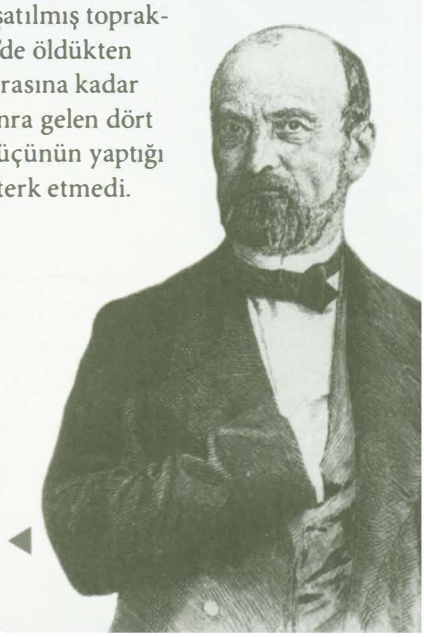
Fakat bu, III. Napolyon'un Prusyalılar tarafında yakalanıp Fransa'daki monarşinin feshinden, sonuç olarak da 1870-71 savaşında Prusya'nın galibiyetinden önceydi. Olan bitenden, özellikle Napolyon'un sahneden inmesinden sersemlemiş olmasına rağmen Papa Pius, tartışmanın savaşsız çözülmesi için yapılan son dakika tekliflerini geri çevirmeye devam ediyordu. Bunlardan bir tanesi 10 Eylül 1870'te Piedmont'lu bir soylu olan Kont Panza di San Martino tarafından iletilmiş olup Kral Vittorio Emanuele'den gelmekteydi ve Kutsal Makam'ın bağımsızlığının ve saygınlığının korunacağını taahhüt ediyordu.

Pius, Kral'ın mektubunu okudu, fakat doğrudan cevaplamayı kabul etmedi. Bunun yerine Kral'a kısa bir tezkere gönderdi. Tezkerede şöyle diyordu: 'Kont Panza di San Martino bana Majestelerinizin bana yönlendirmek istediği fakat Katolik inancına bağlı olduğunu açıkça ilan eden birine layık olmayan bir mektup iletti.' Pius diyordu ki, Kral'ın tekliflerine uymak

> ... mektubu ilk kez okumanın verdiği acıyı yenileyecektir. Majestelerinizin hayatımın son yıllarını bu kadar kederle doldurmasını uygun gören Tanrı'ya şükrediyorum. Tanrı'dan lütfunun Majestelerinizin üzerinize olmasını, onun merhametine ve korumasına olan ihtiyacınız dolayısıyla diliyorum.

Vatikan Tutsağı

Bunun altında yatan mesaj tabii ki öncekiyle aynıydı. Şeytanın sürüsüne namert tavizler verilmeyecekti. Daha da iyisi, papa sağlam duracağından, zorluklara göğüs gereceğinden ve haklı olarak Tanrı'ya ait olan papalık topraklarını teslim etmektense öleceğinden emindi. Sonuç olarak, Papa Pius Roma savunmasında ölmedi. Onun yerine, inatçı duruşu onu kendi tabiriyle 'Vatikan tutsağı' yaptı. Kuşatılmış toprakları, 1878'de öldükten 50 yıl sonrasına kadar ondan sonra gelen dört papadan üçünün yaptığı gibi, asla terk etmedi.

Giovanni Lazza, 1869 ile 1873 yılları arasında İtalya'nın Bakanlar Konseyine başkanlık etmiştir (Başbakana denk bir görev). Roma'da birleşik bir İtalya hükümetinin kurulmasında rol oynamıştır.

VIII

VATİKAN TUTSAĞI (DEVAM)

İtalya Krallığı, Papalık Devletine 10 Eylül 1870 yılında savaş ilan etti. İki gün sonra, İtalyan kuvvetleri papalık bölgesine girmişti. Bundan dört gün sonra ise Civitavecchia limanını ele geçirdiler.

Oradan yavaş yavaş, şehri güç kullanmadan alabilecekleri bir anlaşmaya varabilmeyi umarak Roma'ya doğru 60 kilometre (37 mil) kadar ilerlediler. Bu zamana kadar, duvarlara iyi ve barışçıl niyetlerini ifade eden propaganda posterleri yapıştırdılar.

Roma'da ise, Vatikan yetkilileri bu propagandaya inanmıyordu. Bunun yerine, Papa'nın liderliğini izleyip son dakikada gelecek ilahi bir müdahale ile kurtulacaklarından eminlerdi. Böyle bir şey gerçekleşmedi. 19 Eylül geldiğinde İtalyanlar Roma'yı çevreleyen 18 metre yüksekliğinde ve 19 kilometre uzunluğundaki Aurelian Duvarı'na ulaşmışlardı. Artık Roma gerçekten de *kuşatma altındaydı*. Prusyalılar tarafından çember içine alınmış olan Paris de aynı durumdaydı. Vatikan için Fransızlardan yardım beklemek açıkça imkânsızdı, fakat Papa Pius, Avrupa'nın en güçlü Katolik devleti, Avusturya'dan bir hamle bekliyordu.

1903'te Papa XIII. Leo ölüm döşeğinde yatarken kardinaller (solda) dua ediyor. Papa Leo, yanılmazlığı konusunda tıpkı selefi IX. Pius gibi emindi. Papa XV. Benedict (yukarıda), 1914 ile 1922 yılları arasında papa olarak hüküm sürdü.

Avusturyalılar Beklemede

Fakat Avusturyalılar onları İtalya ile bir savaşa sokabileceği için Vatikan taraftarı bir duruş sergilemekten çekiniyorlardı, bu Avusturya İmparatoru Franz Josef'in ne pahasına olursa olsun kaçınmak istediği bir şeydi. Avusturyalıların yapabileceği en iyi şey, Papa Pius'a bağlılıklarını belirtmek ve kendisi Roma'yı terk etmek istediği takdirde, ona Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun herhangi bir şehrinde sığınma imkânı sunmaktı.

Monsenyör Scapinelli, Viyana'daki papalık nuncio'su şu mesajı aldığında küplere bindi. Scapinelli, Avusturya Dışişleri Bakanı Kont

RAKİP PROPAGANDA

Roma için mücadele eden iki taraf da -İtalyan ulusalcılar ve Vatikan yetkilileri- gayelerini yerleşik halka sunmak için propaganda yaptılar. Ulusalcılar tarafında, Roma'ya ilerleyen ordu birliğinin komutanı Raffaele Cadorna'dan bir mesaj vardı. Fakat Vatikan muhalefeti oraya daha önce varıp berbat bir mesaj taşıyan posterler asmışlardı. Posterde şöyle yazıyordu:

Romalılar! Korkunç bir kötülük yapılmaya çalışılıyor! Barışçıl bir biçimde yönettiği başkenti ve egemenliği altındaki gasp edilmekten kurtulmuş birkaç eyaleti olan Papa, hiçbir sebep yokken Katolik bir kralın kuvvetleri tarafından tehdit edilmektedir. Bu sebeple Roma kuşatma altındadır.

Bu apokaliptik bildiriler üzerine yapıştırılan Cadorna'nın posterleri ise daha ılımlı bir mesaj ve Fransızlara bir kinaye içeriyordu:

Roma Eyaletlerinin İtalyan halkı! Kutsal Makam'ın ve vatandaşların özgürlüklerine dokunulmayacak, her ikisi de yabancı kuvvetlerin koruması altında olduklarından çok daha iyi güvence altında olacak.

Friedrich Ferdinand von Beust'a 'Siz benim kendi evimden atılmama engel olmak için bir şey yapmazken kendi evinize taşınmamı teklif etmeniz ne kaba bir hareket!' dedi.

Bu sırada Vittorio Emanuele, diplomatik ricalarla papanın fikrini değiştirmeye ve 'Katolik Sorunu'nu anlaşmayla çözmeye çalıştı. Hiç şansı yoktu. Pius insancıl argümanları, güç kullanmak ölümlere sebep olur diyerek reddediyordu. Bunun yerine argümanı tam tersine çevirerek İtalyanlara çıkabilecek herhangi bir zayiattan onun değil kendi krallarının sorumlu olacağını ve Tanrı'nın ve tarihin mahkemesi önünde bu muazzam sorumluluğun yükünü taşıyacağını söyledi.

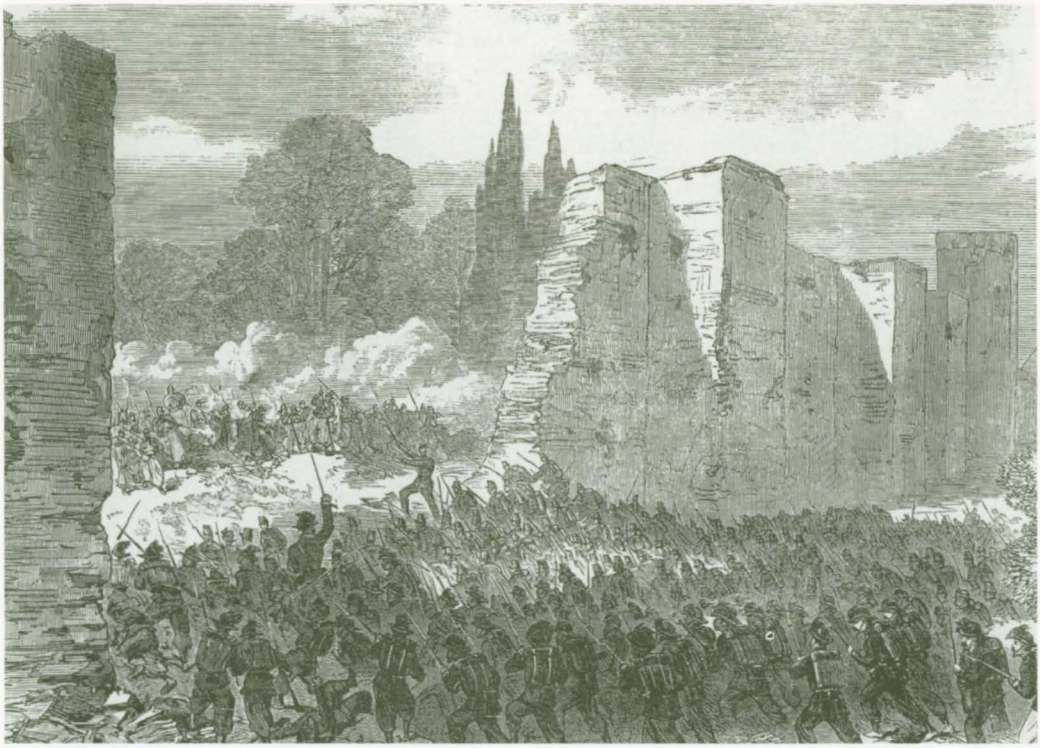
Yolun Sonu

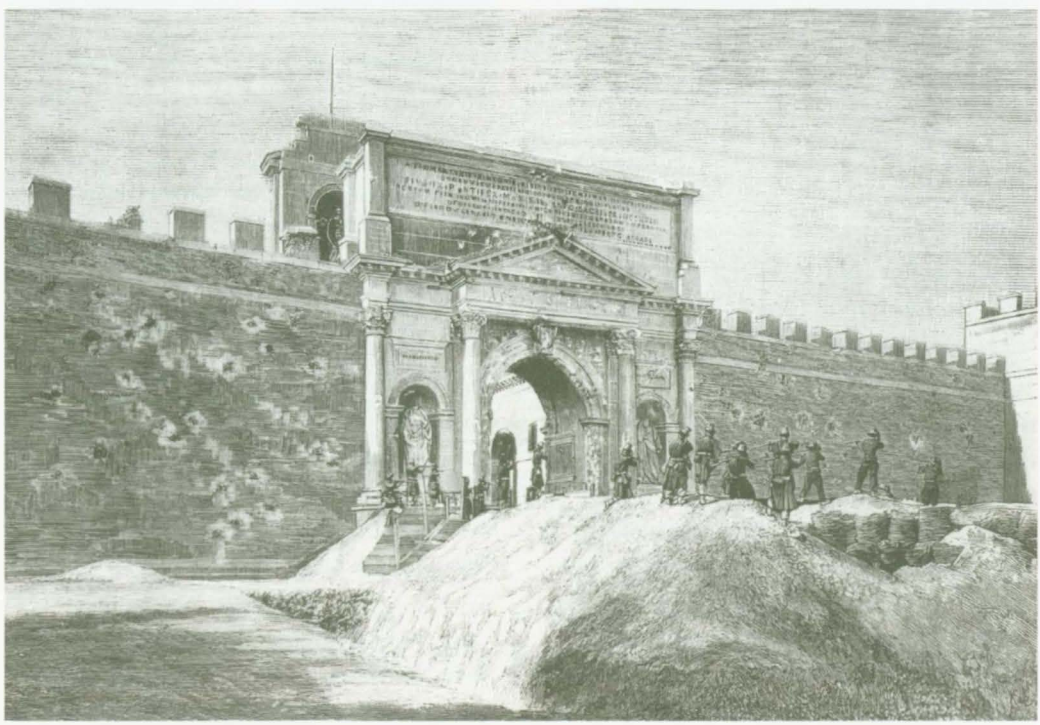
İki taraf da kesin bir biçimde son bir açmaza girmişti. Bundan sonra, İtalyan kuvvetleri için Roma'ya girmeye hazırlanmaktan, papa için ise halka açık bir Tanrı'ya inanç gösterisi yapmaktan başka bir şey kalmamıştı. Bu amaçla 78 yaşındaki Papa Pius, dizleri üzerine çöküp Aziz John Lateran kilisesi yakınındaki 28 Kutsal Basamak'ı dizleri üzerinde tırmandı. Zirveye ulaştığında Tanrı'ya insanlarını koruması için yalvararak dua etti. İzleyen kalabalıktaki birçok insan gözyaşlarına boğuldu.

İtalyan ordusunun saldırısı 20 Eylül 1870 günü sabaha karşı beşte başladı. Roma'daki Amerikan konsolosu Dr. Maitland Armstrong olanları şöyle anlatıyordu:

> Eski duvarlar ağır toplara karşı tamamen etkisiz kaldı. Dört ya da beş saat içinde bazı yerler tamamen dümdüz edilmiş, Porta Pia yakınında 50 fit (15 metre) genişliğinde boş bir gedik açılmış ve İtalyan askerleri ezici bir güçle kelimenin tam anlamıyla akın akın şehre dolmuşlardı, aynı anda Porta San Giovanni de saldırı altındaydı. Aziz Peter'in kubbesinde beyaz bayrak çekiliydi. Top atışları kesildiğinde, papalık kuvvetleri son bir çelimsiz direniş gösterdiler. Az önce Roma'yı katı bir şekilde yöneten insanların neredeyse hepsi şimdi ya tutukluydu ya da Aziz Angelo Kalesi'ne ya da Aziz Peter Meydanı'na sığınıyorlardı.

Roma'yı almak için verilen mücadele her nasılsa hiç de Dr. Armstrong'un ileri sürdüğü kadar gaddarca olmamıştı. Papalık kuvvetlerine Kutsal Makam'ı korumaya niyetli olduklarını gösterecek kadar direniş göstermeleri emri verilmişti ve İtalyanların verdikleri hasarı sınırlayan, sivillere ateş aç-

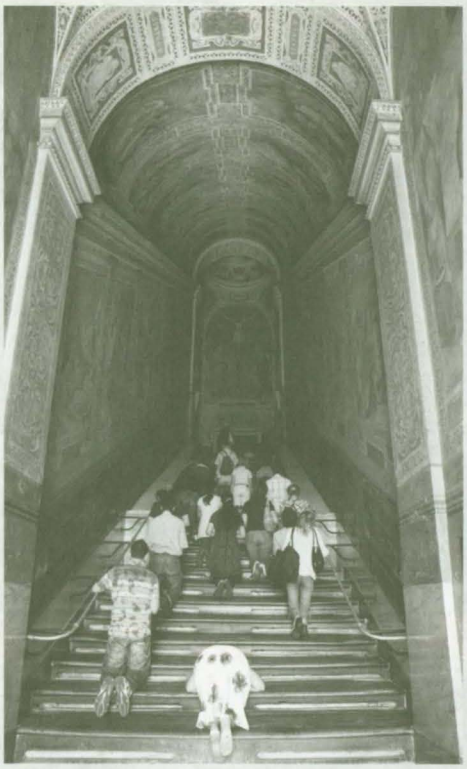

İtalya Krallığı'nın ordusu Roma'ya saldırdı (üst) ve Eylül 1870'te Roma'yı ele geçirdi. Roma'nın duvarları (alt) kurşun yağmuruna tutulmuştu.

SANCTA SCALA – KUTSAL MERDİVEN

Sancta Scala'nın (Kutsal Merdiven de denir) 28 beyaz mermer basamağının aslen İsa'nın Kudüs'te antik Yahudiye'nin Roma'lı valisi Pontius Pilate karşısına çıktığı praetorium'a ya da nöbetçi odasına çıkan merdivenden geldiğine inanılır. Neredeyse iki bin yıl kadar önce İsa çilesi için bu merdivenleri çıkarken kanı bu basamaklara damladığı için kutsal olmuş kabul edilirler. Rivayet odur ki, *Sancta Scala* 326 yılında Kudüs'ten sökülüp daha sonra Aziz Helena olacak İmparatoriçe Helena tarafından İtalya'ya getirtilmiş, sonra Roma'da papaların bulunduğu saraylar külliyesinde tekrar kurulmuştur. Aziz Helena, 330 yılında Hristiyanlığı Roma'nın ve imparatorluğun dini olarak kabul eden İmparator I. Konstantin'in annesiydi.

1589'da Papa V. Sixtus *Sancta Scala*'yı şimdiki yerine, Roma'daki eski Lateran Sarayı'ndaki antik şapel *Sancta Sanctorum* (Kutsalların Kutsalı) önüne taşıtmıştır. Sixtus çevresindeki duvarlara ve tavana tanınmış Rönesans sanatçıları tarafında ayrıntıyla donatılmış dekorasyonlar ve derin anlamlı freskler yapılması emrini vermiştir. Katolik geleneğinde *Sancta Scala*'yı ziyarete gelen hacılar bu basamakları sadece dizlerinin üzerinde tırmanabilirler. Bağlılıklarını belirten bu hareketi yaparak günahlarından bağışlanabilirler.

Vatikan ziyaretçileri, dizlerinin üzerinde Sancta Scala'ya tırmanıyorlar ki en tepeye ancak bu şekilde çıkma izni var.

maktan kaçınmalarını ve Leonine Şehri'ne dokunmamalarını söyleyen çok katı yönergeleri vardı. Pius'un reddettiği teklife rağmen, İtalyan hükümeti hâlâ Leonine Şehri'nin papanın kendi bölgesi olarak hizmet vermesi niyetindeydi. Roma'daki gidişatı yumuşatmış olma ihtimali olan başka bir faktör daha vardı. Papanın şehirden gidip onları terk edeceğinden korkan yandaşları vardı ama birçok diğer Romalı da işgalci güçleri, kendilerini papalığın otoriter yönetiminden azat eden kurtarıcılar olarak addediyordu. Daha da endişelendirici olan ise, Roma'dan bütün manastırların kaldırılması ve bütün keşiş ve rahibelerin kovulması gerektiğine dair popüler talepler vardı.

Basso popolo'yu (alt tabaka Romalıları) 'vahşi ve kanlı' olarak tanımlayan gözlemciler hiç de abartmış sayılmazdı. Bu insanlar eğer ayaklanıp İtalyanlara katılmayı kafaya koysalardı, Roma'nın işgali gerçekleşenden çok daha kanlı ve yıkıcı olabilirdi, işi hızlı

1871'de güçlerini kaybetmiş olan Papa IX. Pius'u (ön planda) hüzünlü bir şekilde olay yerini terk ederken ve zafer kazanmış olan Kral II. Vittorio Emanuele'yi (arka planda, sağdan ikinci) Roma kralı ilan edilirken resmeden siyasi bir karikatür.

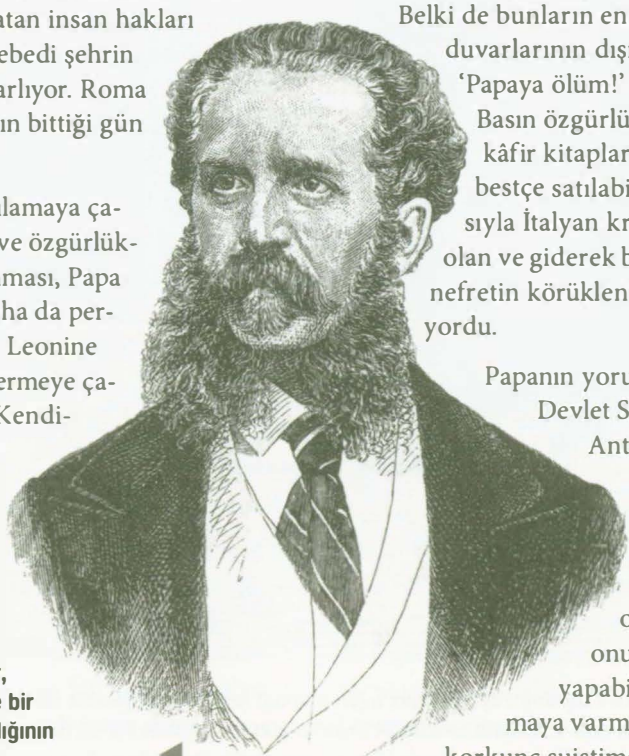
ve temiz bir şekilde bitirmek iki tarafın da lehineydi.

Bu halledildiğinde, teslim şartları kısa süre içinde ayarlandı ve Leonine Şehri hariç bütün Roma, İtalya'nın ilk kralı II. Vittorio Emanuele'nin toprağı oldu.

Roma artık dönüşüm geçirmişti. 23 Eylül'de yayımlanan şehrin gazetelerinden biri papalık yönetiminin hayatı kısıtlayan birçok yönünü coşkulu bir biçimde şöyle listelemişti:

> 15 yüzyıllık karanlık ve matemin, sefalet ve acının ardından bir zamanlar bütün dünyanın kraliçesi olan Roma, tekrar yüce bir devletin başkenti oldu. Bugün, biz Romalılar için kelimelerin ifade etmeye yetmeyeceği bir coşkunun günüdür. Bugün Roma'da düşünce özgürlüğü artık bir suç değildir ve duvarlarının içinde ifade özgürlüğünün sesi; Engizisyon, yakılarak öldürülme ve darağacı korkusu olmadan duyulabiliyor. Fransa'da 1789'da yükselip bütün Avrupa'yı aydınlatan insan hakları ışığı şimdi de ebedi şehrin üzerinde de parlıyor. Roma için Orta Çağ'ın bittiği gün bugündür!

Var gücüyle baskılamaya çalıştığı modernlik ve özgürlüklerin böyle kutlanması, Papa Pius'un tavrını daha da perçinledi. İtalyanlar Leonine Şehri'ni papaya vermeye çalıştılar. Reddetti. Kendisine götürülen bağlılık teklifi de geri çevrildi; çünkü bu, papanın 'gaspçı kral' Vittorio Emanuele'nin bir temsilcisini kabul etmesini gerektiriyordu, o da bunu yapmazdı.

İtalya Dışişleri Bakanı Emilio Visconti-Venosta, hükümeti ile Papa IX. Pius arasında bir uzlaşma talep ediyor, ancak papanın böyle bir şeye niyetinin olmadığının farkına varıyor.

Asla Boyun Eğme

Sonunda Emilio Visconti-Venosta ve Başbakan Lanza gibi uzlaşma umudu içinde olan insanlar, Pius'un İtalyan hükümetinden gelen herhangi bir teklifi, öneriyi ve hatta imayı bile kabul etmeyeceğini anladılar. Papa'ya İtalyan hükümetinin her bir yaklaşımının direniş duvarlarına çarpması İtalyan hükümetinde kaygıya ve Vatikan'da ise zehirli bir atmosfere sebep oluyordu.

Şehirde bir kasvet bulutu hüküm sürüyor, kardinaller sokakta yürümeye ya da papanın kulları olduklarını belirten muhteşem arabalarına binmeye korkuyorlardı. Başıboş düşman çeteler tarafından tanınıp taciz edilmekten açıkça korkan rahipler, etrafta sinsi sinsi dolaşırken görülebiliyorlardı. Belki de bunların en kötüsü, Vatikan duvarlarının dışından duyulabilen 'Papaya ölüm!' bağırışlarıydı. Basın özgürlüğü, kışkırtıcı ve kâfir kitapların Roma'da serbestçe satılabilmesine, dolayısıyla İtalyan krallığında papalığa olan ve giderek belirgince artan nefretin körüklenmesine izin veriyordu.

Papanın yorulmak bilmez Devlet Sekreteri Kardinal Antonelli'ye göre, hükümetin mükerrer papaya saygı iddiaları, refah ve güvenliği için olan endişeleri ve onun serbestçe işini yapabilmesi için anlaşmaya varma arzuları bazı korkunç suistimaller için sinsi

Kardinal Glacomo Antonelli, 1848 liberal ayaklanmalarında Vatikan'da önemli bir figürdü ve Papa IX. Pius'un bu ayaklanmalara verdiği muhafazakâr tepkiyi cesurca savunuyordu.

bir kılıftı. Antonelli'nin listesi korkunç bir itham içeriyordu:

> ...ulu Kilise Lideri'nin bütün egemenliklerinin, bütün gelirinin alınması, Katolikliğin başkentinin topa tutulması, gazetelerle bütün halka yayılan dinsizlik, dine ve manastır düzenine karşı saldırılar, uydurma olarak yaftalanan Katolik kültüne saygısızlık, hükümet görevlilerinin emriyle devlet okullarındaki bütün kutsal resimlerin kaldırılması ki çoktandır haykırılıyordu ve İsa'nın isminin Roma Koleji'ndeki ihtişamlı taçkapıdan silinmesi.

Bu tehlikeli zemine karşın Kardinal Antonelli, Avrupa başkentlerindeki papalık nuncio'larını papaya yakın hükümetleri harekete geçirmek için cesaretlendirmekle meşguldü. Çabaları yeterli olmaktan çok uzak birkaç olumlu cevap sağlamıştı. Örneğin Almanya'da prensler, soylular ve birkaç eyaletteki hukukçular, Roma'nın işgalini ve papanın Papalık Devleti'ndeki seküler gücünün yok edilmesini kınayan bir dilekçeye imza attılar. Belçika ve birkaç başka ülkedeki Katolikler, Roma'nın zaptını dini değerlere saygısızlık ve papaya karşı tehditleri de görünüşte bir baba katli ilan ettikleri protesto mitingleri düzenlemeleri için cesaretlendiriliyorlardı.

Protesto alayları düzenlendi ve yüzlerce ayin yapıldı. Papanın yeni ismi 'Vatikan tutsağı' üzerinde çokça duruldu ve 'kâfir' İtalyanların kınanması ve işledikleri 'suçlar' için onları bekleyen cezalar hakkında birçok kızgın palavralar atıldı.

Bıkmış Antonelli

Fakat Antonelli'nin tutkulu bir şekilde istediği şey olan Katolik hükümetlerin, rahiplerin ve cemaatlerin birlikte düzenlediği ve İtalyanların üzerinde gerçekten Roma'dan ve Papalık Devleti'nden çekilme ve papaya hak ettiği mirası geri verme baskısı yaratabilecek Avrupa çapında çok büyük bir mücadele, yakın görünmüyordu. Antonelli, Papa Pius'u çaresiz bir durumdan kurtarmak isterken on dokuzuncu yüzyılın sonlarının Avrupa'sıyla ilgili hayati bir gerçeği gözden kaçırmıştı. Kıta hükümdarları, kendi otokratik hakları için diretebilecekleri ve halklarından sorgusuz itaat bekleyebilecekleri günleri çoktan aşmıştı. Böyle yaklaşımların hüküm sürdüğü Avrupa'yı 1789 ve 1848 devrimleri yok etmişti. Hatta daha yakın geçmişte onların artçısı olarak 1871 yılının başında anarşist ve sosyalist olarak sınıflandırılan işçilerin, Avusturyalılar tarafından küçük düşürücü bir yenilgiye uğratılmış olan Fransız hükümetine karşı ayaklandığı Paris Komünü bunu doğrular nitelikteydi.

Avusturyalı ve Belçikalıların Antonelli'nin taleplerine verdikleri isteksiz cevaplar Pius'un ve ona kendini adamış Devlet Sekre-

teri'nin inkâr ettiği bu yeni duruma işaret ediyordu. Gerçek hayatta, alenen modern dünyaya karşı çıkmış yanılmaz bir papayı görevine iade etmek büyük kargaşa yaratırdı.

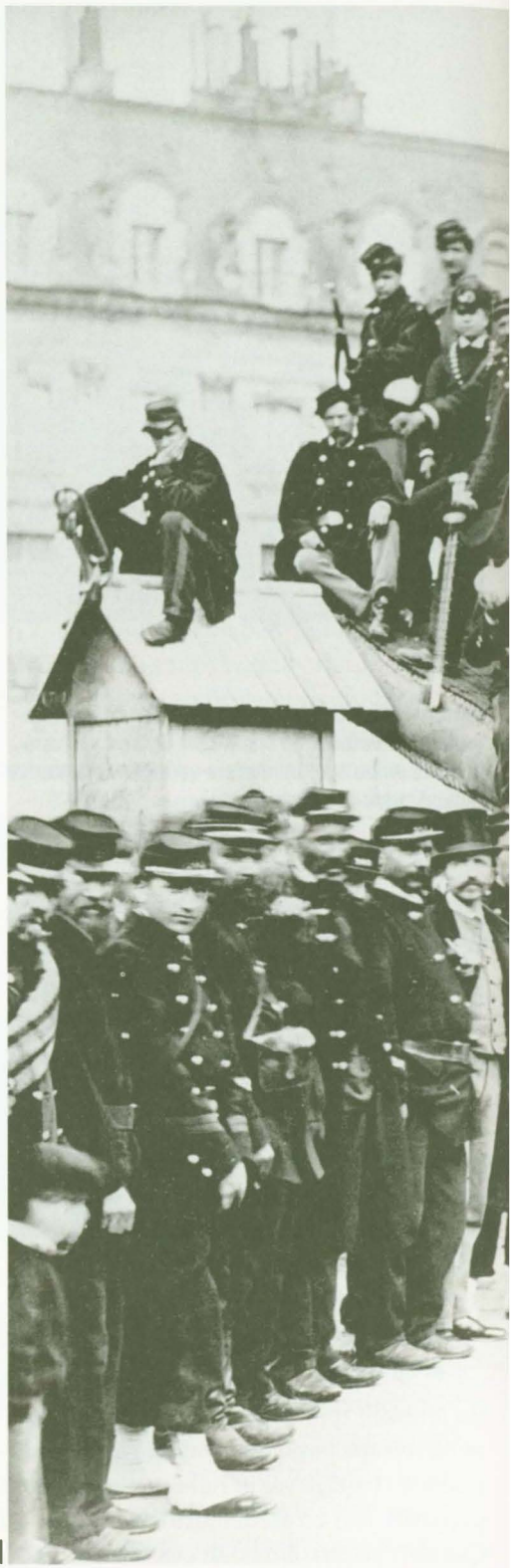
Yeni azat edilmiş toplumlar muhakkak zor kazandıkları insan haklarını ve onlarla gelen özgürlükleri korurlardı. Bununla birlikte Pius, protestolarla, gösterilerle, güvencelerle ya da el sıkışmalarla ilgilenmiyordu. Onun için tek kabul edilebilir sonuç İtalyan devletinin dağıtılması gerektiğiydi. Vittorio Emanuele geldiği Piedmont'a geri gönderilmeliydi. Roma ve Papalık Devleti'nin geri alınması ve Antonelli'nin kendi sözleriyle, 'papanın egemenlik ve güçlerinin tam ve kesin iadesi' gerekliydi.

Papa ve Kralın Ölümü

Bu tam bir çıkmaz anlamına geliyordu ve bu çıkmaz 1878'de Kral Vittorio Emanuele ve Papa Pius, iki ana önder, öldüğünde hâlâ varlığını sürdürüyordu. İlk olarak Kral, Papa Pius son isteği olan sakramentlere razı olduktan sonra, 9 Ocak'ta, 57 yaşında, zatürreden öldü. Papa da sadece dört haftadan biraz uzun bir süre sonra, 7 Şubat'ta onu takip etti. 85 yaşındaydı ve papalık tarihinde hâlen en uzun süre papalık yapmış kişidir.

Fakat Katolik dünyası yastayken diğerleri papanın vefatını, yaptıkları ve tavırlarına karşı olan öfkelerini dile getirmek için fırsat bildiler. Almanya ve İsviçre'de Kilise ve Katolik rahiplere rahat verilmiyordu. Avusturya'da Pius, merhum Kral'ın cenazesi sebebiyle Roma'ya gelen bir imparatorluk ailesi üyesini kabul etmeyi reddettiği için yeriliyordu.

Kutsal Makam'ın bir zamanlar koruyucusu olan Fransa'yı şimdi papalığa sinsi bir nefret

1871'de sosyalist Paris Komünü için mücadele eden Komünarlar, 1805'te Austerlitz'deki zaferini anmak için Napoleon Bonaparte tarafından dikilmiş olan Vendôme sütununun altında fotoğraf çekiliyorlar.

duyan seküler, Katolik karşıtı bir parti yönetiyordu. Katolik ülkeler olmalarına rağmen İspanya ve Belçika da Vatikan'ın dostu değildi.

Bu zeminde bakıldığında, İtalyan devleti karşısında papalığın geleceği pek parlak görünmüyordu. Anlaşmaya varmaya gönüllü bir çift lidere -kral ve papa- ihtiyaç vardı. Hepsinden öte, bu liderlerin onları Vittorio Emanuele ve IX. Pius'un ölümlerinin bıraktığı yerden, yani sıfırdan, ilerlemekteki bilgeliği görmeleri gerekliydi. Dahası, ikisine de düşmanlarının amaçlarına öyle şiddetli bir biçimde karşı koyan inatçı destekçileri tarafından arka çıkılıyordu ki birbirlerine yıldırıcı hakaretler yağdırmak için en güçlü sıfatlarına davranmışlardı.

Papa Leo ve Kral Umberto

Bu bağlamda ne IX. Pius'un görevini devralan XIII. Leo, ne de babasının vefatı sonrası İtalya Kralı olan I. Umberto 'Roma Sorunu'na barışçıl bir çözüm getirmek için harikalar yaratıyordu. Papa Leo kültürlü, nazik bir adamdı. Bir diplomattı ve ondan önce gelenlerin tercih ettiği gibi duygusal gösterilere bulaşmıyordu. Hiçbir zaman acele konuşmaz ve iyice düşünmeden hareket etmezdi. Pius'un aksine XIII. Leo tamamen olmasa da modern dünyayı anlamıştı ve demokrasinin faydalarını takdir ediyordu. Eşitlik ve koşulsuz düşünce özgürlüğünü, onları düzgün kullanmak için fazla toy ve disiplinsiz olduklarına inandığı sıradan insanlara uygun bulmadığı için reddediyordu.

Fakat kaçınılmaz biçimde uzlaşmayı engelleyen şey, XIII. Leo'nun papa olarak yanılmazlığına ve bununla Papalık Devleti ve bütün Roma'yı geri alıp yönetme hakkının elinden alınamaz olduğuna olan inancıydı. Her zamanki gibi bu fikirlerin önünde, İtalya Krallığı ve Roma'nın krallığının başkenti olduğu ve öyle kalacağı fikrine yürekten bağlı olan hükümdarı I. Umberto, bir duvar gibi duruyordu. Zaten Umberto için de durumlar

1914'te papaların üçlü tacı giydirilen ve naaşı Roma caddelerinde yapılacak geçit törenine götürülen Papa X. Pius'un cenaze kafilesi.

Liberaller ve sol kanattakiler tarafından uyguladığı sert muhafazakâr politikadan dolayı nefret edilen İtalya'nın ikinci kralı I. Umberto. I. Umberto, 1900 yılında bir anarşist tarafından suikasta uğradı.

Papa ile uzlaşmayı denemek için bile fazla karışıktı.

Saltanatı boyunca İtalya, sosyalist fikirlerin ve çeşitli şekillerde insan haklarının kısıtlanmasına karşı ortak bir düşmanlığın yayılmasıyla şiddetle sarsılmıştı. Bunun yarattığı çalkantılar sonucunda Kral Umberto, 1900 yılında Gaetano Bresci adında bir anarşist tarafından İtalya'nın kuzeyinde yer alan Monza'da suikaste uğramıştı. Üç yıl sonra Papa XIII. Leo da 93 yaşında, hâlâ bir Vatikan tutsağıyken öldü. Çeyrek asır süren papalığı boyunca Leo, Kutsal Makam'ın bölgesinden dışarı bir adım bile atmadı.

Leo'nun varisi, X. Pius olarak seçilen Kardinal Giuseppe Sarto ile babasının suikaste kurban gitmesinden sonra İtalya'nın üçüncü kralı olan III. Vittorio Emanuele'nin uzlaşma ihtimali ise daha da az görünüyordu. Papalar için özellikle hayranlık duydukları önceki papaların isimlerini seçmek bir gelenekti ve X. Pius da ilk 'Vatikan tutsağı' ile aynı ismi seçerek son derece tutucu olduğunun delillerini sunmuştu. X. Pius, Katolik inancı ve taraftarlarına karşı tehlikeli addettiği modernlik ve görecelik yanlılarının gürültülü bir muhalifi çıkmıştı. Bu fikirlerini vurgulamak için, gerçekten de uzlaşmaz bir şekilde başlayan bir ant geliştirmişti:

> Kilise'nin şaşmaz öğreti erbabı tarafından ifade edilen ve açıklanan her bir şeyi, özellikle de günümüzün yanılgılarına doğrudan karşı olan başat hakikatleri kesin olarak benimsiyorum.

Bu andı içmeyi reddeden keşişler -bunu yapabilecek kadar cesur (ya da çılgın) 40 kişi olmuştu- aforoz edilme ihtimaliyle karşı karşıyaydı ve araştırmaları sırasında seküler ya da modernist alanlara kayan âlimler ve teologlar da aynı durumdaydı. Vatikan'da 'tutsak' durumda olmasına rağmen X. Pius İtalya Krallığını ve dolayısıyla İtalyanların Roma'yı ve Papalık Devleti'ni gaspını tanıyan devletlerin başkanlarını cezalandırmaktan çekinmiyordu. Bu duruş utandırıcı sonuçlar da doğurabiliyordu, zira Fransa Başkanı Émile Loubet, Kral III. Vittorio Emanuele'ye resmi bir ziyarette bulunduğundan beri X. Pius onu kabul etmeyi reddetmişti. Fransızlar ise Vatikan'la bütün diplomatik ilişkileri keserek misilleme yapmışlardı.

III. Vittorio Emanuele gibi ufak, çıtkırıldım bir adam, X. Pius gibi entelektüel ve fiziksel açıdan kendisinden çok daha üstün olan birinin haklı azmiyle baş edebilecek konumda değildi. Pius'un 1914'te ölümüyle XV. Benedict olarak seçilen bir soylu olan minik, narin Kardinal Giacomo della Chiesa, çok daha kralın endamına sahip biriydi. Yeni papa için yapılan üç cüppenin en küçüğü bile ona fazla büyük geliyordu. Sonuç olarak ona *Il Piccolito* (küçük adam) lakabı takılmıştı ama kişisel inançları hiç de ufak değildi.

Benedict, X. Pius'un İtalyanların Papalık Devleti ve Roma'nın işgaline karşı olan tutumunu sertçe tekrarlıyordu. O da mo-

dernizme ve daha önceki papalar tarafından aforoz edilen âlimlere karşıydı. Benedict'in papalığı sırasında geçen en önemli olay Birinci Dünya Savaşı'ydı. Benedict savaştan 'Avrupa'nın intiharı' olarak bahsediyordu ve umutsuzca savaşı durdurmaya çalıştı ama başarısız oldu. Ama papalığın güvenliği ve hatta devamı için doğrudan bir etki arz eden daha büyük bir kaygı, savaş 1918'de bittikten sonra ortaya çıktı.

1917'de gerçekleşen Ekim Devrimi, sonraki yıl Romanov kraliyet ailesinin katliamı ve Bolşevik hükümdarların komünist öğretilerini Avrupa'da yayma amaçlarının olduğu iddiası kıta çapında korku ve endişeye sebep olmuştu. Bu tehlike, özellikle Vatikan için büyük bir tehlikeydi çünkü komünist hükümet ateistti ve yakında Rusya'daki Ortodoks Kilise'yi dağıtmaya koyulabilirdi. Bir komünist zaferin ardından Avrupa üzerinde yayılan bir tanrısızlık hayaleti tefekkür etmek için fazla korkunçtu. Yine de onu tefekkür etmek lâzımdı. Roma'da tehlikenin

büyüklüğü, Papalık Devleti'nin işgali ya da İtalya Krallığıyla olan mücadeleden çok daha büyük boyutlarda gibi görünüyordu. Hâlihazırda 1919'da sosyalist eylemcilerin sağcı faşistlerle sokaklarda savaştığı ve anarşinin eşiğinde olan bir İtalya'nın üzerine korkunç bir geleceğin yayıldığı görülebiliyordu.

III. Vittorio Emanuele, İtalya'nın üçüncü kralı, çekingen bir mizaca sahip ufak tefek bir adamdı ve Papa X. Pius'un aksine liberal politikaları onaylıyordu. Ancak Pius'un sert muhafazakâr duruşunun karşısında bu düşüncelerini asla savunmamıştı.

Benito Mussolini'nin takipçileri, Mussolini'nin İtalya'da gücü ele geçirmesinin ardından 1922 yılında Milan'da Faşist Parti binasının dışına barikat kurmuşlardı.

Komünizme Karşı

Özünde muhafazakâr olduğu için, XV. Benedict yaklaşan tehlikeyi görebiliyordu ve sezgileri İtalya Devleti'ne karşı papalık tarafından gösterilen direnişin ilk zayıf noktasını açığa çıkarmıştı. 1919 yılında Benedict, yakın geçmişteki seleflerinin nefret edeceği bir adım attı: Rahip Luigi Struza'nın başkanlığını yaptığı Katolik Halkçı Parti'nin kurulmasına onay verdi. Önceden papalar Katoliklerin seçimlerde oy kullanmasına bile izin vermezdi ve seçimle kazanılan bir makamda görev almak kesinlikle yasaktı. Şimdiyse resmen seçim mücadelesine girmişlerdi ve hatta ilk turda oldukça iyi iş çıkarmışlardı; yüzde 32 oy alan Sosyalist Parti'nin ardından yüzde 21 oyla ikinci olmuşlardı. Daha da güzeli, Papa Benedict'i rahatlatan şuydu ki, liberal hükümetle koalisyon yaptıkları takdirde Halkçı Parti, sosyalistleri tamamen etkisiz hale getirebilirdi. Ancak, çok daha önemli bir değişim çoktan başlamıştı. Endüstriyel grevler -sadece 1920 yılında 2000 grev olmuştu- siyasi yelpazenin doğu ve batı

kanatlarındaki bitmeyen huzursuzluk ve kargaşayla birleşince, İtalya'da bir iç savaşın çıkması yakın gibiydi.

Bu esnada, beklenmedik bir kurtarıcı olay mahalline ulaştı. Bir zamanlar sosyalist olan Benito Mussolini'nin liderliğiyle 1919 yılında ortaya çıkan Faşist akımı, sosyalist ve başka muhalifleri gerçek anlamda hırpalamak için kasaba ve şehirlerde haydut grupları mevzilendirmişti. Polis, asker, liberal sağ kanat, zengin iş adamları ve sırf menfaat için barış isteyen herkes, bu Faşist şiddete sessizce onay veriyor veya göz yumuyordu.

Roma'ya İlerleyiş

1922'nin başlarında hayatını kaybeden Papa Benedict, olayların sonunu görememiş oldu. Aynı sene Ekim ayında Mussolini, 'Roma'ya ilerleyiş'ini gerçekleştirdi ve bunun sonucunda, gözü korkmuş Kral III. Vittorio Emanuele onu Başbakan olarak atadı. Mussolini kısa zamanda güçlerini genişletti ve

1922 yılında Roma'ya İlerleyiş' inin ve İtalya'da güç kazanışının ardından Mussolini (solda), Kral III. Vittorio Emanuele'yi (sağda) ziyarete gidiyor.

1929 LATERANO ANTLAŞMASI

Müzakereler yıllar sürdü, ancak 11 Şubat 1929'da Papa XI. Pius'u temsil eden Kardinal Pietro Gaspari ve İtalya Kralı III. Vittorio Emanuele'i temsil eden Benito Mussolini, Roma'daki Laterano Sarayında Papa'nın odasında Laterano Antlaşmasını imzalamak için özel olarak getirilmiş altın kuştüyü kalem kullanmıştır. Bu antlaşma sonunda, 44 hektarlık arazisiyle dünyadaki en küçük özerk devlet olan Vatikan Devleti ortaya çıkmıştı. Bu yeni devlet, eskiye göre daha küçük, ama hiç şüphesiz tamamıyla papaya ait ve onun hükümdar olarak kabul edildiği bir nüfuz bölgesiydi.

Vatikan'ı neredeyse 60 yıldır İtalya Krallığı'ndan uzaklaştıran tartışma nihayet karara bağlanmıştı. 27 maddeden oluşan antlaşmanın ilk dört maddesi, iki tarafın da artık hemfikir olduğu önemli noktaları belirtiyordu.

Madde 1: İtalya, 4 Mart 1848 tarihli İtalyan Anayasasının ilk maddesini, yani ülkenin tek dininin Katolik dini olduğunu belirtilen maddeyi, yeniden tasdikleyecek.

Madde 2: İtalya, uluslararası meselelerde geleneklerine ve dünya misyonunun gerekliliklerine uyum sağlayacak biçimde, olmazsa olmaz bir parça olarak Kutsal Makam'ın egemenliğini tanıyacak.

Madde 3: İtalya, Kutsal Makam'ın, şimdiki haliyle tüm eklenti ve donanımlarıyla birlikte kurulmuş olan Vatikan'ın, yani Vatikan Devleti'nin üzerinde tam mülkiyet, mutlak egemenlik ve hâkim otorite ile yargı gücünü tanıyacak.

Madde 4: İtalya'nın Kutsal Makam'la ilgili olarak tanımış olduğu Vatikan Devleti üzerindeki egemenlik ve mutlak yargı gücü, İtalyan hükümeti ya da Kutsal Makam dışında tanınan herhangi bir otorite tarafından yapılacak her türlü müdahaleyi yasaklamaktadır.

Antlaşma imzalandıktan sonra, Aziz John Lateran'ın çanları çalmaya başladı. Kutlanacak çok şey vardı. Bu antlaşma kapsamında Vatikan, İtalya Devleti'ni ve başkenti Roma'yı resmen tanıdı. İtalyan okulları artık Katolik eğitimi vermekle yükümlüydüler ve İtalya Devleti kurulduğunda kaldırılan dini imgeler geri getirildi. Ancak rahiplerin siyasete katılmaları yasaklanmış, Katolik Halkçı Parti dağıtılmıştı.

diğer bütün siyasi partileri, işçi sendikalarını ve bütün demokratik özgürlükleri ortadan kaldırdı. Bütün bunların yerine totaliter bir devlet kurup kendisini de *Il Duce* (lider) olarak başa getirdi.

Bu sırada Vatikan'da Benedict'in yerine geçecek yeni bir papa seçilmişti. Mussolini'nin güç kazanmak ve gücünü elinde tutmak için uyguladığı terörist yöntemleri aslında onaylamayan papa, yine de Mussolini'yi birlikte iyi iş yapacağı biri olarak görüyordu. Milan Başpiskoposu Kardinal Achille Ratti, sağlam irade ve tutkulu inançları olan bir adamdı. 9 Şubat 1922'de, 14 oyla Papa XI. Pius seçildi. Papa olarak gerçekleştirdiği ilk eylem ile- *Urbi et Orbi (Şehre ve Dünyaya)* kutsama töreninin geri getirilmesiydi. Kutsama törenini Roma ve Papalık Devletlerini kaybettikten sonra kutsal Vatikan toprağına davetsiz gelen seküler dış dünyayı protesto amacıyla reddetmiş olan önceki papalarla kıyaslanınca daha uluslararası bir bakış açısı yansıttı.

Sonunda Modern Bir Papa

Her şeyden önce Papa XI. Pius, Birinci Dünya Savaşı'nın sonucunda Almanya, Rusya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Türkiye'sindeki İmparatorluklar ve bunların mutlak hükümdarları devrildiği için, yirminci yüzyılda dünyanın yeni başlar tarafından yönetildiğinin farkındaydı. Bu bağlamda, eski rekabetler geçersiz kalmıştı ve - komünistlere karşı demokratlar, dine karşı sekülerizm gibi - yeni zorluklara etkili bir şekilde göğüs gerebilmek için bunlar bir kenara bırakılmalıydı. Bu gerçekler doğrultusunda Papa XI. Pius, İtalya Krallığı'nın bir yere gitmeyeceğini ve Papalık Devletlerinin artık sona erdiğini kabullendi. Bunu takiben,

Mussolini, Vatikan'ın son tutsağı Papa XI. Pius'un, neredeyse 60 yıllık papalık tecridini sona erdiren 1929 Laterano Antlaşmasını imzalarken izliyor.

BASIN, ANTLAŞMAYA TEPKİ GÖSTERİYOR

Laterano Antlaşması, büyük manşetlere haber oldu. San Francisco *Chronicle* gazetesi 'Mussolini ve Gaspari, tarihi Roma antlaşmasını yaptı.' diye belirtmişti. *Catholic Advocate* gazetesi ise, 'Laterano Sarayında tarihi bir sahne" olarak ilan etti. *Wisconsin Rapids Daily Tribune*, 7 Haziran 1929 tarihinde, yani antlaşmanın tasdiklendiği gün, 'İtalya'daki uzun süren Kilise anlaşmazlığı sona erdi.' şeklinde bir haber yaptı. Haber şöyle devam ediyordu:

Bugün, (İtalyan) Başbakan Mussolini ve Kardinal Gaspari'nin tarihi Laterano Antlaşması'nı resmi olarak karşılıklı imzalamasının ardından bütün Roma, kilisenin neşeli çan sesleriyle yankılanıyordu... Hiçbir konuşma yapılmadı ve kutlama töreni kısa ve sadeydi. En çarpıcı ve sembolik anlardan birisi, Aziz Peter Meydanı'ndaki sıralı sütunlara açılan ve 59 yıldır yarı kapalı halde duran devasa bronz kapının yeniden ardına kadar açılmasıydı.

Kilisenin misyoner çalışmalarına devam edebilmesi ve küresel nüfuzunu yeniden kullanabilmesi için papalığın tecridinin sona ermesi gerekiyordu.

Benito Mussolini, kendi adına Katolik inancıyla, papayla ya da gücünü desteklemeyen herhangi bir şeyle hiç ilgilenmiyordu. Ancak kendisi, diktatörlüğünün İtalya'yı aykırı bir devlet olarak tanımladığının ve kendisini demokratik özgürlüklerin düşmanı olarak gösterdiğinin gayet farkında olan bir fırsatçıydı. Bu nedenlerden ötürü Benito Mussolini, papayla barışma ana başlığını oluşturacak fikri ve bunun bütün dünyadaki Katolikler arasında rejimine katacağı saygınlığı hoş karşıladı.

Vatikan'ın Son Tutsağı

25 Temmuz 1929'da Papa XI. Pius, bir ayin gerçekleştirdi. Sonrasında, kafilesini Aziz Peter'in bazilikasından geçirip dışarıya, 250 bin kişiden oluşan ve kutsanmayı bekleyen halkın durduğu meydanın üzerine vuran yaz güneşinin ışığına çıkardı. Vatikan'ın beşinci ve son tutsağı, en sonunda kendi kendini maruz bıraktığı kısıtlamadan kurtulmuş ve 60 yıldan sonra ilk defa dış dünyaya yeniden açılmıştı.

Gülümseyen Papa XI. Pius, Laterano Antlaşmasını imzaladıktan sonra Roma'ya muhteşem bir yeniden giriş yapmak için Vatikan'ı terk ediyor.

IX

PAPA VE NAZİLER

Aziz Petrus tahtına seçilirken eline zehirli kadeh verilen bir papa varsa o da 2 Mart 1939'da, 63. doğum gününde XII. Pius olan Eugenio Maria Giovanni Pacelli'dir. Bundan sadece altı ay sonra, 3 Ekim'de, Polonya'nın Nazi Almanya'sı kuvvetlerince işgal edilmesi İkinci Dünya Savaşı'nı başlatıp Pius'u benzersiz ve son derece rahatsız bir konuma yerleştirdi.

Gücünün kapsamı küresel çapta olan tek hükümdar olarak Pius'un İkinci Dünya Savaşı'nı çevreleyen konular hakkında güçlü bir ahlaki duruş sergilemesi bekleniyordu. Bu çekişme sadece güç veya sınırlarını ve etki alanlarını genişletmek için bir mücadele değildi. İngilizler ve müttefikleri Nazi Almanya'sı ve Führer'i Adolf Hitler'le Avrupa'yı ve dünyayı ırkçı ve yayılmacı bir diktatörlükten kurtarmak için savaştıklarına inanıyorlardı. Naziler ise en az onlar kadar tutkulu bir biçimde Avrupa'da -ve belki de dünyada- kurmaya çalıştıkları 'Bin Yıllık Reich'ın haklı kaderleri olduğuna inanıyorlardı.

XII. Pius'un sorunları savaşın iki tarafı da ondan tasdik ve destek istediğinde başladı. Bu istediklerini alamayan iki tarafı da kızdırdı. Pius nüfuzunu barışı getirmek ve çekişmeyi sonlandırmak umuduyla en iyi böyle kullanabileceğini düşünerek tarafsızlık orta yolunu seçti. Ne yazık ki bu büyük bir hataydı. Papayı ahlaki 'korkaklık' ve bilerek 'sessiz kalmak'la suçlu duruma düşüren kötücül ithamlar salıverildi.

Hepsinden öte Pius, Avrupa'nın talihsiz Musevilerini Naziler tarafından kurulan ölüm kamplarında eziyet ve ölüme terk etmesine izin veren doğuştan gelen bir Yahudi karşıtlığı ile suçlanıyordu. Diğer taraftan Almanlar, papayı amansız bir düşman olarak görüyordu ve önde gelen Nazilerden, *SS Obergruppenführer* (Kıdemli Manga Lideri) Reinhardt Heydrich, XII. Pius'un Üçüncü Reich için hem İngiltere Başbakanı Winston Churchill hem de ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt'ten daha büyük bir düşman olduğu yorumunda bulunmuştu.

Almanya Papalık Nuncio'su Kardinal Eugenio Pacelli, 12 Aralık 1929'da Berlin'deki başkanlık sarayı merdivenlerinden dimdik bir şekilde inerken.

Papa Pius'un savaş süresindeki rolü üzerindeki çekişmeler II. Dünya Savaşı'nın 1945'te bitmesinden çok daha sonraya, 21. yüzyıla kadar devam etti. Konu hakkında bir yığın kitap ve belgesel üretildi ama tartışmayı harlayan en büyük itki, ilk gösterimi Berlin'de 20 Şubat 1963'te yapılan bir tiyatro oyunu oldu. *Vekil: bir Hıristiyan Trajedisi* adını taşıyan bu oyun daha sonra tartışma yaratan politik dramalar konusunda özelleşip ün salan Alman oyun yazarı Rolf Hochhuth tarafından yazılmıştı. Fakat Hochhuth'un taş kalpli, donuk bakışlı işbirlikçi tasviri, Papa Pius'u tanıyan ve çoktandır devam eden cazibeli ve kabiliyetli bir diplomat sicilini bilen kişiler tarafından doğru bulunmadı. Papa uzun, sırık gibi vücuduyla, bembeyaz yüzüyle ve kutsal bir mesafelilik havasıyla kesinlikle dünyadan uzak duran bir keşiş estetiğine sahipti. Ama halk arasında verdiği izlenim çok farklıydı. İngiliz yazar ve günlük yazarı James Lees-Milne şöyle yazmıştı:

> Varlığı, daha önce hiçbir insanda kesinlikle hissetmediğim bir şefkat, sakinlik ve kutsallık yayıyordu. Hep en tatlı, en içten bir şekilde gülümserdi... O kadar etkilenirdim ki güç bela konuşabilirdim... ve dizlerimin titrediğinin farkındaydım.

Lees-Milne bir ünlüyle yakın temasta heyecanlı hisseden ilk insan değildi ama uzun diplomatik kariyeri boyunca Eugenio Pa-

DELEGE: KARALAMA MI, YOKSA MÜSAADE Mİ?

Delege adlı oyununda Hochhuth, Papa Pius'u kasti ihmâl ve ahlâksızlık suçlamalarıyla yerden yere vurmuş, onu Yahudilerin ya da Yahudiler gibi Nazilerin kurbanı olan çingenelerin, eşcinsellerin, masonların ve Yehova Şahitlerinin kaderinden ziyade, Vatikan'ın mali durumu için endişelenen acımasız, açgözlü bir karakter olarak yansıtmıştır. Hochhuth'un ilk eseri olan bu oyun, 1963'ün ileriki aylarında Royal Shakespeare Company tarafından Londra'daki Aldwych Tiyatrosu'nda İngilizce olarak da sahnelendi. 1964 yılında da Broadway, New York'ta, daha sonra 1986 ve 2006 yıllarında yeniden Birleşik Krallık' ta sergilendi. Delege'nin yaymış olduğu etki muazzamdı. Bu etki, Nazilerin 'Yahudi Sorununa Nihai Çözümünde' papalığın ve papanın duymuş (ya da duymamış) olabileceği suçluluk duygusu üzerine yapılan tartışmaları yeniden diriltmiş oldu.

1963'te Alman oyun yazarı Rolf Hochhuth Papa XII. Pius'u İkinci Dünya Savaşı işbirlikçisi olarak tasvir ettiği Temsilci adlı ilk oyunuyla sansasyona sebep oldu.

1963 yılında, Alman oyun yazarı Rolf Hochhuth, ilk eseri olan ve Papa XII. Pius'u İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi işbirlikçisi olarak tasvir eden Delege ile dalgalanma yarattı.

Theobald Bethmann-Hollweg, Almanya'nın II. Kaiser Wilhelm'inin Şansölyesi, Birinci Dünya Savaşı'nı anlaşmalı bir barışla sonlandırma konusunda gergindi.

celli'nin müzakere ettiği hükümdarlar ve bakanlar daha çetin cevizdi.

Pacelli Bavyera'da

Vatikan dışındaki ilk büyük görevi, 1917'de, Birinci Dünya Savaşı'nın üçüncü yılında Papa XV. Benedict'in onu Bavyera'ya nuncio ya da büyükelçi olarak göndermesiydi. Monsenyör Pacelli'nin ilk vazifesi Papa Benedict'in barış ve Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesi için planını saldırgan, otokratik Kaiser Wilhelm ve Bavyera Kralı III. Ludwig'e sunmaktı. Pacelli iki monarkın ve Wilhelm'in şansölyesi Theobald von Bethmann-Hollweg'in barış için gerçek bir olasılık olduğuna dair umutlarını yükseltmişe benziyordu. Ama Alman ordusu araya girip kısıtsız denizaltı harbini başlatıp savaşı tırmandırdığında 'aşırı derecede hüsrana uğramış ve karamsar' duruma düşmüştü. Savaşı durduramadığı için, Pacelli yapılacak bir sonraki en iyi şey olan, fakirlere ve ihtiyaç içinde olanlara karşı takıntılı bir hayırsever olarak tanınan bir papa olan Benedict'in formüle ettiği insancıl yaklaşımı desteklemeye başladı.

Pacelli, Birinci Dünya Savaşı 11 Kasım 1918'de bittikten ve birçok diplomat oradan ayrıldıktan sonra bile Bavyera'da kaldı. Gidenler mantıklı bir şey yapmışlardı çünkü Nisan 1919'da Spartaküs devrimcileri denen bir grup gücü eline geçirip kısa ömürlü Bavyera Sovyet Cumhuriyeti'ni kurdu. Rusya'daki ateist devrimi örnek alan Cumhuriyet, sadece dört hafta ayakta kaldı, ama bu sürede dahi bir rahip ve papanın temsilcisi olarak Pacelli kırılgan bir konumdaydı. Sakin kalmaya ve çelik gibi sinirlere ihtiyaç vardı ve bunlardan görünüşe göre nuncioda ikisi de bolca mevcuttu.

Spartakist radikal sosyalistler Birinci Dünya Savaşı sonunu takiben kısa bir devrim esnasında bir arabaya el koyuyorlar.

Eugenio Pacelli'nin papalık nunciosu olarak birincil görevi çeşitli Avrupa hükümetleriyle ülkelerindeki Katolik kiliselerinin güvenlik ve özgürlüğünü garanti altına almak için bir konkordato (Papalık Makamı ve belirli bir ülke arasında dini konular üzerinde bir anlaşma) anlaşması yapmaktı.

Konkordato Kilise'ye birçok önemli hak sağlıyordu. Bunlardan biri gençlik grupları organize etme, diğeri ise Kilise buluşmaları yapma yetkisiydi. Kilise kendi okullarını, hastanelerini ve hayır kurumlarını yönetebiliyor ve dini hizmetler sağlayabiliyordu. Bütün bunlar Kilise'nin çalışmasını sağlıyor ve Katolik dininin devamlılığını temin ediyordu.

Yine de bu gibi karmaşık anlaşmaları yapmak ağır bir zorlukla beraber geliyordu, çünkü savaştan hemen sonraki dönemde kıta çapında komünizmi yayıp Bolşevik hayalini gerçekleştirecek birçok meclisin kurulması için gerçek bir fırsat yaratmıştı. Pacelli yine de yılmadı. İşgalci bir Alman ordusu Bavyera Sovyet Cumhuriyeti'ni yıktığında nuncio, ilk konkordato anlaşmasını şimdi Weimar Cumhuriyeti'nin bir eyaleti olan Bavyera ile yaptı.

Eve Dönüş

Sovyetlerle olan beyhude karşılaşmalarından sonra Eugenio Pacelli 1929'da, Rusya'daki başarısızlığına rağmen hem Katolikler hem de Protestanların kendisini Hristiyan gayesinin büyük bir kahramanı olarak karşıladığı Roma'ya geri çağırıldı. Papa Pius

İSYANCILARI ALT ETME

1919 yılında, bir gün bir grup genç isyancı, Vatikan büyükelçiliğinin bulunduğu binaya zorla girip Pacelli'nin arabasını çalmaya kalkışırlar. Çelimsiz görünüşü ve 43 yaşında olduğu gerçeği, yumruk yumruğa bir mücadeleyi kazanma ihtimalini azaltıyor olsa da Pacelli, hırsızlarla yüzleşmek için dışarı çıkar ve onlardan teknik olarak Vatikan toprağı sayılan büyükelçilik alanını terk etmelerini talep eder. Hepsi Spartakist olan hırsızlar, arabayı da götürme şartıyla gitmeyi kabul ederler. Marş motorunun çalışmadığının bilincinde olan ve Bavyera hükümetinden arabasının bir an önce kendisine iade edileceğinin garantisini almış olan Pacelli, hırsızların fazla uzaklaşamayacağının farkındadır. Hırsızlar arabayı çekerler ve kısa süre sonra papalık nuncio'sunun kendilerini alt ettiğini üzüntü içinde fark ederler.

Spartakist radikal sosyalistler Birinci Dünya Savaşı sonunu takiben kısa bir devrim esnasında bir arabaya el koyuyorlar.

onu kardinallikle ödüllendirdi ve 1930'da Devlet Kardinal Sekreteri olarak daha ileri bir terfi kazandı. Bu yüce mevkide, Pacelli Katolik Kilisesi'nin Birinci Dünya Savaşı ayaklanmalarından sonra desteklenmesi gereken birkaç ülkede konkordato anlaşmaları yaptı. Alman eyaleti Baden ile konkordato 1932'de tamamlandı ve takip eden yıl bir konkordato da Avusturya ile ve Temmuz 1933'te, Adolf Hitler Şansölye olarak güç kazandıktan altı ay sonra Nazi Almanyası ile. Onları 1935'te konkordato imzalayan Yugoslavya ve 1940'ta Portekiz izledi.

KARDİNAL VE SOVYETLER

Bavyera'dan sonra Pacelli, Almanya'da papalık nuncio'su görevini yapmak için Berlin'e geçti ve 1925 yılında Sovyetler Birliği ile müzakerelere başladı. Bolşevik zaferinin üzerinden 8 yıl geçmiş, Rus Kilisesi'ne uygulanan korkunç ve sistematik zulümler çoktan başlamıştı. Rahip ve piskoposlar hapse atılmış ve birçoğu orada katledilmişti. Rus ruhban sınıfı ve lâikat toplanıp Karadeniz'de bulunan Solówki'deki Sovyet çalışma kampına gönderilmişti. Kiliseler yağmalanmış ve harap edilmişti. Din, okullarda ve basında sürekli olarak karalanıyordu. Tanrı ve Tanrı hakkındaki öğretiler yasaklı şeylerdi.

Tüm bunlara rağmen Pacelli, Papa XI. Pius'un emirlerini yerine getirmekte kararlıydı; Pius, Vatikan ile komünistler arasında diplomatik ilişkilerin başlatılmasını buyuruyordu. Bu süreci hızlandırmak için Pacelli, Birinci Dünya Savaşından sonra aç ve yoksul kalan binlerce, hatta neredeyse milyonlarca insanın aşırı ihtiyaç duyduğu yiyecek sevkiyatlarını gerçekleştirdi. Ancak Pacelli bile bir yere kadar ilerleyebilirdi. Uğraşmak zorunda kaldığı adamlar, başta Dışişleri Bakanı Georgi Chicherin olmak üzere, herhangi bir anlaşmaya varmayı nerdeyse imkânsız kılıyordu. Chicherin, dini eğitimi hor gören, rahip ve piskoposların atanmasına müsaade etmeyen eksiksiz bir ateistti. Böylesine tehlikeli bir ortamda Pacelli, yine de gizli bir uzlaşmanın gerçekleşebileceğine inanıyordu, ancak ortada elle tutulur hiçbir gelişme yoktu. 1927 yılında XI. Pius, ondan müzakereleri kesmesini emretti.

Georgi Chicherin, Kardinal Pacelli'nin 1925 yılında Vatikan ile Sovyetler Birliği arasında diplomatik ilişkiler başlatma çabasını engelleyen ateist Dışişleri Bakanıydı.

Kardinal Pacelli 1927'de Berlin'de başkan General Paul von Hindenburg'u ziyaretinden sonra başkanlık sarayını terk ederken.

Fotoğraflanan 1933'teki kasıp kavuran Reichstag yangını, Alman komünistlere zulmetmek için Nazilerin kendileri tarafından çıkartılmış olabilir.

KONKORDATONUN İHLÂLİ

1939'a kadar geçen 6 yılda Naziler, anlaşmanın imzalanmasının üzerinden henüz beş gün geçmişken Yahudileri toplatmakla başlayarak *Reichskonkordat*'ı 50'den fazla kere ihlâl etmişlerdi. İcraatlarına, 'yaşamları değersiz yaşam' olarak görülen suçlu, karşıt görüşlü, aptal, eşcinsel, deli ve bunlar gibi üremelerinin ve böylece bu zayıf yönlerinin gelecek nesillere aktarılmasının önlenmesi gereken Almanların kısırlaştırılmasını dayatan bir yasa çıkararak devam ettiler. Kardinal Pacelli, *Reichskonkordat*'ın ihlâli yüzünden yapılan protestoları kayda geçirdi; bunlardan biri de Yahudi işletmelerin boykot edilmesi üzerineydi. Bu, Nazilerin cevap vermediği 45 protestodan yalnızca biriydi, ancak protestoların başardığı şey, Pacelli'nin Papa için hazırladığı bir genelgenin, *Mit Brennender Sorge* (Derin Bir Kaygı İle) ana fikrini oluşturmasıydı. Genelge, 10 Mart 1937'de ilân edildi, ancak itina ile diplomatik olmaya çalışan Pacelli'nin aksine Papa XI. Pius, sözlerini sakınmamıştı. Şöyle yazıyordu:

Her kim ırkı, insanlığı veya Devleti... veya otoritenin kaynağı veya bunun gibi şeyleri toplumun esasi değeri olarak yüceltiyorsa... her kim bu tür kavramların standart değerini yükseltiyorsa, bunları putperestlik seviyesinde ilahlaştırıyorsa, Tanrı tarafından planlanan ve yaratılan dünyanın düzenini çarpıtıyorsa ve bozuyorsa; bu kişiler Tanrı'ya duyulan gerçek inançtan ve bu inancın uygun bulduğu hayat kavramından uzaktırlar.

Bu anlaşmaların en vahimi tabii ki Almanya'yla imzalanan *Reichskonkordat* olmuştu. Naziler, dış dünyanın çoğunun onların iktidara eşkıyalık ve hilekârlıkla geldiklerine inandığının gayet farkındaydı. Ama papalıkla, bütün Avrupa'daki en eski ve saygıdeğer devletle yapılan bir anlaşma, rejime saygınlık kazandırarak ve başka hiçbir kaynaktan gelmesi mümkün olmayan bir dünya duruşu sağlayıp zaferleri için gereken yapbozun son kayıp parçasını oluşturabilirdi. Buna ek olarak, Nazilere Almanya'da karşı çıkan Katolik Kilisesi'ni susturmak için de etkili bir yoldu.

İnançsız Führer

1939 başlarından bu fotoğraf, papa seçilmeden önceki Kardinal Pacelli'yi gösteriyor.

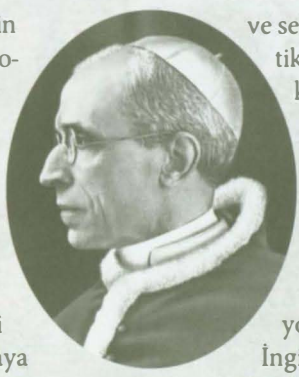
İkinci Dünya Savaşı arifesinde Papa XII. Pius olan Pacelli'nin bu resmi portresi, düşünceli sağlam karakterini yansıtıyor.

Pacelli'nin Hitler ile olan görüşmelerinin altında yatan haince amaçların farkında olup olmadığı bilinmez, ama böylesine tecrübeli bir diplomatın bu fikri aklından geçirmemesi şaşırtıcı olurdu. Pacelli'nin amacı tabii ki Katolik Kilisesi'nin Almanya'daki pozisyonunu güçlendirmek, Katolik kuruluşları korumak ve Katolik eğitiminin, Katolik okullarının ve Katolik yayınların taciz edilmeyeceğinden emin olmaktı. Ama Kardinal Pacelli burada yanılıyordu.

1933'te Adolf Hitler henüz kısa vadeli kazançlar sağlayacak anlaşmalar yapıp işe yaramadıklarında feshetmekle ün salmamıştı. Böylece görüşmeler devam etti ve Papa XI. Pius adına Pacelli, iyi niyetle rolünü oynamaya devam etti. İş işten geçip Naziler *Reichskonkordat*'ı bozduklarında ise papalık kendine inançsız ve alaycı bir ortaklıkta bulmuştu.

Vatikan Nazilerin bu hıyanetine kendine has silahıyla, papalık genelgesiyle karşılık verdi. Papalık genelgeleri normalde Latince yazılırdı. Ama bu sefer Kardinal Pacelli birkaç Alman kardinalin de yardımıyla *Mit Brennender Sorge*'yi (Alm. Şiddetli Bir Kaygıyla) tamamen Almanca yazdı. Pacelli Nazilerin genelgenin dağıtımını engellemek için her türlü çabayı harcayacağının farkındaydı ve genelgenin Almanya'daki bütün Katolik kiliselerine ulaşması için gerekli önlemler alındı. Yazı, basılıp dağıtıldığı Nazi devletine gizlice sokuldu. Son olarak, genelge 14 Mart 1937'de Paskalya'dan önceki Pazar günkü

XII. PIUS – NAZİ VE YAHUDİ KARŞITI MI?

Yeni Papa XII. Pius'un Nazilerin verdiği tahribatlar aleyhinde konuşmakta zorlanması, kendisinin Hitler'e ve Almanya'daki totaliter rejimine hakaret sayılabilecek hususlardaki 'korkaklığı' ve 'sessizliği'nin ilk işareti olarak algılanmıştı. Bu ve bunun gibi başka şeyler, papanın Nazi yanlısı ve Yahudi karşıtı olabileceği teorisini ortaya attı. Bu teorinin işaret etmekte başarısız olduğu şey ise, öncellikle Nazilerin Kardinal Pacelli'nin papa seçilmesine verdikleri olumsuz tepkiydi. Berlin *Morgenpost*'ta (Berlin Sabah Postası) yayımlanan bir şikâyet, yeni papayı 'önyargılı düşmanlık ve çaresi olmayan bir anlayışsızlık' ile suçluyordu. 'Kendisi (XII. Pius), Almanya'da hoşnutlukla karşılanmıyor, çünkü her zaman Naziliğe karşı olmuştur ve selefinin buyruğu altında, Vatikan'ın neredeyse bütün politikalarını kendisi belirlemiştir.' Nazi *Schutzstaffel*'in, yani Hitler'in kişisel korumalarının resmi açıklaması ise şöyleydi: 'Eugenio Pacelli, bizi anlamaktan çok uzak, onun için fazla umudumuz yok.' Diğer bütün devletlerde; İngiltere'de, Fransa'da ve Amerika Birleşik Devletlerinde, yeni papa hürmetle karşılandı, ancak Nazi Almanya'sı, papanın taç giyme törenine delege göndermeyen tek büyük güçtü.

Sade ve sofu görünümüne rağmen XII. Pius, cazibesi yüksek, güler yüzlü ve sevecen bir adamdı. İkinci Dünya Savaşı sırasında, gizli eylemlerde bulunarak tahminen 860.000 Yahudi'nin hayatı kurtardı.

NAZİLERİN SAVAŞ ZULÜMLERİ

Bohemya-Moravya'nın (bugünkü Çek Cumhuriyeti) Reich 'Koruyucusu' Reinhard Heydrich, 1942 yılında Çek direnişi tarafından arabasına koyulan bomba ile suikasta uğradı. Heydrich'in halefi Karl Hermann Frank, 'Çeklere adap dersi vermek adına özel bir bastırıcı eylem' tertipledi. SS 'Kara gömlekliler', bu dersi Bohemya'daki Lidice isimli bir köyden korkunç bir intikam alarak –172 erkek ve erkek çocuk öldürüldü ve kadınlar ile çocuklar Ravensbruch çalışma kampına gönderildi– verdiler.

Yine 1942'de, Utrecht Katolik Başpiskoposu, Nazi işgali altındaki Hollanda'da Yahudilere yapılan zulümleri protesto amaçlı duygusal bir mektup yazdı. Nazilerin daha sonraları 'karşı önlem' olarak adlandıracağı eylem 5 gün sonra gerçekleşti; çok sayıda Hollandalı Yahudi ve Katolik yakalanıp çalışma kamplarına gönderildi. Orada onlar, papanın 'iyi hâl'i için, yani eğer XII. Pius Nazi yönetimi aleyhinde konuşacak olursa kötü muamele görmeleri için rehin görevi görüyorlardı.

1944'te, Fransız direniş eylemleri, Kuzey Fransa'daki Normandiya çıkartmasından sonra Müttefik kuvvetlerin ilerleyişinin kesilmesine acil yardım etmesi gereken Alman ordusunu engelleyince, Lidice'in tekrarı niteliğinde bir eylem gerçekleştirildi. Fransa'nın güneybatısında bir köy olan Oradour-sur-Glane'de, ikâmet eden tüm erkekler vuruldu, tüm kadın ve çocuklar da köyün kilisesine götürülüp yakılarak ölüme terkedildi; tüm köy yanıp kül oldu. En az 1000 köylü hayatını kaybetti.

1945 yılında, SS Generali Karl Hermann Frank, Pilsen'de (Plzen) Amerikan ordusuna teslim oldu. Çek mahkemesinde savaş suçları ve bir Çek köyü olan Lidice'in tahribatı suçuyla yargılandı. Suçlu bulunarak 1946 yılında 5000 izleyici önünde idam edildi.

Sade ve sofu görünümüne rağmen XII. Pius, etkileyici, güler yüzlü ve sevecen bir adamdı. İkinci Dünya Savaşı sırasında, gizli eylemlerde bulunarak tahminen 860.000 Yahudi'nin hayatı kurtardı.

ayinde bütün Katolik kiliselerde okundu.

Naziler olup biteni anladığında tepkileri alışılageldik şekilde sert oldu. *Mit Brennender Sorge*'nin bütün mevcut kopyalarına el konuldu, basan ve dağıtanlar tutuklandı ve baskı makineleri zapt edildi. Katolik rahiplerin yargılanıp hapsedilmesi için döviz alım satımında sahtekârlık suçları uyduruldu.

Adolf Hitler duruşunu, Papa'nın genelgesi hakkındaki Nazi fikrini tasvir ederken gaddarca belli etti:

> Üçüncü Reich, Katolik Kilisesi'yle bir modus vivendi (geçici anlaşma) değil, onun yerine Alman ırkını yüceltecek bir Alman Kilisesi'ne yer açmak için yok edilmesini istemektedir.

Art Niyetli Naziler

Kardinal Pacelli hiç şaşırmamıştı. Hitler ve Naziler iktidara gelmeden önce bile amaçlarından hiç şüphe duymamıştı. 1933'ten önceki yıllar totaliter devletlerin, ırkçılıkların ve gaddarlığın birçok 'provasını' görmüştü. Paramiliter SS ya da SA Nazi haydutları komünist ya da diğer partilerin toplantılarını bozmak için kullanılıyordu. Nazi toplantıları ve törenleri açıkça militaristti. Bütün bunlar

Oradour-sur-Glane, Fransa'da Nazi katliamından kurtulan sadece yedi kişiden biri olan küçük bir çocuk, olaydan beş ay sonra Kasım 1944'te toplu mezardaki bir anmada.

30 Ocak 1933'te Hitler Almanya Şansölyesi olup Bavyera Dachau'da ilk mahkûmların -Yahudilerin, sosyalistlerin, işçi sendikalarının ve diğer politik muhaliflerin- işkence edilip, yıldırılıp, merhametsizce davranıldığı ilk Nazi toplama kamplarını kurmasıyla başlayan bir korku rejimine zemin hazırlamıştı.

Bu olanları ise 1933'te Reichstag Yangını, 1935-36'da Alman Yahudilerin insan haklarını ellerinden alan Nuremberg kanunları ve *Kristallnacht* (Kristal Gece) takip etti. 10 Kasım 1938'de gerçekleşen *Kristallnacht*'ta Yahudilere, sinagoglarına ve mallarına bütün Almanya ve Avusturya'da saldırılar baş gösterdi. Bunun sonucunda 91 Yahudi katledildi ve 25,000 ila 30,000 kadar Yahudi tutuklanıp sonradan toplama kamplarına götürüldü.

Kardinal Pacelli *Kristallnacht*'ın korkunç detaylarını Berlin'deki papalık nunciosu onunla irtibata geçtiğinde öğrendi. Bu olurken Papa XI. Pius ölüyordu ve bazı tarihçiler Pacelli'nin onu resmi bir protestodan geri durmaya razı ettiğini savunmuşlardır. XI. Pius üç ay sonra 10 Şubat 1939'da öldü. Pacelli onun yerine papa seçildi. Bu noktada geçen Eylül ayı için hazırlanmış ve XI. Pius'un saltanatının son genelgesi olan *Humani Generis Unitas*'ı (İnsan Toplumunun Birliği Üzerine) basımcılar hâlen Vatikan'a göndermemişti. Oraya vardığında ise XI. Pius ölmüştü. Pacelli görevini devralmasına rağmen Pius'un kendi tarzında yazdığı Nazi politikasının bel kemiği olan ırkçılığı, sömürgeciliği ve Yahudi karşıtlığını kınayan son genelgesini halka ilan etmedi.

Papa XII. Pius ile ilgili ikinci yanlış anlaşılma ise kişisel tarzıyla ilgiliydi. Hiçbir zaman nutuk atıp edebiyat yapan biri olmamıştı. Sakin diplomasi ve itikadı, dramatik jestler ve ateşli bildirilere tercih etti. Buna ek olarak diplomatik tecrübesi Nazi canavarının tabiatı hakkında ona sağlam bir fikir vermişti. Pius son derece iyi biliyordu ki, Naziler her türlü eleştiriye ya da başkaldırıya gad-

Ernst von Weizsacker, Vatikan'ı Adolf Hitler'in papayı kaçırma planı hakkında uyaran Alman Vatikan elçisidir. Burada Nuremberg'de sorgulanırken görülüyor.

darlıklarının seviyesini yükselterek cevap vereceklerdi. Bu aslında Yahudi liderleri ve toplama kamplarındaki korkularını dış dünyaya iletebilen mahkûmlar arasında da geniş çaplı bir kaygıydı. Papaya sürekli Nazi zulmüne karşı kınamalarını frenlemesi için yalvarıyorlardı.

Nazi savaş suçlularının Nuremberg'de yargılanmalarının bir tanığı şöyle aktarıyor:

> XII. Pius'un Hitler gibi bir deliye yönelteceği herhangi bir söz Yahudilere ve rahiplere daha büyük bir facia... (ve) daha hızlı bir katliam getirirdi.

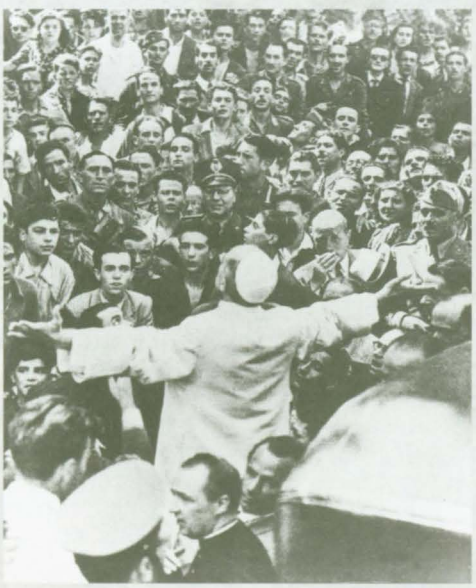
PAPA'YI KAÇIRMA KOMPLOSU

Nazilerin XII. Pius'un Yahudilerle içli dışlı olduğu inancı, Dr. Josef Goebbels tarafından Alman halkına yıllardır yedirilen Yahudi karşıtı propagandalarla iyi örtüşüyordu. Papa Pius'un, Nazilerin Yahudilere yaptığı muameleleri kınamaktan kaçınmasına rağmen, 1943 yılında Hitler'in papaya karşı sabrı kalmamış gibi görünüyordu ve onu cezalandırmak için cüretkâr bir plan tertipliyordu. Führer'in niyeti, Papa Pius'u kaçırmak ve Doğu Almanya'da, Saksonya'nın yukarı bölgesinde bir yerde onu tutsak etmekti. Ancak bununla da bitmiyordu. 26 Temmuz 1943'te yapılan bir toplantının daha ilk dakikalarında, Hitler'in papayı yakalatmakla yetinmeyeceği anlaşılmıştı. Kendisi, Vatikan'ı işgal etmeyi düşünüyordu ve İtalya'daki bir SS amiri olan General Karl Otto Wolff'a şu emirleri verdi:

Vatikan'ı ve Vatikan Devleti'ni bir an önce ele geçirin, benzersiz değere sahip olan arşivlere ve sanat eserlerine el koyun ve papayı ve papalık maiyetini (kendi güvenlikleri için) buraya gönderin ki Müttefiklerin eline düşüp siyasal nüfuzlarını kullanmasınlar.

Führer'in dünyanın en itibarlı liderini kaçırabilmek için bu denli ileri gidebileceğini öğrenen General Wolff ve birçoğu Katolik olan Nazi memurları ve diplomatlar dehşete düşmüştü. Papa Pius ise oldukça iyi niyetliydi. Hitler'in şeytan tarafından ele geçirildiğini sanıyordu ve hatta birkaç kez Führer'in içindeki şeytanı kovma çabasına girişerek onu şeytanın kötü etkisinden kurtarmaya çalışmıştır. Hitler'in ise şöyle bir megaloman düşüncesi vardı; ona göre papa, 'ona ters düşen ve emirlerine asla uymayan tek kişiydi'. Hitler, itibarına sürülen bu lekeyi ortadan kaldırmakta kararlıydı.

Führer'e karşı gelmek, her daim tehlikeli, hatta çoğunlukla ölümcül bir eylem olmuştu, ancak Papa'yı kaçırma komplosu söz konusu olunca, emirlere uymakla yetinmenin ve vicdanın dikte ettiklerini bir kenara bırakmanın sırası değildi. Bunun için ciddi anlamda bir cesaret gerekiyordu, ancak Almanlar Führer'in planını bozmak için bu riski almışlardı. Bunlardan biri de Vatikan'daki Alman büyükelçisi Ernst von Weizsäcker'di. Papa Pius'un içinde bulunduğu tehlike konusunda Yüce Makam'ı uyarmış, Führer'i harekete geçirebilecek herhangi bir eylemden kaçınmalarını tavsiye etmişti. İtalya'daki Nazi büyükelçisi Rudolf Rahn da, kaçırma planını önlemek için diğer Alman diplomatlarla işbirliği yapmıştı. 1943'ün sonuna doğru Hitler'i vazgeçirmeyi başaran General Wolff da onların yanındaydı.

Papa XII. Pius, 1943'te kalabalığı kutsarken görülüyor. Halkın içinde bulunması, Adolf Hitler'in onu kaçırma planları göz önünde bulundurulduğunda tehlikeli olabilirdi.

Waffen SS Generali Karl Freidrich Wolff, Papa XII. Pius'a kaçırma planını haber vermek için büyük risk altına girdi.

En azından General, vazgeçirdiğini düşünüyordu. Katolik günlük gazetesi Avvenire d'İtalia'nın (basitçe çevirisi İtalya'daki Olaylar) Ocak 2005 sayısında yayımlanan detaylı bir rapora göre, 1944 yılında Wolff, bir zamanlar öne sürülmüş olan kaçırma planının yeniden ortaya çıktığını belirten yeni emirleri Hitler'den aldığında dehşete kapılmıştı. Bu sırada, 1944 Mayıs'ının sonlarına doğru Wolff, Nazi işgali altında olan Roma'da SS Kumandanıydı.

8 ay öncesinde İtalya'da anakarayı işgal eden Müttefiklerin Hayalet Ordusu, şehre hızla ilerliyordu ve şehri ele geçirmelerine günler kalmıştı. Alman Wehrmacht, geri çekilme planları yapıyordu, Hitler de papayı yakalayıp götürmek için en uygun zamanın bu olduğunu düşünüyor gibiydi.

Wolff, hızlı hareket etmekte kararlıydı ve Mayıs bitmeden papa ile gizli bir görüşme ayarladı. Kimliğini gizleyerek, SS üniforması yerine sivil kıyafetler giyerek, binaların karmaşıklığı arasında yolunu iyi bilen bir rahibin yardımıyla gece vakti Vatikan'a giriş yaptı. Wolff, konuşmasına herhangi bir kaçırılma olmayacağı konusunda Papa Pius'u temin etmekle başladı. Ancak Führer'in papa'yı 'Yahudi dostu' ve dünya hakimiyeti kurmasının önündeki tek engel olarak gördüğü konusunda da onu uyardı. Papayı tetikte olma hususunda uyarmanın dışında General Wolff fazla bir şey yapamıyordu, Müttefik ordusu gelip şehri zapt etmeden kısa süre önce kuvvetleriyle birlikte Roma'dan ayrıldı.

Alman askerleri Aziz Peter Bazilikası'nın görüş alanında devriye gezerken. Askerlere Vatikan'ı Roma'nın geri kalanından ayıran beyaz çizgiyi geçmemeleri sert bir şekilde emredilmiş.

Nazilerin Korkunç Misillemeleri

Bu Yahudiler için, Paris Alman konsolosluğunda kıdemsiz bir diplomat olan Ernst von Rath'ın öldürülmesinin ardından olanlarla, zor yoldan öğrendikleri bir dersti. Suçlu, ailesinin Almanya'dan ihraç edilmesini protesto eden genç bir Alman Yahudi olan Herschel Grynspan'dı. Bu cinayet tek başına Nazi çetelerinin ölüm ve yıkım saçtığı Krystallnacht'a sebep olmuştur.

Sonrasında, İkinci Dünya Savaşı devam ederken, Nazi misillemesinin ulaşabileceği korkunç seviyeler defalarca ispatlandı. Gaddar kurallarının küçük ihlallerine izin verdiler ama bunun uyandırdığı en ufak bir güven ne yazık ki hatalıydı.

Meydan okumayı yeterince ciddi buldukları anda Naziler sert karşılık veriyorlardı.

Amansız bir karakteri olan ve insan çılgınlığının akıl edebileceği her türlü zulmü ve gaddarlığı yapabilecek bir düşmanla karşı karşıya kalan Papa Pius, tarafsızlığın, ya da en azından tarafsız görünmenin, Vatikan'ın yansız kalmasının ve böylece görece özgür davranabilmesinin teminatının tek yolu olduğuna kanaat getirdi. Tarafsız bir devlet olarak, hatta Nazilerin bile saldırmadan önce iki defa düşüneceği bir şehir olarak Vatikan, binaları ve tesisleriyle sadece bir papanın başarabileceği bu kurtarma işini uygulayabilirdi.

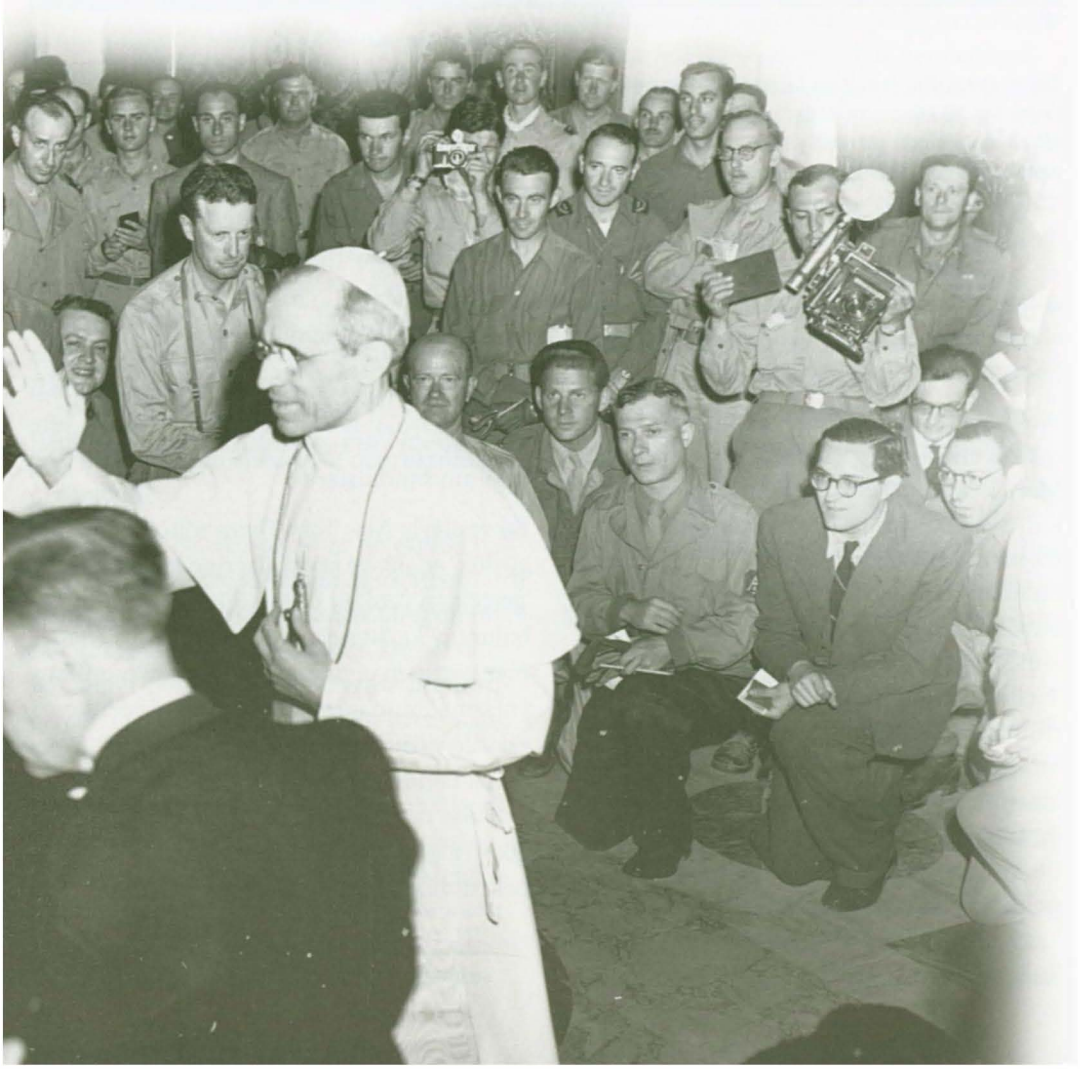

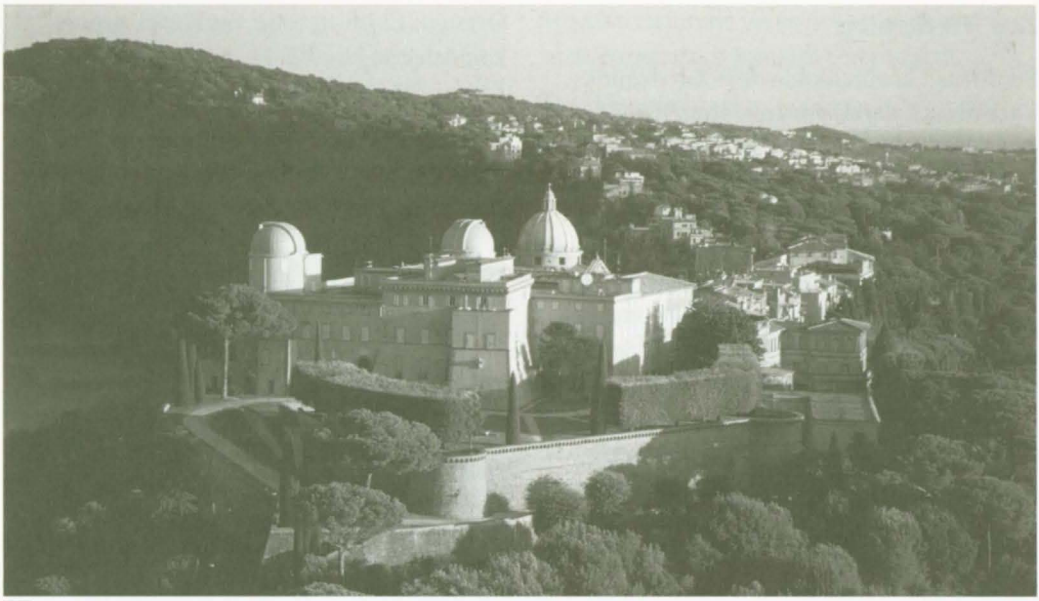
Zor Bir Strateji

Bu duruşu korumak hiç de kolay değildi. Kaçınılmaz olarak papanın stratejisi bir sır olarak kalmalıydı. Fakat aynı oranda kaçınılmaz olarak bu sır, tarafsız kalmaya daha az ihtiyaç duyan ya da böyle görünen diğerlerince son derece şok edici bulunan bu gaddarlıklara, 'kalpsiz' XII. Pius'un gösterdiği 'umursamazlık' hakkında varsayımlara neden oldu. Çok geçmeden, İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcından tam bir yıl sonra, Eylül 1940'ta Vatikan ve papanın tarafsızlığı, bazen sert üslupla yazılmış olumlu eylem taleplerini savuşturuyordu.

Örneğin Ekim 1941'de Vatikan'ın Amerikan delegesi Harold. H. Tittmann, Papa Pius'a Yahudilere karşı yapılan bu gaddarlığı dile getirmesi için baskı yaptı. Tittmann'a Pius'un 'tarafsız' kalmak istediği söylendi. Fakat bu yüksek rütbeli Nazilerin Berlin'in kenar mahallelerinden biri olan Wannsee'de Ocak 1942'de gerçekleştirdiği bir konferansta detaylıca planladığı Yahudi soykırımını

Papa XII. Pius Vatikan'daki konutunda 7 Haziran 1944'te, Roma'nın İtilaf devletlerince özgür bırakılışından üç gün önce, basını, askerleri ve diğer askeri personeli ağırlıyor.

Castel Gandolfo, papaların Albano Gölü'ne bakan, Roma'nın 30 kilometre kadar güneydoğusunda, Alban tepelerinde yer alan yazlık konutunun panoramik görüntüsü.

anlatmak için kullandıkları örtmeceli başlık olan 'Yahudi Sorununa Nihai Çözüm'den önceydi.

Wannsee Konferansı'nın ve orada alınan kararların etkisi çok geçmeden ortaya çıkmıştı. Mart 1942'de 80,000 Slovakyalı Yahudi Polonya'ya götürülmek üzere damgalanmıştı. Bu hamle, Slovakya başkenti Bratislava'da bulunan Vatican *chargé d'affaires*'e göre 'çok büyük bir kısmını kesin ölüme mahkûm etmişti'. Vatikan'dan sözleri dikkatle seçilmiş, 'kişilerin doğal insan haklarını sırf ırklarından dolayı derinden zedeleyen bu tedbirler'den dem vuran, genel terimler içeren bir itiraz gönderilmişti. Bu mesaj Nazileri özellikle içermeyecek şekilde kodlanmıştı. Bu Pius'un Nazileri ve özellikle korkunç gizli polis teşkilatı Gestapo'yu Vatikan'ın işlerine karışmaktan uzak tutmak için birçok kez kullandığı bir taktikti.

Eleştirmenler Papa Pius'un Nazilerden hesap sormamasını korkaklık olarak addetseler de altında yatan mesaj Vatikan Radyosu'nda Noel yayınını yaptığı sırada yerine ulaştı. 1941'de Birleşik Devletler çapında Katolik ve diğer aileler radyonun başına geçmişti. Sadece iki hafta önce, Başkan Roosevelt'in 'rezalet içinde yaşayacak bir tarih' dediği 7 Aralık'ta, Amerikanlar kendilerini Hawaii'deki Birleşik Devletler Pasifik Filosuna Japonya'nın saldırmasıyla savaşın içine çekilmiş bulmuşlardı.

Bu vesileyle *New York Times* editörleri 'özgürlük, adalet ve sevgi' üzerine kurulacak 'gerçekten yeni bir dünya düzeni' çağrısında bulunup 'karşıt savaş gayeleri ve uzlaştırılamaz görünen planları olan' savaşan tarafların anlaşma ihtimallerini reddettiğinde Pius'un esas değerini biçmişlerdi. Bir *New York Times* makalesinde Papa'nın mesajının, kodlanmış olsa da, Nazilerin Avrupa Yahudilerine gösterdiği zulmün açık bir kınaması olduğu belirtilmişti. Makalede şöyle deniyordu:

> XII. Pius'un sesi, bu Noel Avrupa'yı saran sessizlik ve karanlık içinde yalnız bir

> ses... Nazi amaçları, Pius'un kendi Hristiyan barışı kavramıyla da uzlaşmıyor.

1942 Noel'inde yayınını yaparken Pius, hâlâ suçluların ismini zikretmese de biraz daha belirli konuşmuştu:

> ...hiçbir suçları olmamasına rağmen, bazen sadece uyrukları ya da ırkları dolayısıyla, ölüm ve gitgide artan bir imhayla damgalanmış yüz binlercesi için şiddetli bir kaygı içerisindeyim.

Kastedilen aşikârdı.

Meseleden Kaçınmak

1942'nin sonlarına doğru, ileride Papa VI. Paul olacak Monsenyör Giovanni Montini'nin Vatikan'a Eylül 1942'de ulaşan mektubunda Pius'a ilettiği üzere, Yahudi katliamları 'korkunç boyutlara ve şekillere' ulaşmıştı. Korku hikâyeleri çoğalıyordu. Aynı ayda Vatikan'daki Amerikan delegesi Myron Taylor, Papa Pius'a hızla yükselen Nazi gaddarlığına sessiz kalarak 'ahlaki saygınlığını' zedelediğini söyledi. İngiltere, Brezilya, Uruguay, Belçika ve Polonya dâhil birçok ülkenin temsilcileri aynı uyarı mesajını ilettiler fakat kendilerine, Myron Taylor'a olduğu gibi, Yahudi katliamlarına dair söylentilerin gerçekliğinin tam anlamıyla doğrulanmadığı söylendi.

Bu aşamada Naziler papanın ne yaptığı hakkında net bir fikre sahip gibi görünüyorlardı ve bunun kendileri yararlarına olmadığını rahatlıkla anlamışlardı. Alman Dışişleri Bakanlığı 1942'nin Noel mesajını inceleyip gerçekten ne denmek istediğini yorumladı. Mesaj şu biçimdeydi:

> Savunduğumuz her şeye yapılan büyük bir saldırı. Açıkça Yahudiler adına konuşuyor... Alman halkını gerçekten Yahudilere karşı adaletsizlikle suçluyor ve Yahudi savaş suçlularının çığırtkanlığını yapıyor.

İtilaf devletlerinin Roma'yı işgali sonunda Hitler'in Papa Pius'u kaçırma planını bozmuştu. Fakat İtilaf güçlerinin Roma'da karşılaştıkları, bu kadar Nazi yanlısı denilen bir papadan beklemeyecekleri bir şeydi. Binlerce kaçağın saklanması için Papa Pius, kardinalleri ve rahipleri tarafından oluşturulmuş bir 'barınma evi' ağı ve başka sığınaklar vardı. Mültecilerin çoğu İtalyan Yahudilerdi ama aralarında (daha önce Nazi Almanya'sının müttefiki olan) İtalya taraf değiştirip 1943'ün sonlarına doğru İtilaf devletlerine katıldıktan sonra esir kamplarından salınan savaş tutsakları da vardı. Kaçaklar Nazi takipçilerinden kaçan İtalyan direnişi üyelerini de içeriyordu. İtilaf Devletleri'nin Beşinci Ordusu Roma'ya girdiği gün olan 4 Haziran 1944, uzun zamandır bu kaçakların öldürülmekten, yakalanmaktan ya da cezalandırılmaktan korkmadan sokağa çıkabildikleri ilk gün oldu.

Vatikan'ın içindeki ve ötesindeki binalara geniş çaplı bir kurtarma görevi için el konulmuştu. Papa Pius'un emriyle İtalya çapında 20,000 kadar partizanın etkinliğini düzenleyen İtalyan Ulusal Özgürlük Komitesi'nin neredeyse tamamı Aziz John Lateran'ında bulunan Katolik Yüksekokulu'nda, Gestapo karargâhından sadece birkaç metre uzakta, saklanmıştı. Vatikan binaları 477 Yahudi'yi saklarken, 4238 kişi Roma'daki 155 rahip ve rahibe manastırı arasında dağıtılmıştı. Normal koşullar altında iki cinsiyet katı bir biçimde ayrı binalarda yaşardı ve rahibeler erkeklere ev sahipliği yapamazdı, rahipler de kaçak kadınları barındıramazdı. Fakat Papa Pius bu kısıtlamaları dini binalarda sığınan ailelerin ayrı düşmesini önlemek için kaldırmıştı.

Diğer kaçak Yahudiler Cizvit Gregoryen Üniversitesi'ne yerleştirilmişti ya da Papalık İncil Enstitüsü'nde kalıyorlardı. 3000 kadarı Roma'nın 30 kilometre güneydoğusundaki papanın yazlık konutu olan Castel Gandolfo'ya kaçırılmıştı. Birçoğu fark edilmemek için ustalıkla kılık değiştirmişti. 3000 kadarı

görevi Vatikan Şehri'ni korumak olan Palatin Korumaları üniformasına bürünmüştü. Diğerleri kozmetik kremler sürüp Lekesiz Doğum Kilisesi'nin Cilt Hastalıkları Enstitüsü'nde yatan hastalar gibi görünüyorlardı. Vatikan bu 'fazlalıkların' 300 kadarının gerçekten kaçak olduğunu anlatan bir film bile ısmarlamıştı. Bir sürü papaz cübbesi Katolik rahip sanılsınlar diye Yahudilere verilmişti.

Bazı Yahudiler işi tamamına erdirip Katolikliğe geçmişti.

Birçoğu için bu geçici bir önlemdi ve İkinci Dünya Savaşı sonlandığında kendi inançlarına döndüler. Çünkü ancak Katolik kimliği olanlar, vaftiz edilmiş Yahudiler olarak Nazilerle yapılan bir anlaşma gereği zulme uğramıyorlardı. Din değiştirenler sahte vaftiz belgeleri, Vatikan pasaportları ve uydurma belgelerle donanmıştı. Bu sahte belgelerin binlercesi Vatikan içinde üretilmişti ve sadece Hırvatistan'daki Yahudilere 80,000 kadar belge verilmişti.

Yahudilere Yardım

Yahudilere ve Nazilerden kaçan diğer insanlara yardım etmenin riskleri muazzamdı ve Papa Pius bile kardinallerinin, piskoposlarının ya da papazlarının yakalanmaları durumunda Nazi ateş müfrezesinin infazından kaçabileceklerinin garantisini veremiyordu.

Vatikan'da bir diplomat olarak çalışan İrlandalı bir rahip, Monsenyör Hugh O'Flaherty, özellikle tehlike altındaydı. 1943'te Roma'daki kurtarma işine girişmeden önce Naziler onu kolayca tanınmasına izin verebilecek bir şekilde, İtalya'daki savaş esiri kamplarının bir ziyaretçisi olarak biliyorlardı. O'Flaherty kamplarda kayıp olarak bildirilip, hâlen yaşıyor olma ihtimali olan esirleri arıyordu. Canlı olduklarını öğrendiklerinin haberini Vatikan Radyosu üzerinden ailelerine aktarıyordu. Bu 1943'te teslim olduktan sonra İtalya'yı işgal eden Naziler için bile masumane bir şeydi.

Serbest Savaş Esirleri

İtalya 1943'te teslim olup İtilaf Devletleri'nin yanında yer almaya başladığında, İtalyanların İtilaf Devleti mahkûmlarını hapsetmek için bir sebebi kalmadı. Kamplar açıldı, bekçiler kaçtı ve mahkûmlar gitmekte serbestti. Birçoğu O'Flaherty'nin ziyaretlerini unutmadı ve Nazi işgali altındaki bölgeden geçmenin tehlikelerine karşın yardım aramak için Roma'ya doğru yola çıktı. Çok geçmeden O'Flaherty'nin elinde 4000 kadar savaş esiri ve Yahudi oldu ve onlarla baş etmek için kendine ait bir kurtarma ağına ihtiyacı vardı. Bu iş için yoldaş rahipleri, bir iki Özgür Fransa ajanını, birkaç komünisti ve Samuel Derry adında bir İngiliz Ordusu albayını tuttu.

O'Flaherty ve takımı özel evleri ve daireleri, manastırları ya da çiftlikleri kullanarak bir sığınak stoğu oluşturdu. Bir tanesi tam da SS karargâhının yanı başındaydı. Yahudileri Castel Gandolfo ya da bir zamanlar öğrencisi olduğu Alman Koleji'ne sakladı. Çok geçmeden Hugh O'Flaherty'in adı, 1789'daki Fransız Devrimi'nde aristokratları ve başkalarını giyotinden kurtaran kurmaca karakter Scarlet Pimpernel (Al Farekulağı), Sör Percy Blakeney'e ithafen 'Vatikan'ın Farekulağı' olarak anılır olmuştu.

Diplomatik Dokunulmazlık

Papalık bölgesini Roma'nın geri kalanından ayıran kalın beyaz çizginin sınırlarından çıkmadıkça O'Flaherty, kendisini tutuklanmaktan koruyan diplomatik bir dokunulmazlığa sahipti. Fakat bazı durumlarda ağını organize etmek için, kaçakları bir yerden diğerine götürmek için ve yeni muhtemel korunakların güvenliğini kontrol etmek için şehre çıkmak zorunda kalıyordu. Bu sürede Nazi SS'i bu ele avuca sığmaz 'Farekulağı'nı

Gregory Peck (ortada) Monsenyör Hugh O'Flaherty'i The Scarlet and the Black (1983) isimli O'Flaherty'nin Roma'daki kahramnalıklarını anlatan televizyon filminde

bulmaya çalışıyordu ve çok geçmeden bir rahip olduğunu, ardından da bir zamanların hapishane ziyaretçisi Monsenyör Hugh O'Flaherty olduğunu anladılar.

Vatikan'da güvendeyken O'Flaherty, Aziz Peter'in Bazilikasında aylaklık edip Yahudileri, savaş esirlerini ve diğer kaçakları beklerdi. Meydanın diğer tarafındaki Alman askerleri, fakat daha önemlisi, yardıma ihtiyaç duyan kişiler onu rahatlıkla görebilirdi. Oraya vardıklarında is O'Flaherty onları bir mezarlıktan geçirerek Nazilerin görüş alanından çıkartıp Alman Koleji'ne götürürdü.

Bir akşam Yahudi bir adam O'Flaherty'e gelip ona altın bir zincir verdi. Dediğine göre, adam ve karısı her an yakalanıp bir toplama kampına gönderilebileceklerinden korktukları için en azından yedi yaşındaki oğullarını gaz odalarında ölmekten kurtarmak istiyorlardı. Rahibin öğrendiğine göre bu altın zincir çocuğun bakım masrafları için kullanılacaktı. O'Flaherty zinciri aldı, çocuğun yerini tespit edip orada gizlenmeye devam etmesini sağladı. Ayrıca çocuğun ailesi için de onlar Roma'da güvende tutan sahte belgeler ayarladı. İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra da çocuğu ve altın zinciri iade etti.

O'flaherty'i Yakalamak İçin Kumpas

Doğal olarak, Naziler dışarıya adım attığı anda O'Flaherty'yi tutuklamak ya da katletmek için her zaman Vatikan'ın sınırında bekliyordu. Fakat Monsenyör'ün Roma'ya her çıktığında kullandığı kılık değiştirme ustalığını hesaba katmamışlardı. Bir gün bir çöpçüydü, sonraki gün bir kasap, öbür gün ise bir kuryeydi. Bütün bunlar, kuvvetlerine düzenli olarak partizanlara işkence etmelerini ve onları infaz etmelerini emreden tehlikeli bir düşman olan Roma'daki Gestapo'nun Şefi Yarbay

Herbert Kappler için inanılmaz derecede bıkkınlık vericiydi. O'Flaherty yakalaması zor bir düşman çıkmıştı ve Kappler de onun sürekli gözetlenmesinden medet umuyordu.

O'Flaherty'i fark etmek kolaydı. Uzun boylu, yapılı ve geniş omuzlu İrlandalı monsenyör, başarılı bir amatör boksçuydu ve vücudunun her santimi de öyle gösteriyordu. Bir keresinde O'Flaherty'i hepsi tutuklamaya hazır bir grup Gestapo kuvvetiyle karşısında bulan Kappler, sonunda onu yakaladığını düşünmüştü. Ama O'Flaherty hızlı koşup diğerleri onu yakalayamadan ordunun sınırları dışındaki Katolik Kilisesi arazisi olan Santa Maria Maggiore'nin kapılarından içeri dalmıştı. Başka bir seferde SS kuvvetleri bulunduğu binanın etrafını sardıklarında ise O'Flaherty, kurtarma operasyonunu finanse eden Prens Filipino Doria Pamphili'ye ait sarayı ziyaret ediyordu. O'Flaherty bir kamyonun Prens'in kışlık kömürünü indirdiği bodruma koştu.

Kömür Deposundan Kaçış

SS'in onu yakalamasına anlar kalmıştı ve hızlı hareket etmeliydi. Monsenyör şapkasını ve cübbesini bir kömür çuvalına tıktı, tanınmayacak hale gelene kadar her tarafına kömür tozu sürdü, çuvalı sırtladı ve depodan dışarı çıktı. Orada dikilen iki sıra SS askeri, kayıtsızca yanlarından geçip kömür kamyonuna yönelen bu uzun boylu, kapkara şahsiyete yakın durup üniformalarını kirletmek istemedikleri için kenara çekildiler. Kamyon yakındaki bir kiliseye doğru yol aldı. O'Flaherty burada temizlenip, şapkasını ve cübbesini giyinip Vatikan'a geri döndü. Daha sonra Prens'i telefonla arayıp kendisinin ve ailesinin iyi olup olmadığını sordu. İyiydiler ve Prens'in monsenyöre söylediğine göre, Yarbay Kappler küplere binmişti.

Umutları tükenmekte olan Kappler Vatikan'ın içine O'Flaherty'i yakalayıp, sınırların dışına çıkartıp, oracıkta öldürecek iki Gestapo haydudunu göndermek için bir kumpas kurdu. Bereket versin ki O'Flaherty'nin yardımcıları planı öğrendiler. Suikastçi olacak kişilerin yolları kesildi ve dört İsviçreli Vatikan Koruması tarafından temiz bir dayak yediler. Kappler, İkinci Dünya Savaşı'ndan sağ çıkan O'Flaherty'i asla yakalayamadı. Kappler de savaştan sağ çıkmıştı ama Roma ve Napoli arasındaki Gaeta hapishanesinde, müebbet hapse çarptırılmış bir savaş suçlusu olarak. Yıllar boyu ayda bir kez, Kappler'in sadece tek bir ziyaretçisi oluyordu -Monsenyör Hugh O'Flaherty. Sonunda 1959'da O'Flaherty Kappler'i Roma Katolik Kilisesi'ne vaftiz etti. 1977'de kanserden muzdarip olan ve sadece 48 kilogram kalan Kappler, büyükçe bir valize gizlenip Gaeta'dan Almanya'daki karısı Anneliese'nin yanına kaçırıldı. Takip eden yıl da öldü.

Savaş 1945'te bittiğinde Monsenyör O'Flaherty kurtarma işlerinden dolayı Birleşmiş Devletler Gümüş Palmiyeli Özgürlük Madalyası dâhil, birçok ödül aldı. Kral VI. George kendisini İngiliz İmparatorluk Komutanı yaptı. İsrail Devleti de O'Flaherty'yi Yahudilere İkinci Dünya Savaşı'nda yardım edip Yahudi olmayanlara verilen Uluslararası Dürüstler unvanına lâyık gördü. Ciddi bir inme geçirdikten sonra 1960'ta kız kardeşinin County Kerry, İrlanda'daki evinde inzivaya çekilen O'Flaherty 1963 yılında öldü.

İtalya'da kardinaller de hayat kurtarmak için çok çabaladılar. Örneğin Kardinal Cenevizli Pietro Boetto en az 800 mülteci kurtardı. Piskopos Assisili Giuseppi Nicolini 300 Yahudi'yi iki yıl boyunca sakladı. XII. Pius'un görevini devam ettirecek geleceğin iki papası da Yahudilerin ve diğerlerinin Nazilerin boyunduruğundan kaçmasına yardım etmek için riskler aldı. Bunlardan biri olan Kardinal Angelo Roncalli, sonradan Papa

XXIII. John, diğeri ise Kardinal Giovanni Montini'dir (sonradan Papa VI. Paul). İkisi de Yahudileri kurtarma çabalarından ödüllere lâyık görülmüştür fakat ikisi de bunları reddetmiştir. Montini reddetme sebeplerini şöyle açıklıyor:

> Ben sadece işimi yaptım. Ayrıca ben yalnızca Kutsal Baba'dan [XII. Pius] gelen emirleri uyguladım. Kimse bunun için bir madalyayı hak etmez.

1985'te başka bir Katolik din adamı olan Kardinal Pietro Palazzini, savaşın mahvettiği Avrupa'da Yahudilere edilen yardımlara ve kurtarılmalarına olan katkılarından dolayı İsrail Devleti tarafından Uluslararası Dürüstler'den biri olarak tanınmıştır. Fakat kendisi *Yad Vashem* vakti Kudüs'teki Soykırım Anıtı'ndaki törende 'Övülmesi gereken kişi Yahudileri zulümden korumak için ellerimizden geleni yapmamızı emreden XII. Pius'tur.' demiştir. Gerçekte yaklaşık 860,000 Yahudi, Papa XII. Pius'un desteklediği girişimler sayesinde kurtulmuştur.

Pius'un bu büyük çaplı kurtarma görevindekindeki dönüm noktası niteliğindeki rolü sayısız kere Yahudi liderler ve başkanlar, başbakanlar, diğer papalar ve sürüyle diğer insan tarafından ya da konuyla ilgili kitap ve makalelerde tekrar tekrar övülmüştür. Papanın binlerce Yahudi'yi ve diğer kaçakları kurtarması dünyaca ünlü bir Yahudi bilim adamı ve agnostik olan Albert Einstein'ın papalık ve Katolik Kilisesi hakkında düşüncelerini değiştirmiştir. Kendisi ilgisizlikten 'Kilise'nin tek başına fikri doğruluk ve ahlaki özgürlüğün arkasında durma cesareti ve azmini gösterdiği için büyük bir etkilenmeye' yönelmiştir. Fakat büyük olasılıkla XII. Pius'un aldığı en büyük iltifat, Roma'nın Hahambaşı Israel Zolli'den gelmiştir. Kendisi Papa'nın tutkusu ve cesaretinden o kadar etkilenmiştir ki 1945'te Katolikliğe geçiş yapmıştır.

Hugh O'Flaherty'nin ezeli düşmanı, Roma'daki Alman güvenlik polisi başı Hubert Kappler, 1948'deki duruşmasına gelirken. Müeebbet hapse çarptırılmış fakat 1978'de hapisten kaçmıştır.

Çamurun İzi Hâlâ Duruyor

Yine de, aksini gösteren bütün delillere ve son yıllarda kendisini kutsallaştırmak için yapılan bütün hamlelere rağmen XII. Pius'a yapılan ithamların listesi hâlen uzamakta; cesareti, karakteri ve tutkusu sorgulanmaktadır. İnternet bu türden birçoğu nefret diliyle yazılmış suçlamalarla doludur. Bir eleştirmen papanın 'ahlaksızlıklarını' o kadar korkunç olarak yaftalamıştır ki, kendisinin Nuremberg mahkemelerinde 21 önemli Nazi savaş suçlusuyla beraber yargılanması gerektiğini söylemiştir. Bir diğeri Papa Pius'u altı milyon Yahudi'nin, dört milyon çingene ve üç milyon Katolik ile sayısız diğer kurbanların savaştaki katliamından Adolf Hitler ve diğer Naziler kadar sorumlu

Çokuluslu İtilaf Devletleri Beşinci Ordusu Roma'ya onu özgürlüğüne kavuşturmak için 4 Haziran 1944'te varırken.

görüyordu. 2008'de papanın ölümünden 50 yıl sonra, İkinci Dünya Savaşı süresince kendisinin davranışlarını anlatan *Hitler'in Köpeği* isimli bir kitap, papayı Führer'e karşı durmak için çok 'zayıf' ve 'Yahudiler için bir facia' olarak ilan etmiştir. Çamurun izi, o günden bugüne, hâlâ durmaktadır.

Papa XII. Pius Castel Gandolfo'da 9 Ekim 1958'de öldükten sonraki vaziyette yatarken. Kendisi Aziz Peter Bazilikası altındaki yeraltı odalarında diğer papaların kabirlerinin yanına gömülmüştür.

Israel Zolli, Roma'nın Hahambaşı (solda), dünya Yahudilerine şehirdeki Büyük Sinagog'dan 31 Temmuz 1944'te özel bir mesaj içeren bir yayın yaparken.

PAPALARIN KARANLIK TARİHİ

BRENDA RALPH LEWIS

Papalık dünyanın en uzun süredir seçimle işbaşına gelen makamı. Ama sanıldığı kadar kutsal değil. Karanlık Tarih üçlemesinin son kitabı olan Papaların Karanlık Tarihi rüşvetten, iltimasa, zinadan soykırıma günah dolu bir tarihin izlerini sürüyor.

882 yılında papa olan VIII. John, kendisine verilen zehirden yeterince hızlı bir şekilde ölmedi. Sabrını yitiren suikastçılar, cinayeti hızlandırmak adına kafatasını çekiçle parçaladı.

Gözleri, dudakları, dili ve elleri vücudundan ayrılan onuncu yüzyıl papası IX. Stephen, korkunç işkencelere maruz kaldı. Şaşırtıcı bir şekilde, hayatta kalan Papa, korkunç hale gelen yüzünü bir daha asla halk içinde gösteremedi.

Papa V. Benedict, 964'te genç bir kızı baştan çıkardıktan sonra papalık hazinesini de beraberinde alarak Konstantinopolis'e kaçtı. Oldukça cömert harcamalar yapan Benedict, bir yıl dolmadan parasız kalarak Roma'ya geri döndü. Çok geçmeden eski kötü alışkanlıklarını sürdürmeye devam etti ve sonunda onu yüzlerce kez bıçaklayıp bir lağım çukuruna atan kıskanç bir koca tarafından öldürüldü.

Formosus'un çürüyen cesedi mezardan çıkarıldı, halefi tarafından mahkemede yargılandı ve iki kere Tiber nehrine atıldı.

III. Innocent, Katharlara karşı başlattığı kıyımla, 20 yılda 1 milyonun üzerinde insanın ölümüne sebep oldu.

KTBE	PAPALARIN KARANLIK TARİHİ BRENDA RALPH LEWIS	9 789752 482265
KİTAP NO 176	DİZİ ADI BATI'NIN KARANLIK TARİHİ	45 TL KDV'den muaftır